HET MISSIEWERK

TIJDSCHRIFT VOOR MISSIEKENNIS EN MISSIEACTIE

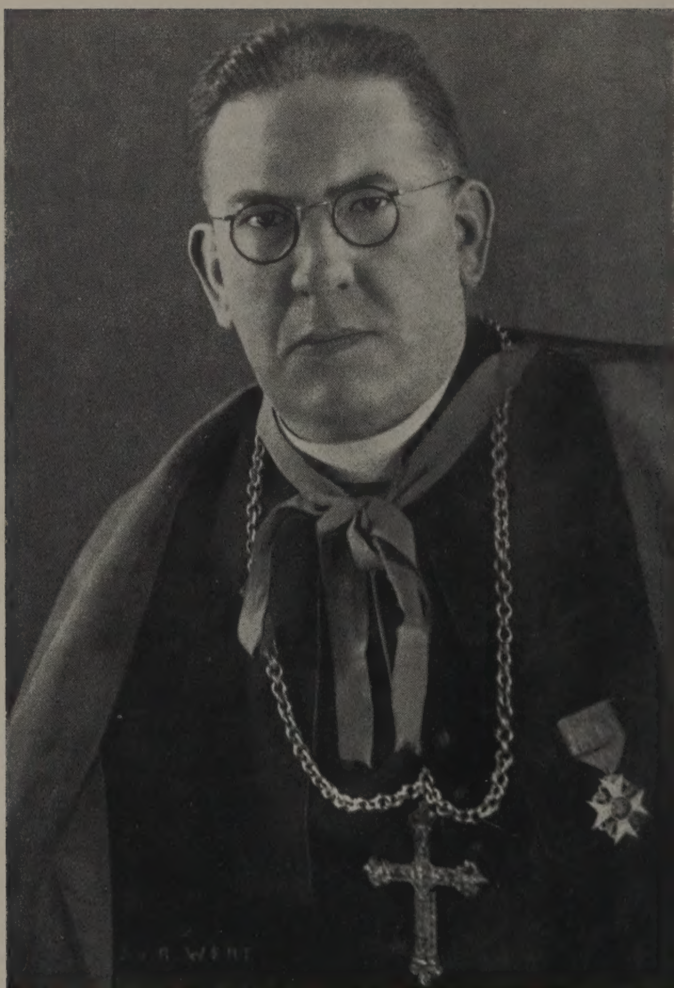
UITGEGEVEN DOOR DEN
PRIESTER-MISSIEBOND
IN NEDERLAND
ONDER HOOFDREDACTIE VAN
PROF. DR. ALPH. MULDERS
EN
MGR. TH. M. P. BEKKERS

ACHTTIENDE JAARGANG
1936—1937

ADMINISTRATIE: HUIZE BIJDORP, VOORSCHOTEN
DRUK EN EXPEDITIE: C. N. TEULINGS' KON. DRUKKERIJEN N.V.
'S-HERTOGENBOSCH

Z. HOOGW. EXC. MGR. DR. J. DE JONG
AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT
PRESIDENT VAN DEN NEDERL. PRIESTER-MISSIEBOND

BIJ DE WISSELING VAN HET PRESIDIUM

Onze 18e jaargang moet aanvangen met de herinnering aan een belangrijke gebeurtenis voor de Nederlandsche missie-organisatie van priesters: de wisseling van het presidium.

Den 17en Mei van dit jaar ontsliep na een langdurig en smartelijk lijden onze Hoogwaardige Voorzitter Mgr. Joannes Jansen, die reeds 8 Februari door zijn ziekte gedwongen was zijn bisschoppelijk bestuursambt neer te leggen. Slechts ruim vijf jaren mocht hij aan het hoofd van onzen Nederlandschen Priestermissiebond staan, slechts vier jaren daaraan feitelijk leiding geven. In die jaren heeft hij onze beweging met een echt-vaderlijke belangstelling, met een echt-wijze zorg omringd. Dat de werkdadige belangstelling voor de missiën een deel is van de zorgen van een bisschop heeft hij immer metterdaad getoond, zoowel op de vergaderingen van ons bestuur, als daarbuiten, bij verschillende gelegenheden, die het bezoek van missiebisschoppen, het vieren van missiefeesten meebrachten. De groote hartelijkheid waarmede hij tweemaal bij de Phohi-uitzendingen de missionarissen toesprak deed duidelijk uitkomen, dat zijn belangstelling niet slechts een ambtelijke was, maar in waarheid voortkwam uit een vol meeleven met de missiën, wijl zij het levensbelang der geheele Kerk zijn.

Daardoor vooral heeft hij ons, priesters, een lichtend voorbeeld gegeven, om — den steun aan de missies te beschouwen en te beoefenen als een wezenlijk deel van onze zielzorgers-plicht.

Moge Gods goedheid, ook om hetgeen hij voor ons deed, hem het loon van den Apostel geven.

De plaats, die hij openliet, werd den 10en Mei van dit jaar ingevuld, doordat de H. Congregatie der Propaganda Fide zijn

opvolger op St. Willebrords zetel ook aanwees tot zijn opvolger als president van den Priestermissiebond in Nederland.

Dat de H. Stoel de leiding van den Priestermissiebond vereenigt met de algemeene leiding der H. Kerk in ons vaderland, is van groote beteekenis. Daarmede onderstreept hij krachtig zijn bedoeling dat de priester, in de zielzorg de ondersteuning der missiën zal bevorderen *omdat* hij zielzorger is:

,,Haec Pia Unio sibi proponit animos sacerdotum gentium
,,conversionis amore accendere, *ut per ipsos universus populus*
,,*christianus.... inflammetur....* (Statuta I. 4.)

Het werk van den priester voor de missies staat dus niet *naast* de zielzorg, als een — zij het belangrijk — maar toch vrij bij-werk; het vormt er een wezenlijk onderdeel van; wij leeren onze menschen niet ten volle uit Christus' geest leven, indien wij hen niet leeren de missies vurig te beminnen en krachtig te steunen.

Het is vooral om deze reden, dat wij onzen aartsbisschop als voorzitter met eerbied en met vertrouwen ontvangen. Als aartsbisschop de door God gestelde leider van het geheele priesterwerk in ons vaderland, is hij het tevens door deze opdracht van den H. Stoel op een bijzondere wijze voor dit onderdeel der zielzorg.

Moge Gods geest hem ook hierin overvloedig verlichten en trouw geleiden, opdat zijn zorg ons werk voor de missies die bovennatuurlijke inslag verzekere, welke voor de zielen onzer geloovigen en voor ons noodig is, opdat wij ook daarin Gods werk doen.

Wij van onzen kant durven hem te verzekeren van die oprechte volgzaamheid die daarvoor de onmisbare voorwaarde is.

Op deze wijze — zoo durven wij hopen — zal zijn leiding ook voor de missies vele vruchten dragen.

Zoo zij het vele en vele jaren.

Th. M. P. BEKKERS,
Nation. Secr. v. d. P.M.B.

ONDERWIJSPROBLEMEN IN DE MISSIE

Reeds herhaalde malen is er de laatste maanden op gewezen, dat ook de zoo bloeiende missieactie over heel de wereld slachtoffer dreigt te worden van de wereldcrisis. Bewonderenswaardige ijver en offervaardige inspanning konden wel de geleden verliezen tot een zoo klein-mogelijke omvang reduceeren, zij konden niet beletten, dat de schade aanzienlijk is. En dat is ook niet te verwonderen. Nu de strijd om het dagelijksch brood de aandacht en werkkracht van talloos velen geheel voor zich opeischt ; — nu zooveel duizenden in jaren van gedwongen niets doen hun energie en levenslust hebben verloren ; — nu de besten en edelsten al hun krachten moeten wijden aan de leniging van de nood en het behoud van het geloof in eigen omgeving, nu is het zoo goed te begrijpen, dat de belangstelling voor het heil van vreemde volkeren gaat verflauwen, — of minstens, dat de kracht ontbreekt, om die belangstelling in werkdadige steun om te zetten.

Na de herhaalde wekroep der wakkere wachters op de tinne, kan het zijn nut hebben, de kwestie eens te beschouwen van missionariszijde : eens na te gaan, hoe vooral de weerslag van de tijdsomstandigheden wordt gevoeld in de missielanden ; welke de zwakke punten zijn in onze strijdlinie, waar het meest gevaar dreigt, om dan middelen te beramen, die, aangepast aan deze tijd, het gevaar kunnen bezweren en de afbrokkelende wallen versterken.

Het zwakke punt in de strijd tegen het heidendom over heel de linie ligt wel in de christelijke opvoeding der jeugd : in de oplossing van het schoolprobleem in de missielanden. Dit is reeds altijd zoo geweest, dit is reeds een oude kwaal, maar door de gevaarlijke complicaties sinds het onrustbarend voortwoekeren van de crisisnood, kunnen we gerust spreken van een kritieke toestand. Door het genootschap der H. Kindsheid worden jaarlijks duizenden heiden-kindertjes vrijgekocht en gedoopt. Maar dit werk kan wel de invloed der tijdsomstandigheden ondergaan, maar tevens krachtdadig weerstaan. Gebouwd op een stevige basis en beheerd door een kundige organisatie, heeft het reserves genoeg, om niet ten onder te gaan. Evenzoo staat de opleiding van in-

landsche priesters voorloopig nog safe, de doortastende energie en het vooruitziend beleid der leiders van het St. Petrusliefdewerk staan borg voor de toekomst.

Zoo konden dus de missieoversten steeds over de middelen beschikken voor het werk der vrijkooping en opvoeding van heidenkinderen en voor de opleiding van inlandsche priesters. Maar de kwestie der christelijke opvoeding van de jeugd — het stichten en onderhoud van scholen, — was steeds een probleem, dat bij het opmaken van de jaarlijksche begrooting heel wat hoofdbrekens kostte. Het onderwijs had immers geen speciale bronnen van inkomsten. Het moest bestaan van het overschot van de algemeene missiegiften. Deze waren natuurlijk op de eerste plaats bestemd voor het meer directe missiewerk onder de heidenen, bouw en onderhoud van kerkjes en kapellen, het aanschaffen van benoodigdheden voor de eeredienst, de kosten voor levensonderhoud en reizen der missionarissen. En naarmate het beschikbare overschot jaarlijks slinkt door de vermindering van inkomsten, teert de levenskracht weg van dit toch reeds ondervoede zorgenkind der missie.

En toch mogen we ons afvragen, of niet juist deze gedwongenstiefmoederlijke behandeling van het christelijk onderwijs in de missielanden de oorzaak was, dat in menige missie de vruchten zoo schaarsch waren, ondanks zooveel heldhaftige pogingen en vaak betrekkelijk-gunstige toestanden.

Immers het hoofddoel der katholieke missie is niet afzonderlijke zieltjes te winnen, zooals b.v. het werk der H. Kindsheid beoogt. De zending der Kerk is, zooals duidelijk blijkt uit de Pauselijke missie-encyclieken, heel het volk te kerstenen, de massa te doen deelen in de bovennatuurlijke schatten en het natuurlijk geluk, waarover de Kath. Kerk door haar goddelijke instelling kan beschikken. Niet afzonderlijke individuën, maar het christelijk huisgezin is tenslotte de kern, waaruit een christelijke maatschappij, een inlandsche kerk moet worden opgebouwd. Zeker, ook goed-onderlegde, deugdzame en ijverige priesters uit het eigen volk zijn onontbeerlijk voor het welslagen van dit grootsche plan. Maar ook de geleerdste, de werkzaamste en vroomste priester staat machteloos tegenover een volk, waarop hij geen vat heeft. Tegenover menschen, die in hun onwetendheid niets begrijpen

van het doel van het priesterlijk werk, die niet kunnen beseffen en waardeeren de waarde der geestelijke gaven, die de priester hun zoo belangeloos aanbiedt. Karakters zonder wilskracht, nooit gevormd door een christelijke opvoeding, zonder de steun van eenig begrip der christelijke genadeleer bij gebrek aan voldoende onderwijs, zijn in hun luchthartige zorgeloosheid en materialistische levensbeschouwing al heel weinig geschikte objecten voor priesterlijke leiding. Des te beter zullen de katholieken van Nederland dit kunnen begrijpen, die in eeuwenlange, hardnekkige strijd hebben getoond de waarde van het christelijk onderwijs te beseffen.

Een jarenlange, pijnlijke achteruitzetting heeft ons geleerd, hoe noodzakelijk voor het geloofsleven van een volk christelijk onderwijs in katholieke scholen is. Maar wij leefden dan toch nog in een christelijk land, onze kinderen waren van huis uit christelijk opgevoed reeds vóór de leerplichtige leeftijd, wij vonden overal priesters op onze weg, steeds bereid ons te steunen en te helpen in de opvoeding onzer jeugd, en aan te vullen, wat eventueel ontbrak aan de christelijke opvoeding op school. Maar hoe urgent moet dan het opvoedingsprobleem zijn in een heidensch, priester-arm land. Hoe hachelijk de toekomst van een christenjongen, die is overgeleverd aan het openbaar onderwijs van een heidensche staat. Veelal is zoo'n jongen afkomstig uit een heel weinig christelijk milieu, waar het geloofsleven in het beste geval zich bepaalt tot kerkbezoek en gebed, maar waar van opvoeding, in de zin van karaktervorming en deugdoefening, totaal geen besef is. Dan komt hij, wanneer hij gaat studeeren, in een omgeving, die, zooal niet vijandig aan het christendom, toch allerminst geschikt is, om een jongen leiding te geven in de kritieke jaren. Van alle kanten belagen hem machtige vijanden, of — nog erger — lokkende vrienden ; de omgang met heidensche kameraden, het puur-materialistisch onderwijs, het kwasi-wetenschappelijk moderne ongeloof der leerboeken, de rationalistische opvattingen van het onderwijzend personeel, de voorlichting op Freudiaansche grondslag, het gebrek aan tucht en onbeperkte vrijheid buiten studietijd, het verwaande zelfbewustzijn te behooren tot de klas der intellectueelen, dus hoog-verheven boven de verouderde zedelijkheids-opvattingen van het achterlijke, on-

wetende volk. Dezer dagen trof mij een droevig staaltje van het peil, waarop het onderwijs staat op veel Chineesche regeeringsscholen. De evangelietekst (Mt. 5, 39 en Luc. 6, 29) : „als iemand u op de rechterwang slaat, biedt hem ook de andere aan...." wordt veelal aldus uitgelegd en toegepast : „Dus als de Russen de provincie Ninghsiu bezetten, moeten wij hun ook Shantung afstaan, en als zij Kwantung opeischen, moeten wij hun heel het rijk aanbieden. Zietdaar, waartoe zulk een moraal, zulk een Evangelie, zulk een godsdienst ons voert ! !" — Daarbij komt nog, dat zulk een jongen meestal totaal geen steun of leiding heeft : vader en moeder wonen ver weg op hun dorp en zijn meestal veel te ingenomen met de wonderbare geleerdheid van hun oogappel om onder de vacantie nog fouten in hem te ontdekken, laat staan aanmerkingen te maken ; tijdens het schooljaar komt er al heel weinig terecht van gebed en kerkbezoek, vaak vindt hij geen kerk of priester in heel de omtrek, of, zooals het gewoonlijk gaat, hij durft er niet voor uit te komen, dat hij christen is, uit vrees uitgelachen te zullen worden door zijn medeleerlingen, of bij de examens door de leeraars achteruitgezet. Meestal ook is hij schuw geworden voor den missionaris ; schuldbewust, durft hij hem niet meer onder de oogen te komen. Er is dus werkelijk een wonder van genade noodig, als zulk een jongen in zulk een omgeving aan de verleiding kan weerstaan. In negen van de tien gevallen is hij voor de Kerk verloren, of minstens zoo zwak in het geloof, dat hij op den duur maar moeilijk zal staande blijven. En dan, na afloop van zijn studietijd begint voor hem pas de strijd des levens in een heidensche maatschappij ; — het verkeer in een wereld vol gevaren en verleiding, vol spot en minachting voor een „achterlijke, verouderde godsdienst" of verdachtmaking en achterdocht tegen een Kerk, die als een bolwerk van politiek gekonkel en imperialistische opvattingen wordt belasterd. Hij voelt zich niet meer thuis in de eenvoudige omgeving van zijn geboortedorp, in het verkeer met onwetende, zwoegende boeren, hij zoekt contact met de „groote wereld", de „intellectueele klas" en raakt zoo verzeild onder zijn standgenooten, die eenzelfde opvoeding hebben genoten als hij zelf.

Zeker, ook in de missie wordt streng vastgehouden aan het voorschrift van Canon 1374 van het Kerkel. Recht : „Uitsluitend

den Bisschop komt het toe, te beslissen, in welke omstandigheden en onder welke voorwaarden, toestemming kan worden verleend, dat katholieke kinderen niet-katholieke of neutrale scholen bezoeken.'' Dat deze maatregel vooral urgent is voor de Chineesche missie, blijkt wel uit de ernstige vermaning van het eerste Chineesch Concilie van Shanghai (n. 756) : ,,Des te meer dringen deze voorschriften der H. Kerk in China, omdat daar overal door de regeering scholen worden geopend, waar de jeugd wordt opgevoed geheel vervreemd, helaas, van de oude moraalprinciepen, doortrokken van een materialistische geest, bezield door een blinde hartstocht voor al het nieuwe. ''

Maar in de meeste gevallen, moet de Bisschop met een bloedend hart, zijn toestemming geven, vooreerst, om te voorkomen, dat bij gebrek aan missiescholen, de christenen van alle middelbaar en hooger onderwijs verstoken zouden blijven, en dan uit vrees, dat een weigering meestal nog noodlottiger gevolgen zal hebben.

Toch is het behoud van het geloof in de reeds gedoopte christenen niet de eenige reden, zelfs niet de eerste, waarom het christelijk onderwijs in de missielanden zoo noodzakelijk is.

Zonder christelijk onderwijs toch is de Kerk onmogelijk in staat haar voornaamste taak te vervullen : de geloofsverspreiding onder de heidenen. Dit geldt bijzonder voor landen met een oude beschaving, zooals China en Japan. Hier immers verschijnt de Kerk niet in het haar min of meer opgedrongen geleide van een koloniseerende macht, die imponeert en haar ontzag verleent, maar hier moet de Kerk, wil haar zending slagen, in heel haar verschijnen en optreden haar adeldom toonen. Hier vooral moet zij met uiterste zorg haar stand ophouden, want hier moet zij wijsheid naast wijsheid, schoonheid naast schoonheid, cultuur naast cultuur stellen. Hier kan zij alleen opvallen door haar gratie, waardigheid en majesteit. Hier moet zij zich dus tooien met heel de rijke schat van kunsten en wetenschappen, hier moet zij de aandacht trekken door de ernstige beslistheid van haar principen, maar tevens door de blijde levenslust van haar omgang. Zoo moet zij bewijzen, in staat te zijn een brug te slaan tusschen de twee culturen, of liever de reeds bestaande cultuur te veredelen en nieuwe levenssappen toe te voeren.

Maar tot heden ontbraken de katholieke missie hiertoe de mid-

delen. Zij kon in haar schamele verschijning en schuchter optreden geen indruk maken op de hoogere standen, die slechts oog hebben voor uiterlijke schittering en fiere waardigheid. Zij kon nog niet met vrucht de vermaning van Pius XI opvolgen :

,,En hier wijzen we u er op, dat gij de hoogere standen en hun kinderen niet moogt verwaarloozen. Al wordt ook het Woord Gods en zijn verkondigers eerder aanvaard door de lagere standen, — al heeft Jezus Christus van Zich-zelf getuigd: ,,De Geest des Heeren zond Mij, om den armen te prediken", toch moeten wij niet alleen het woord van Paulus voor oogen houden : ,,Ik ben de schuldenaar zoowel van wijzen als van dwazen", maar bovendien leert ons de ondervinding, dat, wanneer de voornaamsten van een volk zich voor Christus gewonnen geven, de volksklassen gereede hun voorbeeld zullen volgen." (Maximum illud.).

In landen met een oude cultuur staat nu de Kerk vrijwel machteloos tegenover deze taak. De groote massa der bekeerlingen komt voort uit de allerarmste, de allerlaagste standen. Een bekeering uit de meer gegoede middenstand is in China een zeldzaamheid : uit de hoogere standen een uitzondering. Men moet in dezen vooral niet te veel waarde hechten aan de uitspraken of lofredenen van officieele of hooggeplaatste personen. In China b.v. wordt de laatste jaren, vooral sinds de propaganda voor de officieele ,,Nieuw-Levenbeweging" de katholieke missie wel gewaardeerd, en zelfs aangeprezen, maar uitsluitend als een middel, om de allerlaagste standen meer zin voor orde en tucht bij te brengen. De geloofspropaganda wordt toegelaten en aangemoedigd in de gevangenissen en concentratiekampen voor communisten, maar angstig geweerd van de scholen en colleges. Op reis in China ontmoette ik voor eenige jaren een hoogen ambtenaar van een der ministeries te Nanking, een zeer ontwikkeld en beschaafd mensch. Hij verklaarde veel eerbied te hebben voor het werk der katholieke missionarissen ; hij bleek zelfs tamelijk goed op de hoogte van de geschiedenis der Chineesche missie. Maar één punt bleef hem steeds een raadsel : ,,waarom richt de missie zich bij voorkeur tot de lagere standen ? Waarom neemt ge bijna uitsluitend minderwaardige en onbeschaafde menschen in uw godsdienst op ? Nu is de Katholieke Kerk in China vrijwel niet meer dan een groep arme boeren en bedelaars." Men kan dien man hoogstens ver-

wijten, dat hij misschien overdrijft, maar in den grond heeft hij gelijk. In zich bevat zoo'n uitspraak nog geen blaam voor de katholieke missie : men zou er zelfs de glorie der missionarissen in kunnen zien, dat zij zich niet ontzien, zelfs de minst beschaafden in hun gezelschap op te nemen. Maar men mag dit niet gaan voorstellen als een ideaaltoestand, men mag er niet in berusten. Beseft men wel voldoende de gevolgen van deze wanverhouding ? Voor den Chinees uit de hoogere kringen met zijn strenge opvattingen van standsverschil en zijn hoogachting voor fijne vormen, is het laag beschavingspeil van het gros onzer christenen meestal een onoverkomelijke, vaak de éénige hinderpaal voor zijn bekeering. Hij vreest zich te zullen encanailleeren door zijn opname in zulk een milieu. Vooral omdat de christenen gewoonlijk nog het gebrek aan kieschheid hebben, de positie en invloed van een vooraanstaand bekeerling te hunnen voordeele uit te buiten. Daarom ook vindt een bekeerling uit het gewone volk gewoonlijk niets dan minachting en tegenwerking bij zijn dorpsgenooten. Zij kunnen alleen maar materieele motieven bij hem veronderstellen. Hun verachting drukken zij uit in de smalende, maar toch zoo kernachtige benaming, waarmede zij de christenen vaak betitelen „tch'e-Kiao" „zij eten hun godsdienst."

De Protestanten zijn ons, in het Oosten, op dit punt ver voor. In China waren hun beste krachten, het leeuwendeel van hun kapitaal voor het onderwijs bestemd, zelfs ten koste van de meer directe zielzorg en geloofsverspreiding. Niettegenstaande hun veel geringer aantal leden onder de Chineezen, hebben zij, dank hun modern-ingerichte universiteiten en geleerde professoren, veel meer invloed en gezag onder de hoogere standen en in regeeringskringen.

Vooral in onze dagen is de oplossing van dit probleem voor de katholieke missie meer urgent dan ooit. Nu vooral de Westersche, materialistische beschaving en techniek steeds onstuimiger voortdringt en, bijzonder in het Verre Oosten, steeds gretiger onthaal vindt, mag de Kerk niet werkloos toezien.

Nu moet Zij ook haar rol spelen bij deze geweldige cultuurcrisis : meer dan ooit staat Zij voor de grootsche taak, te demonstreeren, dat de ware onvergankelijke wetenschap, dat de hoogste, eeuwige cultuur slechts bij Haar te vinden zijn. Is de Oostersche

volksziel eenmaal aangetast door de doodelijke, steeds voortwoekerende kiemen van zedelijke verwording, overgebracht uit het stervende avondland, dan is de tijd voor de katholieke missie in het Oosten voorbij !

Vandaar dan ook de dringende waarschuwing van het Concilie van Shanghai : (n. 749), ,,In deze tijden zijn katholieke scholen van nog meer gewicht en belang : het Chineesche volk immers ondergaat een algeheele vernieuwing. Een nieuwe schoolregeling is in voorbereiding. Deze omwenteling ontwikkelt zich tegen ons, als wij afzijdig blijven. Daarom moeten wij alle krachten inspannen, om het zaad van het christelijk heil te zaaien in deze opbloei van het nieuwe leven."

Een derde reden, waarom het katholiek onderwijs in de missie, vooral tegenwoordig zoo hoog noodig is, is de behoefte aan leeken-apostelen als medehelpers der missionarissen. Niet alleen de buitenlandsche missionaris, maar zelfs de kundigste en ijverigste inlandsche priester is aangewezen op de hulp van Catechisten. Zij moeten het eerste contact zoeken met de heidenen, die gewoonlijk zoo schuw zijn voor den priester. Zij moeten de catechumenen onderwijzen en voorbereiden voor het doopsel ; — zij vooral moeten de nieuwbekeerden, die vaak ver van den missionaris wonen te midden der heidenen, leiden en versterken in het geloof. — Verder moet de Katholieke Actie steunen op een staf met geestdrift bezielde, voor hun taak berekende leiders. Reeds herhaaldelijk heeft de Paus verklaard, hoeveel hij verwacht van de K.A. in de missielanden. In China vooral is de toekomst hoopvol, getuige het Congres der K.A. de vorige zomer te Shanghai gehouden. — Onderwijzers en leeraren moeten in de missie, meer nog dan in christelijke landen, opvoeders zijn der jeugd, en daarom door hun diepe overtuiging, hun levendig geloof en hun grondige kennis van de katholieke leer voorbeelden zijn voor hun omgeving. Journalisten moeten steeds paraat zijn de katholieke pers te leiden, en de Katholieke Kerk te verdedigen tegen de geniepige aanvallen en lasterlijke beschuldigingen in anti-christelijke bladen. Schrijvers hebben we noodig, om te voorzien in het nijpend gebrek aan voor katholieken geschikte lectuur, om de jeugd te weerhouden van de uiterst-gevaarlijke en perverse boeken, waarmede China tegen-

woordig wordt overstroomd. Kortom: de katholieke missie heeft in onze dagen absoluut noodig een élite van overtuigd-katholieke intellectueelen: een groep menschen, die leiding kunnen geven, en door hun overwicht in kennis en deugd de schakel vormen tusschen clerus en volk. Anders blijft alles bij het oude: het blijft afzonderlijke zieltjes winnen en wij komen nooit tot de christianiseering van een volk; het blijft hier en daar verspreide aren plukken, en het wordt nooit het juichend binnenhalen van een rijke oogst.

Dit is dus de zwakke plek in de tegenwoordige missieactie der Katholieke Kerk: het gebrek aan scholen tot opleiding van een kader: — van catechisten en onderwijzers, van toekomstige intellectueelen en industrieelen, van sociale werkers en kunstenaars, van journalisten en schrijvers. En dit gemis is des te pijnlijker, naarmate er van niet-katholieke of anti-katholieke zijde harder gewerkt wordt, om het beschavingspeil van den inlander te verhoogen. In twee jaar tijds b.v. werden meer dan 800 communistische werken uit het Russisch in het Chineesch vertaald, en onder het volk verspreid. Wil dus de Kerk in de toekomst haar verheven zending in de missielanden vervullen, dan moet op de eerste plaats de achterstand op onderwijsgebied worden ingehaald. Dit eischt de christelijke opvoeding der inlandsche jeugd, de cultuurtaak der missie tegenover heel het volk en de noodzakelijkheid van een kader katholieke leiders.

Maar hoe hulpeloos en machteloos staat nu de katholieke missie tegenover deze veelomvattende taak ondanks het steeds stijgend aantal missionarissen, ondanks de verheugende groei, zoowel in getal als gehalte van de inlandsche clerus, ondanks de respectabele staf ijverige medehelpers in de religieuze Congregaties.

Van de christenbevolking zelf is zoo weinig steun te verwachten. Arm en achterlijk zijn zij al tevreden, wanneer zij eten en kleederen hebben voor hun kinderen. Zwak in het geloof en onwetend, hebben zij totaal geen begrip van de noodzakelijkheid van het christelijk onderwijs. Vele nieuw-bekeerden beschouwen het als een gunst en een eer voor de missie, als zij hun kinderen naar een christen school zenden; wanneer zij het tenminste niet als een plicht van de missie beschouwen, hun kinderen gratis op te

voeden als tegenprestatie voor hun bekeering. En hoevelen onder de z.g. oudere-christenen meenen, dat onze kleine missiescholen te min zijn voor de groote talenten hunner veelbelovende spruiten. Zij vinden, dat het tot de goede toon behoort, hun zonen te zenden naar een staatscollege met klinkende naam.

Van de staat kunnen wij nog veel minder op steun rekenen. In koloniale rijken verkeert de missie gewoonlijk op dit punt in een veel gunstiger positie. Ook al zal, vooral in deze tijden, de finantieele steun aan de missiescholen onbeteekenend zijn, de missionarissen kunnen zich bijna steeds verzekerd houden van de moreele steun en medewerking der overheid, die in haar eigen belang het werk der opvoeding van de missie als een beschavingsfactor en element van orde waardeert en aanmoedigt. Zelfs in Frankrijk mocht het anticlericalisme geen exportartikel zijn. In onafhankelijke staten echter, zooals b.v. China en Japan, staat de regeering zooal niet vijandig dan toch minstens wantrouwend tegenover het christelijk onderwijs. Missiescholen worden noodgedwongen geduld : zij worden niet beschouwd als pogingen tot medewerking aan de verheffing van het volk, maar veeleer als voorposten van pacifieke penetratie van vreemde invloed. Vandaar dat er op steun niet mag gerekend worden, maar eerder op tegenwerking. De oprichting en het voortbestaan van missiescholen wordt door alle mogelijke kleingeestige bepalingen belemmerd : zooals b.v. strikte naleving van het onderwijsprogram der regeering met verplicht gebruik der voorgeschreven leerboeken ; de hoogste eischen worden gesteld aan de bevoegdheid van het personeel en de inrichting der gebouwen ; een uiterst strenge contrôle door achterdochtige inspecteurs, een buitensporig hoog kapitaal als waarborgsom en fonds voor het voortbestaan der school: dat alles vormt een bron van voortdurende zorg en teleurstelling voor de Missieoversten. Er zijn dus maar weinig missies, die in staat zijn aan deze eischen te voldoen, en een inrichting voor meer uitgebreid onderwijs te stichten en in stand te houden. De kosten voor het onderhoud per jaar van één door de staat erkende middelbare- of normaalschool zijn soms hooger, dan de uitgaven voor alle andere missiewerken te zamen. De tragische strijd om het bestaan van de katholieke universiteiten van Peking en Tokio kan als droevig voorbeeld dienen, hoe hopeloos de strijd is voor

het katholiek onderwijs in het Verre Oosten. Toen verleden jaar een bekend, buitenlandsch katholiek professor de R.K. Universiteit te Peking bezocht, bemerkte hij tot zijn teleurstelling, dat niet alleen onder de studenten, maar ook onder de professoren, het percentage niet-katholieken buitensporig hoog was. De verklaring was verbijsterend : „er zijn geen candidaten genoeg onder de katholieken voor hooger onderwijs, bij gebrek aan inrichtingen voor middelbaar onderwijs."

En zoo is het te vreezen, dat, bij het stijgen van de crisisnood en het evenredig dalen der inkomsten van de missie, de toestand nog veel kritieker zal worden. Het overschot, voor het onderwijs beschikbaar, zal jaar op jaar krimpen en weldra geheel ineenschrompelen. Dan dreigt in het verschiet de droeve zekerheid : heel het jeugdwerk, het schoolwezen en de missie zal ineenstorten. Bij gebrek aan intellectueelen, aan leiders, aan leekenapostelen zal de Kerk in de oude cultuurlanden hoogstens geduld worden als quantité negligeable, maar totaal geen invloed kunnen uitoefenen op het maatschappelijk leven. En de op vele plaatsen zooveel belovende bloei zal nooit rijpen tot rijke vrucht. — Zijn wij dan gedoemd altijd in dit fatale kringetje te blijven ronddraaien : ons christenvolk in de missie is zoo achterlijk en onontwikkeld bij gebrek aan leiders.... en wij hebben geen leiders, omdat het volk te arm en onwetend is ?

Alleen van buiten af kan deze „circulus vitiosus" worden verbroken. Onze Missie-bisschoppen moeten de beschikking krijgen over bijzondere inkomsten, uitsluitend bestemd voor onderwijs en jeugdvorming, zooals zij reeds fondsen hebben en geregelde steun ontvangen voor de vrijkoop van heidenkindertjes in het Werk der H. Kindsheid en voor de opleiding van inlandsche priesters in het St. Petrusliefdewerk. Wanneer zij niet meer afhankelijk zijn van een steeds wisselvallig overschot, dan pas kunnen zij er aan denken, het probleem van het christen-onderwijs in de missielanden op afdoende wijze op te lossen.

De grootste moeilijkheid is maar, een middel te vinden in onze dagen, om op snelle en afdoende wijze hulp te bieden. We mogen en kunnen niet uitstellen tot de „gunstiger tijdsomstandigheden",

die wellicht onze kindskinderen nog eens zullen beleven. Dan is hulp zeker te laat ! Onze Lieve Heer staat klaar met Zijn handen vol genaden, om deze over de heidenen uit te storten. Hij vraagt onze medewerking : daarom heeft Hij ons in deze tijden door de snelle ontwikkeling der verkeersmiddelen in zooveel nauwer en gemakkelijker contact gebracht met de vroeger haast ontoegankelijke, ongenaakbare volkeren.

Mogen wij Hem nu laten wachten, omdat 't ons op het oogenblik niet gelegen komt ? Allen zijn het erover eens : verhooging der uitgaven voor de verdediging der landsgrenzen is noodzakelijk, ondanks alle crisislasten. Mogen we er ons dan met een uitvlucht afmaken, wanneer de defensie van het Godsrijk onze steun vraagt.

Wij staan verstomd over de geestdrift en offervaardigheid van het Italiaansche volk, waarmede het, ondanks de bittere armoede, gebrek en hooge belastingen, nog spontaan weet te offeren voor de „cultuurcampagne" van het leger. Mogen wij dan achterblijven, wanneer de uitbreiding van de cultuurtaak der Kerk in haar strijd om de zielen onze steun vraagt ?

Toen de treurige toestand van duizenden verstooten heidenkindertjes, die jaarlijks zonder Doopsel stierven, in het christelijk Europa bekend werd, ontstond spontaan het werk van de H. Kindsheid, dat voor tallooze zielen de hemel heeft geopend. De opzet was zoo simpel en eenvoudig : het christen-kind voor het heidenkind. Zou nu de oplossing niet gevonden kunnen worden in een beweging tot steun van het christen-onderwijs in de missie onder de leuze : „de jeugd voor de jeugd" ? „de student voor den student" ? Juist in onze dagen moet zoo'n beweging succes hebben. We bewonderen de frissche kijk van onze jongeren op de nooden van onze tijden en hun radicalisme in het zoeken van geneesmiddelen. Sommige bezadigde leiders huiveren zelfs voor de drieste durf, waarmede zij de veilige, oude, platgetreden paden verlaten, om nieuwe, ongebaande wegen in te slaan, op zoek naar onbekende, lichtende horizonten ; — als wij zien hoe zij tintelen van ongeduldige, onbedwingbare dadendrang, om hun deel op te eischen aan de vernieuwensarbeid der oude, en eeuwig-jonge Moederkerk, dan weten we, dat zulk een beweging, óók en vooral nu levensvatbaar zal zijn.

Voorop moet natuurlijk staan : dat de drie Pauselijke Missie-

werken, noch eenige andere vorm van missieactie door deze beweging geschaad mag worden.

Zoo zouden we met de eene hand geven, om met de andere weer te nemen. Integendeel : de geestdrift van de jongeren voor hun ideaal moet aanstekelijk werken op de propagandisten van de andere liefdewerken. — Wat de werkmethode betreft : we moeten niet beginnen met de nadruk te leggen op finantieele bijdragen. De tegenwoordige jeugd is het eeuwig gerammel met de collectebus al meer dan beu. We moeten bouwen op een veel ideëeler basis, meer in de geest van onze tijd. We moeten uitgaan van het bewuste, graag-gebrachte offer. De finantieele steun, die wij noodig hebben, zij geen aalmoes : 'n gave van overvloed, geen uiting van medelijden of afweer van lastig aandringen of meedoen-uit-fatsoen. Maar hun bijdrage moet zijn de vrucht van een offer, de edelmoedige daad van zelfverloochening, het zich-ontzeggen van een ontspanning, het derven van een genotmiddel. Dit is pas missiewerk van het zuiverste gehalte ; zoo'n gift staat op den gouden standaard der liefde ; dit is meeleven en meeofferen met het Offer van Calvarië, dagelijks vernieuwd in de H. Mis. Als heel de jeugd van Katholiek Nederland, vanaf de studenten aan onze universiteiten tot de leerlingen der M.U.L.O. als alle leden onzer jeugdvereenigingen in deze offergeest werden opgevoed ; als zij b.v. iedere maand maar één dag zich iets leerden ontzeggen voor dit verheven doel : de christelijke opvoeding der jeugd in de missielanden, dan zou het welslagen al verzekerd zijn. Aan de edelmoedigheid en offergeest der jeugd mogen we niet twijfelen, en de liefde weet altijd, ook in deze tijd, nog wel iets uit te sparen voor het beminde ideaal.

Naar een organisatie, om in deze geest het plan uit te voeren, behoeven we niet ver te zoeken. Wij hebben reeds het Werk der H. Kindsheid. Dit zou dan op veel breeder basis moeten worden uitgebouwd en georganiseerd naar de nooden des tijds. „Vrijkoop van heidenkinderen", „verlossen van slaafjes" blijve het ideaal voor de allerkleinsten, naar ouden trant. Maar dit zij maar het eerste begin. Want, 't is tegenwoordig niet voldoende, een kind vrij te koopen, te doopen, te voeden en te kleeden, en daarna onder te brengen in een weeshuis.

En daarenboven : 't is niet voldoende alleen kinderen van

heidenen te redden, nu tegenwoordig ook duizenden kinderen van gedoopte christenen verloren dreigen te gaan bij gebrek aan christen opvoeding. En daarom zij het nieuwe doel van het Werk der H. Kindsheid : de jeugd voor de jeugd. De gelden, door heel de jeugd uit offerzin bijeengebracht worden niet uitsluitend meer bestemd tot vrijkoop van heidenkinderen, maar worden ter beschikking gesteld aan de Missieoversten, volgens de behoeften van iedere missie voor het jeugdwerk in 't algemeen : b.v. voor de bouw en het onderhoud van schoolgebouwen, voor het stichten van fondsen of eventueel geëischte waarborgsommen, de salarieering van het onderwijzend personeel, voor beurzen en toelagen aan minder gegoede studenten, voor bijdragen aan reis- en studiekosten aan meer begaafde christen studenten, die aan een europeesche katholieke universiteit hun studie wenschen voort te zetten, voor het uitzenden en onderhoud der catechisten, die de onder de heidenen verspreid wonende christen families geregeld bezoeken en onderwijzen, voor de inrichting en uitbreiding van bibliotheken en leeszalen voor de jeugd enz.

Zulk een beweging zou juist in deze tijd bijzonder actueel zijn. In onze jongeren brandt een geestdriftige en onstuimige drang tot daden, die zich vaak vruchteloos en onbezonnen een uitweg zoekt. Laten de leiders deze frissche krachten uitbuiten en begeesteren voor dit ideaal. Als het werk der H. Kindsheid — de speelsche medewerking van onnadenkende kinderen — in onze dagen niet alleen kon blijven voortbestaan, maar zelfs nog zulke prachtige resultaten oplevert, wat mogen we dan niet verwachten van de offervaardige medewerking der opgroeiende jeugd, die zich dankbaar bewust is van het heerlijke voorrecht, in deze verwarde tijden te midden der vertwijfeling, de waarheid te bezitten en de zekerheid van het Katholiek Geloof.

Zoo zouden de vruchten van deze actie ten goede komen niet alleen aan de jeugd in de missie maar ook aan de Nederlandsche katholieke jeugd. Hun niet te stuiten drang naar meer actieve deelname aan het katholieke leven in ons vaderland zal zich zóó onbelemmerd èn in volle kracht èn in rijke vruchtbaarheid kunnen uitleven. In hun vurige offerliefde voor hun eigen taak : de bijdrage van Katholiek Nederland aan de intellectueele en

cultureele verheffing van den inlander in de missie, zullen zij zich steeds inniger verbonden weten met de Kerk in het bewustzijn, dat hun belangen ook Háár belangen zijn. En als dan, na verloop van tijd, onder Gods zegen, deze vorm van missieactie ook buiten ons land de aandacht trekt, navolging vindt en tot een wereldbeweging uitgroeit, dan zullen zij met fiere voldoening mogen neerzien op dit Nederlandsch initiatief.

En dan zal dit zijn de schoonste uiting van dankbaarheid voor Gods overvloedigen zegen in de jarenlange hardnekkige strijd van katholiek Nederland voor het katholiek onderwijs in ons vaderland.

Rome. Fr. PACIANUS TEEPE O.F.M.
Miss. ap.

HET MYSTIEKE LICHAAM VAN CHRISTUS EN ONZE MISSIEPLICHT [1])

Wanneer Jezus-Christus spreekt over de innige band, die er tusschen de leerlingen en Hem moet bestaan, dan verduidelijkt Hij dit met de prachtige allegorie van de wijnstok en de ranken (Jo. 15, 1—9). Christus Zelf is de wijnstok; de leerlingen zijn de ranken. De leerlingen kunnen het waarachtige Leven slechts bezitten, wanneer zij verbonden zijn met de wijnstok. Een rank op zich is een tegenspraak. Leven, groei en bloei moet de rank ontvangen van de wijnstok.

Evenzoo is het in 't bovennatuurlijke leven: wanneer men geen

[1]) Wanneer hier het woord ,,Missie'' wordt gebruikt, dan wordt daaronder verstaan dàt gedeelte der wereld, dat gesteld is onder de Propaganda, omdat daar de Kerk nog slechts in een beginstadium is, in alle geval nog niet die groei heeft bereikt, dat zij een speciale zorg van Rome zou kunnen missen. Wordt hier gesproken over onze plicht t.o.v. die Missie, dan is het geenszins de bedoeling om daardoor onze plicht t.o.v. andere volkeren en landen uit te sluiten, die niet onder de Propaganda vallen, maar toch ook dringend hulp noodig kunnen hebben. Zelfs is het mogelijk dat een bepaald gebied buiten de eigenlijke Missie, in een bepaalde tijd, in grootere geestelijke nood verkeert, dan een bepaald gebied in de Missie, b.v. Mexico, Duitschland.

Maar hier wordt niet een bepaald Missiegebied bedoeld, maar de Missie in haar geheel, dus dat groote deel der Aarde, ,,waar het gebrek aan genademiddelen het nijpendst is, waar de behoefte aan bovennatuurlijke steun het dringendst is; waar de zichtbare Kerk het meest verborgen is, en hare dienaren het kleinst in aantal zijn, waar God en de Verlosser en Zijn Kerk het meest onbekend zijn en waar dus op de eerste plaats de krachtigste pogingen moeten worden aangewend om het Koninkrijk Gods op te bouwen.'' (Dr. Ahaus).

eenheid vormt met Christus, geen deel aan Hem heeft, is er geen bovennatuurlijk leven mogelijk ,,Wie in Mij blijft en Ik in hem, hij draagt rijke vrucht, want zonder Mij kunt ge niets doen" (Joh. 15. 5.)

De H. Paulus heeft op bizondere wijze deze door zijn Meester verkondigde waarheid op de voorgrond geschoven.

In hem leefde vooral die groote gedachte van een echte, ware gemeenschap tusschen Christus en de geloovigen en de geloovigen onderling. Zij is hem door Christus Zelf geleerd op 't moment van Zijn bekeering: toen hij zich op weg naar Damascus bevond, om daar de Kerk te vervolgen.

,,Saulus, Saulus, waarom vervolgt gij Mij ?" (act. ap. 9. 4—7).

Christus vraagt hem niet: ,,waarom vervolgt gij mijn Leerlingen ?" maar: ,,Waarom vervolgt Gij Mij ?" De Christenen en Christus zijn één. Zij zijn onafscheidbaar verbonden. Dat blijkt ook uit de woorden die Jezus op de vragen van Paulus laat volgen: ,,Sta op en ga naar de stad en men zal U zeggen wat ge doen moet." Saulus moet naar Damascus gaan. Daar zullen de Christenen, daar zal de Kerk Saulus zeggen, wat Christus wil, dat hij doen zal. De Kerk is de voortlevende Christus.

Ontelbare malen komt Paulus op deze eenheid van Christus met de geloovigen terug. Hij zoekt naar beelden die dit 't beste kunnen weergeven. 't Geschiktst vindt hij de vergelijking met 't menschelijk lichaam. — Natuurlijk 't blijft altijd een vergelijking, en men moet niet alles er mee willen verklaren.

De gemeenschap van Christus met de geloovigen is bovendien van bovennatuurlijke orde en kan dus, als zoovele geloofswaarheden, niet volledig begrepen en tot uitdrukking gebracht worden. Maar toch geeft deze vergelijking zoo'n goed idée van die geestelijke eenheid, dat de vergelijking in de naam zelf, waarmee de Kerk deze waarheid aanduidt, is opgenomen geworden: mystieke Lichaam van Christus. Mystiek wil hier niets anders zeggen dan ,,bovennatuurlijk."

Paulus legt de nadruk op drie groote punten van overeenkomst welke wij in het kort zullen nagaan. Vooreerst: *het lichaam is een uit vele deelen samengestelde eenheid.* Al die deelen of ledematen, in de ruime zin, zijn zoo nauw verbonden, dat zij een *wezenlijke* eenheid vormen. Zij staan niet op zich zelf, maar zijn

zóó afhankelijk van elkander, dat zij zelfs niet op zich *kunnen* bestaan.

Deze is absoluut. Zoo ook vormen al de geloovigen door 't Doopsel een wezenlijke eenheid met Christus, en wel een levende eenheid, bezield door een Geest : de H. Geest. ,,Want, zooals het Lichaam één is, ofschoon het veel leden heeft, en van den anderen kant al de leden van het lichaam, hoe talrijk ook, één lichaam vormen, zoo ook Christus. Allen toch : joden of heidenen, slaven of vrijen, allen zijn we, in éénen Geest tot één lichaam gedoopt en allen zijn we met één Geest gedrenkt." (1 Cor. 12, 12—14).

Vervolgens : *de ledematen van het menschelijk lichaam zijn onderling zeer verschillend gevormd en verrichten een daaraan correspondeerende functie.* Deze functie staat schijnbaar op zich zelf, maar in werkelijkheid is ze ten nauwste verbonden mèt, en noodzakelijk voor de andere lichaamsdeelen en voor de instandhouding en groei van het geheel.

Beschouwen we b.v eens de hand : de heele samenstelling ervan, de vorm en stand van vingers en duim, de fijnheid der zenuwen, de onderlinge samenwerking der deelen, enz. maakt dat de hand zoo goed mogelijk haar taak van grijp- en tastorgaan kan vervullen, in 't belang van de andere ledematen en van 't lichaam in zijn geheel. De hand werkt dus niet voor zich alleen, maar voor heel het lichaam. En omgekeerd : de hand heeft ook 't lichaam noodig om haar functie te kunnen verrichten. Zij moet gevoed worden door 't lichaam, moet door de hersens in beweging gesteld worden, is afhankelijk van de goede gesteltenis van den arm, enz. Is 't lichaam ziek, de hand zal er de terugslag van gevoelen.

En nu, in 't mystieke Lichaam. Ook hier nemen de leden 'n zeer verschillende functie in ; de één een belangrijke, de ander een minder belangrijke, maar beiden hebben elkander absoluut noodig en moeten samenwerken voor 't welzijn van 't heele mystieke lichaam. Wanneer een lid 't minder goed stelt ondervinden de anderen en het geheel de terugslag ervan. Maar in werkelijkheid heeft God de leden, elk in het bizonder, een plaats in het lichaam gegeven, zooals het Hem heeft behaagd." ,,Het oog kan niet tot de hand zeggen : Ik heb U niet noodig. Het hoofd niet tot de voeten : Ik heb U niet noodig. Integendeel, juist de schijnbare zwakkere leden van het lichaam zijn het meest noodzakelijk." — ,,Wanneer

één lid lijdt, lijden alle leden mee, komt één lid in aanzien, alle leden deelen in zijn vreugde." (I Cor. 12. 18. 21. 22. 26.).

Ten slotte neemt Paulus in de brief aan de Ephesiërs, als punt van vergelijking: *de plaats en beteekenis v. h. hoofd in 't menschelijk lichaam.*

Het hoofd neemt de allervoornaamste plaats in onder de ledematen, het is het volmaaktste lichaamsdeel; het oefent tenslotte de grootste invloed uit over de andere ledematen: van 't hoofd uit worden deze bewogen en bestuurd. In het mystieke Lichaam is Christus het Hoofd. Christus neemt vooreerst hier de voornaamste plaats in. Hij is de eenige middelaar van de menschen bij God en heeft door zijn lijden en dood voor allen de verlossing bewerkt en de genade verdiend. Christus is vervolgens het volmaaktste lidmaat van 't mystieke Lichaam. Hij vereenigt in Zich de Goddelijke en menschelijke natuur tot een Persoon, een Goddelijke persoon. „Immers in Hem woont in werkelijkheid de gansche volheid der Godheid". (Coloss. 2, 9). Hij bezit de volheid van alle genade: „Wij hebben Hem gezien vol genade en waarheid." (Jo. 1, 14.). Christus is ten slotte het lidmaat met de meeste invloed op al de anderen. Christus is de levensbron van het mystieke Lichaam, omdat Hij de volheid van genade bezit, uit wiens volheid wij allen ontvangen hebben. Die genade stroomt hen vanuit Christus toe, gaat door heel het mystieke lichaam, door elk lidmaat. Daardoor juist ontstaat de levenseenheid van de geloovigen met Christus, en door Christus met elkander. Zoo innig is die vereeniging, die door Christus is tot stand gebracht en zoozeer zijn de ledematen aangewezen op 't Hoofd Christus, dat men Christus niet meer kan denken als los van dat lichaam, willen de ledematen niet ophouden levende ledematen te zijn.

„Door Hem wordt het gansche lichaam samengevoegd en samen gebonden, omdat elk gewricht zijn taak vervult met de kracht die ieder lid in 't bizonder is toegemeten en zoo voltrekt zich de groei van het lichaam tot eigen opbouw in liefde." (Eph. 4, 16). Christus is bovendien niet alleen degene die al die ledematen tot één lichaam maakt en bezielt door 't eene Goddelijke Leven, maar Hij geeft ook, gelijk 't hoofd in 't menschelijk lichaam, de leiding aan de ledematen. Zijn geboden, voorschriften en verlangens moeten de richtsnoer zijn waarnaar 't leven en de werkzaamheid v. d ledematen zich moeten richten

De geloovigen mogen geen wezens zijn die zich zelf genoeg zijn. Hun levenswijze moet zijn overeenkomstig de wil van Christus, het Hoofd ; hun leven en handelen moet aansluiten aan dat van Christus Zelf : 't leven en handelen van 't lidmaat moet, zoover 't 'n lidmaat mogelijk is, 't leven en werken van Christus Zelf zijn. Zij moeten 'n andere Christus zijn, die in hun stand en staat alles willen doen wat Hij gewild heeft. De verlangens die in Hem leven, moeten hun verlangens zijn. Zijn idealen, hun idealen. Waarvoor Hij gewerkt heeft, daarvoor moeten ook zij werken. St. Paulus, eenmaal diep doordrongen van die innige gemeenschap van de Christen met Christus, heeft alles gedaan en alles geofferd om zoo goed mogelijk dat mystieke lidmaatschap te beleven : ,,om Hem heb ik alles prijsgegeven en als vuilnis geacht, om Christus te winnen en één met Hem te zijn." (Philipp. 3, 8 en 9). Hij is zich zelf niet meer, heeft geen eigen wil meer : ,,Ik leef niet meer, maar Christus leeft in mij." (Gal. 2, 20).

De *H. Augustinus* [1]) heeft over deze Eenheid veel gemediteerd en gesproken. Hij voelde zoo goed uit eigen ervaring het verschil tusschen 'n Christen en 'n niet-Christen. Hij kende den grooten invloed, die uit het met Christus in één Lichaam verbonden zijn voortvloeit ; 'n niet-Christen kan alleen op eigen krachten steunen, een Christen daarentegen is nooit alleen ; Christus is altijd bij hem ; Christus is in Hem ; Christus werkt in hem. ,,Wij moeten niet denken dat wij voor Christus vreemden zijn, noch ons beschouwen als een andere dan Hem Zelf." (In Ps. LIV : Pl. XXXVI) ; ,,Hij ('n vreemde, 'n heiden) gevoelt niet wat 't Lichaam gevoelt, omdat hij buiten 't Lichaam staat ; dat hij plaats neme in het Lichaam en hij zal het gevoelen." (Sermo CXLIV. Pl. XXXVIII).

De éénheid is zóó nauw, dat zij van ons den Christus Zelf maakt, den mystieken Christus. Augustinus juicht van geluk, wanneer hij dit mysterie aan zijn geloovigen voorhoudt.

,,Laten wij vreugdevol en dankbaar gestemd zijn : wij zijn niet alleen Christen geworden maar de Christus Zelf. Begrijpt ge broeders, vat ge de genade van God die Zich over U uitspreidt ? Verbaast U, weest blijde, wij zijn de Christus. Indien Hij het Hoofd is — zijn wij de Ledematen en de geheele mensch is : Hij en wij. 't Zou een hoogmoedige dwaasheid zijn, wanneer het niet een gave van Zijn goedheid was. Maar Hij zelf heeft het beloofd door den mond van den apostel : ,,Gij, gij zijt het Lichaam van Christus en Zijn Ledematen." (In Joh. XXI, Pl. XXXV). ,,Wanneer wij aan ons zelf denken, wanneer wij denken aan Zijn Lichaam, zien we slechts Hem, die ,,ons" is. Want, indien wij niet Hem zelf waren, zou de tekst

---

[1]) cfr. Mersch. S.T. *Le Corps Mystique du Christ.* 1933.

niet waar zijn : ,,Wat ge aan den minste der Mijnen hebt gedaan, dat hebt ge Mij gedaan.'' Indien wij niet Hem waren, dan zou de tekst niet waar zijn : ,,Saul, Saul, waarom vervolgt gij Mij ?'' Derhalve, wij ook zijn ,,Hem'' omdat wij Zijn ledematen zijn, omdat wij Zijn Lichaam vormen, omdat Hij ons Hoofd is, omdat de heele Christus is : Hoofd en Lichaam.'' (Sermo CXXXIII, Pl. XXXVIII).

Ook God, zoo zegt Augustinus, ziet in ons, die verbonden zijn met Christus, niet meer ons zelf, maar den Christus, zijn Eigen Zoon : God, Die Zijn Zoon bemint, kan niet de ledematen van Zijn Zoon niet beminnen, en Hij heeft ook geen andere reden om Hem te beminnen dan juist omadt Hij Hem bemint.'' ,,Hij bemint ons, omdat wij de ledematen van Zijn Welbeminde zijn. En, omdat wij Zijn Ledematen zouden worden, heeft Hij ons bemind voordat wij bestonden.'' (In Joh. CX, CXI. Pl. XXXV). Alle menschen zijn bestemd ledematen van de Christus te worden en zijn dus allen voorwerp van Gods Liefde. — Ook in onze liefde moet *die onbegrensdheid* en *algemeenheid* zijn, niet alleen tot de andere ledematen, maar ook tot alle menschen. ,,Bemint alle menschen, zelfs uwe vijanden, niet omdat zij Uw broeders zijn, maar opdat zij uw broeders mogen zijn. Zoo zult ge altijd brandend zijn van broederlijke liefde ; hetzij ten opzichte van hem, die reeds Uw broeder is ; hetzij ten opzichte van een vijand opdat hij Uw broeder worde. Zelfs hem, die nog niet gelooft in de Christus.... hem moet gij beminnen en wel met een broederlijke liefde, hij is nog niet Uw broeder, maar bemin hem juist daarom, opdat hij Uw broeder worde.''

En iets verder roept hij uit : ,,En ik weet niet wie Afrika als grens der liefde stelt !'' (In Epist. ad Parthos X, Pl. XXXV).

De liefde van God voor ons, onze liefde voor Hem, de liefde van ieder voor allen en van allen voor elk, kortom de volheid van liefde, gaat niet buiten de volheid van Christus. Dat alles is slechts één Leven, maakt slechts de ééne Christus uit.

Tot dusver zagen wij, dat de Levenseenheid tusschen Christus en de Christen zóó groot is, dat het Leven van de Christen niets anders is dan een voortzetting van het leven van Christus. Wij zagen eveneens dat Christus in die Eenheid het Leven- en Leidinggevende Beginsel is.

Maar van Christus weten wij, dat Hij op aarde kwam om de opdracht van den Vader te vervullen, de opdracht n.l. om allen terug te brengen tot de Liefde met den Vader.

Deze waarheid wordt ons uitdrukkelijk geleerd in de H.Schrift, waar deze o.a. zegt : ,,Hij is voor allen gestorven,'' (2 Cor. 5, 15) ; ,,Vóór alles dus dring ik er op aan dat er gebeden.... worden opgedragen voor alle menschen.... Want dit is goed en welgevallig aan God onzen Zaligmaker, Die wil, dat *alle* menschen zalig

worden en tot de kennis der Waarheid geraken. Want er is één God, en ook één Middelaar tusschen God en de menschen, de mensch Jezus-Christus, Die Zich gaf als losprijs *voor allen*" (1 Tim. 2, 1—6.) ; ,,want daarom zwoegen we en strijden we, omdat we onze hoop hebben gevestigd op den levenden God, die de Zaligmaker is *van alle menschen*" (1 Tim. 4. 10). ,,want Gods genade is verschenen, redding brengend *aan alle menschen.*" (Tit. 2, 10) ; ,,Hij is een verzoening voor onze zonden ; en niet voor de onze alleen, maar ook voor die *van heel de wereld*". (1 Joh. 2, 2).

Deze woorden der H. Schrift zeggen ons duidelijk welk het doel was van Christus komst en leven op aarde, n.l. : redding te brengen aan alle menschen.

Maar wij weten ook dat die universeele Verlossing nog lang niet is bereikt ; 4/5 deel der wereld kent Christus nog niet òf kent Hem nog niet zooals Hij is. Is Christus dan in gebreke gebleven ? Heeft Hij Zijn werk dan niet volbracht ; Zijn opdracht niet voltooid ?

Dat alles zou zoo zijn, wanneer op het Kruis dat aardsche leven was afgesloten. Maar, we zagen het reeds, Christus is niet dood, Christus leeft nog voort op aarde temidden der menschen, Christus leeft voort in elken gedoopte.

Dan moeten we echter ook de conclusie durven trekken, dat elke Christen die door het doopsel der Katholieke Kerk is opgenomen tot die bovennatuurlijke Levenseenheid met Christus, als de voortlevende Christus, deelend in het zelfde Leven, óók deelt in dezelfde opdracht van den Vader : dat verlossingswerk voort te zetten en tot voltooiing te brengen.

Het is een mysterie van Gods Goedheid, dat het werk van de Zoon van God mag worden voortgezet en voltooid door menschenkinderen, die juist om dat werk te kunnen volbrengen, met een nieuw, hooger Leven werden begiftigd en van kinderen der menschen werden verheven tot kinderen van God, tot Broeders van Jezus-Christus. Van Eeuwigheid heeft de Vader ons uitverkoren tot dat werk bij uitstek en in den tijd ons opgenomen in die Eenheid, opdat door ons, de Christus Zijn Verlossingswerk op aarde zou kunnen voortzetten door de Eeuwen.

Dat alles volgt uit het voorafgaande en is de groote Levenstaak van elken gedoopte : In Christus mede de menschheid te verlossen.

Omdat die plicht beoogt het voltooien van een bij uitstek groot en verheven werk, zoowel beschouwd van den kant van God, Die daardoor de glorie der menschheid moet ontvangen, waarop Hij het volle recht heeft, alsook beschouwd van den kant van het menschdom, dat daardoor de verlossing moet deelachtig worden, daarom is ook de plicht daartoe groot en verheven.

En, zooals elke verplichting die God oplegt, door de mensch moet worden vervuld, niet mechanisch, niet automatisch, maar door bewuste, menschelijke daden, zoo moet ook het vervullen van onze groote plicht t.o.v. de missie op menschelijke wijze geschieden. De redelooze natuur vervult Gods Wil, door onbewust de wetten na te komen welke Hij er aan gaf. Daardoor wordt God verheerlijkt. Maar van de mensch verwacht God een andere hoogere verheerlijking, een gloria formalis, die hierin bestaat dat de mensch welbewust en vrij zijn wetten naleeft.

In verband met dit laatste doet zich echter een groote moeilijkheid voor. Men zal er gemakkelijk toe komen om een plicht te vervullen, die duidelijk zichtbaar en tastbaar voor ons ligt en men zal deze ook vrij en bewust volbrengen, maar het is daarentegen zeer moeilijk om een plicht te volbrengen die weliswaar even waarachtig bestaat, maar die we niet in die zichtbare verschijning voor ons zien.

Van de groote wereld die we mee moeten verlossen zien wij slechts een klein stuk, terwijl het overige dagelijks in vergetelheid dreigt te geraken. — Zoodoende dreigt ons leven op te gaan in een apostolaat t.o.v. enkelen om ons heen en toch moet ons leven bewust opgaan in den dienst van allen.

Vooral tegenwoordig, nu de onmiddellijke omgeving vaak alle aandacht vraagt, is het dikwijls zeer moeilijk om eraan te denken dat er ook nog een ander werkterrein bestaat. Daarom zijn er 3 dingen noodig, n.l. 1e. de Missieplicht in haar wezen en grootheid goed in te zien ; 2e. den samenhang te begrijpen tusschen het volbrengen van dagelijksch werk en het vervullen van onze Missieplicht, waarover straks nog iets meer gezegd wordt ; 3e. de Missie, zooals zij concreet buiten ons bestaat, naar ons toe te halen. We schreven boven reeds, dat het tegenwoordig, nu er zooveel vraagstukken zijn op te lossen in eigen omgeving, meer dan ooit moeilijk is om zich zijn Missieplicht bewust te blijven, doch daartegenover

staat toch ook dat er zelden zoo'n groote mogelijkheid bestond als tegenwoordig, om de Missie in haar concreet verschijnen op de wereld (in beeld, in woord en in klank), naar ons toe te halen.

Is dat de plicht, die op ons, gedoopten rust, het volbrengen van die plicht t.o.v. allen lijkt, oppervlakkig beschouwd, moeilijk overeen te brengen met ons dagelijksch leven, dat zich toch voltrekt binnen uiterlijke grenzen, die voor deze iets ruimer, voor gene iets minder ruim zijn, maar die voor allen toch beperkt zijn. Voor de een is het misschien een parochie, voor de ander een huisgezin, dat de volle aandacht vraagt, en daar, waar God ons heeft geplaatst, daar wil Hij toch ook dat we ten volle werkzaam zullen zijn. Die uiterlijke beperking zal altijd blijven bestaan, zoolang lichaam en ziel verbonden zijn. Maar ook hier moeten we weer gaan zien naar het sterfelijke Leven van Christus dat zich uiterlijk ook voltrok binnen bepaalde grenzen, binnen het Heilige Land, te midden van een beperkt aantal menschen.

En toch, we zagen het reeds, moeten we in Hem aantreffen een universalisme, dat geen grenzen kent, nòch de grenzen van Palestina, nòch die van het Joodsche volk. — Christus heeft die opdracht van den Vader vervuld, wij zullen het in Eenheid met Hem moeten doen, zooals Hij het deed.

Christus bad, werkte en offerde voor de verlossing der menschheid.

1. Christus heeft gebeden voor de verlossing :

De voltrekking van het verlossingswerk in al zijn onderdeelen en in geheel zijn omvang is door den Vader afhankelijk gesteld van het smeekgebed.

Christus, Die het Verlossingswerk begon, heeft dat smeekgebed tot den Vader ingezet — de voortlevende Christus moet na Hem en met Hem dat smeekgebed voortzetten door de tijden. Het gebed, het bewust omgaan van het schepsel met den Schepper, is aan geen grenzen gebonden. Wanneer de zorg voor de redding der menschheid rust op ieder onzer als een groote plicht, dan volgt daaruit ook de groote plicht om aan dat onmisbare middel om die Verlossing te bewerken, — het gebed — een groote plaats te geven in ons leven. Er is zoo vaak een disproportie tusschen ons smeekgebed in eigen nood en voor de vervulling van eigen verlangens en ons smeekgebed voor de groote nood en de groote belangen van de Christus.

De mate van onze liefde voor allen zal vooral moeten blijken uit de mate van ons universeele bidden.

2. Christus heeft gewerkt voor de verlossing :

Wanneer wij Christus Leven beschouwen, dan zien wij Hem daarin op menigvuldige wijze werkzaam. Ook in Zijn verborgen Leven moet het werk wel een groote plaats hebben ingenomen. Heel verschillend is Zijn werken tijdens Zijn openbare Leven. Hierin wordt Christus telkens weer anders aan ons voorgesteld — nu eens predikend, dan weer verder trekkend, nu eens genezend, dan weer vermanend.

Maar, door heel die uiterlijke activiteit van Christus, in welken vorm deze zich ook aan ons voordoet, loopt toch één gedachte, één waarheid, die er de eenheid aan geeft, de waarheid n.l. dat dit alles is het concrete volbrengen van de Wil van den Vader.

Diezelfde Wil van den Vader was voor Christus echter ook : de menschheid te verlossen. Zoo zien we dat die ééne waarheid — Christus volbracht de wil van den Vader — beiden verbindt en tot eenheid brengt. Begrensdheid en onbegrensdheid van werken treffen elkaar in die waarheid en groeien er in samen. Zoo zien we, dat Christus ook de menschheid verlost in het concrete, dagelijksche werk dat vóór Hem ligt in zijn Leven, te midden van het Joodsche Volk, door daarin te zien denzelfden Wil van den Vader : Christus Werk, hoewel het zich voltrekt in de beperktheid van Palestina, krijgt zijn wereldwijde beteekenis, doordat het is de concrete volbrenging van den Wil van zijn Vader die eveneens was : de voltrekking van het verlossingswerk der menschheid.

Ook de gedoopten moeten als de voortlevende Christus hun werken inschakelen in het groote verlossingswerk. Bij al de uiterlijke verscheidenheid van werken, die wij in elk menschenleven aantreffen, loopt toch ook die ééne gedachte : het volbrengen van Gods Wil, terwijl de voortzetting van het universeele Verlossingswerk voor elken gedoopte eveneens is het volbrengen van diezelfde Wil van God.

Zoo zien we dat ook hier die eene waarheid begrensdheid en onbegrensdheid van werken doet samentreffen en ineen doet groeien.

Zoo krijgen we dus deze samenvatting : de Historische Christus zet het werk der Verlossing der Menschheid in, door volmaakt den Wil van den Vader te volbrengen in het dagelijksche werk,

dáár waar de Vader wilde dat Hij werken zou, n.l. bij het Joodsche Volk en niet elders — de mystieke Christus zet datzelfde werk der Verlossing voort en voert het op tot de voleinding, eveneens door zoo volmaakt mogelijk den Wil van den Vader te volbrengen, daar, waar Deze wil dat de mystieke Christus werkzaam is, dat is voor iederen gedoopte: in die speciale levensomstandigheden, in dat speciale werk waarvoor hij staat.

Zóó opgevat is ook de samenhang tusschen apostolaat in eigen omgeving en missieapostolaat duidelijk — zij mogen niet naast elkander groeien, maar moeten elkaar doordringen en vervolmaken.

Zóó gezien zullen we ons ook met hart en ziel kunnen geven en moeten geven aan al die vormen van apostolaat, waar de kleine, zichtbare wereld om ons heen om vraagt, en tegelijk in en door dat werk ons zelven bewust geven en opofferen voor de redding van heel de wereld.

3. Nadat we Christus zagen, biddend en werkend voor de verlossing der menschheid, moeten we Hem nog zien als offerend voor datzelfde groote doel. In dat verband kunnen wij heel het aardsche leven van den Menschgeworden Zoon van God zien als een geheel zich wegschenken voor aller redding. Die gedachte loopt vanaf de geboorte, door heel het verborgen leven, treedt duidelijk aan het licht in hetgeen de Evangeliën ons over Zijn openbaar leven verhalen en bereikt haar hoogtepunt aan het kruis, het einde van Zijn sterfelijk leven.

Christus heeft steeds Gods Wil volmaakt volbracht. Er is geen grootere gehoorzaamheid gelegen in Zijn verborgen leven dan in Zijn openbare, geen grootere in Zijn intocht in Jerusalem dan in Zijn kruisdood. Maar, zooals wij bij menschen vooral dàn kunnen spreken van offeren, wanneer er meer van hen wordt gevraagd dan hetgeen steeds weer terugkeert en hetgeen voor hen geen bizondere moeilijkheden biedt, zoo kunnen we ook bij Christus, hoewel héél Zijn leven een offer was, dàn speciaal van offeren spreken, wanneer het volbrengen van Gods Wil méér, ja àlles eischt van Zijn Menschheid, tot den dood op het kruis.

„Christus is voor allen gestorven", zoo lazen we reeds. Dat „gestorven zijn" is de samenvatting van alle offer, van alle lijden, omdat het er het hoogtepunt van is.

Meer dan waar ook ligt daarin voor ons het tastbare bewijs van Gods Liefde voor de menschheid.

Daar ligt voor de Christen de derde groote mogelijkheid om Christus' werk der Verlossing voort te zetten, want ook in het leven der menschen treedt het lijden op in oneindige schakeering. Zooals ons leven het leven van Christus voortzet en aanvult, zoo moet ook ons lijden een aanvulling en voortzetting zijn van Christus lijden. Aan Christus lijden ontbreekt nog het onze, want de geheele Christus is: Christus mèt ons. Die gedachte is het ook, die Paulus, met het oog op zijn eigen lijden vol vreugde doet uitroepen: „Thans verheug ik me, dat ik voor u lijden mag en aanvullen in mijn vleesch, wat aan Christus' lijden ontbreekt, ten bate van Zijn Lichaam: de Kerk" (Col. 1, 24).

Lijden in Christus, met Christus, als Christus tot voortzetting van Christus' leven, d.i. tot voortzetting van het universeele Verlossingswerk.

Zoo ligt er een onbeperkt groote mogelijkheid open voor ieder mensch, waar hij zich ook bevindt en hoedanig hij ook is, gezond of ziek, rijk of arm, geëerd of veracht, jong of oud, om mede het Gods Rijk op te bouwen op de wereld vanuit de bescheiden plaats, die ieder volgens Gods plannen mag innemen in die wereld

In Christus en zooals Christus.

Het Kruisoffer was het hoogtepunt van Christus Verlossingswerk. Het dagelijks hernieuwde Kruisoffer moet het hoogtepunt zijn van het voortgezette Verlossingswerk. Daaromheen moet alles worden opgebouwd.

Zoo zal Christus uitgroeien tot de Volwassenheid, d.i. Christus en alle menschen in Christus tot glorie van den Vader!

„XAVERIUS".

DE NEBILI-BOND,

'N GEHEIM GENOOTSCHAP IN BELGISCH CONGO

We mogen het bestaan van tal van geheime genootschappen onder de Soedan- en Bantu-negers in Midden-Afrika als bekend veronderstellen, al weten we tevens, dat men omtrent het wezen,

de inrichting en het doel dier sekten meestal nog volkomen in het duister tast. Het schijnen geduchte organisaties te zijn, die hun leden, alsook on-ingewijde rasgenooten, zóó sterk weten te intimideeren, dat het maar weinig blanken gelukt de negers daarover aan het spreken te krijgen. Gewoonlijk zullen dezen er zich van af trachten te maken met een of andere onbeduidende uitlating, die den ondervrager maar weinig verder brengt in z'n onderzoek. Wil men dus trachten iets meer over deze genootschappen te weten te komen, dan blijft er dikwijls niets anders over dan de verschillende uitlatingen en toevallige gegevens te verzamelen, te vergelijken en te combineeren om zoo tot eenig inzicht in 'n bepaalde sekte te komen.

Nu maakt P. Schebesta S.V.D. in z'n nieuw werk: Vollblutneger und Halb-zwerge, 1934, melding van 'n dergelijk geheim genootschap in Noord Belgisch Congo, de *Nebili-Bond*, waarover we in dit artikel een en ander willen mededeelen. Hij geeft slechts weinige bijzonderheden over deze Nebili- of Mbeli-Bond, die ook wel „Negbo" wordt genoemd, en zegt dan, dat over dit genootschap aan de blanken van die streek maar zeer weinig met zekerheid bekend was. Meerdere gegevens vindt men in de Monografie over de Ababua door Jos. Halkin, 1911, terwijl ook in het Ethnografisch Bureau van Tervueren 'n aantal berichten over dit onderwerp aanwezig zijn.

Het blijkt dan, dat dit genootschap der Nebili bekend is bij de meeste volken van het bekken van de Nijl tot aan de Congostroom, met als kerngebied de streek tusschen de rivieren de Uele en de Nepoko in het Noorden van Belgisch Congo.

'n Andere sekte, de Anioto, den lezer wellicht meer bekend, is verspreid ten Oosten van het aangegeven kern-gebied met als middelpunt de stam der Wabali. In de laatste 25 jaren doet dit genootschap veel van zich spreken door de talrijke en afschuwelijke moorden, die het op zijn geweten heeft. Zijn aanhangers, als luipaarden vermomd, overvallen heimelijk hun weerlooze slachtoffers om ze in koelen bloede op wreedaardige wijze te vermoorden. In het proces in 1933 tegen de Anioto gevoerd, en waarbij 8 inlanders ter dood werden veroordeeld, bleek, dat in 9 maanden niet minder dan 52 moorden waren gepleegd.

We willen er aanstonds den nadruk op leggen, dat de beide

streken, waar de Nebili en de Anioto bloeien, aangrenzende gewesten zijn, waardoor 'n mogelijke beinvloeding niet geheel zal uitgesloten zijn. En dat die beinvloeding inderdaad bestaat, blijkt uit 'n aanhaling van P. Fraeszle S.C.J. in zijn boek : Mijn Oerwoudnegers, 1921. De schrijver behandelt daarin eenige negerstammen, Basoko en Mobango, die wonen tusschen de Itimbiri en de Aruwimi, beide zijrivieren van de Congostroom, en zegt : In het Noorden bestaat 'n geheime bond, de Nebili-Bond, die zich ver over het land verbreidt ; de leden van dit genootschap verscheuren hun slachtoffers met ijzeren luipaardklauwen.

Wat blijkt hieruit ? Ten eerste, dat men met groote waarschijnlijkheid van 'n invloed der Anioto op de Nebili mag spreken, wat P. Schebesta ook bevestigt als hij schrijft, dat de Nebili zich heden de werkwijze van de Anioto hebben eigen gemaakt. En vervolgens dat de Nebili in afschuwelijke moordmethoden niet voor de Anioto onderdoet, hoewel de moorden uit gebrek aan bewijs gewoonlijk op rekening van de laatste worden gezet. Nu is het mogelijk ook wel moeilijk uit te maken, welke van beide sekten de hand heeft gehad in 'n bepaald moordgeval, dat in de omtrek van de Nepoko heeft plaats gevonden, wijl daar beide sekten thuis hooren. Zoo weten we bijv. dat de Nebili verspreid is onder de stam der Wabudu ; doch nu blijkt uit het boven genoemde proces van 1933, dat naast Wabali ook Wabudu door luipaardmenschen werden gedood. Wie zal uitmaken of de Anioto of de Nebili die moordgevallen op z'n geweten heeft ; de uitlatingen van de beschuldigden voor de rechtbank zijn dikwijls maar weinig betrouwbaar en geven dus geen voldoende aanwijzing.

De Nebili zou volgens P. Schebesta stammen uit het Uele-gebied. Dit stemt met hetgeen door Jos. Halkin wordt vermeld, dat n.l. de Nebili, die reeds zeer lang bij de Ababua bestaat, afkomstig zou zijn van de Mangbetu of de met hen verwante Abarambo. Vooral aan de hoofden van de laatsten moet haar ontstaan toe te schrijven zijn. Toen de invallen der gevreesde Azande-krijgers de Mangbetu, de Abarambo en Ababua met ondergang bedreigden, moet de Nebili zijn ingesteld met het doel in vereenigde krachten het naderende gevaar te bezweren. Dat de krijgshaftige Azande daar inderdaad op heftige tegenstand zijn gestuit, blijkt wel duidelijk hieruit, dat zij zich Noordelijk, Westelijk en Ooste-

lijk van het gebied der drie stammen hebben kunnen nederzetten, doch het land zelf niet hebben kunnen veroveren, hoewel ook de blanken te hunnen gunste hebben ingegrepen in 1892.

Na afweer der vijanden is de Nebili-bond evenwel niet opgeheven, integendeel zij vond zelfs ruimere verspreiding onder de naburige stammen. In geheel het Uele-gebied en in dat der Ituri tot aan de Stanley-Falls toe, in de militaire centra, vindt men afdeelingen, en zoo spoedig op een of andere plaats 'n zeker aantal leden tot de bond zijn toegetreden, wordt aldaar 'n nieuwe groep gevormd. Niemand zal nu beweren, dat het huidige doel van de Nebili nog steeds afweer van de Azande moet zijn ; hun aanvallen hebben immers reeds tientallen van jaren opgehouden, en bovendien zijn heden diezelfde Azande bij het genootschap aangesloten. Ook de bewering dat de Nebili 'n gewone initiatieritus zou zijn, zooals er bij alle negerstammen bestaan, is na bovenstaande uiteenzetting toch minstens onwaarschijnlijk. Jos. Halkin omschrijft dan ook het huidige doel van deze sekte als volgt : Elkaar van dienst zijn in alle levensomstandigheden. De leden van de bond zweren elkander getrouw bij te staan en wederkeerig hulp en bijstand te verleenen in alle voorkomende gelegenheden. Ze hebben bepaalde herkenningsteekens en bevindt zich 'n Nebili-lid in 'n onbekend dorp, dan zal hij, na bekendmaking, bij 'n broeder van de sekte de grootste gastvrijheid genieten.

Zoo zou de Nebili dus 'n sociaal doel beoogen : onderlinge bijstand. Doch deze omschrijving van het doel kan ons geenszins bevredigen. Ook de Anioto heeft eenzelfde doel, maar dit voert toch hare leden tot de bekende moordpractijken. De onderlinge bijstand blijkt n.l. gericht tegen de blanken en hun overheersching, en wijl de Anioto-leden den blanke zelf niet durven treffen, verhalen ze hun vijandschap op hun eigen stamgenooten, die het met de blanken houden. Welnu ook de Nebili schijnt een dergelijk doel te beoogen en daarom kan P. Schebesta dan ook schrijven : Het schijnt, dat de Nebili-bond in sommige streken tegen de blanken is gericht. Zoo zou het doel van deze sekte dus zijn : elkander tegen den blanke bij te staan. In hoeverre ze echter hun eigen rasgenooten hierbij betrekken, weten we niet, nóch of ze daarom alleen hun moordaanslagen plegen. Want voor moord

schrikt ook déze sekte niet terug, zooals we reeds boven van P. Fraezle vernamen en tevens uit P. Schebesta blijkt : 'n kandidaat moet van te voren bewijzen van moed afleggen, die naar men meent, somtijds daarin bestaan, dat hij 'n eigen verwant uit de weg moet ruimen, wat voorheen steeds door gift geschiedde. Heden echter hebben de Nebili zich de methoden der Anioto eigen gemaakt.

Er wordt wel eens beweerd, dat de Nebili-leden moorden uit anthropophagie. Zoo schrijft ook P. Fraeszle : Men meent, dat ze daartoe gedreven worden uit kanibalisme. Nu moeten we wel in het oog houden, dat de meeste stammen van Noord Belgisch-Congo eertijds anthropophagen waren en dat men daarom des te gereeder aan kanibalisme gaat denken. P. Schebesta echter betwijfelt het : Het is niet uitgemaakt of de Nebili anthropophagen zijn.

Wat deze bond van vele andere soortgelijke genootschappen onderscheidt, is het toelaten zoowel van mannen als van vrouwen. Elke Nebili-man heeft naast z'n rechtmatige vrouw ook 'n Nebili-vrouw en iedere vrouw ook 'n Nebili-man, die echter slechts ten tijde der vergaderingen elkaar toebehooren. De leden heeten madzago of boyako in tegenstelling met de niet-leden, die mambambu of magbama worden genoemd. Niet alle leden zijn gelijk, maar men onderscheidt ze in 5 hiërarchische graden, die elk hun eigen herkenningsteeken hebben.

1. De *Kurukus*. Dit zijn de leerlingen, die onlangs in de sekte zijn opgenomen en zich daarom nog haar leer en practijk moeten eigen maken.

2. De *Likunga's* of wachters bij de tempel.

3. De *Kauna's*, 'n graad, die slechts aan vrouwen wordt gegeven.

4. De *Baro* of middelgraad. Aanzienlijke personen kunnen spoedig tot dezen graad opklimmen, maar voor 'n arme is het moeilijk dien trap te bereiken.

5. De *Lubasa's* of instructeurs. Dezen alleen hebben het recht 'n tempel of vergaderplaats in te richten, de riten te leiden en de leden ter vergadering op te roepen. Ze zijn te beschouwen als de grootmeesters der afdeelingen.

De eigenlijke hoofden echter, de volmaakt-ingewijden, schijnen echter wel de bafumu of toovenaars te zijn, die bijv. bij de Ababua de kenmerkende naam van „Mannen van de Negbo" dragen. In tegenstelling met andere stammen is bij de Ababua 'n nauw contact tusschen de bafumu onderling, en mogelijk wel juist daarom, omdat zij de Nebili besturen.

Om Kuruku te kunnen worden, moet men 2 armlengten stof, d.i. 1 mâli betalen. Voor verschillende diensten, die strikt aan de initiatie of inwijding verbonden zijn, zooals brandhout aanbrengen, water halen, moet tevens betaald worden. Dit, alsook wat voor iederen hoogeren graad moet betaald worden, komt ten goede aan de hoofden der sekte.

Alles wat de Nebili betreft, is natuurlijk met veel geheimzinnigheid omgeven. De vergaderplaats ligt diep in het bosch verscholen, onbekend voor oningewijden. 'n Voetpad, dat van den dorpsweg afkomt, leidt er heen. Aan den tweesprong woont 'n aanhanger der sekte, die profanen van de plaats verwijderd houdt. Aan het eind van het voetpad komt men aan 'n dansplaats, lado genaamd, vandaar bereikt men door 'n soort van overdekte weg de eigenlijke vergaderplaats, die vrij ruim is : 'n soort hangar, met 'n gang er naast. In de onmiddellijke omgeving bevinden zich de slaaphutten, die versierd zijn met het betere huisraad, hetwelk de leden van uit het dorp hier naar toe sleepen.

Bij de vergaderplaats bevindt zich 'n klein rond hutje van droge bladeren, egerda genaamd, en bestemd voor den toovenaar.

In het midden der vergaderplaats of tempel brandt het heilige Nebili-vuur, dat moet worden ontstoken door de vuurboor. Dat vuur mag nimmer voor profane doeleinden worden gebruikt en ook niet uitgaan. 'n Instructeur, die het heilige vuur zou laten uitgaan, wordt daarvoor met den dood gestraft. 'n Heilig dier, 'n luipaard of dergelijke, bodi genaamd, maakt, verborgen, deel uit van de vergadering. Als het z'n slecht humeur toont en begint te brommen, zwijgen allen stil en spoeden zich binnen de tempel.

Wat er in die vergaderingen eigenlijk voorvalt, is, behalve zang en dans, ons onbekend, maar de geheimzinnigheid, waarmede alles wordt omgeven, duidt over het algemeen niet veel goeds aan. Wel moet er ritueele orde heerschen en de grootmeester straft onverbiddelijk elke, zelfs de geringste overtreding.

Eenigszins bekend is ons de initiatie-ritus of het inwijdingsceremonieel. In het midden der vergaderplaats brandt het heilige Nebili-vuur. Aan beide zijden nemen de leden plaats, rechts de hoogere graden, links de lagere. Buiten de vergaderplaats bevinden zich de muzikanten. In de gang naast den tempel moet de kandidaat eenigen tijd alleen vertoeven. Als hij dan met de zweep is geslagen en zoodoende is gezuiverd, wordt hij de vergaderplaats binnengevoerd. Dit slaan met de zweep is 'n handeling, die bijna bij elke inwijding der negers in Congo plaats vindt en 'n zuiverende beteekenis heeft. Die pijnlijke behandeling moet de kandidaat, zonder teekenen van smart te geven, gelaten verdragen. Daarna neemt de toovenaar hem bij de nek en houdt hem boven het vuur, waarin inlandsche peper is gestrooid. Het gezicht moet in de rook worden gehouden en is de man dan verblind en half versuft van den rook, dan wordt z'n lichaam met zalf bestreken om de wonden van de zweepslagen des te spoediger te doen genezen. Vervolgens worden hem de plichten als lid van het genootschap voorgehouden en men vergeet niet hem met de allerzwaarste straffen te bedreigen, ingeval hij hun geheimen zou verraden. Ondertusschen wordt er gezongen, waarschijnlijk in de Mangbetu-taal. Ten slotte zet de toovenaar den dans in, gevolgd door den neophiet, en vervolgens door alle mannen en vrouwen. Ontzenuwd door dezen dans begeven zich daarna allen naar de hutten.

Over het begraven der Nebili-leden schrijft P. Schebesta, dat hun lijken niet, zooals bij de woudstammen van de Ituri gebruikelijk is, in de hut worden begraven, doch in zittende houding tegen 'n boomstam worden gezet, waarschijnlijk omgeven door 'n omheining van takken om ze tegen de roofzucht der wilde dieren te beschutten. Bij dergelijke begrafenissen zijn ook de medeleden van den bond tegenwoordig. Zoo zag hij eens in 'n Balikadorp 'n schare van jonge vrouwen, die, geheel met witte aarde beschilderd, het bosch introkken om de begrafenis van een bondslid bij te wonen.

Bij de inwijding der Kurukus merkten we reeds op, dat deze nieuwelingen met de zwaarste straffen bedreigd werden, ingeval zij ooit de geheimen van het genootschap zouden prijsgeven. We moeten daarbij niet alleen denken aan het dooden van den

verrader door een of ander medelid, maar ook aan de wraak der beschermgeesten der sekte, aan wier vervolging de overtreder onmogelijk kan ontkomen. Daardoor kan zulk 'n vereeniging met stellige zekerheid rekenen op de trouw harer leden en gelukt het haar des te gemakkelijker hare geheime bedoelingen te verbergen voor oningewijde rasgenooten en blanken. En die doeleinden geven blijk van 'n sterk gevoel van samenhoorigheid : verdediging van hunne gemeenschappelijke belangen tegen de overheersching van de blanken.

Bergen-op-Zoom. J. JAK S.C.J.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

HET HEIDENDOM IN AFRIKA

Een enkele blik op de godsdienst-statistieken van Afrika leert ons iets vermoeden van de kansen van het katholiek apostolaat. In de mohammedaansche landen of daar waar de Islam reeds veel vorderingen gemaakt heeft, zijn de cijfers der doopleerlingen over het algemeen zeer gering; daar, waar het protestantisme vasten voet heeft gekregen, zooals in Zuid-Afrika, maakt het katholicisme weliswaar vooruitgang, maar niet veel; het meeste succes heeft de Kerk te boeken in de nog heidensche streken.

We stellen ons voor in vier volg-artikelen te spreken over het heidendom, den islam, het katholicisme en het protestantisme in Afrika.

Dit eerste artikel handelt over het heidendom en wel vooreerst over de positie en de cijfers van het heidendom in de verschillende streken van Afrika. [1])

In den *Belgischen Congo* is de overgroote meerderheid van de 10 à 12 millioen inboorlingen heidensch. In het Westen van den Congo zijn eenige tienduizenden mohammedanen. Protestanten zijn er veel meer en zij hebben grooteren invloed, maar moeten het toch afleggen tegen de Katholieken.

Aequatoriaal-Afrika en *West-Portugeesch Afrika* is eveneens in overgroote meerderheid heidensch. Aequatoriaal Afrika heeft meer dan twee millioen heidenen tegenover 40.000 mohammedanen; in Portugeesch Afrika heeft de islam geen beteekenis.

Oost-Afrika is, in zijn geheel beschouwd, nog heidensch. Tegenover bijna 10 millioen heidenen telt men 600.000 mohammedanen,

---

[1]) Dubois, *Répertoire africain*, Rome, 1932.
Briault, *Polythéisme et fétichisme*, Paris, 1930.

waarbij men in 't oog moet vatten, dat de islam zich sterk uitbreidt langs de kust en rond de groote meren.

Ook de bevolking van *Zuid-Afrika* is voor het grootste deel (4.500.000) nog heidensch ; het protestantisme telt er echter reeds 1.200.000 volgelingen, de islam slechts enkele duizenden.

Minder sterk is de positie van het heidendom in bepaalde gebieden van *West-Afrika en Guinea* ; zoo zijn Senegal en Senegambië in meerderheid mohammedaansch ; in Bamaka, in Fransch-Guinea, te Korhogo is de islam weliswaar nog in de minderheid, maar telt er toch veel volgelingen.

Noord-Afrika is zoo goed als geheel mohammedaansch.

Alles te zamen zijn nog meer dan 70 millioen heidenen in Afrika.

De leer van de verschijnselen van den godsdienst heeft ons den laatsten tijd aangetoond, dat de godsdienstige voorstellingen van de primitieve volkeren veel gevariëerder zijn en veel moeilijker onder enkele hoofdbegrippen samen te vatten, dan men vroeger veelal meende. Toch zullen we trachten enkele algemeene trekken en voorstellingen naar voren te brengen. Zij kunnen teruggebracht worden tot de volgende : het geloof aan een Opperwezen ; het op den voorgrond treden van de voorvaderenvereering ; het familiale karakter van den uitwendigen eeredienst en van het priesterschap ; de weelderige overwoekering van het bijgeloof. [1])

De negers gelooven in het bestaan van een *Opperwezen*. Alle onderzoekers, die den tijd en de middelen hebben aangewend om de taal en de gedachte der zwarten te peilen, hebben geconstateerd, dat God een of meer bijzondere namen draagt, dat Hij zich onderscheidt van de voorouders of van andere geesten, dat Hij niet door stoffelijke vormen wordt voorgesteld, dat men Hem zelden vervloekt. Dikwijls beschouwt men Hem als den meester van het heelal, zelfs als den schepper ; hij beschikt over leven en dood ; soms noemt men Hem ook rechter of beschermer van de verdrukten. Maar meestal schijnt dit geheimzinnig Wezen van den neger te ver af en te zeer verschillend van hem zelf, dan dat hij tracht het te benaderen; liever blijft hij buiten diens bereik. Afgezien van enkele

---

[1]) Champagne. *Les Noirs d'Afrique*. Le Bull. des Missions, 1933 vlgd.

gevallen, vindt men dan ook weinig of niets van eeredienst, aan de godheid bewezen.

Een der gevolgen hiervan is, dat God zich niet bemoeit met de zedewet en haar toepassing. Er kan geen sprake zijn van oordeel en belooning of straf na den dood. Weliswaar bestaat er onderscheid tusschen goed en kwaad, maar dit berust op de wet van de clan of van den stam en den oppersten wil van het gezag, door die wet aangesteld ; ofwel het berust op de overlevering en den wil van de voorouders ; ofwel op een reeks verboden (taboe), wier overtreding min of meer schuldig is, en die zelf weer berusten op verschillende gezagsbeginselen. Over het algemeen is een overtreding iets stoffelijks, waarvan men zich door stoffelijke reinigingsriten kan zuiveren.

Meer in het oog loopend dan de dienst van God en volstrekt algemeen bij de negers is de *vereering der voorouders.* [1]) Deze staat in het middelpunt van het godsdienstig leven. De begrafenissen zijn derhalve van groot belang. In ieder geval richt men zich tot de geesten der voorouders (mânes) om bescherming en voorspoed ; aan hen draagt men offers op ; hen vraagt men om raad in moeilijke gevallen. Men begrijpt hieruit, hoezeer de neger op een talrijke nakomelingschap gesteld is ; daardoor bezorgt hij zich een plechtige begrafenis en daarna vereering.

Naast de voorouders vereert de neger een reeks min of meer geestelijke en geheimzinnige wezens, wier weldaden hij zoekt en wier toorn hij vreest.

Uit de vereering der voorouders vloeit de aard van den uitwendigen eeredienst en van het priesterschap voort. *De eeredienst draagt* gewoonlijk *een familiaal karakter* : het hoofd van de familie is de aangewezen priester.

Toch bestaan er bovendien verschillende soorten van personen met afzonderlijke macht op godsdienstig gebied, zooals waarzeggers, toovenaars enz. Zij oefenen ook de geneeskunde uit. In sommige streken zijn ook de geheime genootschappen en de initiatie-plechtigheden van groot belang.

Als gevolg van al het gezegde constateeren we ten slotte ontzag-

---

[1]) Bösch, *Ahnenkult und Magie, unsre Hauptgegner bei der Missionierung der Bantuheiden.* Z.M. 1928, S. 265 flgd. — Ohm, *Ahnenglaube und Mission in Afrika.* Z.M. 1934, S. 324 flgd.

lijk veel *bijgeloof* : sterrenwichelarij, gebruik van amuletten, onzedige en bloedige gebruiken enz. Aldus zien we, in zijn geheel, het Afrikaansche heidendom. Weinig of geen eigenlijk-gezegde afgoderij, maar een onwaarschijnlijke vermenging van animisme, taboeïsme magie, sterrenwichelarij en vooral voorvaderenvereering. Dat alles dringt het leven der afzonderlijke personen binnen een keurslijf en regelt de geringste handelingen, zonder, naar het schijnt, nog plaats te laten voor den vrijen wil. Wat blijft er nog over voor vrije beslissingen, als alles tevoren geregeld is door de wet van den clan, den wil van de hoofden, de traditie der voorouders, de heilige verboden, den uitleg der waarzeggers, de vrees voor de geesten en toovenaars ? Dat alles heeft bij de negers die collectieve mentaliteit teweeggebracht, die zoo verschillend wordt uitgelegd ; in ieder geval berust daarop goeddeels de weerstandskracht van het Afrikaansche heidendom.

De verschillende elementen van de weerstandskracht van het Afrikaansche heidendom vormen even zoovele belemmeringen voor het katholieke apostolaat.

De eerste moeilijkheid, waarop onze missionarissen stuiten bij de evangeliseering der negers, is de overmacht van de gemeenschap op het individu, m.a.w. *het saamhoorigheidsgevoel in den stam, in den clan, in de familie.* Deze moeilijkheid is door de kolonisatie en beschaving weliswaar verkleind, maar bestaat nog ; in vele streken stoot het katholicisme op deze collectieve mentaliteit. Waarin bestaat deze ? Zooals van zelf spreekt, niet in een wezensverschil van de menschelijke vermogens, waardoor de neger een ander soort mensch zou zijn dan de blanke, maar hierin, dat door de dwingelandij der hoofden, de wetten van den clan, de bijgeloovige opvattingen en praktijken, het leven van den neger zoodanig in beslag genomen wordt, dat de enkeling nauwelijks meer persoonlijk kan denken en willen ; hij moet denken en handelen met en evenals zijn omgeving. De gevolgtrekking uit het gezegde ligt voor de hand : om bij een volk toegang te vinden, moet men zich niet tot de afzonderlijke personen richten, maar tot de gemeenschap.

Bij deze eerste moeilijkheid van de collectieve mentaliteit voegt zich die van de maatschappelijke organisatie of van het *hiërarchisch gezag* : het onbetwistbaar gezag van de hoofden, de familievaders,

of liever van de oudsten der familiale groep. Zelfs al zou de neger persoonlijk kunnen denken en willen, dan nog zou hij zich door dit gezag gebonden achten. Zonder nog te spreken van de vervolgingen en rechtstreeksche geweldpleging zou de neger, die zich bekeert zonder de toestemming van de hoofden of de oudsten, zich zedelijk en stoffelijk isoleeren.

Voor het apostolaat volgt hieruit ; trachten het hoofd zelf te bekeeren of minstens diens toestemming te krijgen, dat diens onderdanen zich bekeeren; de missionaris wachte zich dan ook den indruk te wekken, dat hij beslag wil leggen op de macht van de hoofden.

Tengevolge van de beschaving en het uiteenvallen van de gemeenschap der inboorlingen, verminderen deze beide eerste moeilijkheden weliswaar, maar men kan niet zeggen, dat de omstandigheden om de afzonderlijke personen te bekeeren, zooveel gunstiger zijn geworden.

Als derde belemmering komt een heel samenstel van moeilijkheden, die men kan samenvatten onder de benaming : *bijgeloof*. Hieronder vallen : fetichisme, taboeïsme, magisme, sterrenwichelarij, natuurlijke vrees voor wraak enz. De heiden, die zich wil bekeeren, wordt afgeschrikt door de gedachte, dat hij dan beroofd zal worden van de begrafenisplechtigheden der familie ; of omgekeerd vreest hij, dat zijn familie zich tegen zijn bekeering zal verzetten, omdat de familie dan niet mag rekenen op zijn deelname aan de godsdienstige riten na hun overlijden.

Als vierde moeilijkheid noemen we de *samenstelling der familie* en vatten hieronder samen een reeks gewoonten betreffende het huwelijk, de voorbereiding op het huwelijk en het verbreken van den huwelijksband. Dikwijls immers gaat bij de negers aan het huwelijk een z.g. proef-huwelijk vooraf en dikwijls ook wordt het om nietswaardige redenen ontbonden. Een grootere moeilijkheid nog biedt de veelwijverij ; zeker, we kunnen toegeven, dat deze bij de negers minder een gevolg is van de zedelijke verwording dan gebaseerd op maatschappelijke eischen. Over het algemeen doen de hoofden aan veelwijverij : zulks wijst op hun gezag en hun rijkdom. Het zal derhalve van belang zijn, dat de missionaris op tactvolle wijze aantoone, dat het verzaken aan veelwijverij niet noodzakelijke verarming of verlies van invloed met zich meebrengt.

Eindelijk noemen we als vijfde moeilijkheid de *onzedelijkheid*. Zeker, er zijn loffelijke uitzonderingen ; in de heidensche samenleving zal men reacties aantreffen tegen uitspattingen, die het leven van den clan in gevaar brengen ; men zal er gestrengheid vinden tegen overspel, gewoonlijk als roof beschouwd enz., maar het eerste werk van den missionaris in een heidensche streek zal doorgaans toch een zuivering van de openbare en particuliere zeden zijn. De gedachtengang van de negers is heelemaal op het stoffelijke gericht, met name op de voortplanting. De taal komt hier aanhoudend op terug in uitdrukkingen, beeldspraak en toespelingen. De verlaging van de vrouw, die als een zaak wordt beschouwd en behandeld ; het gemis aan kleederen ; de vrije samenleving in de hutten ; het gebrek aan toezicht op de kinderen ; het leven met de dieren ; gebruiken, zooals de initiatiefeesten der jeugd of de uitspattingen bij begrafenissen ; dit alles draagt bij tot het bederf van den eenling en van de massa.

Deze zijn de belemmeringen voor het katholieke apostolaat, die voortkomen uit het heidendom als zoodanig. Zulks neemt natuurlijk niet weg, dat men met een opvoedkundig optimisme deze moet trachten te overwinnen. Maar tevens blijkt er de noodzakelijkheid uit, dat de missionaris het land en het volk, waaronder hij gaat werken moet kennen. Soms heeft de missionaris geen succes, omdat hij verzuimd heeft zich te richten tot de feitelijke dragers van het gezag ; een anderen keer, omdat hij, zonder het te weten, in botsing kwam met een heilige traditie of een taboe ; men slaagt er niet in, een chef te winnen, omdat men zich geen rekenschap geeft van de bijzondere moeilijkheden van zijn positie ; men krijgt geen contact, omdat men de taal niet voldoende beheerscht ; men sluit zich den toegang tot de harten, omdat men de gebreken en fouten der menschen hekelt, in plaats van aan te knoopen bij hun goede eigenschappen. Bestudeeren om beter te kennen ; beter kennen om meer oprecht te beminnen en zich gemakkelijker aan te passen, dat blijft ten slotte de ware taktiek, de opvoedkunde van den missionaris.

ALPH. MULDERS.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

De H. Vader doet een ernstig beroep op ons.

De groote zorg van den H. Vader is — naar hij zelf voortdurend getuigt — de uitbreiding der Kerk te bespoedigen en daarvoor de noodzakelijke middelen te vinden.

En telkens weer komt hij er op terug, dat de *geheele* Kerk in al haar geledingen daaraan deel moet nemen.

Zoo sterk als hij dit in de laatste maanden beklemtoonde, deed hij het echter zelden.

Ziehier drie uitspraken :

1. tot de directeuren der Pauselijke Missie-genootschappen.

„De Heilige Vader meende, — zoo vermeldt het verslag van de Osser- „vatore — dat zijn vertrouwen op de toekomst dier Genootschappen „zooveel te grooter mocht zijn, daar besloten was nog krachtiger dan „voorheen het middel te benutten van de schoone en bij uitstek prak- „tische *parochiale organisatie* : daardoor — zoo zeide de H. Vader — „kan men verder komen en tot het uiterste bereiken, (de Paus zette „het beeld van het „lichaam", door hem voor de Kerk gebruikt, strak „door en sprak teekenend van „i capellari", de „haren") nl. alle lede- „maten, ook de meest ver afstaande van het groote Geheimzinnig Lichaam „van Christus. En daartoe moet het komen, want het is werkelijk noodig, „dat allen, die de groote gave des Geloofs ontvangen hebben, beant- „woorden aan den oproep, en dat allen zooveel doen als mogelijk is om „uit waardeering voor die gave des Geloofs mede te werken aan de mede- „deeling van dat Geloof aan andere zielen. De plannen der Algemeene „Raden zijn dan ook daarom van hooge beteekenis, omdat zij aan de „geloovigen het meest geschikte middel bieden, waardoor allen aan „den Heer de plicht der dankbaarheid kunnen bewijzen voor de groote „gave, welke zij in het Geloof van Hem ontvangen hebben. Personen als „gij hebben dan ook ten volle het recht aan allen die medewerking voor „te stellen, te vragen en **OP TE LEGGEN ALS EEN PLICHT.**"

De laatste woorden lieten wij vet drukken in overeenstemming met de zeer bijzondere nadruk, welke de Heilige Vader op die

woorden legde: *intimare il dovere.* Hier is dus niet het woord van een propagandist, die het er wat dik oplegt, die hooger aanlegt om het mindere althans te bereiken: hier spreekt de Paus zelf tot degenen, die Hij in de verschillende landen heeft aangesteld (en daarom opgenomen in zijn hofstaat) om aan de geloovigen de minimum bijdrage in gebed en aalmoes voor de missie te vragen. En in die omgeving spreekt de Paus over het opleggen van een plicht aan allen.

Dat hij zijn woorden zoo krachtig bedoelde, bleek een paar dagen later bij een gelegenheid waar men het niet zou verwachten, en in een toespraak die zorgvuldig op schrift was gesteld en door hem geheel werd voorgelezen en duidelijk bedoeld was als een vermaning aan de geheele wereld. Hij hechtte er zelfs zooveel beteekenis aan, dat hij in het laatste Consistorie zich van een toepsraak ontslagen achtte, omdat hij „bij de opening der Vaticaansche Perstentoonstelling alles had gezegd, wat er op dit oogenblik te zeggen valt."

2. Welnu bij die gelegenheid deed de Paus letterlijk de volgende uitspraak, waarop de „Osservatore" speciaal de aandacht vestigde door er de kop boven te plaatsen: „Per lo zelo missionario: over den ijver voor de missiën" (Osservatore Romano 13 Mei 1936, p. 2).

„Het wordt tijd te eindigen: en Wij eindigen met de aandacht te „vestigen op een samentreffen, dat even gelukkig als vol van beteekenis is.

„Hier, in Onze nabijheid en als het ware onder Onze oogen hebben „de algemeene bestuurders, de groote ijveraars der Pauselijke Missie„genootschappen, hun jaarvergaderingen gehouden.

„Gij kunt niet gemakkelijk te hoog opvoeren de aanbeveling en de „waardeering van deze Genootschappen, welke Wij zoo krachtig mo„gelijk wenschen te zien bloeien en waardige vruchten te zien dragen „*niet alleen in elk bisdom* (gelijk reeds het geval is) **maar ook in elke „parochie, in elk gesticht, in elk klooster, IN ELK HUISGEZIN.**

„De inzending, welke de Congregatie tot Voortplanting des Geloofs „op onze Tentoonstelling te zien geeft, zal zeer zeker voor velen een „groote openbaring zijn; voor allen geldt zij als een uitnoodiging, als „een vermaning, als een bede. Wij willen dan ook aan allen zonder uit„zondering zeggen, dat het hier gaat om de meest ware, de meest zuivere „voortzetting van het allereerste Hierarchisch Apostolaat, en dus over „**de meest verheven en meest belangrijke uiting van Katholieke Actie.**"

Ook in dit citaat lieten wij enkele zinsneden vet drukken. Omdat zij in verbinding met het bovenstaand citaat duidelijkmaken

de aard en de omvang welke de Paus voor de Pauselijke Genootschappen beslist erkent en noodig acht.

En dit **ook voor ons.**

3. Want op 14 Mei, 2 dagen later dus, kon de Paus er tegenover de Nederlandsche pelgrims evenmin over zwijgen; hij prees ons — zooals hij gewend is — om het vele dat Katholiek Nederland doet voor de Missies: l'Oeuvre des Oeuvres, maar hij voegde er, merkwaardiger wijze, aan toe:

> **„certes ce qui a été fait jusqu'içi est notable et consolant, mais il reste „encore bien plus à faire".**

Let op dat *„bien plus"*, en gij voelt in eens welk een zorg de H. Vader vervult.

Hij kan over de missies niet zwijgen: elke gelegenheid grijpt hij aan zijn kinderen er voor te begeesteren. En als hij dankbaarheid toont voor wat reeds gedaan is dan zegt hij: er moet nog veel meer gedaan worden!

In dit tijdschrift dat zich in hoofdzaak, tot de priesters richt mogen wij op deze pauselijke uitspraken, (noodkreten mag ik ze noemen) wel zeer fel licht laten vallen.

Houden wij het onze menschen de missiesteun wel voldoende voor *als een plicht*? Beperken wij ons niet te veel tot een „aanbeveling als goed werk" dat men naar zijn devotie kan doen of nalaten?

Zijn wij niet te spoedig tevreden als jaarlijks een niet al te onaanzienlijk bedrag in geld wordt afgedragen? Zijn wij niet te spoedig bevreesd aan de menschen te veel te vragen? Bekruipt ons soms de al te menschelijke angst, dat wat aan de missies gegeven wordt, aan ons, d.i. aan onze werken, aan parochieele behoeften onthouden wordt? Doch dan beantwoorden wij zeer duidelijk *niet* aan de leiding van den Paus, die aandringt, en met kracht aandringt dat *elk huisgezin* aan de Pauselijke Genootschappen zal deelnemen.

Verschuilen wij ons ten slotte niet te veel achter het resultaat dat bereikt is? Ook dan doen wij iets, wat de Paus zeer duidelijk niet doet: *want er blijft nog veel meer te doen.*

Hoe funest het voor de missies is de pauselijke instructies niet in haar volle kracht te nemen leert de ondervinding der Pauselijke Genootschappen duidelijk. Want door niet vol te houden *allen*

aan te sporen, door niet voortdurend onze zelateurs en zelatricen aan te moedigen, door niet met zorg te waken over een zoo ver mogelijk doorgevoerde parochieele organisatie, lijden — nu hier dan daar — die Genootschappen maar al te veel : wordt hun noodzakelijke opgang geremd, en ontstaat er over het geheel een toestand, die tot langzaam afbrokkelen geneigd is.

Houden wij toch vast aan de duidelijke uitspraak van den Paus dat het een *plicht voor elk huisgezin* is de Pauselijke Genootschappen te steunen, dan alleen kunnen zij blijven stijgen : en dat geldt voor *elke* parochieele afdeeling ; want ieder van ons weet, dat de parochies, waar de stand dier Genootschappen aan de bedoeling des Pausen behoorlijk beantwoordt, hooge uitzonderingen zijn.

Dus blijft er voor ons allen *nog veel meer te doen* : *bien plus à faire*.

Moge deze beschouwing, die niet anders doet dan de Pauselijke directieven weergeven in de simpele maar onverdoezelde beteekenis der woorden, iets bijdragen tot een algemeen welwillend antwoord op de oproep, welke de leiders der Pauselijke Genootschappen in ons land aan den parochieclerus hebben gericht.

Th. M. P. BEKKERS.

NEDERLAND.

Mgr. Celso Costantini, Aartsbisschop van Theodosiopolis en Secretaris van de H. Congregatio de Propaganda Fide bezocht ons land in de tweede helft van Juli, op doorreis naar Kopenhagen, waar hij in verband met de oprichting van een seminarie voor Scandinavië en Finland, besprekingen moest voeren.

De bedoeling van dit bezoek, waarvoor hij speciaal een omweg maakte, was op de eerste plaats — mede in naam van Z.E. kardinaal Fumasoni Biondi, Prefect der Propaganda — een bezoek van eerbiedige hulde te brengen aan het graf van kardinaal van Rossum, z.g. wiens grootsche figuur en diep-ingrijpende arbeid, volgens het getuigenis van zijn oude medewerkers en opvolgers, in vereering en waardeering groeit, naarmate zij verder af komt te staan en de beteekenis van zijn werk voor de H. Kerk duidelijker blijkt uit de steeds aangroeiende vruchten, welke er thans van geplukt worden.

De hooge gast bracht ook een bezoek aan den Aartsbisschop van Utrecht, om deze en in deze alle Nederlandsche bisschoppen den dank der Propaganda over te brengen voor de groote en blijvende steun, welke deze voor haar werk bij hen vindt.

Hij was tweemalen de vereerde gast van Mgr. Bekkers te Voorschoten, en droeg deze bij herhaling op de leiders en de medewerkers in de missieactie

zijn groote dank en bewondering over te brengen voor hetgeen zij tot dusver gedaan hebben en in de *toekomst nog zullen doen*. „Op dit laatste leg ik vooral de nadruk, zeide hij woordelijk: want wij missionarissen zijn optimisten en blijven het, omdat wij — bij alle waardeering voor het verleden — toch steeds het oog houden op de toekomst, die goed zal zijn als wij thans maar arbeiden. En daarom spreek ik ook vol vertrouwen tot degenen, die ons helpen, over hetgeen zij in de toekomst zullen doen, opdat zij daarin een prikkel zullen vinden steeds meer te doen."

Ten slotte richtte hij op Zondag 26 Juli zich door de radio tot alle katholieke van Nederland, om hen te huldigen voor de grootsche directe arbeid in de missien door onze landgenooten verricht, en de krachtig georganiseerde indirecte missieactie, de daadwerkelijke missieliefde, die zich uitstrekt tot alles, wat de missiën en de missionarissen ten voordeel is.

Missiologische colleges aan de universiteit. — In het afgeloopen studiejaar 1935—1936 werden de missiologische colleges aan de R.K. Universiteit te Nijmegen regelmatig bezocht door twaalf studenten. In verband met de toekomstige uitbreiding zijner leeropdracht zag prof. Mulders zich echter genoodzaakt, gedurende de tweede helft van het studiejaar met studieverlof te gaan.

In het a.s. studiejaar zullen de missiologische colleges wederom op Maandag worden gegeven en wel om 4 uur: Inleiding tot de missiewetenschap; 5 uur: De missies in het Verre Oosten (China, Japan, Philippijnen, Ned. Oost-Indië). De colleges, waarvan de aanvangsdatum nader zal worden aangekondigd, worden gegeven in het Instituutsgebouw (ingang Snijderstraat).

Het Inter-Seminariaal Missie-congres te Nijmegen 23—25 **April** 1936. — Het congres gehouden in 't Bisschop Hamer-huis, werd geopend op 23 April, met plechtig Lof in 't aangrenzende Canisius-ziekenhuis. Daaronder hield *Father Dr. Ahaus* een korte toespraak, waarin hij vooral wees op 3 punten, nl. ten eerste: op de groote beteekenis der Missie-actie in 't leven der Kerk; ten tweede op de verantwoordelijkheid die de geloovigen moeten mededragen voor de bekeering der heidenen; en ten derde op de wijze waarop wij aan onze missie-plicht kunnen voldoen, speciaal op de noodzakelijkheid van een voortdurend gebed voor de missies.

Bij de opening der avondvergadering wees de voorzitter (Roermond) erop dat de interseminariale samenwerking streeft naar een inniger contact en een dieper missie-beleven. Deze samenwerking wil niet doodend zijn, maar vruchtdragend, zóó dat *de actie op ieder Seminarie hoofdzaak blijft*.

Het mooie van dit congres is dat, dank de zeer vele medewerking van Seminarie-overheid en P.M.B., deze actie is gebleven het eigen werk der Seminaristen.

Pastoor P. v. Grinsven sprak dan over 't model van alle missionarissen, St. Paulus.

Hij toont aan, dat de missiearbeid van St. Paulus quantitatief en qualitatief van enorme beteekenis is geweest.

Hij heeft voor het eerst de heidenmissie op groote schaal opgezet en consequent doorgevoerd.

Spr. zette uiteen dat daarbij de leidende gedachte van St. Paulus, welke bewaard is gebleven in zijn brieven, geweest is het leerstuk van den mystieken Christus. Toen in de laatste eeuwen 't leergezag der Kerk onder Prot. invloeden werd aangevallen, urgeerde men dit van Katholieke zijde heel sterk, zoodat men practisch zeer dikwijls ,,de Kerk'' eenzijdig identificeerde met het leergezag der Kerk. In de laatste jaren echter is men weer meer den nadruk gaan leggen op de organische Kerkidee, zooals deze zoo duidelijk geteekend werd in de vele brieven van St. Paulus.

Wij allen vormen de Kerk met Christus aan het hoofd. Ieder van ons heeft mee te werken aan den groei der Kerk, ieder op eigen manier, volgens zijn eigen functie. In dit verband wees spr. op 't voorbeeld der kleine H. Theresia, die door haar gebed en haar lijden zoo ontzettend veel heeft gedaan voor de missies.

Gedurende de praatavond, die onder leiding van Dr. Ahaus daarop volgde, declameerde een der seminaristen een fragment van pater Molenaar over St. Paulus. Na een kort debat over Missie-actie en Kath. Actie verkreeg p. Dr. Drehmanns het woord, die Kard. van Rossum schetste als een St. Paulus, die de geheele wereld overzag en bewerkte onder allerlei lijden en tegenwerking. De groote Kardinaal lette niet zoozeer op datgene wat al was bereikt, dan wel op wat nog gebeuren moest, hoeveel er nl. nog bekeerd moesten worden.

Mgr. C. Prinsen, wiens geest steeds jong blijft, memoreerde den schitterend geslaagden Katholiekendag van 1917, die voor de missieactie in Nederland van zeer groote beteekenis is geweest. Men kan over Katholiekendagen verschillend oordeelen, — zoo zei hij o.a. — maar zij brengen toch minstens ,,katholieke herrie'' en die moet gewoonlijk voorafgaan aan katholieke activiteit. Hij herinnert verder aan de groote pioniers der missieactie in Nederland : Mgr. Hermus, p. H. Raymakers e.a. Dr. Ahaus voegde daaraan nog toe den naam van den grooten Bosschen Bisschop Mgr. W. v. d. Ven en sprak de hoop uit dat men eens het levenswerk van dien eenvoudigen werker zal publiceeren.

's Vrijdags werd 't congres voortgezet met een plechtige H. Mis, opgedragen door Mgr. A. Hermus in de kapel van 't Canisius Ziekenhuis.

In de ochtendvergadering besprak *Dr. P. C. de Brouwer* uit Tilburg de samenhang van de missieplicht met de leer over den mystieken Christus.

De beeldspraak van een lichaam voor een gemeenschap is zeer oud. Reeds Livius meldt ze ons in de parabel van Agrippa tot de uitgeweken slaven. Christus legt de nadruk op nog een ander element : de drang naar groei (vgl. de parabels van den wijnstok, van het zuurdeeg e.a.). Want het rijk van Christus, de mystieke Christus, moet worden een wereldrijk : ,,Leert alle volkeren''.

In onzen godsdienst is Christus het centrale punt. In Hem wordt alles samengevat. Door de zonde van Adam, het hoofd en den vertegenwoordiger

der geheele menschheid, werden alle menschen aangetast door de smetstof der erfzonde. Op dien stamboom wordt Christus ingeënt en door Hem wordt hij hernieuwd door de genade. Met Hem zijn alle menschen en is iedere mensch verbonden. Zij zijn de ledematen van Zijn Mystieke Lichaam. Deze leer vindt men bij alle apostelen maar vooral bij St. Paulus. Hij was vol van de idee van den groeienden Christus en de wereld werd hem te eng !

Die idee vindt men bij de groote christelijke schrijvers : Ignatius uit Antiochië, Chrysostomus, Augustinus, en (onder de lateren) bij Newman.

Daaruit volgt dat ze allen zaten vol missiedrang ! Die drang heeft altijd geleefd in Gods Kerk, maar niet altijd even sterk. Gelukkig leeft in onze dagen die gemeenschapsidee weer op, die echt katholiek is ; wij Katholieken moeten allen missionarissen zijn, en ieder Katholiek een krachtkern.

Gezamenlijk moeten de Katholieken de missie steunen in hun parochie, de kiemcel van den mystieken Christus, — in de liturgie, die men niet moet bijwonen, maar waaraan men actief moet deelnemen.

Des namiddags gaf het program als onderwerp : ,,naar de practijk'' door Kapelaan *J. v. d. Wijngaarden* uit Nederweert. In deze vergadering wisselde het gesproken woord van den kapelaan af met den zang van eenige kinderen, waarmede hij wilde demonstreeren, hoe het mogelijk was aan kleine kinderen de missiegedachten bij te brengen.

Spreker gaf enkele voorbeelden, hoe hij de missiegedachte bijbrengt aan de parochianen : o.a. op deze wijze : Wil een knecht recht hebben op de tafel van zijn heer, dan moet hij arbeid praesteeren ; door zijn werk verwerft hij dat recht. — Zoo ook wij : wanneer wij ,,recht'' willen doen gelden op deelname aan de Tafel des Heeren, dan moeten wij daarvoor werken, dan moeten wij de primaire belangen van Gods Kerk behartigen en dat zijn de missie-belangen.

Vervolgens wees hij er op, hoe men Kerk, missie en wereld moet bezien om de ,,wereld'' katholiek te maken.

De zang en 't spel der kinderen gaf een goed beeld van 't ijverig pogen van Kapelaan v. d. W.

Des avonds sprak *Mgr. Bekkers* over ,,Pauselijke Missieactie''. Door een kort resumé der Kerkgeschiedenis toonde Mgr. aan, dat de missieactie in de Kerk juist dan haar hoogste vlucht neemt, wanneer in de Kerk het inwendig leven het sterkste beoefend wordt : een praktisch bewijs voor de beteekenis van de leer over het Mystieke Lichaam van Christus voor de wereld-missioneering.

Aanvankelijk zag men de geheele zending der Kerk als de missietaak, maar onder invloed der omstandigheden gaat men feitelijk de missietaak der Kerk beperken tot uitbreiding onder de heidenen. In 't begin dezer eeuw richtte P. v. Rijckevorsel een wekroep tot Katholiek Nederland, waaraan krachtig gehoor werd gegeven (Kath. dag Nijmegen 1917). De organisatievorm door Nederland toen gekozen nam Kard. van Rossum over voor heel de wereld. Door den clerus wordt heel het volk ingeschakeld in de missieactie der Kerk. De clerus wordt beinvloed door den P.M.B.,

en deze vindt in de pauselijke genootschappen de voornaamste middelen tot missieactie onder de geloovigen. De Parochiale Geestelijkheid staat daarom aan 't hoofd der Pauselijke Missieactie. Als een bezorgde Moeder leert de Kerk aan elk harer kinderen een minimum van verplichtingen jegens de missies gemakkelijk beoefenen in de Pauselijke genootschappen.

De practische resultaten zijn helaas slechts te controleeren in de geldelijke opbrengsten. Als men die als maatstaf neemt, dan moet men toegeven, dat er in Nederland al veel is bereikt, maar nog bij lange niet, wat men bereiken moet. Daarom moet er nog veel worden gedaan ! En het is noodig dat de toekomstige clerus daarvan doordrongen zij. De parochieele leiders zullen des te meer kunnen doen, naarmate zij een beter gebruik maken van de leeken helpsters en helpers, die in de parochie te vinden zijn. Dan zal men ondervinden wat Ariëns ondervond : „Ik doe veel, omdat ik weinig doe".

In de slotvergadering des Zaterdags sprak *Prof. Jacq. Janssen* over „de missiegedachte in de Kath. Actie".

Missieactie en Kath. Actie sluiten elkaar geenszins uit ; integendeel, de eerste is een zeer voornaam en essentieel onderdeel der tweede. Men kan de K.A. definieeren als de deelname der leeken aan het Apostolaat der Hiërarchie. Welnu de taak der Hiërarchie, der Bisschoppen, strekt zich uit tot de geheele wereld, omdat ze zijn de opvolgers der Apostelen, die tot taak hadden de wereld voor Christus te veroveren. In die taak participeert de K.A. Zij moet er voor helpen zorgen, dat Gods souvereiniteit, die zich de iure uitstrekt tot alle menschen, ook de facto door allen worde erkend. Een K.A. dus waarin de missiegedachte niet de haar toekomende — en dat is een zeer groote — plaats inneemt, is niet werkelijk Katholiek. Will zegt in zijn handboek over de K.A., dat men niet veel over die K.A. spreken moet, maar dat men ze beleven moet. Prof. J. werkt dan uit hoe wij dat voor ons moeten doen. Wij moeten heel de wereld bezien als een groote parochie, waarover wij verantwoording schuldig zijn. Dat verantwoordelijkheidsgevoel moeten we in ons opwekken. We moeten, zooals ook de Paus, geen rust hebben, als we bedenken dat er nog één milliard menschen zijn, die Christus feitelijk nog niet kennen, terwijl toch voor allen Zijn verlossend Bloed is gevloeid. Wij zijn voortlevende Verlossers, wij moeten ons opofferen ten bate van hen. Die gedachte moet in ons wakker roepen een echte veroveringsgeest om heel de wereld voor Christus te winnen. Die veroveringsgedachte moet heel ons denken en doen beïnvloeden. Spr. roept de idee weer eens op, vroeger door Father Kiggen gelanceerd, dat iedere parochie hier een parochie in de missie voor zijn rekening neemt. Dat is in ieder geval een goed middel om te bewerken dat de missiegedachte wakker blijft onder de menschen.

Na zijn vurige opwekkende inleiding vroeg Prof. J. nog even de aandacht voor zijn plannen om een missie-tijdschrift op te richten voor de jong-studenten in Nederland en hij deed daarvoor een beroep op aller medewerking, opdat zijn pogingen slagen zouden.

De Voorzitter sloot daarna de vergadering en bedankte allen voor de medewerking en sympathie, en zeer bijzonder Pater Stappers, de rector van 't Mgr. Hamer-huis voor de joviale gastvrijheid.

De leiding der Interseminariale was intusschen overgedragen aan den Voorzitter uit Haaren, die in zijn slotwoord erop wees, dat Nijmegen geworden was een prachtige demonstratie van een frissche stuwende Seminarie-Missie-actie. Nu dit eerste congres zoo schitterend is geslaagd, is de groote moeilijkheid om het élan waarmee dit eerste congres is ingezet, op peil te houden. Daarvoor moet gewerkt, daarvoor moet vooral gebeden worden.

L. D.

FRANS VAN HAAREN
Missie-Vereen. „St. Franc. Xav."
Groot Seminarie Haaren.

Priestermissiebond in het Aartsbisdom. — 24 Mei werd te Amersfoort de jaarvergadering gehouden van den Priestermissiebond in het Aartsbisdom Utrecht, onder leiding van den hoogeerw. heer G. Voskuilen, pastoor te Arnhem.

Het jaarverslag gaf uitgebreide cijfers, waaruit bleek, dat het lidmaatschap van de drie Missiegenootschappen nog zeer gering is en de opbrengsten aanmerkelijk verhoogd konden worden. Toegejuicht moet worden het besluit, dat elk jaar een Missieweek zal worden georganiseerd in het Aartsbisdom, eveneens dat de deelneming der parochiën aan den Missie-Zondag stijgende is.

Het hoofd van het Centraal Missiebureau te Batavia, pater G. Baptist M.S.C., gaf hierna een uitgebreid overzicht van de missie in Ned. Oost-Indië, waarbij hij liet uitkomen, hoe na den zwaren pioniersarbeid de laatste tientallen jaren veel intensiever en met vrucht kon worden gewerkt.

Missieweek te Amersfoort. — Van 21—24 Mei zijn te Amersfoort Missiedagen voor het dekenaat Amersfoort gehouden, die in alle opzichten geslaagd mogen heeten en een mooi batig saldo opleverden.

Diocesane Missiedagen te Teteringen en Ginneken zijn gehouden van 21—24 Mei onder den naam : T.E.G.M.A. Groote belangstelling hebben de tentoonstellingen in beide plaatsen getrokken, vooral door de komst in zijn geboorteplaats van Z.H. Exc. Mgr. A. Oomen, Vicaris apostolicus van Mwanza.

In Teteringen werd door Mgr. A. Oomen een Pontificale Hoogmis opgedragen en in Ginneken door Mgr. P. Hopmans, Bisschop van Breda.

Missieweek te Maastricht. — Op initiatief van het Dioc. Missie- comité in het bisdom Roermond zal te Maastricht van 8 t/m 16 Augustus 1936 een groote missieweek worden gehouden. Op 9 Augustus zal de St. Servaas een monument voor kardinaal van Rossum z.g. worden onthuld, en een schitterende optocht worden gehouden, welke op 16 Aug. herhaald wordt.

Missie-voetbal-wedstrijd. — Op Zondag 24 Mei 1936 is te 's-Gravenhage een uitstekende voetbal-wedstrijd ten bate der Missie gespeeld tusschen

de diocesane elftallen van Haarlem en Utrecht. Deken J. M. v. d. Tuyn van Den Haag, verrichtte de aftrap; ongeveer 8000 toeschouwers woonden den spannenden strijd bij. Deze werd met 7—5 door Utrecht gewonnen.

VATICAANSCHE STAD.

De Pauselijke Missie-werken.

Van 5 tot 8 Mei hebben dit jaar volgens gewoonte, in het Paleis der Propaganda de Algemeene Raden der Pauselijke Genootschappen vergaderd. Van de gewone werkzaamheden mag worden opgemerkt, dat Mgr. Sagarminaga (Spanje) een prae-advies uitbracht over de parochieele organisatie der Genootschappen ; dat Mgr. Bekkers (Nederland) sprak over de diensten welke de periodieke pers kan bewijzen aan de organisatie en de uitbreiding der algemeene werken ; dat p. Mauri (Italië) een uiteenzetting gaf over de praktische organisatie van S.P.L.

Om de voortdurende uitbreiding en betere organisatie der Genootschappen te bevorderen werden de volgende besluiten genomen :

de propaganda van Voortplanting en S.P.L. zóó te coördineeren, dat de Pauselijke Genootschappen er beiden door worden versterkt en niet verzwakt of verward met andere particuliere initiatieven ;

de propaganda voor de missieidee te concentreeren telkens op een bepaald punt : voor 1936—'37 wordt daarvoor gekozen : de school in de missies ;

in 1937 in het bijzonder te bestudeeren de coördinatie van de P.G. met den P.M.B.;

bijzondere steun te geven aan het 2e Internationale Congres van den P.M.B. ;

te bevorderen dat er in alle landen door de radio over de missies gesproken wordt ;

te bestudeeren op welke wijze de film kan worden dienstbaar gemaakt aan de missiepropaganda ;

S.P.L. te organiseeren in alle landen waar het nog niet bestaat speciaal in Amerika ;

in de landen waar S.P.L. reeds gevestigd is, dit Werk zoo krachtig mogelijk uit te breiden, zonder daardoor schade te doen aan de Voortplanting ;

te bevorderen dat ook de pers veel aandacht wijde aan de noodzakelijkheid van de inlandsche clerus en van S.P.L. ;

te bevorderen de adoptie van seminaristen als beschermelingen van parochies, van afdeelingen der Katholieke Actie, van Studenten-organisaties, seminaries e.d. ;

de aandacht van priester-jubilarissen te vestigen op S.P.L. ;

ook de geestelijke adopties van seminaristen te bevorderen ;

het feest van St. Petrus Stoel te Rome (18 Januari) met meer plechtigheid te vieren ;

de vereering der Kleine H. Theresia als patrones voor S.P.L. meer te bevorderen.

Met bijzondere hartelijkheid boden beide Genootschappen hun broederlijke groet, de betuiging van hun bewondering, en de verzekering van hun solidariteit aan alle missionarissen der wereld aan.

Het 2e Internationaal Congres van den P.M.B. wordt te Rome gehouden op 11, 12, 13 November onder leiding van Mgr. Costantini Secr. der Propaganda. Het programma vermeldt de volgende punten :

11 November : Opening van het Congres met een H. Mis en een inleidend woord van Kard. Fumasoni Biondi, Prefect der Propaganda.

Een redevoering van Kard. Salotti, over de missieactie van den Clerus volgens de Pauselijke documenten.

Een feestelijke herdenking van het eeuwfeest van den H. Paus Sylvester in de St. Jan van Lateranen onder leiding van Mgr. Kirsch, president van het Instituut voor kerkelijke archeologie.

12 November : Een overzicht van de beteekenis van den P.M.B. in onze dagen door p. Paolo Manna, stichter van den P.M.B.

Een beschouwing van Mgr. A. Boucher (Parijs) over 20 jaren P.M.B.

Rede van Mgr. Neuhäussler (Munchen) over de P.M.B. als vormschool van den apostolischen ijver der priesters.

Bezoek aan het Missiemuseum van het Lateraan, onder leiding van p. G. Schmidt S.V.D.

13 November : Rede van Mgr. G. Unzalu, redacteur van de Fidesberichten, over : de P.M.B. en de missionaire pers.

Slotrede van Mgr. Celso Costantini, Secr. der Propaganda.

Audiëntie bij den H. Vader.

Aan de deelnemers aan het congres worden 70% reductie op de Italiaansche spoorwegen en meerdere faciliteiten verleend, waarover het Nation. Secr. te Voorschoten gaarne inlichtingen verstrekt.

FRANKRIJK.

Mgr. Armand Olichon, Directeur van de P.M.B. in Frankrijk †. — Een pijnlijke en langdurige ziekte heeft — naar menschelijke berekening al te vroeg — Mgr. Olichon weggerukt. Zijn bijzondere organisatietalenten gepaard aan een ongemeene werkkracht en rustelooze ijver deden hem voor ruim 10 jaren met veel vrucht de grondslag leggen voor den P.M.B. en voor S.P.L. in Frankrijk. Na 1929 werd hem de leiding van den P.M.B. alleen toevertrouwd : als zoodanig ontwikkelde hij een prachtige actie onder den clerus en op de seminaries, welke hij wist te instrueeren en te begeesteren op een ongewone wijze.

De missieactie verliest in hem een grootsche bevorderaar, en vooral in Frankrijk zal zijn gedachtenis lang voortleven.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken :			
Z. H. Exc. Mgr. Tarcisius H. J. van Valenberg, Apost. Vicaris.	O. M. Cap.	7 Aug. '36	Ned. Borneo
Pr. Ferdinandus van Loon....	,,	6 Juni '36	Padang
Pr. Bartholomeus Catijn........	O. Carm.	Juni '36	Malang
Pr. Dr. Joannes S. van Rooij....	,,	2 Juli '36	Malang
Pr. Ivo Terhell...............	O. F. M.	22 Mei '36	Batavia
Br. Martinianus Termeulen....	,,	16 Mei '36	Noorwegen
Pr. H. Caminada (2e keer)......	S. J.	3 Juli '36	Batavia
Pr. M. Kusters en *Br.* P. v. d. Voort (beiden 2e keer)........	,,	24 Juli '36	Batavia
E.E. H.H. A. Bastiaansen, Sup. Rel. en Th. Heuvelmans	C.M.	17 Juli '36	Soerabaia
E.E. H.H. J. Bruno, J. Klooster en W. van der Loo	C.M.	31 Juli '36	Soerabaia
Prs. C. Verhaar en R. Jasawihardja en de fraters J. Bakker, J. Beek, G. Clobus, A. Ingenhousz en G. Pabst..	,,	14 Aug. '36	Batavia
Pr. Jan Rommelse............	S. M.	20 Mei '36	Oslo (Noorw.)
Fr. Chr. Bunck en *Br.* Mathias Klaassen.	Mill-Hill	28 Mei '36	Kisumu
Br. Alexander v. d. Drift......	,,	7 Mei '36	Br. N. Borneo
Fr. P. Swinkels	,,	23 Mei '36	Nellore
Fr. H. Overwater	,,	7 Mei '36	Boven Nijl
Fr. L. Schouten...............	,,	30 Mei '36	Philippijnen
Pr. Joh. van Heeswijk (3e keer)..	S.M.A.	28 Juli '36	Goudkust
Pr. Ant. van Es en *Br.* Fr. v. d. Wildenberg (2e keer).	M. S. C.	30 April '36	Braziliё
Pr. Corn. de Bruijn (2e keer)....	,,	15 Mei '36	Celebes
Pr. Henricus Nollen (3e keer)..	,,	19 Mei '36	Rabaul
E.H. J. v. d. Burg............	Noorsch Miss.	1 Juni '36	Noorwegen

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Prs. Henricus Janssen, Ignatius Schell en Hieronymus Lukoff (Bulgaar)	C. P.	Juni '36	Bulgarije
Pr. M. Neilen................	S. C. J.	21 Mei '36	Benkoelen
Pr. A. de Groot en *Brs.* M. Manders, H. Broks en A. v. d. Aker (allen 2e keer)..........	Scheutist	3 Juli '36	Kasai (Congo)
Brs. J. Broks en H. Berkers (beiden 2e keer)............	,,	3 Juli '36	Leopoldstad (Congo)
Pr. A. Bosman................	W. P.	23 Mei '36	Tabora
Pr. G. Bollinger..............	,,	23 Mei '36	Nyassa
Br. Mono van Leeuwen (2e keer).	C. S. Sp.	22 Mei '36	Belg. Congo
Brs. Neo (2e keer), Justus (2e keer), Eucherius (2e keer), Sebastianus en Genesius......	Brs. O. O. Maastricht	26 Mei '36	Batavia
Brs. Berchmans Lehman (2e keer) en Gaudentius van Schendel..	Brs. van Oudenbosch	11 Juni '36	Soerabaia
Frs. M. Zacheus, P. Th. Verhoef, M. Maxentius, B. J. Letschert, M. Simplicius, J. K. Reestman en M. Laetantius F. W. van Hoesel.	Fraters van Utrecht	11 Juni '36	Malang
Frs. Franciscus de Paula van Dieten, Ewaldus van Hoof en Apollonius van Beurden (allen 2e keer)	Fraters van Tilburg	29 Mei '36	Curaçao
Zrs. M. Carola Körner, M. Immaculatis Vitzthum, M. Leonardis Herold, M. Didaka Steimel, M. Lucretia Schulte en M. Benedictis Münz	Missiezusters v/h Kostb. Bloed	24 Juni '36	Zuid Afrika
Zrs. M. Lambertis Hack, M. Servita Limbacher, M. Amanda Gaffron en M. Canisiana Wiechert	,,	2 Juli '36	Oost-Afrika
Zrs. M. Wulfranna M. E. Bruens, M. Ildephonsa H. v. d. Wetering en M. Sura Ch. W. Wintjes	Zrs. v. St. Joz. Amersfoort	5 Juni '36	Padang
Zrs. M. Beda A. H. Wanders, M. Simplicia E. J. Swart, M. Rosula H. Steneker, Angelique Marie H. Th. Matla, Antoinette Marie S. H. Nijman en Henrica Maria B. Havekes	Zrs. O. L. Vr. Amersfoort	11 Juni '36	Malang

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zrs. Theodora Th. Gomes en Mediatrix C. Zoon..........	Ursulinen v. Bergen	9 Juni '36	Boven-Nijl
Zrs. M. Barbara F. van Geel, M. Theresiana M. Krebbekx en Luciana L. de Waal..........	Francisc. v. Bergen op Z.	5 Juni '36	Batavia
Zrs. Mère M. AlexiaA. Luijkens, Mère Beatrix C. Schliecker, M. Agatha G. Kloppenburg. M. Donata M. Wiggers, M. Arnolda C. Spek, M. Bernarda J. Beers en M. Romana E. Haberhausen	Ursulinen v. Weltevreden Halfweg	26 Juni '36	Batavia
Zr. Agathonique B. v. d. Gulik	Zrs. O. L. Vr. der Apost.	Mei '36	Togo (W. Afrika)
Zr. Egidia P. v. d. Hout........	,,	Juni '36	Egypte
Zrs. Theresiana A. Vos (2e keer), Maria C. M. Donderwinkel, Maxima M. Belleman en Glo-rioza M. P. de Goey........	Liefdezusters H. Car. Borr.	20 Mei '36	Noorwegen
Zrs. José A. M. v. d. Burg en Thimothée E. A. van Bemmel	,,	23 Mei '36	Benkoelen
Zrs. Frederique C. M. Koelman en Olympia P. M. Wolters......	,,	22 Mei '36	Bandoeng
Zr. Lucas B. M. Jansen.	,,	,,	Batavia
Zrs. Geertruid E. Caminada, Irimberta Th. Puntigam en Gerardine A. v. d. Veer......	Dienaressen H. Geest	29 Juli '36	Soerabaia
Zrs. Xaveri Ph. Bovée, Paschali E. Timmermans en Ildefonse A. Wesselmann	Zrs. Godd. Voorz. Steijl	21 Mei '36	Bandoeng
Zr. Marcaria Janssen.	Dochters O.L.Vr. H. H.	15 Mei '36	N. Nw. Guinea
Zrs. M. Eliza P. van Mierlo en M. Hilaria M. Eij............	,,	19 Mei '36	Rabaul
Zrs. Hugolini Jaspers, Ernesta van den Elzen, Bonifacia Tjong en de leeke-onderwijzeres Mej. Op den Camp..............	Francisc. v. Veghel	11 Juni '36	Ned. Borneo
Zrs. Mère Ildephonse de Jong, novicenmeesteres, (2e keer), Mère Eugenie Burgers, Mère Genoveva Thönissen, Sr. Rita Breszinski en Sr. Marie José van Dun, novice............	Ursulinen Rom. Unie	14 Mei '36	Bandoeng

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zr. Mère Brigitte Beisenherz (2e keer)	Ursulinen Rom. Unie	12 Juni '36	Soerabaia
Teruggekeerd :			
Z.H. Exc. Mgr. A. Oomen, Apost. Vicaris.	W. P.	8 Mei '36	Mwanza
H.E. Pr. Mgr. Eliseus v. d. Weijer, Administrator Apost. van Paracatu (Brazilië)	O. Carm.	Juli '36	Brazilië
Prs. Bonifatius van Emmerik, Ludovicus Geldens, Adjutus van Sambeek en Florianus Groen	O. F. M.	7 Mei '36	Brazilië
Pr. Dr. A. van Kalken en *Fr.* G. Ziekman	S. J.	17 Juni '36	Batavia
Pr. A. van Zutven	O. S. Cr.	Mei '36	Minnesota
Fr. Th. Bijnen	Mill-Hill	25 Mrt. '36	Kisumu
Frs. A. Rogmans en B. Renckens	,,	25 Mrt. '36	Boven Nijl
Fr. M. Arts	,,	8 April '36	Nellore
Fr. D. Simons en *Br.* Jan de Koning	,,	9 Juni '36	Basankusu
Fr. P. Groot	,,	15 April '36	Philippijnen
Fr. J. Vos en *Br.* Leo van Rhijn	,,	18 Mei '36	Sarawak
Prs. C. Bouchier en J. Lemmens	S.M.A.	20 Juni '36	Goudkust
Prs. L. Verstegen, L. van Eerd en R. Zijlstra.	,,	20 Juli '36	Beneden-Volta
Prs. J. Maassen en W. Meelberg . .	,,	20 Mei '36	Kumasi
Pr. Petrus Smits	M.S.C.	28 Mei '36	Ned.N.Guinea
Prs. Joseph Menken, Roelof van Es en *Br.* Jacobus Vincent	,,	25 Juni '36	Surigao (Philippijnen)
E.H. Dr. Eug. Laudy.	Noorsch Miss.	14 Juli '36	Noorwegen
Pr. Paulus Brouwers	C. P.	Juni '36	Bulgarije
Pr. Fabianus Knoben	,,	Juli '36	Bulgarije
Pr. G. Wildeboer-Schut	S. C. J.	7 Mei '36	N. Brazilië
Pr. L. Beutener en *Br.* Nicolaas Brouwers	,,	9 Juni '36	Stanley Falls
Br. Justus v. d. Broek	C. ss. R.	20 Mei '36	Suriname
Br. Otgerus M. Dekkers [1])	Brs. van Dongen	3 Juni '36	Batavia

[1]) Met hem keert terug van visitatiereis Br. Chrysostomus (Vic. Gen.).
De Hoogeerw. Heer Hubert Meuffels C.M., Provinciaal der Lazaristen, keerde 10 Juni '36 terug van zijn visitatiereis naar Java-China.
De Z.E. frater Tharcisio Horsten, Superior der Fraters van Tilburg, keerde op 18 Juni '36 terug van zijn visitatiereis naar Sumatra en Celebes.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Br. Anselmus Ruys............	Brs. van Oudenbosch	6 Juni '36	Batavia
Br. Reginaldus v. d. Veer	,,	,,	Bandoeng
Br. Bernulfus Peters..........	,,	6 Juni '36	Soerabaja
Frs. Beatus de Rooij, Vincentianus de Beer en Conradus de Jong....................	Fraters van Tilburg	18 Juni '36	Curaçao
Zrs. M. Engelmunda Rienks en M. Jacoba Benteneer........	Missiezusters v/h Kostb. Bl.	27 April '36	Belg. Congo
Zrs. Caritas A. Regtien en Veronica S. Schouten............	Ursulinen v. Bergen	Juli '36	Bijven Nijl
Zr. Walfrida Riemersma........	St. Franc. Xav. Zrs.	17 Mei '36	Noorwegen
Zrs. Veronica Kleinhurenbruik en Philomena v. d. Eerebeemt	,,	7 Juni '36	Noorwegen
Zr. Henriette W. Laane........	Francisc. v. Dongen	30 Juli '36	Padang
Zr. Angelique A. C. Miermans..	Kl. Zusters v/d H. Joseph	Juni '36	China
Zr. M. Xaveria M. C. Geilman	Francisc. O.O. Roosendaal	8 April '36	Suriname
Zrs. Agathone M. Boenig en Geroldina A. Rörvekamp....	Dienaressen H. Geest	14 April '36	Nrd. Amerika
Zr. Metella H. Poppe..........	,,	14 April '36	Philippijnen
Zrs. M. Josephita A. van Beek en M. Lucienne M. Poppelaars......................	Dochters O. L. Vr. H. Hart	28 Mei '36	Ned. Nieuw Guinea
Zr. Mère Agnes Koene..........	Ursulinen Rom. Unie	13 Mei '36	Batavia
Zr. Mère Augustine v. d. Koneijnenburg....................	,,	13 Mei '36	Soerabaia
Overleden :			
Z. H. Exc. Mgr. A. van Velsen, oud-Apost. Vicaris van Batavia geb. 8-2-1865, priester 8-9-1895, Apost. Vicaris van Batavia 17-2-1924, missie tot 1933; overleden te Amsterdam......	S. J.	6 Mei '36	Batavia
Pr. Humilis Castelein, geboren 1901, priester 1931, missie 1932	O. F. M.	18 Mei '36	Luanfu
Pr. Gonzaga Gouverneur, missie 1907, terug 1932, overleden te Rotterdam.................	,,	8 Juni '36	Brazilië

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie.*
E.H. Henri Forstman, missie van Abessinië 1899—1901, China 1901—1916.	C. M.	10 Juni '36	Abessinië/ China
Fr. W. J. van Odijk, geboren 1882, priester 1911, missie 1911—1935, overleden te Groningen.	Mill-Hill	27 Juli '36	Sarawak
H.E. Pr. Joannes Franssen, Regulier Overste, geboren 1880, priester 1906, missie 1907, overleden te Rotterdam	C. ss. R.	24 Mei '36	Suriname
Br. J. Baltussen, geboren 1883, missie 1911	Scheutist	15 Juli '36	Kasai
Pr. Corn. O. Fabrie, geboren 16-10-1907, priester 19-12-1931, missie Sept. 1932	S.M.A.	7 Juli '36	Goudkust
Pr. Edm. J. Borm geboren 1894, priester 1908, missie 1919-1928, overleden te Hulst.	Scheutist	Juni '36	Nw. Antwerpen (Belg. Congo)
Fr. Priscus, 51 jaren geprofest, 42 jaren in de missie, overleden te Vught.	Fraters van Tilburg	31 Maart '36	Curaçao
Zr. M. Julienne R. Olthen	Witte Zusters	Mei '36	Bukoba
Zr. Mère François Marie M. Coenen	„	Mei '36	Algiers
Zr. Mère M. Louise P. Bastiaans, geboren 12-10-1912	Ursulinen van Weltevreden	8 Mei '36	Batavia
Zr. M. Alrida M. Gerard, geboren 1-4-1871, missie 1898	Francisc. v. Heijthuijsen	14 Mrt. '36	Batavia
Zr. Marie Louise Okkes, missie 1934.	„	4 Mei '36	Batavia
Zr. Heleria A. Lingk	Dienaresen H. Geest	7 Mrt. '36	Soerabaia
Zr. M. Modestis A. Th. Blank, geboren 6-2-1855, missie 1893—1936.	Zrs. v. Liefde Tilburg	8 April '36	Padang

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Z. H. Exc. Mgr. A. van Velsen. † — 6 Mei 1936, 's morgens half acht, is in het St. Ignatius College te Amsterdam in den ouderdom van 71 jaar overleden Z.H. Exc. Mgr. A. van Velsen S.J., oud-Apostolisch-Vicaris van Batavia.

Mgr. van Velsen werd 8-2-1865 te Overveen geboren, studeerde aan het

college der paters Jezuieten te Sittard, trad 26 Sept. 1885 in het noviciaat der Jezuieten en werd 8 Sept. 1895 te Maastricht priester gewijd. 1 November 1897 kwam pater van Velsen als missionaris te Batavia aan en werd reeds het volgende jaar naar Celebes, de Minahassa, overgeplaatst. Daar is hij de krachtige promotor van het onderwijs geweest en door zijn voorzichtige en vaste leiding, zijn eindeloos geduld en onmisbaar Godsvertrouwen kon hij eindelijk in 1905 te Woloan de eerste R.K. Normaalschool voor de opleiding van onderwijzers openen.

Na een 24-jarig verblijf op Celebes vertrok pastoor van Velsen in 1921, nadat in 1919 de Minahassa-missie aan de Missionarissen v. h. H. Hart was overgegaan, wederom naar Java. Een zwaar offer werd van hem gevraagd toen op 17 Februari 1924 zijn benoeming volgde tot Apostolisch Vicaris van Batavia. Zijn bestuur heeft zich gekenmerkt door een bloeiend missieleven, al werd zijn gezondheid door de suikerziekte ondermijnd. Op 22 Februari 1933 verkreeg Mgr. van Velsen op zijn verzoek om gezondheidsredenen eervol ontslag als Apostolisch Vicaris en vertrok in April daarop reeds naar Nederland. Zijn gezondheidstoestand bleef te wenschen overlaten, vooral omdat hij aan beide oogen nagenoeg geheel blind was waartoe, hij een goed geslaagde oog-operatie onderging. Zijn toestand werd echter steeds erger en ofschoon Mgr. nog bijna dagelijks de H. Mis las, werd hij op Maandag 4 Mei toch van de laatste H.H. Sacramenten voorzien. Woensdagmorgen 6 Mei heeft God Zijn ziel tot Zich geroepen. Requiescat in pace.

Nieuw Apostolisch-Vicariaat in Ned.-Oost-Indie. — Bij decreet van 18 Mei 1936 heeft de H. Congregatie van de Propaganda het Apostolisch vicariaat van de Kleine Soenda-eilanden verdeeld en een nieuw apostolisch-vicariaat voor het eiland Timor (Nederlandsch gedeelte) opgericht.

Dit vicariaat is toevertrouwd aan het Gezelschap van het Goddelijk Woord (Steijl — Uden).

Tot Apost. Administrator is benoemd Z. H. Exc. Mgr. H. Leven S.V.D., Apost. Vicaris van de Kleine Soenda eilanden.

Nieuwe Apost. Prefectuur in China. — Bij decreet van 18 Mei 1936 heeft de H. Congregatie van de Propaganda het Apost. Vicariaat van Luanfu verdeeld en een nieuwe Apost. Prefectuur van *Kiangchow* opgericht, en deze eveneens aan de Minderbroeders toevertrouwd.

Z. H. Exc. Mgr. N. Stam, — Apostolisch Vicaris van Kisimu en tit. bisschop van Cedie heeft op 29 Juni, den feestdag van de H.H. Apostelen Petrus en Paulus, in de Kathedrale Kerk te Haarlem de H. Bisschopswijding ontvangen uit handen van Z. H. Exc. Mgr. J. P. Huibers, bisschop van Haarlem, terwijl mede-consecratoren waren H.H. Hoogw. Exc. Mgr. P. Hopmans, bisschop van Breda en Mgr. Tarcisius van Valenberg O.M. Cap., Apost. Vicaris van Nederl. Borneo.

Superior religiosus Pref. Soerabaia. — Als Superior religiosus der Eerw. Heeren Lazaristen in de Prefectuur Soerabaja (Java) is door den Hoogeerw. Generaal-Overste der Lazaristen benoemd de zeereerw. heer A. Bastiaansen.

BOEKBESPREKING

W i n t h u i s, Dr. J. — *Mythos und Kult der Steinzeit. Versuch einer Losung uralter Mythos-Ratsel und Kultgeheimnisse,* — Stuttgart, Strecker und Schröder.Verlag; 1935. In — 80, XVI — 295 bldz.; R.M. 14.

De titel van dit boek is op zijn minst misleidend. Immers het gaat hier niet om praehistorische maar wel om ethnologische problemen. Ongetwijfeld hebben de hier bestudeerde Australische volkeren geen andere dan steenen werktuigen, maar op dien grond alleen hebben we toch nog het recht niet hun mythe en eeredienst te identificeeren met die van het steenen tijdperk zonder meer. Doch tot daartoe. We zouden den auteur zijn wel wat al te reclaamachtigen titel graag vergeven, indien we ook in zijn verdere uiteenzettingen niet gedurig gestooten waren op een van methodisch standpunt uit zeer verderfelijke neiging tot veralgemeenen. We geven graag toe, dat het erotisch-sexueele element een groote rol in de mythen en den eeredienst der volkeren en meer in het bijzonder der natuurvolkeren heeft gespeeld en nog steeds speelt. We erkennen ook, dat de diepere zin, het symbolisme van vele mythen en riten vaak niet begrepen werd door de Europeesche ontdekkingsreizigers, en missionarissen en nog minder door de kamergeleerden en dat de ontledingen van Winthuis meer dan eens een scherp licht werpen op de mythen en cultakten der Centraal-Australische stammen. Hij heeft ons evenwel niet overtuigd, dat in al besproken mythen, gezangen en riten het door hem aangegeven sexueel symbolisme besloten ligt en nog veel minder, dat dit sexueel symbolisme bijna a priori bij andere stammen mag verondersteld worden. Zou de auteur, indien hij niet a priori gekant was geweest tegen de cultuur-historische methode, niet tot een juister inzicht gekomen zijn in het door hem bij de Centraal-Australische stammen ontdekte sexueel symbolisme. Durft hij beweren, dat *dit* symbolisme even sterk aanwezig is bij de Zuid-Oost Australische stammen ? Is dit zóó sterk erotisch karakter van de scheppingsmythe der centrale Australiërs dan geen gevolg van een ontaarding, toe te schrijven aan een zedelijke verwildering dezer in het totemisme en het magisme zóó diep verzonken stammen ?

Ziedaar enkele vragen en overwegingen, die Winthuis' boek bij ons hebben opgeroepen. Zonder zijn bijzondere verdiensten te willen ontkennen, meenen we dan ook te mogen beweren, dat het zoowel voor de missio-

narissen als voor de geleerden een grootere waarde zou hebben gekregen, indien de auteur de uitkomsten van zijn onderzoekingen met betrekking tot de centrale stammen van Australië minder veralgemeend had en ze geplaatst had in het kader der door de cultuur-hitorische methode verkregen uitkomsten. L. BELLON.

van Beusekom, Dr. Ir. H. G. — *John R. Mott.* Lichtstralen op den akker der wereld. 40e jg. (1934) afl. 4-5, uitgegeven vanwege den zendingsstudieraad door de drukkerij van de stichting Hoenderloo.

Een oriënteerende levensbeschrijving van den protestantschen, thans zeventigjarigen stichter der wereldfederatie van christen-studentenvereenigingen (Y.M.C.A.), die vele en groote reizen maakte (tezamen geschat op 70 maal den omtrek der aarde), medeoprichter was van de studentenzendingsvereeniging, Student Volunteer Mission, welke als richtsnoer het bekende woord kreeg, dat overigens niet van Mott zelf stamde : „the evangelisation of the world is this generation", voorzitter was van de wereldzendingsconferentie te Edinburgh (1910), alsook van de conferentie van de internationalen zendingsraad te Jerusalem (1928), en die in 1935 opnieuw een bezoek aan China en Japan bracht ter voorbereiding van de conferentie van den internationalen zendingsraad, die in 1938 in het Verre Oosten zal worden gehouden. Wie zulks nog niet wisten, kunnen John Mott in deze lijvige brochure leeren kennen en waardeeren als begaafd leider en systematisch werker, wiens leven goeddeels gewijd was aan de studie van kansen en mogelijkheden. A. M.

Carminati. Dott. Cesare — S.C.J. — *Il pensiero missionario nei vangeli festivi.* — Vol. I. Dall' Avvento alla Pentecoste, Vol. II. Della Pentecoste all'Avvento. — Ed. Unione Missionaria del Clero. Roma. Via di Propaganda 1c. 1935 — Per deel : u. p. 450. ; — Lire 10.—.

Dit boek is de vrucht van langdurige studie. Daarenboven is het een eenling : een volledige en systematische behandeling voor alle evangeliën, die op de verschillende vierdagen van het kerkelijk jaar (de Zondagen daaronder begrepen) gelezen worden, in het licht der missiegedachte is ons nog niet bekend. Reeds daarom zullen onze lezers, die het Italiaansch machtig zijn er gemakkelijk belang in stellen. Dat het werk vlot, kernachtig en praktisch behandeld is, verhoogt de aantrekkelijkheid. Th. B.

Deschatelets, Léo — O. M. I. e.a. *Introduction au problème des missions.* Compte rendu de la Semaine d'Études missionnaires du Canada 1934. — 297 p. — Secrétariat des Semaines d'Études missionnaires, Université d'Ottawa, 1935.

De professor in de missiologie aan de universiteit van Ottawa in Canada organiseerde van 6—9 Oct. 1934 voor de eerste maal drukbezochte missiologische studiedagen, die geopend werden met een toespraak van den

Apostolischen Delegaat voor Canada en gesloten met een sermoon van den aartsbisschop van Ottawa, terwijl de Kardinaal-Aartsbisschop van Quebec, voorzitter van den Priester-missiebond in Canada, in den loop der dagen een rede hield over den missieplicht der geestelijkheid.

Men zou de gehouden voordrachten, door den organisator samengevat en uitgegeven onder den trekkenden titel : ,,Inleiding op het vraagstuk der missies'', kunnen herleiden tot drie groepen, welke resp. handelen over het waarom, het door wie en het hoe der missioneering. De eerste dag werd nl. besteed aan het leggen van de theologische grondslagen der missie (p. Turgeon, O.P., prof. aan het Angelico te Rome), nadat p. Perbal O.M.I., prof. aan de Propaganda te Rome, had gesproken over missiewetenschap in het algemeen en p. Goulet S.J. enkele oorzaken van den betrekkelijk langzamen vooruitgang der missioneering had aangeduid. De tweede dag werd geplaatst in het teeken van de vraag omtrent het verplichtend karakter van den missiesteun, waarbij de Marist Devy door zijn betoog over den missieplicht van het volk een nieuw hoofdstuk aan de moraal toevoegde ; zooals gezegd, zette Kard. Villeneuve O.M.I. zelf later den missieplicht der priesters en religieuzen uiteen, terwijl p. Champagne W. P. behartenswaardige woorden sprak over de wetenschappelijke opleiding van de toekomstige missionarissen en br. Cyrillus over het aankweeken van den missiegeest door de school. Al de andere conferenties hadden ten doel de verschillende wijzen, waarop men zich van den missieplicht dient te kwijten, nader te ontvouwen ; zoo werd er afzonderlijk gehandeld over het Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs, het Pauselijk Genootschap der H. Kindsheid, het St. Petrus' Liefdewerk tot opleiding eener inlandsche geestelijkheid, over de rol van de vrouw bij het missiewerk enz.

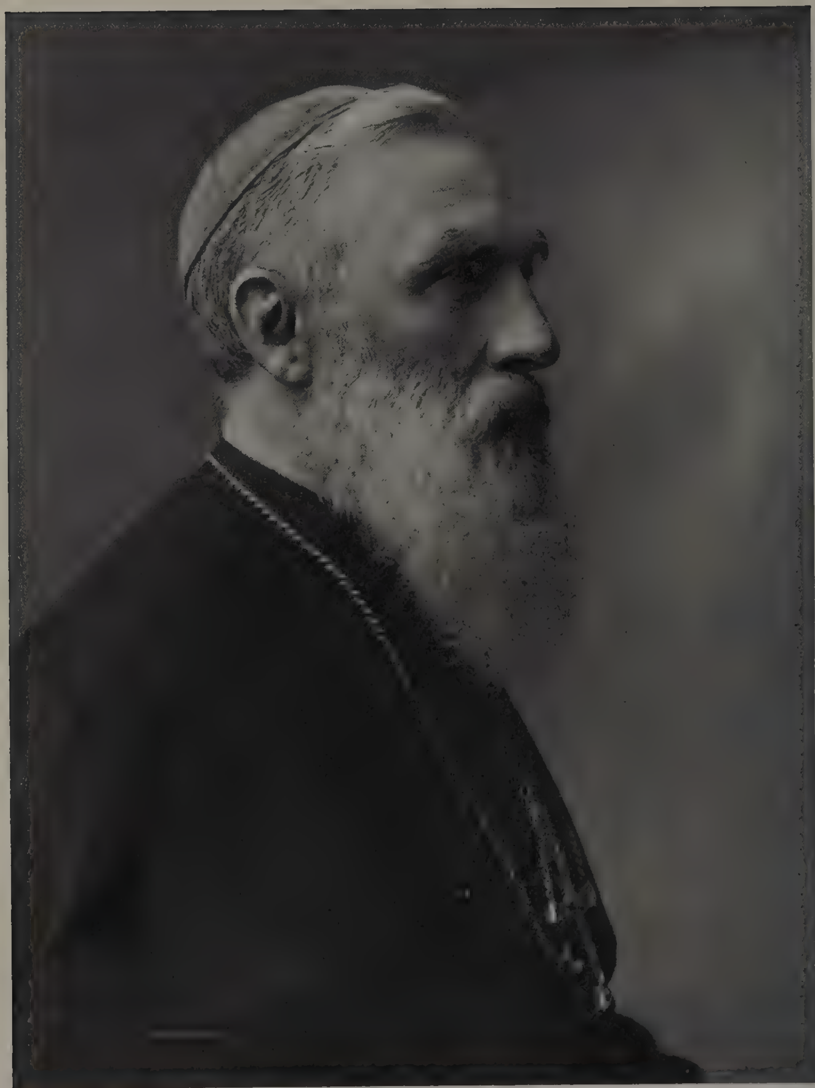
Het spreekt van zelf, dat niet alle voordrachten van gelijke waarde zijn, maar minstens de met name reeds genoemde staan ongetwijfeld op hoog peil. Wij wenschen dan ook onzen collega aan de universiteit van Ottawa, die zelf een even sympathieke als inhoudrijke ,,déclaration d'ouverture'' hield, van harte geluk met het boven verwachting welslagen ,,de la première session annuelle des Semaines d'Études missionnaires du Canada sous le patronage de l'Union missionnaire du Clergé''. A. M.

De Gelukzalige Jean Gabr. Perboyre. — Studiehuis St. Vincentius à Paulo, Ubbergscheweg 172, Nijmegen. 1935. — 63 blz. — f 0.25, fr. p.p. f 0.30.

Een treffende levensschets van den Lazarist Jean Gabriël Perboyre, geb. te Puech (Fr.) in 1802, den marteldood gestorven in China, den 11en Sept. 1840, en zalig verklaard den 12en Mrt. 1889 ; vooral de beschrijving der onmenschelijke folteringen van den martelaar, die in lijden en dood zoozeer gelijk werd aan den Goddelijken Verlosser, is aangrijpend. Laten we bidden, dat de gelukzalige bij het eeuwfeest van zijn marteldood, in 1940, moge worden heilig verklaard. A. M.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 29 Julii 1936. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.

Z. H. EXC. MGR. NICOLAAS STAM
APOSTOLISCH VICARIS VAN KISUMU

MONSEIGNEUR NICOLAAS STAM

APOSTOLISCH VICARIS VAN KISUMU

Uit de honderden, die uit Nederland zijn uitgegaan om het H. Geloof te prediken en het Godsrijk steeds verder uit te breiden, kiest de H. Stoel, telkens weer opnieuw, haar Bisschoppen, zoodat het aantal Nederlanders, die in de missiën aan het bestuur van Gods Kerk deelnemen, vele malen het aantal Bisschoppen overtreft, dat in ons vaderland de leiding geeft, die Christus' liefdevolle zorg aan zijn Apostelen opdroeg.

Den 29en Juni van dit jaar heeft Haarlems Bisschop in zijn kathedraal de handen opgelegd aan een zoon van zijn bisdom, een medestudent van zijn diocesaan-seminarie, monseigneur Nicolaas Stam van de Sint Joseph Congregatie van Mill-Hill.

Geboren te Weesp in 1876 werd de nieuwe Bisschop, na zijn studiën op Hageveld, Roosendaal en Mill-Hill, in 1902 priester gewijd en uitgezonden naar den Boven-Nijl, het veelbelovend gebied in Oeganda, dat aan de Missionarissen van Mill-Hill was toevertrouwd en kort daarop onder leiding kwam van den Nederlander Mgr. Biermans. In dit vruchtbaar missiegebied bediende de jonge missionaris verschillende posten in het westelijk deel van het vicariaat, en werd na eenige jaren naar het Kavirondo-gebied gezonden als medehelper van father Brandsma. Met dezen heeft hij verschillende jaren zwaren pioniersarbeid verricht, liefst reizend en trekkend naar oorden, die nog nimmer missionarissen hadden gezien, zorgend voor het lichamelijke welzijn zijner zwarte medemenschen en aldus den weg vindend naar hun zielen om hun het zooveel grootere heil van waarheid en genade te brengen. Hongersnood en slaapziekte, de twee telkens weer terugkeerende geesels van het slecht verzorgde heidenland, werden door zijn daadkrachtige liefde ware bondgenooten in den strijd om de zielen.

Bij dat alles trof hem de eene tegenslag na de andere, het meest wel tengevolge van den grooten oorlog, die ook in zijn gebied werd gevoerd, en hem als aalmoezenier in beslag nam, en die hem ten slotte terugbracht in een geheel verwoeste statie.

In de twintiger jaren werd Kavirondo afgescheiden van Boven-Nijl en tot zelfstandige Prefectuur verheven. Als eerste Prefect werd aangesteld mgr. Brandsma, die na een 10-jarige afwezigheid in Congo, in zijn oude gebied terugkwam als kerkelijke overste en dit met groot succes wist te organiseeren, zoodat het in 1928 tot Apostolisch Vicariaat van Kisumu werd verheven en zijn stichter als eersten bisschop ontving.

Mgr. Stam werd in die jaren de rechterhand van zijn vroegeren medewerker, die hem telkens weer aan zijn geliefde missietochten onttrok om met hem de zaken van de prefectuur en later van het vicariaat te regelen. Velen van onze lezers zullen zich nog herinneren hoe mgr. Stam in 1930 met grooten moed en toewijdende zelfverloochening moeielijke bedetochten in Nederland, Engeland en Italië ondernam, om de zeer groote financieele zorgen van het vicariaat te verlichten.

Zoowel bij de afwezigheid van Mgr. Brandsma om in Nederland de bisschopswijding te ontvangen, als na diens onverwacht afsterven op H. Sacramentsdag van het vorig jaar, was het bestuur van het vicariaat aan mgr. Stam opgedragen ; thans rust het voor goed in zijn handen.

In den 7en jaargang van ons tijdschrift (1925—1926) gaven wij op blz. 130 en vv. een overzicht van de nieuw-opgerichte prefectuur Kavirondo. Toen mgr. Brandsma daarheen als eenvoudig missionaris gezonden werd (1906) waren er 650 katholieken ; in 1926 telde de nieuwe prefectuur 10.891 katholieken, 25.182 catechumenen en 386 catechisten op een bevolking van 5 à 6 millioen zielen : het aantal doopsels bedroeg in 1925 5276. Na 10 jaar, einde 1934 waren er 43.000 katholieken en in dat jaar werden 10.800 doopsels toegediend : missionarissen zijn er 43 priesters (22 Nederlanders), 10 broeders (6 Nederlanders), 50 zusters (onder wie de Ursulinen van Bergen) en 1074 catechisten.

Dit bloeiende vicariaat is nu toevertrouwd aan mgr. Stam, die er alle vreugden maar nog veel meer alle lasten van kent, omdat hij bijna 30 jaren lang, trouw en kloek, aan den opbouw van deze

veel-bevolende christenheid heeft medegearbeid. De omstandigheden drukken zwaar, want de economische moeielijkheden vormen een groote belemmering voor de regelmatige functioneering der vele kerken, scholen en stichtingen. Wilde alles regelmatig verloopen dan moest het vicariaat een f 50.000.— meer inkomen hebben.

Wij waardeeren zijn wapenspreuk: non recuso laborem, want zij is de uitdrukking van den last, die hem is opgelegd, maar nog veel meer van den moed, waarmede hij dien aanvat.

Moge de kracht Gods, die in hem is door de oplegging der handen, dezen Apostel den last doen dragen met vreugde en de vruchten van zijn arbeid tot Gods glorie en tot geluk voor hem en tallooze zielen doen gedijen.

TH. M. P. BEKKERS.

DE CONGREGATIE DER HEREENIGERS IN OOST-ARMENIË ± 1340–1583

(Vervolg)

IV.

Een van Yovhannês Qrhnetsi stammende proloog op den Regel van Sint Augustinus vermeldt, dat verschillende deelnemers aan de hereenigingsconferentie van 1330 later tot de bisschoppelijke waardigheid werden verheven, maar het blijft onzeker hoevelen daarvan tot de leden der pas later gestichte Congregatie der Hereenigers kunnen worden gerekend. Zeker is dat dit genootschap, gedurende de 2½ eeuw van zijn bestaan een belangrijk aantal geunieerd-armenische bisschoppen heeft voortgebracht.

Als een van de vroegste bisschoppen der Congregatie noemen de kerkelijke geschiedschrijvers van Armenië een zekeren *Nersês Palents* (ook „Balients" en „Baghon" genaamd). Hij schijnt een rustelooze geest te zijn geweest, een man van heerschzuchtig en eergierig karakter, weinig kiesch in de keuze zijner middelen, en vooral onvoorzichtig in zijn blinden ijver. Zoowel door geunieerde als niet-geunieerde schrijvers wordt hij met tamelijk zwarte kleuren geschilderd. Billijkheidshalve dient men echter in het oog te houden, dat de berichten over het leven en de werkzaamheid

van Bisschop Nersês afkomstig zijn van tegenstanders. De voornaamste grief, die tegen hem wordt ingebracht, bestaat in zijn overdreven ijver om in alles en ten koste van alles de kerk van Armenië zooveel mogelijk te latinizeeren.

Al was die ijver van methodologisch standpunt aanvechtbaar, toch kan de handelwijze van Nersês — gezien het milieu en den tijd — wellicht verklaard worden uit een eerlijke theologische overtuiging. Zooals wij zien zullen, heeft de actie van Nersês aan het pauselijk hof te Avignon vèrstrekkende gevolgen gehad op de houding der pausen tegenover de geunieerde Armeniërs vooral in het west-armenische koninkrijk Cilicië. Reeds vóór 1338 vinden wij hem vermeld als bisschop van Ormi, d.w.z. van Oermiyyah in den Âdharbaydzjân. Later komt hij voor met den titel „aartsbisschop van Manazkert." Hij geraakte herhaaldelijk in twist met zijne medebisschoppen, met den kathoghikos, als met de geestelijkheid en de geloovigen, die onder zijn bestuur stonden. Ten slotte werd hij door den geünieerden patriarch Yakobos II Tarsonatsi als bisschop afgezet. Terecht of ten onrechte gaf hij zich de houding van een man die vervolging lijden moest om zijne integraal-katholieke overtuiging, vluchtte uit Armenië, reisde naar Europa, en begaf zich naar den paus te Avignon. Daar hij de geldigheid van zijne in Armenië ontvangen consecratie betwijfelde, liet hij zich te Avignon „sub conditione" overwijden onder den reeds vroeger (naar beweerd wordt : eigenmachtig aangenomen) titel „aartsbisschop van Manazkert." Of deze bisschop Nersês ooit tot de Congregatie der Hereenigers heeft behoord, valt m.i. sterk te betwijfelen, aangezien de eerste Hereenigers hunne geloften pas hebben afgelegd toen Nersês Armenië reeds lang verlaten had. Wel behoort hij tot de kringen, waaruit deze Congregatie ontstaan is. Naar alle waarschijnlijkheid heeft hij deelgenomen aan de conferentie van 1330. En het lijkt ons waarschijnlijk, dat hij nog ten tijde van Bisschop Bartholomaeus in de orde der Predikheeren was getreden. De franciskaansche geschiedschrijver fr. Jean Dardel noemt hem uitdrukkelijk als Dominikaan. In zijne moedertaal heeft Nersês de levens der Keizers en Pausen van Rome van fr. Martinus Polonus O.P. bewerkt. Deze bewerking komt in de handschriften voor met den titel „*Gawazanagirq*," en wordt gewoonlijk tot de Unitorenlitteratuur gerekend. Bij de

Armeniërs bleef deze bisschop berucht als auteur of althans als voornaamste opsteller van de befaamde lijst der „117 dwalingen der Armenische Kerk,” die te Avignon aan den paus werd voorgelegd, als bewijs hoeveel er wel ontbrak aan de geloofsleer en de kerkelijke discipline der met Rome in naam vereenigde Armeniërs. Dit geschrift, wellicht in het latijn opgesteld, werd tot dusverre nimmer teruggevonden. Wij kennen den inhoud uit de antwoorden van een Armenische synode en uit een zéér heftig verweerschrift van den Armenischen franciskaan fr. Daniel van Tauris. Als medestander van Bisschop Nersês in den strijd voor de latinizatie der Armeniërs, vermeldt men terloops een anderen bisschop: S i m ê o n B ê k van Garni. Ook hij schijnt tot de eerste aanhangers van de uniebeweging van Qrhnay behoord te hebben. Dat hij lid geweest is van de orde der Predikheeren of van de Congregatie der Hereenigers blijkt echter niet. Hij wordt genoemd als auteur van een commentaar op een tractaat van Proklos, dat — voor zoover mij bekend is — niet vóórkomt in de Europeesche bibliotheken, doch waarvan het patriarchale klooster van Êdsjmiadsin in Armenië verscheidene exemplaren moet bezitten.

In 1363 werd een zekere fr. Dôminikos van de Congregatie der Hereenigers aartsbisschop van Manazkert. Verder vinden we gedurende de 14e en de 15e eeuw herhaaldelijk leden van deze congregatie aan het hoofd der geünieerd-armenische kerken in Georgië (Tiflis), de Krim (Kaffa), Perzië (Soelthâniyyah), in den Vaspoerakan (Makoe) en vooral te N a c h i d s j e w a n (Naxivan) in den Sisakan. Dit laatste bisdom — later aartsbisdom — wordt hoe langer zoo meer het erfdeel eerst van de Hereenigers en later van hunne opvolgers, de inlandsche Dominikanen. Gedurende een periode van vier eeuwen, zijn alle bisschoppen en aartsbisschoppen die elkander opvolgen in het effectieve bestuur [1]) van deze kerk òf Hereenigers òf Dominikanen. Anderzijds zien we, dat in den loop der tijden de geunieerde geestelijkheid van Naxivan meer en meer uit Hereenigers en Dominikanen gaat bestaan met uitsluiting van seculieren en andere regulieren. En ten slotte vereenigt dit aartsbisdom ook *alle* nog bestaande missieposten der Hereenigers, (resp. der Dominikanen) onder zijne rechtsmacht, zoodat het aarts-

[1]) Als *titulair*-bisschoppen van Naxivan komen bij gelegenheid ook anderen voor.

bisdom „Naxivan" omstreeks 1600 bestaat uit een betrekkelijk klein aaneengesloten gebied in de Erndsjak-vallei met verschillende verspreid liggende exclaven in de provincie Dsjahoek, in Goghthn en den Vaspoerakan. In de stad Naxivan zelf was het katholicisme toen reeds uitgestorven, en de vroegere katholieke kathedraal deed dienst als moskee. De aartsbisschoppen, die den titel van „Naxivan" voeren, resideeren in het hoofdklooster van Aparan (Aparaner) in de Erndsjak-vallei, en de Allerheiligenkerk aldaar doet dienst als pro-kathedraal.

In de latere overlevering van de inlandsche Dominikanen wordt Bisschop Bartholomaeus O.P. beschouwd als de stichter hunner provincie en als de eerste katholieke aartsbisschop van Naxivan. Zoowel het eene als het andere is — historisch gesproken — onjuist. In plaats van een Dominikanen provincie ontstond in de 14e eeuw de Congregatie der Hereenigers, die eerst in 1583 een onderdeel van de Predikheerenorde werd. En dat fr. Bartholomaeus ooit den titel van „aartsbisschop van Naxivan" heeft gevoerd is evenmin waar. Voor zoover wij uit de documenten van zijn tijd — latijnsche zoowel als armenische — kunnen nagaan, leefde en stierf Bartholomaeus als bisschop van Narâghah en suffragaan van het aartsbisdom Soelthâniyyah. „*Aarts*bisschoppen van Naxivan" treden pas véél later op. Het schijnt dat de aartsbisschoppelijke rechten van Soelthâniyyah tegen het einde der 15e of in het begin der 16e eeuw op de bisschoppen van Naxivan zijn overgegaan. De importantie van het bisdom Naxivan was in de tweede helft der 14e eeuw sterk toegenomen, die van Soelthâniyyah nam gestadig af.

In 1419 constateert Paus Martinus V dat het bisdom Naxivan althans in feite geen suffragaanbisdom meer is. In dat jaar ontvangen de Hereenigers aldaar voor een periode van dertig jaar de rechten van een diocesaan kapittel. Dit privilege onderstelt dat de leden der Congregatie reeds toen een overwegende plaats moeten hebben ingenomen onder de clergé van het bisdom. Wanneer de zetel van Naxivan vacant raakt, kunnen dus de Hereenigers een nieuwen bisschop kiezen. Het recht van bevestiging dezer keuze berust niet langer bij den titularis van Soelthâniyyah, doch — krachtens dit pauselijk besluit — bij den bisschop van Kaffa op de Krim. Het schijnt evenwel dat de aartsbisschop van Soelthâniyyah geprotesteerd heeft tegen deze bekorting der aloude rechten van

zijn zetel, die immers oorspronkelijk als metropolitaanzetel voor alle missiebisdommen in de aangrenzende streken was opgericht. In 1423 wordt wederom uitdrukkelijk verklaard, dat Naxivan suffragaan bisdom van Soelthâniyyah is. Nog in 1425 wordt een nieuwe aartsbisschop voor laatstgenoemden zetel beoemd. Misschien om de gevoeligheid der Hereenigers van Naxivan te ontzien, koos de Paus dezen nieuwen aartsbisschop uit hun eigen midden, en benoemde een zekeren fr. Thomas van Aparan. Voor zoover bekend, is hij de laatste titularis van het uitstervende aartsbisdom Soelthâniyyah geweest. Toen dit aartsbisdom werd opgeheven, verkreeg Naxivan vanzelf weer grootere zelfstandigheid. Maar in de authentieke documenten van de 15e eeuw voeren de kerkvorsten van Naxivan nog altijd den titel van „bisschop," niet dien van „aartsbisschop." In den loop der 16e eeuw zien wij dat zij aanspraak maken op het pallium, en dat deze aanspraken te Rome ook erkend worden. En in een schrijven van Paus Paulus III (1544) wordt in het voorbijgaan gezegd dat de clergé en de geloovigen van Naxivan *steeds* hun eigen *aarts*bisschop kiezen. Deze titel moet dus wel op zijn laatst in het begin der 16e eeuw in zwang zijn gekomen. In de documenten van de Congregatie der Propaganda (17e en 18e eeuw) werden de herders van Naxivan steeds als *aarts*-bisschoppen aangeduid, en wij zien dat zij na hunne consecratie geregeld het pallium ontvangen.

De kathoghikos Yakobos II Tarsonatsi was aanvankelijk ten zeerste ingenomen met de uniebeweging van Qrhnay. Kort na de vardapetenconferentie van 1330 richtte hij een rondschrijven aan de geestelijkheid en de geloovigen die onder zijne rechtsmacht stonden, waarin zij werden aangespoord de actie van Yovhannês Qrhnetsi en diens medestanders moreel en materieel te steunen. Doch later veranderde hij van houding. Naar alle waarschijnlijkheid zijn het o.a. de moeilijkheden met bisschop Nersês Palents geweest, die daartoe aanleiding gaven. In 1341 werd de armenische kathoghikos door paus Benedictus XII ter verantwoording geroepen naar aanleiding van de befaamde „117 dwalingen." De armenische koning van Cilicië, die juist op dat oogenblik steun uit Europa meer dan ooit noodig had, liet Yakobos II van zijn ambt vervallen verklaren, zoodra hij meende te be-

speuren dat deze patriarch te Avignon niet meer in de gunst stond. Inmiddels werd de armenische theoloog fr. Daniel van Tauris O.F.M. naar het pauselijk hof afgevaardigd om de noodige opheldering te geven en den paus zoo mogelijk tevreden te stellen. Te Avignon schreef fr. Daniel bij deze gelegenheid zijn „*Responsio ad errores impositos Hermenis.*" Bisschop Nersês, die eveneens te Avignon verbleef, wordt daarin met groote heftigheid aangevallen, en de meeste punten van beschuldiging worden eenvoudig ontkend. Het antwoord van fr. Daniel bleek echter niet voldoende om de situatie op te klaren. Intusschen stierven zoowel de koning van Cilicië als de paus. Gezantschappen reisden over en weer. De verhouding tusschen Avignon en Sis bleef min of meer gespannen. De nieuwe koning Guido, weldra op zijne beurt opgevolgd door Konstantijn II, en de nieuwe kathoghikos, *Mchithar* [1]) *Qrhnetsi*, moesten nog heel wat moeilijkheden overwinnen voor men te Avignon gerustgesteld was. Zelfs de verklaringen door de armenische bisschoppen afgelegd op de synode van Sis (1345) konden Paus Clemens VI niet geheel bevredigen. Zij gaven wederom aanleiding tot het zenden van nieuwe gezanten over en weer, ten slotte moesten Mchithar en zijne onderhoorige bisschoppen een uitvoerige geloofsbelijdenis van 53 artikelen onderteekenen en naar aanleiding daarvan wederom een heele serie van vragen beantwoorden, en allerlei nadere precisaties geven, die afdaalden tot in de kleinste bijzonderheden. Onder meer moesten Mchithar en zijne bisschoppen de vraag beantwoorden welke positie zij innamen tegenover die Armeniërs, die den latijnschen ritus hadden aangenomen. Paus Clemens VI was inmiddels gestorven en Innocentius VI had hem opgevolgd, en het werd 1355 vóór Nersês Palents en fr. Guillelmus Bonetti O.P. opdracht ontvingen om patriarch Mchithar toe te laten tot het afleggen van zijn definitieve katholieke geloofsbelijdenis. Kort daarna stierf Mchithar (1355) en werd weder opgevolgd door zijn voorganger Yakobos II, die door een persoonlijk bezoek aan Avignon allen twijfel aan zijn rechtzinnigheid had weten weg te nemen.

Zoo had dus de uniebeweging, die te Qrhnay in Oost-Armenië was ontstaan, hoofdzakelijk door de bemoeiingen van Nersês

[1]) Hij komt ook voor onder den naam van *Mchitharitsj*, welke naam in de latijnsche documenten van dien tijd vertaald wordt met „*Consolator.*"

Palents, haar eerste vruchten afgeworpen voor West-Armenië. De hereeniging der Armeniërs van het koninkrijk Cilicië in den te Avignon gewenschten zin, was — voor het oogenblik althans — vollediger dan ooit te voren. De overwinning was moeilijk geweest, zij had tot heel wat twisten onder de Armeniërs zelf aanleiding gegeven, en zou van korten duur zijn, omdat men deze Oosterlingen véél te sterk had willen latinizeeren. De Hereenigers in Oost-Armenië moeten den loop der gebeurtenissen in Cilicië met spanning gevolgd hebben. Zij hadden niet voldoende oog voor het feit, dat de daar bereikte resultaten onmogelijk van langen duur konden zijn. Thans, meenden zij, was de tijd aangebroken om ook in hun eigen omgeving de hand krachtig aan het werk te slaan. Was men er zich te Qrhnay wel ten volle van bewust, dat het werk der hereeniging, zooals zij het opvatten, in Oost-Armenië op nog veel méér weerstand stuiten moest, dan men in Cilicië had moeten overwinnen ?

De eerste generatie van de Hereenigers te Qrhnay had zich vooral op de studie en het onderwijs toegelegd. Voor alles beschouwden zij het wetenschappelijk apostolaat als hunne taak. Het is opvallend, dat verreweg de meeste geschriften uit deze school voor zooverre wij ze bezitten, dateeren uit de jaren 1330—1350, dus hoofdzakelijk uit de periode die aan de definitieve stichting van de congregatie voorafging. De auteurs of bewerkers van deze boeken blijken — voor zoover hunne namen zijn overgeleverd — bijna zonder uitzondering tot de arbeidersgroep van het eerste uur te behooren. Namen als die van Bisschop Bartholomaeus, Yovhannês Qrhnetsi, Yakobos Thargmann, Dsjoeani Angliatisi en Petros Arogonatsi keeren telkens en telkens terug in de voorwoorden of de postcripta der handschriften. De boeken uit de school van Qrhnay stonden op aanmerkelijk hooger peil dan hetgeen in de inlandsche scholen werd voortgebracht. En daarom vonden de publicaties van Qrhnay snelle verspreiding. Bovendien hebben wij boven reeds gewezen op een omstandigheid, die in dezen niet anders dan gunstig werken kon. Yovhannês Qrhnetsi, Yakobos Thargmann en een belangrijk aantal hunner eerste medestanders hadden den doctorsstaf ontvangen in de school van Gayletzor. De meestbekende vardapeten die nu aan het hoofd stonden van bisdommen, abdijen en kloosterscholen, hadden als hunne mede-

leerlingen nedergezeten aan de voeten van den ouden grootmeester Esayi Ntsjetsi. Zoo wordt het begrijpelijk dat sommige van de eerste Unitoren al spoedig uitgenoodigd werden om les te komen geven in verschillende inheemsche studiehuizen. Andere leerlingen van Qrhnay werden zelfs tot bisschoppen van meer of minder belangrijke diocesen gekozen. Nadat Cilicië de sterk latinizeerende unie naar het ontwerp van Nersês Palents had aangenomen, Yovhannês Qhrnetsi was gestorven, en de Hereenigers zich nog nauwer dan te voren aan de Predikheerenorde hadden aangesloten, beginnen de leden der congregatie meer dan te voren naar buiten op te treden. Zij beginnen een propaganda-actie op ruime schaal, om in Oost-Armenië dezelfde aansluiting bij Rome door te voeren, die in West-Armenië oogenblikkelijk triomfen vierde. In hun ijver letten zij niet op zekere teekenen der tijden, die hen tot grooter omzichtigheid hadden moeten aansporen, zoo b.v. op dit kleine feitje : dat de fameuze „*charhnoemn*" — de vermenging van den miswijn met water, waaraan te Avignon zéér bijzonder gewicht gehecht werd — reeds op een synode van 1361 bij meerderheid van stemmen weer werd afgeschaft.

Dank zij vooral hunne uitstekende doctrinaire voorbereiding, hadden de Hereenigers met hunne propaganda op ruimere schaal aanvankelijk succes. Seculiere geestelijken, bekende predikers, kloosterleeraars met hunne theologiestudenten, en geheele communiteiten van inheemsche monniken lieten zich opnemen in de congregatie, en trokken spoedig — àl te spoedig — weer uit om op hunne beurt aandeel te nemen aan de actieve propaganda. Maar het bleek voor de leiders der congregatie niet gemakkelijk al die verschillende elementen behoorlijk te assimileeren. Bij vele nieuwe aanhangers van de Miabanoethioen ontbrak de degelijke theologische voorbereiding, waaraan men in de eerste tijd, terecht zooveel zorg besteed had. De motieven, waarom sommige nieuwelingen zich aansloten bij de unie en de congregatie, zullen misschien ook niet altijd even zuiver geweest zijn. Er begon zich bij sommigen een onbezonnen ijver te manifesteeren, een soort van latijnschgezind fanatisme, dat herinnert aan hetgeen bericht wordt over Nersês Palents. Sommige predikers en leeraars van de congregatie spraken met bittere of geringschattende woorden over hunne vroegere meesters en studiegenooten, die nog niet tot de unie besluiten

konden. Wie bezwaar had tegen overname van den westerschen *ritus* en de westersche *discipline* werd soms daarom alléén voor „ketter" en „scheurmaker" gescholden. Ook de houding van de Hereenigers ten opzichte van doopsel en wijdingen hunner bekeerlingen zette veel kwaad bloed. De Unitoren hadden de gewoonte bekeerlingen uit de armenische kerk te herdoopen, en, waar het clerici betrof, hun ook de H.H. Wijdingen opnieuw toe te dienen. Deze doopsels en wijdingen geschiedden „sub conditione" en in het geheim, maar de zaak lekte toch spoedig uit. Zij wekte bij de niet-geunieerden een storm van verontwaardiging die niet op de laatste plaats oorzaak werd van een zéér heftige reactie tegen de hereenigingsbeweging in het algemeen, en tegen de congregatie der Hereenigers in het bijzonder.

Fribourg. M. A. v. d. OUDENRIJN, O.P.

FERDINAND VERBIEST S.J.

MISSIONARIS IN CHINA (1659—1688)

Tussen de eerste en de laatste regels van de studie van Pater Bosmans over zijn land- en ordegenoot Ferdinand Verbiest ligt zijn poging tot opheffing van het spijtig geval, dat hij in die eerste regels constateert : „C'est avec une certaine appréhension, j'allais dire un sentiment de regret, que j'imprime ces quelques pages. Verbiest, malgré sa célébrité, est mal connu. Missionnaire au sens propre du mot, il le fut fort peu. Directeur de l'Observatoire impérial de Péking, voilà son grand titre de gloire !" Bosmans besluit dan zijn betoog met een onbevangen verklaring van wijlen koning Albert en een vermaan van hem zelf : „Verbiest est le plus grand missionnaire de la Chine au XVIIe siècle." — Il serait temps de le faire mieux connaître à la Belgique." [1])

Cyriel Verschaeve heeft in zijn drama „Ferdinand Verbiest" de dramatische verwikkeling ontleend aan de levensroeping van zijn held, het gewone missionarisleven, en de hem feitelijk opgedrongen levensloop van geleerde sterrenkundige en ingenieur

[1]) H. Bosmans : „Ferdinand Verbiest. Directeur de l'observatoire de Péking. (1623—1688)." Louvain 1912.

aan het keizerlijk hof te Peking, waardoor hij meer bekend en zelfs beroemd geworden is. [1])

Hoe nu Verbiest in zijn hoge waardigheden in het Chinese rijk en op zijn invloedrijke post aan het Chinese hof in de tweede helft van de XVIIe eeuw toch altijd allereerst de-Missionaris-Verbiest geweest is, moge uit de volgende regelen duidelijk worden.

Op 29 November 1623 zag Ferdinand Verbiest voor het eerst het levenslicht in het West-Vlaamse Pittem. Na zijn college-jaren te Brugge en Kortrijk en een jaar philosophie-studie te Leuven trad hij in September 1641 te Mechelen in het noviciaat van de Vlaamse provincie van de Sociëteit van Jezus. In 1643 kwam hij weer naar Leuven voor de studie van de philosophie en van de natuurwetenschappen. In 1645 was hij weer te Kortrijk voor de voltooiing van de „latijnse poëzie" ; en werd er daarna leraar. Ondertussen had hij reeds gevraagd aan zijn oversten om naar de missie van het Spaanse Indië (Amerika) gezonden te worden. Doch eerst in 1646 mag hij met een talrijke groep Vlaamse missionarissen uit zijn land vertrekken voor de missie van Mexico. [2]) Het jaloerse Spanje stond aan al die Belgen echter niet toe zich in te schepen. En Verbiest werd weer voor enige jaren leraar, thans aan het Brusselse College. In 1652 begon Verbiest zijn theologie te Rome. Hiermee had hij voor goed zijn vaderland verlaten. In 1655 voltooide hij deze laatste studie te Sevilla ; en weer werd hem in dat jaar het vertrek naar de Amerikaanse missie geweigerd. Spanje zowel als Portugal waren in die dagen zó gevoelig wat hun patronaatsrechten betrof, dat iedere Missionaris van een andere nationaliteit gewantrouwd werd. Nog in hetzelfde jaar teruggekeerd naar Italië, ontving Verbiest in Genua een brief van zijn generaal, waarin deze hem gelastte zich gereed te maken voor de missie in China. Eerst in 1657 konden de missionarissen, die voor de Chinese missie bestemd waren, ongehinderd van uit Lissabon de eerste étappe van hun reis — tot Goa — aanvaarden. En in Juli 1658 beeindigden zij voorspoedig hun tweede reis-gedeelte te Macao.

[1]) Cyriel Verschaeve : „Ferdinand Verbiest." Uitgave van de „Zeemeeuw"-Vereniging te Brugge. 1934.

[2]) Tot deze groep behoorde ook Philip Couplet, uit Mechelen. Hij is slechts een jaar ouder dan Verbiest, en trad ook een jaar vóór hem in bij de Jezuïeten. Zij zijn intieme vrienden geweest ; doch terwijl Verbiest altijd in Peking verbleef, was Couplet jarenlang procurator van de Chinese Missie in Europa. Deze Couplet onderhield ook vriendschap met Vondel.

Macao was in die dagen nog steeds in Portugese handen gebleven, ondanks veroveringspogingen van de Hollanders. De landengte vormde de enige toegangsweg tot het grote Chinese rijk. De Portugezen hadden daarmee het gehele handelsverkeer tussen China en de buitenlanders in handen, een handelsmonopolie, dat de Chinezen stipt respecteerden, maar waardoor omgekeerd de Portugeze nederzetting ook schatplichtig was aan de Chinezen. De Jezuïeten hadden er een residentie, die toebehoorde aan de Japans-Achter-Indische provincie van de Sociëteit en die het centrum vormde van hun gehele missie-activiteit in het verre Oosten.

De nieuw-aangekomenen uit Goa, die de zichtbare sporen droegen van een lijdensvolle zeereis, werden te Macao in het Jezuïetenhuis broederlijk ontvangen ; en de twee Belgen, van het reisgezelschap, de paters Verbiest en Dorville (uit Brussel), ontmoetten er tot wederzijdse vreugde twee landgenoten, de paters Rougemont (uit Maastricht) en Philips Couplet. Na een half jaar van rust en voorbereiding meende men verder in China te kunnen binnendringen, doch eerst in 1659 gaven de Chineze Mandarijnen van Macao daartoe het verlof. Verbiest en Couplet behoorden bij degenen, die naar de centrale en noordelijke provincies van China zouden gaan, het gebied dat reeds in de macht was van de nieuwe heersers over China, de Tartaarse Mandsjoes. Verbiest kreeg het oude Siquanfoe in de provincie Shensi als voorlopige standplaats aangewezen. Daar begon hij als gewoon missionaris te werken, wat echter niet lang zou duren.

Ten tijde dat Verbiest in China aanlandde, was dat grote rijk ternauwernood weer onder één heerser verenigd geworden. De nationale dynastie der Ming had vanaf 1368 van uit Peking als rijkshoofdstad China geregeerd, nadat de Ming in dat jaar de vroegere heersers, de Mongolen of — zoals men ze destijds in Europa noemde — Tartaren uit het eigenlijke China verdreven hadden. Ongeveer tegelijk met de Mongolen was toen ook ieder spoor van Christendom uit China verdwenen, vooral omdat de opkomende Ming-dynastie haar kracht zocht in het uitdrijven van alle vreemdelingen. Gedurende ongeveer twee eeuwen was China toen voor buitenwereld en Christendom afgesloten. Met hun vestiging te

Macao openden de Portugezen in 1557 de nieuwe weg-over-zee naar China ; doch eerst ruim twintig jaren later mochten zij tot het iets hoger gelegen Canton doordringen. Van toen af trachtten ook reeds de Jezuïeten-missionarissen in China binnen te komen, wat dan tenslotte in 1601 aan P. Mattheus Ricci gelukte. Deze mocht als geleerde in Peking verblijf houden. In 1605 woonden er reeds enige andere paters bij hem, terwijl ondertussen ook in andere steden, (o.a. Nanking) dergelijke „centra" waren gesticht, waar de Jezuïeten als westerse geleerden geëerd werden.

In 1627 kwam de laatste Ming-keizer aan de regering. Doch reeds kort na de dood van Ricci in 1610 bleken de Ming's iedere kracht te missen om aan de vijanden, die van alle zijden China binnenvielen, weerstand te bieden. In 1616 had zich het hoofd van het kleine jagersvolk der Mandsjoes, die China uit het Noord-Oosten waren binnengevallen, als tegenkeizer opgeworpen ; en sindsdien begonnen de Mandsjoes de Ming-dynastie rechtstreeks te bestrijden. In 1644 viel Peking in handen van de Mandsjoes. De Chinese keizer Tsch'ung-tscheng had zich verhangen, de overige leden van de keizerlijke familie waren vermoord of naar het Zuiden gevlucht. [1]) Met den nieuwen keizer Schun-tschi begon toen de Tartaar-Mandsjoe-dynastie over China te regeren. Zij was die der Ts'ing, de twee-en-twintigste van het Chinese rijk en zij bleef tot aan de revolutie van 1911 aan het bewind. Terwijl echter deze eerste Mandsjoe-keizer reeds van uit Peking het noorden en centrum van China regeerde, waren de zuidelijke, aan Tonking grenzende provincies nog in de macht der Ming-partij. Eerst in 1658 werd de nieuwe keizer heerser over geheel China ; en in 1659 konden dan ook Verbiest en zijn gezellen met toestemming van de tot dan toe aarzelende en een beslissing van de strijd afwachtende Mandarijnen van Macao in China binnengaan.

De Keulenaar pater Johann Schall S.J., die in 1619 te Macao zijn reis naar het Oosten gelukkig beeindigd had, en sindsdien eveneens te Siquanfoe enige jaren vertoefd had, was in 1630 door den laatsten Ming-keizer naar Peking ontboden, aldaar aan het

[1]) De stad was eerst verraderlijk ingenomen en voor de helft platgebrand door een rebellenleider, die op zijn beurt verslagen en verdreven werd door den Mandsjoe-bevelhebber. In zijn drama „Zung-Chin of Ondergang der Sineesche Heerschappij" van 1666 heeft Vondel deze catastrophale val van de Ming-dynastie behandeld.

hoofd gesteld van de sterrenwacht, en met de jaarlijkse samenstelling van de rijkskalender belast. Het Chinese rijk moest bestuurd worden volgens de astronomische voorspellingen van deze kalender; doch doordat er voortdurend grotere fouten geconstateerd werden in zijn samenstelling, beantwoordde hij steeds minder aan zijn doel. [1]) P. Schall werd ontboden, nadat de keizer gehoord had van de grote bekwaamheid van dezen Westersen geleerde in de sterrenkunde. Ook onder den Mandsjoe-keizer was de sterrenkunde een staatspolitieke wetenschap en voor keizer en volk van levensbelang; en daarom werd pater Schall — aan wiens patriottisme niet getwijfeld hoefde te worden — door den nieuwen keizer als directeur van de Pekingse sterrenwacht gehandhaafd. Weldra kreeg Schall onder Schun-Tschi meer invloed dan hij ooit onder den Ming-keizer gehad had; en uit zijn taak aan het hof bleek, dat het Christendom weer een bestaansrecht verworven had in China. Voortdurend konden er meer missionarissen, niet enkel Jezuïeten, het land binnenkomen, om in de hoedanigheid van geleerden in verschillende grotere plaatsen te werken; want de openlijke prediking van het Christendom werd voorlopig nog niet toegestaan. Om zo langzaamaan China na twee eeuwen weer ontvankelijk te maken voor het Evangelie moesten de XVIIe-eeuwse missionarissen zich van de uitsluitend daartoe geschikte middelen bedienen op het voetspoor van Ricci en zijn gezellen. Niet alleen de astronomisch-wetenschappelijke arbeid diende als een middel daartoe, doch ook andere kundigheden als landmeting, de vervaardiging van uurwerken, de uitvoering van ingenieurswerken, waaronder het gieten van kanonnen kon gerangschikt worden, het drukken van boeken, de beoefening van de beeldhouwkunst en schilderkunst, en tenslotte de geneeskunde.

Verbiest, die zoals reeds gemeld werd, sinds 1659 te Siquanfoe verbleef, was om zijn wiskundige en astronomische kennis bestemd geworden om tegelegenertijd Schall in zijn wetenschappelijke en meest invloedrijke post te Peking op te volgen. Welnu, reeds in 1660 werd hij op verzoek van Schall door den keizer naar Peking ontboden ter vervanging van een anderen pater-assistent van

[1]) Over de betekenis van de kalender voor het oude China, over zijn samenstelling en zijn toevoegingen van bijgelovige aard, kan men goed ingelicht worden in de levensbeschrijving van P. Schall door A. Väth S.J.: „Johann Adam Schall von Bell, S.J." Bachem, Köln. 1933.

Schall, die om gezondheidsredenen uit Peking vertrekken moest. Zijn weg van Siquanfoe naar Peking leidde door drie provincies ; overal werd hij onderweg als Mandarijn geëerd en geherbergd. Op zijn bagage stond geschreven : ,,De zeer geleerde Dr. Ferdinand, [1]) door den keizer beroepen.'' In Juni van genoemd jaar kwam hij te Peking aan. Al spoedig zou Schall hem niet meer als assistent, doch als trouwen vriend en verdediger noodig hebben gedurende zijn smartelijke laatste levensjaren. Behalve Schall trof Verbiest ook nog twee andere meer-bekende ordebroeders aan te Peking. In het Oostelijk gedeelte van de stad woonden er de paters Lodewijk Buglio en Gabriël (de) Magalhaens. De eerste, van Sicilië afkomstig en sinds 1637 in China, was om zijn artistiek tekentalent chef geworden van de graphische dienst ; de andere, een Portugees en sinds 1640 in China, was om zijn handige bekwaamheid in technisch opzicht, aan het hoofd gesteld van het laboratorium. Behalve de residentie in het oostelijk gedeelte, waar de beide genoemde paters een christengemeente hadden kunnen vormen en een kerk hadden gebouwd, bewoonde Schall er een aan de binnenzijde van de westelijke stadspoort.

De eerste Mandsjoe-keizer stierf in 1661 ; zijn zoon en aangewezen troonopvolger K'ang-Hi was toen echter nog al te jong om onmiddellijk na hem het rijksbestuur op zich te nemen. Dit bestuur werd daarom voor de eerstvolgende jaren waargenomen door een raad van vier rijksregenten. Tijdens dit regentschap zijn de Jezuïeten te Peking aan een vervolging blootgesteld geweest, werd het Christendom wettelijk verboden in China, en werden Schall en zijn medehelpers, enige Christen geworden Chinese geleerden en de paters Magalhaens, Buglio en Verbiest, tot gevangenis en dood veroordeeld. De overige missionarissen werden allen uit het land verbannen en in Canton geïnterneerd. In 1664 werd Schall uit zijn leidende ambt aan de sterrenwacht ontzet door de raad der regenten, waaronder één zich als een verklaarde vijand van het Christendom onderscheidde. In Schall's plaats werd toen als directeur van de sterrenwacht aangesteld zijn beschuldiger, de Chinese astronoom Yam-Quam-tien. Deze hield zich voor een minstens even groot

[1]) Evenals Schall (To-wang) had ook Verbiest een Chinese naam : Nan-Ho-ai-gin, d.i. Nand-Goed-Hart.

astronoom als „den Europeër" ; en vooral vanwege Schall, die sinds 1638 de onbekwaamheid van zijn Chinese collega's aan het observatorium herhaaldelijk aangetoond had, was er in Yam Quam tien een onverzoenelijke haat gegroeid, die hem er toe dreef om Schall en Christendom met alle middelen, die zijn sluwheid hem kon ingeven, te vernietigen. Vooral nadat Schall in September 1664 door een beroerte getroffen was, tengevolge waaraan hij verlamd bleef en zijn spraak verloren had, meende Yam de goede kans te hebben tegenover zijn geduchten en gehaten vijand. Hij had toen echter nog geen vermoeden van de durf en de bekwaamheid van den nieuwen tegenspeler Verbiest, waarmee hij te doen zou krijgen in de loop van het proces, dat hij tegen de paters aanhangig maakte. Zijn vormelijke aanklacht, die hij nog in September 1664 tegen de Pekingse paters indiende bij het Ministerie van eredienst, waaronder ook het astronomisch bureau ressorteerde, behelsde drie kapitale beschuldigingen tegen de aangeklaagden : de Christenen zijn schuldig aan hoogverraad, want zij spannen samen tegen de Chinese Staat, die zij aan de Westerlingen (Portugezen) willen onderdanig maken ; de godsdienst, die zij verkondigen, leert verderfelijke stellingen ; en tenslotte propageren zij ook een Europees sterrenkundig systeem, waaraan veel fouten kleven. Toen de aanklacht in serieuze behandeling genomen werd, begon daarmee het grote proces van de Chinese staat tegen het Christendom. Doch de discussie tijdens het proces liep tenslotte uitsluitend over de regels van de Europese astronomie. Hierbij begreep Verbiest onmiddellijk, dat de verdediging er van geheel bij hem zou komen te berusten ; want Schall was niet bij machte zich te verdedigen tengevolge van zijn ziekte, en de andere paters, Buglio en Magalhaens, waren eigenlijk geen astronomische specialiteiten. In de gevangenis, — want na de indiening van de aanklacht waren de paters met hun Chinese helpers onmiddellijk gevangen gezet, — bereidde Verbiest zich daarom door bidden en nadenken gedurende de slapeloze nachten op iedere gebeurlijkheid voor. Verbiest was dan ook bij de vele proces-zittingen soms heftig in het offensief,

[1]) Slechts node wordt hier een gedetailleerd relaas van de gebeurtenissen achterwege gelaten. Niet enkel zijn kundigheid, doch meer nog misschien het hoogstaande karakter van Verbiest zou daarin sterk naar voren komen. Voor de uitvoerige weergave van een en ander kan het best verwezen worden naar Väth, a.w. blz. 289 vlgg.

en daagde den tegenstander uit om met openbare proefnemingen het overzicht van het ene systeem boven het andere te doen blijken. [1])

Hoewel er, vooral tengevolge van een ingrijpen van boven, in 1665 vrijspraak volgde voor de beschuldigden en rehabilitatie van Schall als astronoom, werd deze laatste toch niet door de regenten in zijn ambt en waardigheden hersteld. Yam ontving de leiding van de sterrenwacht, terwijl de vier paters in hun Oostelijke residentie tot werkeloosheid gedoemd waren. Daar stierf op 15 Augustus 1666 pater Schall, nadat hij de Westresidentie voor den nieuwen directeur van de sterrenwacht had moeten verlaten. Deze werd echter bij zijn werk voortdurend en nauwlettend door Verbiest op de vingers gekeken, en onophoudelijk konden zijn grote fouten vastgesteld worden.

In 1667 begon de veertienjarige keizer K'ang-Hi zich persoonlijk met de regeringszaken in te laten ; en om zich voor goed van het laatste overblijfsel van het voogdijschap der regenten te kunnen ontdoen, deed hij tegen het einde van 1668 een beroep op de astronomische kennis van Verbiest. Het was den jongen keizer ter ore gekomen, dat deze Europese geleerde weer enkele grove fouten vastgesteld had in de nieuwe kalender, door Yam opgesteld voor het volgende regeringsjaar 1669. Door de gebrekkigheid van Yam's berekeningsmethode publiek te maken en de superioriteit van de Europese wetenschap door Verbiest te laten bewijzen, had de tactische keizer een geschikt middel in handen, om de regenten te desavoueren. Het zou dan immers blijken, dat zij een voor het rijk betreurenswaardige daad gesteld hadden, door op de allergewichtigste post aan de sterrenwacht de bekwame Europese geleerden te vervangen door den stumperigen ouden Yam. Nadat de kundigheid van Verbiest dan ook onaanvechtbaar bewezen was, benoemde de keizer hem in Febr. 1669 tot directeur van de sterrenwacht.

Doch thans dreigde er een ander gevaar voor de missionarissen, komende van een geheel onverwachte zijde. De visitator van China en Japan, Lodewijk de Gama, overigens een zeer deugdzaam man, was erg kortzichtig wat betreft de verhoudingen in China. Van missionarissen, die daar wis- en sterrenkunde beoefende, wilde hij in het geheel niet horen spreken. En met name aan Verbiest verbood hij zich met astronomische arbeid aan het hof in te laten,

ook zelfs wanneer de keizer hem dit gebieden zou. Over deze beslissing waren de Pekingse paters gewoonweg verbijsterd, en vooral Verbiest was zeer terneergeslagen door het meningsverschil, dat hieromtrent ontstond tussen zijn vice-provinciaal en den visitator. Moesten de missionarissen zich aan het verbod van den visitator houden, dan zouden ze tevens Peking en het hof moeten verlaten ; en dit betekende de enige reddingsplank voor de missionarissen in China wegwerpen. Het merendeel van de Chinese missionarissen keurde dan ook zijn arbeid goed, en steunden zelfs zijn toeleg energiek, door, evenals Verbiest zelf overtuigd van de noodzakelijkheid, er op aan te dringen, dat er nog meer astronomen naar Peking gestuurd zouden worden om Verbiest ter zijde te staan in zijn wetenschappelijk werk en hem zo nodig te kunnen vervangen. Zoals ten tijde van Ricci zou immers ook nu vroeg of laat slechts hierdoor de toegang tot het gehele rijk weer voor de missionarissen geopend worden. Er schijnen echter van de andere kant ook paters, zelfs orde-broeders, geweest te zijn, die — al of niet uit naijver — Verbiest van ongeoorloofde concessies en van eerzucht beschuldigden, en daarbij zelfs zo ver gegaan zijn, dat zij de banvloek over hem uitlokten. Zijn generaal te Rome heeft deze echter weer vernietigd, en Paus Innocentius XI keurde zijn gedrag later zelfs volledig goed.

Reeds vanaf het begin, dat Verbiest zijn hoge functie in het rijk bekleedde, legde hij meerdere bewijzen aan den dag, dat hij er slechts het behoud en de groei van de missionering van China mee beoogde. Na de rechtvaardiging van Schall en de Europese sterrenkunde wist hij nog in hetzelfde jaar 1669 een plechtige beslissing van de keizerlijke kroonraad los te krijgen, waarbij ook de godsdienst van „den Heer des Hemels", het Christendom, voor heel China gerechtvaardigd werd. [1]) Hiermee werd de Chinese missie gered, en mochten de Christenen weer hun godsdienst belijden. Slechts enkele beperkingen bleven nog bestaan. Het meest terwille van Verbiest, wiens bekwaamheden keizer K'ang-Hi meer wist te

[1]) In de reeds in het land verspreide kalender voor 1669 moesten volgens een verordening van K'ang-Hi enige grote fouten geëlimineerd worden. Dergelijke verandering was voor heel China iets ongehoords ! Als men er dan in den lande nog bij vernam, dat zulks geschiedde op aanwijzing van Verbiest, kreeg men er een nog hoger idee van de wetenschap van den missionaris. En reeds hiermee vond ook een zekere rechtvaardiging van de godsdienst van den geleerden Westerling plaats in het rijk.

waarderen dan die der andere paters, en van wiens veelzijdige kundigheid hij ook meer profijt kon trekken, had de jonge keizer een speciale welwillendheid voor de missionarissen van de hoofdstad, hoewel hij er zelf niet aan dacht om christen te worden. Gedurende de eerste helft van zijn regeringsperiode, tot 1692, werd de prediking van het Christendom weliswaar niet officieel toegestaan, doch in 1671 verleende een keizerlijk decreet de missionarissen, die nog in Canton verbleven, weer toegang tot de provincies en gaf hun de kerken terug. En zo is deze periode van Verbiest's verblijf aan het hof van K'ang-Hi, welke bij de dood van den missionaris in 1688 nog niet onmiddellijk afgesloten werd, wel de beste kunnen worden voor de missionering van China.

Om zich terwille van de Missie in de keizerlijke gunst te handhaven, werden — gelijk reeds eenmaal gezegd is — behalve de sterrenkunde ook nog andere Westerse kundigheden door de missionarissen in China beoefend gedurende de XVIIe en XVIIIe eeuw. Zijn veelzijdige bekwaamheid stelde Verbiest alleen reeds in staat zich van meerdere dezer te bedienen terwille van het gestelde doel. In 1670 werd hem om een aanwijzing verzocht, — het verzoek gewerd hem namens den keizer door het Ministerie van Openbare Werken — hoe men enige enorme stenen voor het Mausoleum van 's keizers vader Schun-Tschi over een rivier kon vervoeren, zonder dat de brug onder de gevaarten zou bezwijken. Het transport geschiedde onder zijn leiding en slaagde. Hij vervaardigde ook altijd nieuw en ingenieus speelgoed voor den keizer, verschillende natuurkundige apparaten, en uurwerken. Voor de missie hadden al die dingen een grote betekenis!

In 1674 publiceerde Verbiest zijn meest belangrijk werk in de Chinese taal: „De eeuwige astronomie van keizer K'ang-Hi." De keizer had zich namelijk tabellen gewenst van de planetenbeweging en van de eclipsen voor tweeduizend jaren. Verbiest stelde daarom dit werk samen, en leerde tegelijk aan de Chinese astronomen een „gemakkelijke regel," volgens welke die tabellen tot in het oneindige konden worden uitgebreid. In een ander werk, van zestien delen en ook in 1674 uitgekomen, behandelde hij: „De theorie, het gebruik en de constructie van de astronomische en mechanische instrumenten." Om beide publicaties verwierf hij zich een hoger mandarinaat dan hij reeds als directeur van de

sterrenwacht bekleedde, en werd hij vice-president van het wiskundig tribunaal, waarmee hij feitelijk de leiding daarvan in handen kreeg. [1]) De nederige Missionaris trachtte zich telkens te onttrekken aan de eerbewijzen, die met de lasten aan het nieuwe ambt verbonden waren ; vooral om zodoende ook maar de schijn van eerzucht te kunnen blijven vermijden. Doch telkens weer, als de keizer hem dit dan weigerde, was het het belang van de missie, dat hem tenslotte er in deed toestemmen. Ook toen de keizer zó ver ging, dat hij op het voorbeeld van zijn vader Schuntschi, die de ouders van pater Schall geadeld had, Verbiest in 1676 tot de prinselijke rang verhief en zijn voorouders in de Chinese adelstand.

Verbiest had in deze eerste jaren toch nog veel moeilijkheden en leed te overwinnen. De tegenwerking van de kant van de aanhang van Yam was blijven bestaan, ook na diens dood in 1669. Ook van het Ministerie van eredienst, dat toezicht te houden had over de vreemdelingen, bleef er in het algemeen nog veel tegenstand uitgaan tegen de missionarissen. En tenslotte was er voortdurend oppositie van de kant van het gros der geletterden. De missionarissen hadden zich dan ook nooit de illusie gemaakt de massa van deze geletterden, de leidende klasse in China, als door een mirakel te bekeren. Het was juist vooral terwille van de afgekeerdheid en jaloersheid van dezen tegenover de „Europese geleerden," dat zij zo ijverden voor de gunst van den keizer. Doch de keizer zelf stond als Mandsjoe ook nog sterk onder hun druk ; hij moest nog veel rekening houden met de machtige invloed die zij in het gehele land bij het volk bezaten. Daarom kon K'ang-Hi ook, ondanks zijn persoonlijke welwillende gezindheid, lange tijd de geheel vrije prediking van het Christendom niet toelaten en het verbod voor de Chinezen, om tot de „godsdienst van het Westen" over te gaan niet opheffen. Daarbij was K'ang-Hi, als jonge souverein, zonder levenservaring en gemakkelijk te beinvloeden, aanvankelijk — als een echte Chinees — achterdochtig en wantrouwend ten aanzien van Verbiest ; iets dat vooral voortkwam uit de herhaaldelijk gestelde, nederige en belangeloze daden van den groten

[1]) Onder de eerste Mandsjoe-keizers waren alle Chinese hoven en permanente Commissies, ook Tribunalen genoemd, uit Chinese en Tartaarse leden in gelijk aantal samengesteld. Alle hadden eveneens twee voorzitters, van iedere nationaliteit één.

christen Verbiest, die voor een heiden, den trotsen K'ang-Hi gewoonweg onbegrijpelijk waren, en daarom te wantrouwen. Eerst na jaren werd de keizer meer tegemoetkomend en zelfs vertrouwelijk tegenover zijn beschermeling. Tenslotte gevoelde Verbiest ook nog de jaloersheid van zijn twee oudere en eerbiedwaardige medebroeders Buglio en Magalhaens die evenals hij ook officiële ambten bekleedden bij het wiskundig tribunaal; hij, de jongste van hen, ontving alleen alle eerbewijzen van den keizer.

Een heel bijzonder leed bezorgden hem de oorlogen van het rijk tegen buitenlandse aanvallers en de opstanden binnen het rijk, die sinds 1669 in het Zuiden, en enige jaren later in het Noorden uitbraken, en tengevolge waarvan gedurende een tiental jaren in China hevig gebrand en gevochten werd. Daarbij werden kanonnen gebruikt, die onder zijn leiding voor den keizer nieuw-gegoten of gemoderniseerd moesten worden. De keizerlijke wil tot deze reorganisatie van de Chinese artillerie betekende voor Verbiest veel vertwijfeling, smaad en zelfs veroordeling. En toch was het geen eerzucht van dezen vredesbode, die hem tot kanonnengieter maakte; hij werd dit, omdat hij eenvoudig niet anders kon. Er kan geen ogenblik sprake zijn van aarzeling, en zeker niet van weigering, als K'ang-Hi, het hoofd van een oorlogszuchtige en veroveraarsdynastie, geheel in beslag genomen door het oproer van onwillige onderdanen, als zijn meester deze dienst van Verbiest verlangde. De missionaris meende dan ook in geweten, als Chinees burger en terwille van de missie, te mogen en te moeten gehoorzamen. Daarbij deed het voorbeeld van pater Schall, die eveneens kanonnen gegoten had voor Schun-Tschi, hem de tegenzin overwinnen bij het uitvoeren van een dergelijke zware opdracht. Van de andere kant mocht hij juist om deze dienst 's keizers grote voldoening ondervinden, wat hem goede hoop schonk op een uiteindelijk en beslissend succes van al zijn werken en ondernemen: de bekering van den keizer zelf. Want de keizer, anders toch zo hovaardig, autoritair en bezorgd voor zijn majesteit en hofétiquette, bezat ook de koninklijke deugd van dankbaarheid. En het was voor de Chinezen bijna een ondenkbare gebeurtenis, toen K'ang-Hi eens persoonlijk de Jezuïetenresidentie bezocht, om daar Verbiest zijn dank te gaan betuigen.

Nadat Verbiest in 1676 belast geworden was met het bestuur

van de gehele Vice-provincie van de Sociëteit in China, werd 1678 een zeer markant jaar voor zijn missionaris-leven. Zijn ongewone en hoge positie aan het Pekingse keizerhof was in heel Europa bekend. K'ang-Hi was ondertussen de opstanden ongeveer meester geworden, en de rust en veiligheid begonnen terug te keren in zijn rijk. Toen zond Verbiest drie grote brieven naar Macao. Een voor de gehele Sociëteit, waarin hij verzocht om mensen en geld naar China te sturen. Een andere voor den nieuwen visitator van China en Japan, waarin hij dezen wees op de noodzakelijkheid van de opleiding van een chinees-inlandse geestelijkheid, en de methode uiteenzette, volgens welke deze opleiding moest geschieden. Tenslotte een derde brief, die bestemd was voor paus Innocentius XI. Hierin vroeg hij van den paus een formele goedkeuring van zijn gedrag, die aan alle kritiek verder het zwijgen zou opleggen. Hij herinnerde er den paus vooreerst aan, hoe de Kerk in China slechts steunen kon op de hulp van de astronomische wetenschap ; want evenals de godsdienst had ook de sterrenkunde in China veel geleden ! Onder voorwendsel van aan de sterrenkundige wetenschap een hechte basis te geven had hij de dialectiek en de christelijke philosophie bij de Chinezen ingevoerd ; doch deze moesten in een Chinees kleed gestoken worden, wilde men verwachten, dat ze aanvaard werden. Dat hij den keizer in de astronomie onderwees, was alleen maar om daarbij gelegenheid te hebben hem de katholieke godsdienst nader te doen kennen ; en de keizer had er dan ook reeds de invloed van ondergaan. Tegen het einde van het jaar 1681 ontving Verbiest hierop een goedkeurend antwoordschrijven van den paus.

Ondertussen was hij in 1680 weer ontheven geworden van zijn Vice-provincialaat, en aangesteld tot overste van het Jezuïetenhuis te Peking.

Hoezeer de keizer op de voortdurende onmiddellijke nabijheid van zijn raadgever Verbiest gesteld was, bleek hieruit, dat hij hem zelfs meenam op de eerste grote tocht, die hij met zijn reusachtig leger in 1682 ondernam naar het noordelijke Tartarije, waar grote manoeuvres zouden worden gehouden. Voor den bijna zestigjarigen missionaris was dat een zeer vermoeiende reis, ondanks de velerlei attenties, die hij op die reis van den keizer ondervond. K'ang-Hi verlangde bij volgende tochten dan ook niet meer, dat hij

weer meetrok. Tengevolge van zijn werkzaam leven, zijn beproevingsvolle carrière en zijn drukkende verantwoordelijkheid voor de Chinese Missie, was de missionaris in deze jaren reeds een versleten mens.

Toch werd hij in 1684 nog Vice-visitator van China. In dat jaar voelde hij zich nogmaals genoodzaakt een memorandum aan zijn generaal te Rome te richten om daarin zijn voorzitterschap van het wiskundig hof te rechtvaardigen : voor het behoud en de vooruitgang van de christelijke godsdienst in China was het nog steeds noodzakelijk, dat hij die post bleef bekleden.

In 1687 verkreeg Verbiest eindelijk, wat hij tot dan toe tevergeefs aan den keizer gevraagd had : de volledige vrijheid voor de christelijke godsdienst in heel China. Echter eerst enige jaren na de dood van den missionaris, vaardigde K'ang-Hi dit officiëel uit door het beroemde tolerantie-edict van 1692. Verbiest had reeds herhaaldelijk in Europa om deskundige missionarissen voor de hoofdstad gevraagd. De franse koning Lodewijk XIV zond toen in 1688 zes Franse Jezuïeten naar Peking. Met veel eer werden dezen daar ontvangen. Zij hielden zich vooral bezig met de vervaardiging van geographische kaarten ; en nadat ze als heelmeesters den monarch van een ernstige ziekte genezen hadden, kwamen ze zo in de gunst, dat zij 's keizers blijvende leermeesters werden. Het gevolg van een en ander was dan in 1692 het keizerlijke edict, dat de openbare prediking van de christelijke godsdienst vrij gaf, en aan iederen Chinees vrijheid van godsdienst toestond. Het edict verwekte groot opzien in China, maar vond tevens grote weerklank in het verre Europa.

Nog voor deze keizerlijke concessie had Verbiest reeds vele nieuwe missionarissen in China geïntroduceerd, niet enkel Portugezen, doch ook Fransen, Spanjaarden, Duitsers en Italianen. Daardoor was Portugal echter beducht gaan worden voor zijn alleenbezit van Macao, de toegangspoort tot het Chinese rijk. De Portugezen begonnen daarom tegen den Jezuïetenrector te Peking te ageren ; en zij slaagden hierin, toen Verbiest in 1687 als zodanig werd afgedankt en vervangen door een Portugees. De wijze waarop dit geschiedde was een miskenning van het werk van den missionaris in het belang van de missie. Het leed van deze afzetting bleef hem echter gespaard, omdat het betreffende bericht

hem niet meer bereikte vóór zijn dood. In Februari 1687 had hij een ongeval met zijn paard, tengevolge waarvan hij meerdere maanden rust moest houden. Zijn toestand verbeterde weer, doch in October van hetzelfde jaar begon zich een gezwel te vertonen aan een been, daarbij leed hij aan een volledige maagstoornis. Langzaam kwijnde hij weg. Op 26 Januari 1688 ontving hij met groot geloof en levendige godsvrucht de laatste heilige Sacramenten. Twee dagen daarna stierf hij. K'ang-Hi schonk zijn overleden president van het wiskundig tribunaal een bijna koninklijke begrafenis. Zijn overblijfselen rusten thans nog te Peking naast die van pater Rici.

Van deze „goede jaren" voor de missionering van China, de laatste levensjaren van Verbiest en nog vele na zijn dood — als hoofd van het wiskundig hof werd hij opgevolgd door den Jezuïet Grimaldi, — zocht de Propaganda-Congregatie te Rome te profiteren om de Chinese missie zo goed als het ging te organiseren. Er waren reeds tijdens het leven van Verbiest, behalve Jezuïeten, ook Franciscanen en Dominicanen aan de bekering van China werkzaam. Omstreeks 1700 kwamen zich daarbij nog Augustijnen en Priesters van de Vreemde Missiën te Parijs in de verschillende provincies vestigen. En tenslotte verschenen er in 1711 de Lazaristen nog als Propaganda-Missionarissen. Toen de Societeit werd opgeheven (1773), hebben deze laatsten het werk van de Jezuïeten te Peking overgenomen.

Het ligt buiten de opzet van dit artikel uitvoerig aan te geven, hoe nog tijdens de regeringsperiode van K'ang-Hi (tot 1727) aan deze „goede jaren" een einde gekomen is.

Daartoe hebben de reeds vermelde vijandige gezindheid van de hoge civiele mandarijnen van het land tegenover de Europese geleerden en missionarissen, en de belemmerende bemoeiing van het ministerie van eredienst (het tribunaal der riten) het hunne bijgedragen. Verbiest zelf had, juist met het oog hierop, altijd geijverd voor de opleiding van een inlandse clerus en voor de invoering van een Chinese liturgie. Voor de jaloerse idee van de „ontegenzeggelijke superioriteit van China" was het eenvoudig absurd zich te laten leiden door welken „barbaar" dan ook, ook al stond deze hoog in aanzien bij den keizer! De vorming van inlandse priesters, — die

tevens religieus moesten worden, — was echter steeds een gevaarlijk ondernemen ; daarvoor was in het algemeen de situatie voor de missionarissen in het immense land, dat geheel onder invloed stond van de Confucianistische geletterden, te delicaat. Want er was sinds het proces tegen Schall nog altijd iets van die beschuldiging van hoogverraad blijven hangen. Zodat er een tekort aan evangelische arbeiders bleef bestaan, dat het volledig profijt trekken uit de door de paters Schall en Verbiest geschapen gunstige toestand in China onophoudelijk belemmerde.

Ook waren de Portugeese patronaatsrechten een grote hindernis voor Rome bij de poging tot organisatie van de Chinese missie. Het oud, exclusief recht om de bisschoppen aan te wijzen voor de op te richten zetels in alle gebieden van het verre Oosten, zag Portugal illusoir gemaakt door de nieuwe methode van Rome om geen bisdommen, doch apostolische vicariaten op te richten als kerkelijke districten in het nieuwe gebied. Tenslotte dan is feitelijk de ritenstrijd, die langdurige strijd over „de Chinese ritus," zoals het hof der riten te Peking deze voor en na van boven af aan de missionarissen decreteerde, de oorzaak geweest van het omslaan van de gunstige gezindheid van K'ang-Hi, wat door dezen in 1717 geuit werd door een uitdrukkelijk edict tegen de christelijke godsdienst.

Rolduc. J. JANSSEN.

HET AGLIPAYANISME

Het was een zware slag voor het katholieke bekeeringswerk op de Philippijnen, dat zich gedurende drie eeuwen ongestoord had kunnen ontwikkelen, toen in 1898 aan Spanje de oorlog werd verklaard door de Philippino's, gesteund door Amerika. Reeds datzelfde jaar nog gingen de Philippijnen over in handen van de Vereenigde Staten voor de som van 20 millioen dollar. Honderden priesters moesten het land verlaten. In de oogen der Amerikanen en Philippino's waren ze slechts handlangers, quasi-ambtenaren van het Spaansch bestuur, en de godsdienst gold slechts voor hen als een handelsmerk voor Spaansch imperialisme. 't Volk verarmde aan geestelijke herders. Protestanten en vrijmetselaars,

gesterkt door den steun en den invloed van de Amerikaansche regeering, kregen meer vat op de menschen. Het toppunt van alle rampen was, dat er een schisma ontstond door de sterk-nationale stroomingen. Het was geen godsdienstige overtuiging, welke Aglipay, den innovator op kerkelijk gebied, bezielde voor zijn schisma. Revolutionair tot het uiterste, wilde hij een nieuwe religieuze tendenz in den eeuwen-ouden Roomschen godsdienst, door n.l. dien godsdienst om te scheppen tot een nationale eenheid, om zóó de Philippino's op te voeren tot een vereenigd anti-Amerikaansch en nationalistisch streven. Het nationale idee werd de maatstaf in den godsdienst, en, onschuldig begonnen, werd het tot een volslagen ketterij.... Het zij echter tot verontschuldiging van het Philippijnsche volk gezegd, dat het niet uit overtuiging brak met de katholieke kerk. De feiten hebben het bewezen, dat, toen ze eenmaal het onjuiste van hun handelwijze hadden ingezien, ze spoedig en in grooten getale terugkeerden. Intusschen heeft het Aglipayanisme ruim dertig jaar lang de kerk van de Philippijnen diepe wonden toegebracht, en haar veel moeilijkheden veroorzaakt. Laten we daarom eens de religieuze en politieke toestanden beschouwen, die tot de tot-stand-koming en groei van het Aglipayanisme hebben bijgedragen. Des te beter zullen we dan de opkomst, de snelle uitbreiding en achteruitgang van deze sekte kunnen beoordeelen.

Gelegen in de Stille Zuidzee, ten Z.O. van China, zijn de Philippijnen een eilandenreeks van een 11 millioen inwoners. Hiervan zijn er ruim 9 millioen katholiek. De Spaansche missionarissen hebben er veel tot stand gebracht. Zij hebben het volk in zijn geheel voor het katholieke geloof gewonnen. We willen er ons daarom voor wachten, om critiek uit te oefenen op de persoon der missionarissen. Heerschte er ook al geruimen tijd een geest van ware antipathie tegenover hen bij het volk, deze kwam voor het grootste gedeelte op rekening van de vijanden der kerk, die de missionarissen steeds met nieuwe beschuldigingen overlaadden. We kunnen gerust zeggen: de kerkelijke geschiedenis geeft ons hier een der frappantste voorbeelden van „priester-hetze," en de scheiding van volk en priester, die er het gevolg van was, is voor de Kerk bijzonder fataal geworden.

Diep was het geloof nog niet doorgedrongen in de groote massa,

toen Aglipay in het begin van deze eeuw zich van de kerk losscheurde. Met allen eerbied voor de prestaties der missionarissen moeten we hier enkele gebreken in de Philippijnsche kerk memoreeren, tot beter begrip der situatie.

De Philippino's zijn van het Maleische ras, en hebben daarom ook de schaduwzijden van hun ras ; de alcohol heeft daar zijn invloed sterk op doen gelden, zoodat ze op zedelijk gebied nog tamelijk laag staan. Met veel gevoel voor het aesthetische en het uiterlijke in onzen godsdienst, gaat een onwetendheid gepaard, welke, vooral bij de mannen, ongeloofelijk is ; en dit is wel mede een oorzaak van hun bijgeloovigheden. Goed onderricht en een krachtige leiding waren dus noodig, om dit volk te maken tot degelijke Christenen.

Het godsdienst-onderricht der Spaansche missionarissen was er echter niet naar, om een diep godsdienstig leven te bevorderen. Hun systeem bestond alleen uit het van buiten laten leeren van enkele gebeden en catechismus-vragen, in de jeugd zeker noodzakelijk, doch op den duur slechts een hersendoodende machinatie van den godsdienst. Men volgde ook te veel de neiging der Philippino's tot uiterlijke, godsdienstige manifestaties, waarbij de geest echter maar te dikwijls ontbrak.

Wat betreft een krachtige leiding : één der grootste fouten was zeker, dat de opleiding van den inlandsche clerus werd verwaarloosd. Vóór 1862 bestond er nog geen enkel priester-seminarie volgens de bedoelingen van het concilie van Trente. Wel was er voordien reeds sprake van inlandsche priesters, maar hun getal was zeer gering, en de roepingen werden minder, in plaats van talrijker. Waren er in 1800 nog 748 priester-candidaten, in 1899 was dit cijfer geslonken tot slechts 675. Wat de reden ook moge geweest zijn voor het verwaarloozen van den inlandschen clerus, het is een ramp geworden voor de Kerk der Philippijnen. Waren er maar inlandsche priesters genoeg geweest, dan had het godsdienstige leven verder kunnen bloeien, ook toen honderden Spaansche missionarissen verdreven waren. Nú waren de katholieken voor 't grootste gedeelte zonder priester, en kon de anti-katholieke propaganda ongehinderd werken op het zwakke gemoed der Philippino's.

Toen dan ook de nationale beweging met haar ver-strekkende gevolgen zich opeens opwierp als de vraag van den dag, werd met

blinde woede het Spaansch cachet — zoo noemde men het „Roomsch-zijn" — geweerd uit den godsdienst. En zoo kwam het, dat Aglipay ruimschoots invloed en medewerking had.

De verhouding tusschen de Philippijnen en 't moederland Spanje begon reeds gespannen te worden, toen na 1870 de Philippijnen hun vorming meer in 't buitenland ontvingen. Deze hadden een scherp oog voor de zwakke plekken van de Spaansche beambten, en zagen duidelijk 't onoeconomische van het regeeringsstelsel in vergelijking met dat van Engeland en Amerika ; en daar hun de deelname aan 's lands bestuur geweigerd werd, kwam vanzelf de onweerstaanbare impuls naar eigen politieke onafhankelijkheid ; eenzelfde strooming, als wij nu weer waarnemen in Voor-Indië en elders.

Vrijdenkers-beambten, voor wie de invloed der religieuzen een doorn in 't oog was, versterkten de agitatie tegen de Spaansche kloosterlingen, de beschutters van orde en gezag, terwijl ook hun goed onderhouden bezittingen voor velen een begeerenswaardige buit waren.

Ongelukkigerwijze gaf een onverstandige maatregel de misnoegde stemming nieuw voedsel. De Recollecten-paters hadden hun gebied op Mindanao aan de Jezuïeten overgedragen, en kregen daarvoor in ruil enkele vrijgekomen parochies, die door de inlandsche geestelijkheid waren bediend. Een welkome gelegenheid, om de stemming nog meer te verbitteren. Revolutionnaire comité's werden gevormd en geheime vereenigingen opgericht onder leiding van Aguinaldo. Wel werd het hoofddoel van het complot, om op 20 Augustus 1896 alle Europeanen uit te moorden, vroegtijdig verijdeld, doch op het eiland Luzon bleef het verzet broeien. De gevangen genomen Spanjaarden en Kreolen, waaronder een 60 priesters, werden neergeschoten. De Recollecten-paters werden te Imus, na de gruwelijkste martelingen, ter dood gebracht. In het Noorden rukten meerdere duizenden Tagalen op naar Nueva Vizcaya ; verwoestten de kerken en pastorieën, en plunderden de bezittingen der inlanders. Pas in 1897 kwam het tot een pacificatie, waarbij de veel te zwakke regeering alle eischen der opstandelingen inwilligde : hervorming, vrijheid van pers, uitwijzing en secularisatie der Orden, en bovendien nog de betaling van 800.000 dollar. Het was echter te laat. Reeds stond Aguinaldo

in onderhandeling met de Vereenigde Staten van Amerika. 23 April 1898 werd aan Spanje de oorlog verklaard. De Spaansche vloot moest het afleggen tegen den aanval der Amerikanen, en werd totaal vernietigd. Admiraal Dewey bezette de hoofdstad Manilla. De vrede kwam tot stand te Manilla den 14en Augustus 1898. Bracht dit een tijdelijke rust, de belofte der onafhankelijkheid werd een illusie. Het volgend jaar gaf Aguinaldo weer het sein tot opstand tegen de Yankees, doch tevergeefs! Einde 1900 waren de Philippijnen definitief in handen der Amerikanen.

Aglipay, een wereldpriester uit Manilla, had zich in deze laatste troebele jaren met hart en ziel bij de opstandelingen aangesloten; hij werd een creatuur van den nationalen held Aguinaldo. Uit eigen macht benoemde deze hem tot „vicario generale castrense," hoofd-aalmoezenier van het opstandelingen-leger. Op grond van dezen titel eigende hij zich alle macht van een vicaris-generaal toe. Wel werd hij door den aartsbisschop vriendelijk erop attent gemaakt, dat Aguinaldo de draagkracht van zijn rechten te buiten was gegaan, en op kerkelijk terrein geen rechtsbevoegdheid had. Doch toen de opstandelingen den bisschop van Nueva Segovia gevangen hadden genomen, en hem onder folteringen dwongen, Aglipay tot zijn vicaris-generaal te benoemen, stemde deze onder den druk der omstandigheden toe. Later herriep hij echter weer deze toestemming. Toen door het optreden der Amerikanen de toezegging van nationale onafhankelijkheid 'n loutere formuleering bleek, en de opstandelingen de wapens tegen hun „bevrijders" keerden, veranderde Aglipay zijn titel van vicaris-generaal in generaal, en streed tot 1901 mee tegen de Amerikanen. Hij trachtte nu de ontevreden elementen van volk en clerus te vereenigen tot een onafhankelijke, Philippijnsch-nationale Kerk. Een Anglikaansche bisschop diende hem de „bisschopswijding" toe. Zelf verhief hij een aantal jonge Philippino's tot de priesterlijke waardigheid, na een paar weken voorbereiding.

Het Aglipayanisme is dus niet op de eerste plaats een godsdienstige beweging. Het is een revolutie onder de leus van religieuze vrijheid. De vrijmetselaars zijn eerder de agitators van het Aglipayanisme, dan wel Aglipay zelf. Onder het mom van godsdienst konden ze hun revolutionnair gestook tegen Amerika volhouden. De eigenlijke stichter van 't Aglipayanisme is de beruchte

revolutionnair Isabello de los Reyes, die als anarchist bekend stond. Aglipay en de andere „priesters" waren slechts willooze werktuigen in zijn hand. Bovendien mocht deze beweging zich verheugen in de sympathie der Amerikaansche dominé's. Er werd een edel verbond gesloten, om het zuivere evangelie gemakkelijker te verbreiden en den katholieken godsdienst tegen te werken.

Aanvankelijk wilde Aglipay slechts onafhankelijkheid van Rome, spoedig echter was het Aglipayaansch katholicisme niets meer dan een vernis. Om de katholieken niet te zeer te stooten, behield men alles, wat tot de uiterlijke eeredienst behoort, zooals de ceremonies der H. Mis, toediening der sacramenten, heiligen-vereering en processies. Heel spoedig werd het schisma van Aglipay een kettersche sekte, waar al het specifiek-katholieke uit verwijderd was. Toen Mgr. Verstraelen in 1931, op zijn terugreis van Amerika naar Flores, met Aglipay op dezelfde boot reisde, verklaarde hem de hulp-bisschop, die Aglipay vergezelde, dat Christus niets anders was, dan een leider en stichter van een godsdienst, zooals Mohammed en Boeddha. Het Aglipayaansche schisma is nu feitelijk louter natuurgodsdienst geworden.

Wat men niet had verwacht, geschiedde: het Aglipayanisme verbreidde zich zeer snel. Vooral in vijf diocesen waren de aanhangers van Aglipay verspreid, n.l. in Cebu, Nueva Segovia, Jaro, Manilla en Nueva Caceres. Het waren geschikte centra, van waaruit de actie kon uitgaan. Het schrikbarend gebrek aan priesters, juist in de genoemde diocesen, heeft het opdringen der Aglipayanen zeker vergemakkelijkt. In het begin van 1900 kon men echter niet vermoeden, dat het land zoo lang zonder parochieele zielzorg zou blijven, en dat het zoo lang zou duren, voordat er plaatsvervangers kwamen voor de 700—800 priesters, die het land hadden moeten verlaten. Deze wantoestand was de reden, waarom de andere factoren zoo gunstig konden werken voor de verspreiding van 't Aglipayanisme.

Eén van deze factoren was het politieke cachet van de religieuze beweging. Dit voldeed den nationalen trots; en wanneer men in aanmerking neemt de sluwe taktiek, om de katholieken na te apen (vandaar: aap-priesters), is 't niet te verwonderen, dat velen zich lieten misleiden. Ook het geweldig en aanmatigend optreden der Aglipayanen was wel in staat, om de menschen te winnen, of

liever te dwingen. Van alle missiegebieden der verschillende congregaties vindt men berichten over brandstichting in katholieke kerken en pastories, over mishandeling van priesters en hun helpers, zelfs moorden : alles op rekening der Aglipayanen. In 1914 schreef een missionaris : „Hoe fanatiek de jonge lui hier zijn, ziet men hieraan, dat zelfs degenen, bij wie ik 's nachts zieken had verzorgd, mij moeilijkheden maakten. Zoo juist kom ik terug van een reis naar twee nabij gelegen dorpen. Ik wilde er bamboe koopen, om een kerk te bouwen. De tocht is practisch vruchteloos geweest. Aan anderen verkoopen ze met massa's, wij worden verachtelijk behandeld en geweigerd." Over den steun der Protestanten was reeds sprake. Ze namen officieel de resolutie aan : het Aglipayanisme heeft veel goeds, en verdient daarom, dat het door alle sekten wordt gesteund, daar van een vriendschappelijke samenwerking veel afhangt voor de toekomst. Tot hun oneer zij gezegd, dat het van hun kant niet aan samenwerking heeft ontbroken.

Last not least brachten de neutrale scholen, en de scheiding van kerk en staat, waardoor de godsdienst niet meer zooveel invloed op de menschen kon uitoefenen, velen tot godsdienstloosheid ; en deze werden gemakkelijk de prooi van het Aglipayanisme.

Nogmaals zij er echter op gewezen, dat al de voorafgaande oorzaken de groote successen van het Aglipayanisme niet ten volle begrijpelijk maken, tenzij we als de groote oorzaak noemen het gebrek aan priesters. De afwezigheid van priesters heeft de godsdienstige onverschilligheid sterk bevorderd. Er werd in het geheel geen godsdienstonderricht gegeven, en dit was toch zoo noodig als tegengif voor 't „neutrale" onderwijs. Pas in 1906 kwamen plaatsvervangers voor de uitgebannen priesters. Het volk is bovendien buitengewoon onzelfstandig, en had dus juist groote behoefte aan leiding. De Philippino's sluiten zich aan bij de partij, die macht en aanzien heeft. Dit biedt voordeelen voor de verspreiding van 't heilig geloof. Aglipay benutte echter dit zwak, door zoo sterk mogelijk te ageeren door pers en actie voor zijn schisma.

Het ledental der Aglipayanen werd nog al uiteenloopend aangegeven. In 1918 stonden ze op hun hoogtepunt. Ze telden toen volgens de meest betrouwbare bronnen 161.740 aanhangers.

In de volgende jaren ging de sekte echter zeer achteruit. Ze telt nu ongeveer 100.000 leden. Andere bronnen echter geven als het tegenwoordig getal aanhangers aan : 300.000 à 400.000. Het toont m.i. wel aan, dat velen uit het gewone volk meer uit vrees, dan wel in overtuiging zich onder de banier van Aglipay geschaard hadden.

De achteruitgang van het schisma, in 1918 begonnen, verliep even snel, als de groei geweest was. Eindelijk drong het door tot het bewustzijn van de bevolking, dat zij door Aglipay bedrogen waren. De Europeesche missie-congregaties, die van 1906 tot 1909 hulp kwamen bieden, hebben een groot aandeel er in gehad, dat het volk tot betere gedachten kwam, en weer terugkeerde tot de Katholieke Kerk. Nu kon men immers ook op het platteland de activiteit ontplooien; daar waren voordien geen krachten voor. Maar ook reeds uit zich zelf hadden de menschen antipathie opgevat tegen het Aglipayanisme. Het gewelddadig optreden stootte, en was voor het meer verstandig gedeelte der bevolking de reden, om zich terug te trekken. Het zwakste punt van de Aglipayanen was de onwetendheid en moreele minderwaardigheid van den clerus. In 1908 reeds had Aglipay : 250 priesters en 20 bisschoppen.

De regeering tenslotte begreep spoedig, dat zij hier met een revolutionnaire beweging te doen had, in plaats van met een religieuze richting. De Amerikaansche beambten hebben dan ook, hoe langer hoe beslister, de missionarissen beschermd tegen het geweld van de Aglipayanen. Deze werden door een zwaren slag getroffen, toen door het hoogste gerechtshof van Manilla (1908?) werd verordend, dat de Philippijnsche kerkelijke goederen eigendom zouden blijven van de Katholieke Kerk, en deze dus door de Aglipayanen moesten afgegeven worden.

Het is te voorzien, dat 't schisma langzaam, maar zeker zal uitsterven. Veel zal er echter van afhangen, hoe de nieuwe regeering georiënteerd is. Op 1 Mei 1934 n.l. werd aan de Philippino's de volle onafhankelijkheid verzekerd, nadat ze echter tien jaar nog onder toezicht der Vereenigde Staten zullen blijven. Toen de vergadering bijeenkwam, om de Constitutie samen te stellen, sprak Z.H. Exc. Mgr. Alfredo Verzosa, Philippijnsch bisschop van het bisdom Lipa een gebed, waarin hij den zegen van God over de vertegenwoordigers van het volk afsmeekte. Moge dit een gunstig

voorteeken zijn van een politiek, die een katholiek land betaamt. En wanneer de regeering 't katholicisme even gunstig gezind zal zijn als de Amerikaansche president Murphy het tot heden was, zal 't Aglipayanisme wel weg kwijnen.

Toch is het nog een groote hindernis voor 't parochie-werk en de missioneering. Men moet nu vooral nog negatief werk verrichten : vrijwaring voor ongeloof, Aglipayanisme en Protestantisme. Waren nu alle Aglipayanen weer overgegaan tot de moederkerk, dan zou de missioneering deels kunnen voortgezet worden, maar vooral zou dan beter kunnen worden gezorgd, en met meer succes, voor de reeds bestaande katholieke steden en dorpen. Immers, al is hun aantal leden gering geworden, zij kunnen door het uiterlijk-vrome van hun godsdienst zeker de menschen nog boeien, temeer daar de volks-psyche, door ongeloof en 't Aglipayanisme, geheel veranderd is ten opzichte van den katholieken godsdienst. Vroeger volgzaam en eenvoudig in hun geloof, zijn ze nu kritischer en meer zelfbewust geworden. En vooral : Aglipay preekt een godsdienst, zonder groote verplichtingen. Het is nu de taak van de missionarissen, om den menschen de zedelijke kracht te schenken, om den waren godsdienst te beleven, allereerst door de volledige katholieke leer weer in te prenten, en ingang te doen vinden. Maar — en daarom is het Aglipayanisme ook nu nog zoo gevaarlijk — er zijn nog veel te weinig herders, om de kudde van Christus te weiden, en te beschermen voor verkeerde invloeden. Hoezeer de krachten van den priester noodig zijn, moge blijken uit dit ééne feit, dat u echter genoeg zal zeggen : in het aartsbisdom Manilla zijn 36 parochies met 6—10.000 zielen zonder priester, terwijl het op het platteland nog erger is.

Laten we dan bidden, dat Gods rijkste zegen moge rusten op de Philippino's, en dat ze allen één mogen worden in Christus.

Teteringen. C. VAN STEE, S.V.D.

AANPASSINGS- EN ASSIMILATIEVERMOGEN VAN HET CHRISTENDOM

Omdat zij niet voor één tijd, of één kultuur, of één ras, of één natie bestemd is, maar voor alle volkeren en voor alle tijden, daarom kan de Kerk zich aanpassen aan de gerechtigde eigenaardigheden en eigendommelijkheden van diverse volkeren en kulturen en in haar prediking en levenswijze opnemen wat in verschillende tijden of bij verschillende rassen aan deugdelijke praktijken en aan waarheidsbezit voorhanden is.

Als Christus' openbaring en Christus' genade voor allen bedoeld zijn, dan zullen zij — ofschoon in hun wezen altijd dezelfde en onveranderd — op diverse wijze opgenomen en verwerkt worden door het subject waarin zij ontvangen worden. Want dit subject is de concrete menschelijke natuur met al haar verschil van geestesaanleg, geaardheid, gevoelsscherpte, verstandelijke en zedelijke ontwikkeling, met in den loop der tijden afwisselende nooden en behoeften, met veranderlijke sociale en politieke instellingen, met velerlei kultuur- en beschavingsvormen. Het ligt niet in den aard van het bovennatuurlijke iets te verwoesten van de natuurlijke gegevenheden, *gratia perficit, non tollit naturam*; de bovennatuur roeit uiteraard alleen de zonde uit die een levensverzwakking en, in zekeren zin, een begin van levensvernietiging is. De menschelijke natuur, ook na den zondeval, blijft, vanwege haar geestelijkheid, God-bekwaam en ontvankelijk voor een deelname in Gods leven. [1]) Zij kan haar eindbestemming bereiken op een wijze en langs een weg, die overeenstemmen met alle uiteraard onschuldige verscheidenheden van enkelingen en afzonderlijke groepeeringen in karakter, geaardheid en uitwendige vormen.

Het is derhalve niet verantwoord het katholicisme te vereenzelvigen met één bepaalde beschaving of één bepaalden kultuurvorm. [2]) De diepste grond

---

[1]) S. Augustinus, *De Trinit.* XIV, 12, 15, P.L. XLII, 1048: „Colat Deum non factum, *cujus ab eo capax est facta, et cujus particeps esse potest.*" — *De Trinit.* VIII, 11, P.L. XLII, 1044: „Diximus enim eam (mentem humanam) etsi amissa Dei participatione obsoletam atque deformem, Dei tamen imaginem permanere. Eo quippe ipso imago ejus est, *quo ejus capax est, ejusque particeps esse* potest."

[2]) Chr. Dawson, *Mediaeval Christianity*, in *Studies in Comparative religion*, C.T.S. London, z.d. (1935), t. IV, n. 25, blz. 13, toont zeer juist aan dat ook het middeleeuwsch christendom niet zonder meer kan geïdentificeerd worden met *het* katholicisme: „*Thus mediaeval religion is not simply Catholicism*, it is Catholicism as expressed through a particular medium, a stubborn and resistant medium

van de onvruchtbaarheid van veel missiewerk ligt dan ook in het feit dat katholieke waarheid en leven voor de buitenstaanders omkleed worden met vreemde vormen. De katholieke geloofsverkondiging en levensuitstraling moet, met behoun van eigen klaarheid en vastheid, aangepast worden aan al de werkelijke nooden van de verschillende volkeren en de noodzakelijke plasticiteit vertoonen waardoor zij eerst in vollen zin algemeen-menschelijk kan heeten: Grieksch worden bij de Grieken, Afrikaansch bij de Afrikanen en Chineesch bij de Chineezen. [1])

Het christendom kan zich alles assimileeren, ideeën, philosophieën, gebruiken en gewoonten, voor zooveel zij niet tegenstrijdig zijn met de waarheid en de zedelijke wetten. [2]) In alles wat onberispelijk is, in elke kiem van wijsheid en deugd, erkent het zijn eigen goed. Het zuivert Platonisme en Aristotelisme van zijn smetten, ontdoet heidensche leerstelsels van hun onware of verderfelijke bestanddeelen en maakt de rest dienstig om God beter te doen kennen en dieper te doen beminnen. Om haar theologie te construeeren heeft de Kerk haar bouwmaterialen van alle zijden bijeengehaald, niets ongebruikt gelaten van wat er aan degelijke waarheid voorhanden was, bij Joden als Philo, bij heidenen als Plato en Aristoteles, bij roekelooze geesten als Tertullianus en Origenes. Het is haar glorie dat zij alle menschelijke schatten waardeeren en transvalueeren kan.

Wat buiten de Kerk slechts een schaduw is van het ware, ja wat toevallig met het kwaad is geässocieerd, dat verandert en omvormt zij met het in te lijven in haarzelve, het een nieuwe richting te geven, het te oriënteeren naar Christus en naar God.

Faustus, de Manicheeër, wreef het de Kerk als een euvel aan, dat zij de gebruiken van de heidenen niet veranderd had. Augustinus antwoordt, dat de eigen levensvorm van het christendom bestaat uit geloof, hoop, en liefde. Laat de christenen eten en drinken, huizen bouwen, zich kleeden, zich baden enz., zooals de overige menschen van hun streek : in het christendom is alles gericht naar een ander einddoel, en het gebruik van aardsche dingen is niet meer hetzelfde wanneer men er den waren God erkentelijk voor is. [3]) Vigilantius vond het ondragelijk dat de christenen in hun godsdienstplechtigheden kaarsen ontstaken, zooals de heidenen. Hieronymus antwoordt : ,,Wij die in Christus gelooven, we komen uit de afgoderij.

---

which often refuses to be moulded into christian forms..... To sum up the mediaeval development, we may say that its essential characteristic is to be found in the transmission to the young peoples of Northern and Western Europe of the Catholic tradition, as formed by the Patristic age *and the late Roman culture, and in the gradual process of assimilation that followed."*

[1]) S. Thomas, *C. Gent.* III, 18 : ,,Deus.... sic est finis rerum sicut aliquid ab unaquaque re suo modo obtinendum.

[2]) Men leze in dit verband de apologie van Robert de Nobili S.J. P. Dahmen, *Robert de Nobili l'apôtre des Brahmès. Première apologie*, 1610. Paris 1931.

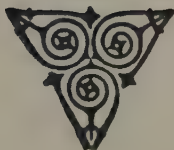
[3]) S. Augustinus, *C. Faustum*, XX, 23, P.L. XLII, 387 : ,,Longe tamen aliter his rebus (christianus) utitur, qui ad alium finem usum earum refert; et aliter qui ex his Deo gratias agit, de quo prava et falsa non credit.

Wij zijn immers niet christen geboren, maar tot christenen wedergeboren. Omdat we eens de afgoden vereerden, mogen we daarom nu den waren God niet eeren, uit vrees dat onze eerbewijzen dezelfde zijn als in het heidendom ? Eertijds deden we dat voor de afgoden, en dan was het slecht ; nu doen we 't voor de martelaren, daarom is het goed." [1])

Zoo kon de katholieke liturgie allerlei ritueele gebruiken overnemen uit het heidendom, maar zij bezielde die met haar eigen geest en bezigde die als instrumenten voor haar eigen doel. Dat was geen heidensche infiltratie in de Kerk maar een geestelijke verovering, doordringing en doordeeseming waardoor de menschelijke verworvenheden verhoogd en veredeld worden door de heiligende kracht van de Kerk.

Leuven. AL. JANSSENS.

[1]) S, Hieronymus, *C. Vigilantium*, 8, P.L. XXIII, 361: ,,Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari ? Illud fiebat idolis, et idcirco detestandum est ; hoc fit martyribus, idcirco recipiendum est." — Vgl. Newman, *An Essay on the development* etc., London 1909, blz. 185—188, 355—382 (The assimilative power of christian doctrine).

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

DE ISLAM IN AFRIKA[1])

Vanaf de tiende eeuw hebben drie negervolken krachtig medegeholpen om den Islam in Afrika ingang te doen vinden, nl. de vreedzame Mondingo's, de handeldrijvende Haussa's en de oorlogzuchtige Poda's. De omstandigheden waren hun gunstig, omdat vanuit Arabië vele wegen over den Soedan naar Midden- en Zuid-Afrika voerden en bovendien sinds oude tijden tallooze karavaanwegen door de Sahara naar het Zuiden leidden.

Men kan vier verschillende invasies van den Islam onderscheiden. De eerste komt opzetten in West-Soedan; hier waren het avonturiers en veroveraars, die staten annexeerden, nieuwe gemeenschappen vestigden en zoo den Islam meteen verspreidden.

De tweede, niet minder belangrijke infiltratie, komt uit Tripolis en Tunis. Groote rijken werden in Midden-Afrika gevestigd. Eerst veroverden de Zoeloe's uitgebreide gebieden, daarna drongen de Haussa's verder en gaven voor het goud, het ivoor en de slaven, die zij kochten of roofden, weinig anders in de plaats dan waardelooze sieraden en hun Mohammedaanschen godsdienst.

Honderden jaren later, eerst in de 16e eeuw, beginnen de Arabieren in Arabië zelf, zich voor Afrika te interesseeren. Hier waren het geen avonturiers of handelaars, maar meer nomadische Arabierenstammen, die ver uitzwermden. Bekend is in later tijd wel geworden het rijk van den krankzinnigen Mahdi, die van

---

[1]) Mott. *The Moslem World of to Day*, London, 1925. — Massignon, *Annuaire du monde Musulman* (1930). — *De Islam, een gevaar in Afrika*, De Kath. Missiën 56 (1931) blz. 137 vlgd. — Dubois, *Le Répertoire Africain*, Rome, 1932. — Fritschy, *Het probleem van den Islam*, De Kath. Missiën, 57 (1931—1932) blz. 87, 115, 139, 149, 182, 197. — Stieglecker, *Die Schwierigkeiten der Islammission*, Theol.-prakt. Quartalschr. 88 (1935) S. 690 flgd. — *En Terre d'Islam.*

1881—1899 een machtig rijk in den Egyptischen Soedan heeft gesticht, waaraan bijna het christelijk Abessynië ten offer is gevallen. Twee perioden moeten bij deze derde invasie onderscheiden worden. De eerste eeuwen waren de Arabieren de gewelddadige slavenroovers ; overal stookten zij tot oorlog aan en vischten daarbij tevens in troebel water ; vooral de Franschen en Engelschen hebben aan dit optreden een einde gemaakt. Maar evenals in Nederlandsch-Indië het gouvernement meestal de beste bevorderaar van den Islam was, zoo hebben de Westersche mogendheden in Afrika, door het aanleggen van goede land- en waterwegen het binnendringen van den Islam machtig bevorderd.

Een vierde aanval van de geloofsgenooten van den profeet van Mekka geschiedde aan de Oostkust. Hier hebben de Arabieren sedert de 9e eeuw handelsposten gehad om slaven en ivoor in te slaan. Gedurende enkele eeuwen werd hun die handel door de Portugeezen betwist, maar in het begin van de vorige eeuw waren de Arabieren weer in het volle bezit van de macht, al breidde die macht zich niet verder uit dan enkele kustplaatsen en bleef dientengevolge de Islam ook tot de Suaheli, de kustbewoners, beperkt. De Arabier had geen belangstelling voor de bekeering van dieper in het binnenland gevestigde stammen, omdat Mohammedaan-geworden negers niet als slaven mochten verhandeld worden. Een tijdelijken omkeer ten goede bracht de wassende invloed van Franschen en Duitschers, die den slavenhandel der Arabieren beletten en het binnenland toegankelijk maakten. Maar de inheemsche ambtenaren, die de Westersche regeeringen gebruikten als kantoorbedienden, soldaten en opzichters, waren de Mohammedaansche Suaheli (kustbewoners). Bijzonder opvallend van dit volk was daarbij de groote liefde, die het voor zijn godsdienst aan den dag legde, in tegenstelling met de onverschilligheid der Europeanen op dit punt. Zoo beteekende ook hier het komen van de cultuur, het binnenstroomen van den Islam.

Gerugsteund door het machtige Mohammedaansche blok in de Zuid-Oostelijke staten van Azië vormt Noord- en vooral Noord-Oost Afrika (Egypte) het intensief en rusteloos-werkende hoofdkwartier van het groote leger propagandisten en godsdienstleeraars in den strijd om de ziel van den Afrikaanschen neger. Uit Arabië

maar vooral uit het overbevolkte Voor-Indië stroomen de Mohammedaansche landverhuizers naar Afrika's Oostkust; dit zou men kunnen noemen de eene hoorn van de wassende maan van den Islam. De andere hoorn steekt vanuit Marokko en de Sahara langs de Westkust van Afrika voort. Het gaat hier om het gebied ongeveer vanaf de Spaansche kolonie Rio de Oro tot aan Kameroen, waar het voortdringen van den Islam bijzonder dreigend is: van de ongeveer 40 millioen menschen, die hier wonen, zijn er meer dan 12 millioen Mohammedaan en nog niet 600.000 christen. Geweldige bolwerken heeft de Islam zich onder de Senegalnegers, in den Franschen Soedan, in Guinea, Nigeria en Kameroen geschapen; in elk der genoemde landen telt hij meer dan een half millioen, in Nigeria zelfs 8 millioen aanhangers. En deze aanhangers zijn voor het grootste deel gewonnen in de 20e eeuw.

Inderdaad was de afval van Noord-Afrika in de 7e eeuw, toen de verslapte Romeinen geen weerstand konden bieden aan de Arabische oerkracht, was minder verontrustend dan de tegenwoordige successen der met moderne bekeeringsmiddelen (pers, scholen, ziekenhuizen) werkende Mohammedaansche propaganda. Nog zijn onze missionarissen niet te laat, maar de statistieken toonen wel aan, tegen welk een overmacht velen van hen staan.

Gebieden	Heidenen	Mohammedanen	Katholieken	Afgescheidenen
Abessynië	3.350.000	3 mill.	9.000	3½ mill.
Egypte		12½ mill.	174.000	870.000
Liberia	1.121.000	300.000	4.000	35.000
Belg. kolonies	12 mill.	45.000	1.062.000	
Eng. kolonies	32½ mill.	15½ mill.	1.700.000	
Fransch. kolonies	14½ mill.	18½ mill.	2.030.000	10.000
Ital. kolonies		1½ mill.	52.000	135.000
Portug. kolonies	7.275.000	106.000	350.000	
Spaansche kolonies	1.121.000	130.000	526.000	
	72½ mill.	52 mill.	5½ mill.	4½ mill.

Hoe is het mogelijk, dat de Islam zulk een expansiekracht bezit, dat hij de eenige niet-christelijke godsdienst is, die zich als een gelijkwaardig tegenstander tegenover het katholicisme durft te stellen en niet slechts defensief, doch veelal offensief optreedt?

Een hoofdfactor ligt ongetwijfeld in het *zelfbewustzijn*, dat allen Mohammedanen in godsdienstig opzicht eigen is en waarin Mohammed en zijn eerste opvolgers in het Kalifaat reeds zulk een meesleepend voorbeeld hadden gegeven ; het is het bewustzijn en de trots tot het uitverkoren volk van Allah te behooren en een godsdienst te belijden, die vèr boven het Christendom, een van dogmatische bezwaringen gezuiverd godsdienst-systeem vertegenwoordigt. ,,Ik ben Mohammedaan,'' is het gewone antwoord, dat iedere missionaris meermalen te hooren krijgt en elke verdere godsdienstdiscussie uitsluit. ,,Disputeer niet met christenen en vraag hun nooit iets,'' luidt een der voorschriften van Mohammed. Geheel opgaand in de tentoonspreiding van deze superioriteit en de zucht om te imponeeren is de Mohammedaansche godsdienstleeraar, die juist daardoor vooral op lager-staande volkeren veelal meer bewijs- en overredingskracht bezit dan de hartelijkheid en liefdegeest, waarmee de katholieke missionaris hen tegemoettreedt, een gevaarlijke tegenstander van de missie.

Intusschen verklaart deze arrogantie der hadja's (godsdienstleeraars) in verbinding met de sociale en economische superioriteit der Mohammedaansche kooplieden voor een groot gedeelte de successen der Moslimsche propaganda in Afrika. En ook hierin is de invloed van Mohammed's voorbeeld niet moeilijk te onderkennen. Eerst de ongeloovigen economisch of politiek afhankelijk maken, dan hen uitzuigen, om ten slotte zich als een koning onder hen te vestigen, waarna vele eenvoudige menschen den machtigen Muzelman gaarne een plezier willen doen en dit, veelal terecht, meenen te bereiken door ook Mohammedaansch te worden. De katholieke missionaris staat dan dikwijls voor een hopelooze taak. Daarbij komt, dat juist in Afrika, met de veelal met onbeperkt gezag bekleede negerkoningen, hun machtswellust en hang naar zingenot, de staatkundig al spoedig beter ontwikkelde en meer gewende Mohammedaan, die zooveel te koop heeft, wat aan deze koningen bevalt, een ongelooflijken invloed ook op religieus gebied weet uit te oefenen. Goederen-leveringen op crediet, aandringen op de bedevaart naar Mekka en het daarvoor-benoodigde geld leenen aan den inlander, die niet weet wat sparen is en daarom altijd gebrek aan geld heeft, kan met 300 à 400% woekerwinst binnen enkele jaren geheele dorpen en streken onder uitsluitend-islami-

tische overheersching stellen. En heeft zich de negerkoning niet reeds om andere redenen bij den godsdienst van den machtigen Muzelman aangesloten, hij zal zulks ten slotte toch doen, hetzij uit naijver, hetzij uit zelfbehoud.

Toch is het niet slechts uit dwang, dat de neger zich onder het juk van Mohammed's leer schaart en bukt. Iedere Mohammedaansche handelaar en koopman is een *propagandist* van zijn godsdienst ; en maar al te graag luistert de op-nieuwtjes-beluste neger naar den rondtrekkenden Arabier, wanneer deze geestdriftig vertelt over den luister van Mekka en zijn godsdienst. En inderdaad heeft Mohammed wel zooveel aan Katholicisme en Jodendom ontleend, dat de animistische neger door het verhevene van den Koranleer kan worden betooverd. En de vertegenwoordiger van Mohammed's leer, wien het om geld en macht te doen is, waarbij op het voorbeeld van Mohammed de godsdienst een zeer vruchtbaar middel is, weet maar al te goed den *Islam aan te passen aan het Afrikaansche heidendom* en deszelfs praktijken. Op de latere Mohammedaansche godsdienstleeraars rust dan de taak, den reeds ingeburgerden Islam zooveel mogelijk in orthodoxe banen te leiden, wat dikwijls mogelijk is, omdat de van zijn voorvaderlijken godsdienst afgevallen neger meestal zeer onverschillig staat ten opzichte van het leerstellige, als de zedenwet hem maar genoeg vrijheid laat.

De economische openstelling van Afrika door *de Europeesche koloniale machten* heeft ook de handelsmogelijkheden voor de Mohammedaansche klein- en groot-handelaren doen toenemen ; verder heeft de uitbreiding van het missiewerk in Afrika de Mohammedaansche centra voor de propaganda van den Islam tot de grootste krachtsoortplooiïng geprikkeld, zoodat momenteel Afrika overstroomd wordt door een leger van duizenden Mohammedaansche godsdienstleeraars, terwijl de voornaamste godsdiensthoogeschool van den Islam, de Azhar-universiteit te Caïro, door 16.000 studenten bezocht wordt.

Daarbij staat de schoolpolitiek der koloniale mogendheden in de Mohammedaansche gebieden veelal in dienst van den Islam, terwijl in het algemeen ook onder de heidensche bevolkingsgroepen de openbare regeeringsschool het Mohammedanisme bevordert.

Bovendien schijnt Frankrijk niet te kunnen nalaten de Islamitische propaganda krachtig te steunen, met name in Algiers, Sene-

gambië en Soedan, waar aan het onwillige volk Mohammedaansche leeraars werden opgedrongen.

En toch, afgezien van de vier-eeuwen-durende slavenjachten, waarvan in totaal 100 millioen negers het slachtoffer werden, is het begunstigen of te veel rekening houden met een gekend-denkbeeldige opheffing van den neger door den Islam de grootste fout der christelijke koloniale mogendheden ten opzichte van het zwarte ras. Wat de Islam presteerde, was meestal te danken aan de nawerkende cultuurkracht der onderworpen volken, die echter spoedig degenereerde onder den verstarrenden invloed van het zinnelijk-stoffelijke Mohammedanisme. Geen wonder, dat langzaam maar zeker en sneller dan we denken, de negers met alle middelen streven naar een Europa-vijandige zelfstandigheid. En de sluwe Muzelman weet van deze stemming behendig partij te trekken : de Islam — zoo redeneert hij — is immers ook altijd in strijd geweest met het christelijk Europa : Afrika aan den Islam en Afrika aan de Afrikanen.

Ontzaglijk is de tegenstand, dien onze missionarissen, de „rasgenooten der overheerschers," van dit alles ondervinden.

Naast de reeds vermelde redenen put de Islam deze weerstandskracht uit de aaneengeslotenheid en den godsdienstigen trots zijner aanhangers. En evenals de kennis zijner geschiedenis den Mohammedaan het trotsche zelfbewustzijn der superioriteit verleent, zoo leert diezelfde geschiedenis hem ook de christenen als zijn bitterste vijanden kennen. Daarbij komt, dat de Islamitische godsdienst krachten in zich bergt, die uiteraard den waren godsdienst weerstreven. Zoo miskent hij de waarde der afzonderlijke menschenziel en eischt van zijn aanhangers een volstrekt opgaan in de Islamitische gemeenschapsziel. En omdat hij bij deze zelf-overgave minder van het verstand dan van den wil vraagt, oefent hij een ongehoorde tyrannie uit en kweekt dat godsdienstig fanatisme, hetwelk wij bij den geloovigen Mohammedaan constateeren. Door zijn leer, dat God de zondige handeling onfeilbaar voorbeschikt, door zijn loochening der erfzonde en de daaruit ontstane booze begeerlijkheid, doodt de Islam het verantwoordelijkheidsbewustzijn des menschen ; hij stompt het zedelijk gevoel daardoor af, dat hij het wezen der eeuwige gelukzaligheid

in toomeloozen zinnenlust stelt en zoodoende reeds hier op aarde op de uitwassen van den zinnenlust den stempel van geoorloofdheid drukt.

De Mohammedaan kent slechts éëne zonde : afval van zijn geloof. Het feit van te behooren tot den godsdienst van den profeet verzekert hem onfeilbaar het eeuwig heil. En deze overtuiging, die den Mohammedaan vanaf zijn jeugd wordt ingehamerd door de verbluffend-eenvoudige en voortdurend-herhaalde formule : „La ilaha illa 'llhae, Moḥammada Rasoeloe' Allah — Er is geen andere God dan Allah en Mohammed is zijn profeet," — verdrijft iederen godsdienstigen of zedelijken twijfel, zoo deze al mag ontstaan. Geen wonder, dat de geloovige Mohammedaan den christen beschouwt als den ongeloovigen hond, dien hij, volgens de aanduiding van den profeet, tot bloedens toe bestrijden moet.

Daarenboven bevindt zich degene, die de Mohammedaansche gemeenschap verlaat, in voortdurend levensgevaar. De moderne Mohammedaansche ongeloovige blijft echter lid van die gemeenschap, tenminste uiterlijk ; bij hem neemt een nationale of cultuurtrots de plaats in van den godsdienstigen trots. Uit de beschouwing van het ongeloof en het zedenbederf der christen-volken put die Mohammedaansche trots aldoor nieuw voedsel ; immers, terwijl de Mohammedaan uiterlijk altijd fatsoen en waardigheid zal ophouden, loopt de blanke dikwijls met zijn ongeloof en ondeugden te koop. Ook de betere vertegenwoordigers van het blanke ras leggen uiterlijk niet zoo'n terughoudendheid aan den dag — denk b.v. aan den ongedwongen omgang der beide geslachten — en schijnen daardoor slechter dan ze in werkelijkheid zijn.

Nijmegen. ALPH. MULDERS.

Adressen van de medewerkers aan dit nummer. — *Mgr. Th. M. P. Bekkers*, Huize Bijdorp, Voorschoten : *Prof. Dr. M. A. van den Oudenrijn O.P.*, 1 Place Georges Python, Fribourg, Suisse ; *Prof. J. Janssen*, Rolduc ; *p. C. van Stee S.V.D.*, Missiehuis, Teteringen ; *Prof. Al. Janssens, C.I.C.M.*, Vlamingenstraat 19, Leuven (België) ; *Prof. Dr. Alph. Mulders*, Oranjesingel 15, Nijmegen.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

ONZE VERANTWOORDELIJKHEID

Het vorig nummer van Het Missiewerk bracht eenige recente uitspraken van den Paus, over de deelname aan de Pauselijke missiegenootschappen, van zulk een beslistheid als nog slechts zelden in de talrijke officieele aanbevelingen dezer genootschappen te beluisteren viel. (Zie Het Missiewerk XVIII Aug. 1936 blz. 43 vv.)

De H. Vader maande de bestuurders aan dit lidmaatschap op te leggen als een plicht: „*intimare il dovere*".

Hij verlangde dringend „*vivissimamente desideriamo*", dat die genootschappen zullen bloeien niet slechts in het algemeen gesproken in elk bisdom, maar dat zij zullen doordringen „in elke parochie" (*anche in ogni parocchia*) en in elk vitaal onderdeel der parochie: *in ogni convitto e casa religiosa, in ogni famiglia*, d.w.z. in elk gesticht en in elk klooster en in elk huisgezin.

De Paus bevestigt aldus met klem de regel, welke de nieuwere missieactie, als onmisbare grondslag van alle goed-georganiseerde missiesteun heeft gevolg, dat nl. een bloeiende, in elk gezin doordringende, parochiale organisatie der Pauselijke Genootschappen het uitgangspunt, de vormende kracht moet zijn om de menschen hun missieplicht te leeren beleven.

Trekken wij daaruit voor de leden van den Priestermissiebond de voor-de-hand liggende conclusie, dan bevinden wij dat de parochiale clerus **krachtens zijn ambt verantwoordelijk** is voor het doordringen der Pauselijke Genootschappen **in elk huisgezin.**

Bij het trekken van deze conclusie volgen wij onze Bisschoppen, die krachtens hun ambt de organisatie dier genootschappen hebben voorgeschreven, eerst gezamelijk in het Provinciaal Concilie van

1924 (blz. 220—221), en daarna ieder afzonderlijk in hun Diocesane Synoden : in de Utrechtsche Synode onder no. 82, in de Bredasche Synode onder no. 239 ; in de Haarlemsche Synode in een afzonderlijke Appendix 8a, I 1 ; in die van 's-Hertogenbosch onder no. 110; in Roermond in de Analecta van 1923, afl. 1.

Mogen wij onze dienstdoende parochiegeestelijken uitnoodigen tot een ernstig onderzoek of deze practische voorschriften, door alle hierarchische organen zoo ondubbelzinnig vastgesteld, in hun parochie worden nageleefd *in die mate en omvang* als de Paus met aandrang verlangt ?

Dat deze Genootschappen in elke parochie b e s t a a n is door de Voortplanting en de H. Kindsheid zoo goed als bereikt, maar geldt voor S.P.L. nog slechts voor twee-derde.... Hier valt dus reeds m e e r t e b e r e i k e n!

Dan : hoeveel parochies kunnen zeggen, dat zij het dringend verlangen van den Paus b e n a d e r e n en de genootschappen organiseeren en doen **bloeien** in **elk huisgezin** ?

De eenvoudige dagelijksche gebeden vormen daarvoor zeker geen beletsel !

En de stoffelijke eischen dezer Genootschappen zijn zóó, dat zij n i e t kunnen worden afgewezen op financieele bezwaren : S.P.L. presenteert zich aan degenen die ,,iets meer" kunnen missen, en dit ,,iets meer" is é é n c e n t i n d e w e e k; de H. Kindsheid vraagt 2½ cent in de maand, een bedrag dat zelfs arme kinderen nog kunnen afzonderen van hun snoepcenten ; en de Voortplanting stelt zich tevreden met 2½ cent in de week, en, gaat dit bedrag boven de financieele draagkracht, dan met een aalmoes naar vermogen.

Mogen wij dan zeggen, dat wij aan *onze onmiskenbare verantwoordelijkheid voor het doordringen dier Genootschappen in* **elk gezin** ontkomen met een beroep op de financieele nooden van onze parochianen ?

Is het dan soms moeielijk de menschen er voor te winnen ? Als er één belang en één nood is, die — blijkens de ondervinding — onze trouwe geloovigen aanspreekt, dan is het de missie en haar behoeften.

Kan het o n m o g e l ij k of z e e r m o e i l ij k genoemd worden al onze menschen te bereiken ? De preekstoel, de catechismus, de biechtstoel geeft ons keer op keer en vooral op den Missiezondag

gelegenheid de menschen te leeren bidden het kleine dagelijksche gebed der Genootschappen, de menschen te wijzen op het belang van het telkens terugkeerend offer. En de taaie volharding van onze jonge vrouwen biedt ons het onweerstaanbare middel de geringe aalmoes op te halen, en op te halen met kleine bedragen tegelijk, mits wij die zelatricen slechts uitzoeken, haar taak praktisch verdeelen, haar toewijding waardeeren en haar ijver prikkelen.

Op ons, priesters, drukt de verantwoordelijkheid voor zeer veel gewichtige belangen ; maar is er één, dat betrekkelijk zoo gemakkelijk is te behartigen als dit ?

Wat moet men dan zeggen, van het feit, dat herhaaldelijk en herhaaldelijk voorkomt, dat werkelijk ijverige katholieken nog nimmer over de Pauselijke Genootschappen iets hoorden ? Dat zij nog nooit aangezocht werden voor het lidmaatschap ? Dat zij zich opgaven en.... er nimmer meer iets van vernamen, dat zij — om hun contributie te kunnen afdragen — deze uit eigen beweging moesten opzenden aan de diocesane directeuren ? Wat van het niet-zeldzame feit, dat zelatricen bijna niet bijeen worden geroepen, dat zij slechts een enkele maal per jaar rondgaan om de aalmoezen op te halen, dat zij zoo goed als nooit bewijzen van ernstig medeleden ondervinden ?

Als men de jaarlijksche lijsten van de parochiale opbrengsten naziet, treft men daarin allerlei eigenaardige verschillen : kleine en niet-rijke parochies met prachtige opbrengsten, groote met beschamende bedragen ; plotselinge inzinkingen, en even plotselinge vermeerderingen van de opbrengst. Met kennis van personen gelezen, vindt men in den regel de verklaring dier verschillen gemakkelijk : in bijna alle gevallen van achterstand of achteruitgang ontbreekt een vasthoudende, krachtige, bezielende leiding !

Ik schrijf dit alles niet om een verwijt te maken : want ik weet dat de zorgen van onze parochiale clerus vele zijn en groote, en dat de vele groote zorgen het „kleine" werk der Pauselijke Genootschappen gemakkelijk verdringen.

Maar juist omdat deze feitelijk slechts „klein" werk eischen van de parochie-priesters, durf ik met nadruk er aan herinneren, dat het kerkelijk gezag in al zijn geledingen op onze parochieële zielzorgers de *verantwoordelijkheid* legt voor het *doordringen der Pauselijke Genootschappen in elk gezin.*

Een klaar inzicht in deze verantwoordelijkheid wapent ons tegen alle verlammende en verhinderende belemmeringen.

Ik kan nog vele andere redenen daarvoor aanhalen : de innerlijke waarde dier Genootschappen voor het ontwikkelen van den missiegeest onder de geloovigen ; de toename van de geestelijke en stoffelijke nooden van de geloofsprediking ; de versterking en verdieping van het geloofsleven in het algemeen die er uit volgen ; ik laat dit om niet te uitvoerig te worden. Het besef van onze verantwoordelijkheid is op zich reeds een machtige prikkel voor onzen ijver.

Ik durf daarom vertrouwen, dat deze uiteenzetting den welwillenden lezer een gereede aanleiding geeft tot een ernstig gewetensonderzoek, en ik ben overtuigd dat een krachtige deelname aan de actie tot uitbreiding der Genootschappen, waartoe de nationale besturen den parochieëlen clerus hebben uitgenoodigd, daarvan het gelukkig gevolg zal zijn.

In de stad Nijmegen wist een dergelijke, weloverwogen actie het aantal leden te vervijfvoudigen, en de financieele opbrengst te verviervoudigen : dit is ook elders zeker mogelijk ! Moge een levendig verantwoordelijkheidsbesef van onze parochiale directeuren in al onze parochies deze mogelijkheid tot werkelijkheid maken.

TH. M. P. BEKKERS.

NEDERLAND

Het diocees Roermond heeft — na overleg met de Propaganda te Rome — de bijzondere zorg voor het apostolisch vicariaat van Tsingtao op zich genomen. Het daarvoor gekozen middel is een één-cent actie verbonden aan het avondgebed : in de gezinnen, die daaraan deelnemen, wordt een busje geplaatst, en na het avondgebed wordt daarin — liefst dagelijks — door een der kinderen of door een volwassene als er geen kinderen zijn, één cent geofferd, terwijl allen een klein gebed bidden voor het bisdom en voor de geadopteerde missie. Er wordt op aangedrongen, dat aan dit werk zal worden deelgenomen *naast* het lidmaatschap der Pauselijke Genootschappen ; voor wie het deelnemen aan beide acties te zwaar valt, voldoen uit dit busje eerst de contributie aan de *drie* Pauselijke Genootschappen, en storten het overige voor ondersteuning van Tsingtao. De administratie dezer actie is opgedragen aan het Diocesaan Secretariaat der K.J.V. te Nuth.

Ter bevordering van dit plan, en van de missieactie in het bisdom Roermond in het algemeen wordt eenige malen in het jaar een blad uitgegeven dat gratis aan alle deelnemers wordt uitgedeeld, onder de titel ,,Stella duce'', het devies van den bisschop.

In het eerste nummer, dat dezer dagen verscheen, wordt deze nieuwe actie uiteengezet in haar ontstaan en haar organisatie : de verschillende brieven van Mgr. Lemmens over dit werk zijn er in afgedrukt.

Zooals deze actie is geregeld behoeven de Pauselijke Genootschappen er geen finantieel nadeel van te dragen ; indien ook de ontworpen gebedsactie aansloot op de gebedsactie van de Genootschappen, dan zouden dezen er voordeel van genieten. Deze opmerking meenen wij te moeten maken, omdat men nooit uit het oog moet verliezen, dat de Pauselijke Genootschappen niet alleen inzamelgenootschappen zijn ; zij bedoelen de grondslag te vormen van de vorming van den missiegeest, en deze eischt *gebed* en *offer*.

De Garde. Dit is de titel van het nieuwe tijdschrift welks eerste twee nummers verschenen begin Augustus en bij het feest van Christus-Koning. Het bedoelt te zijn een eigen tijdschrift voor de missieactie der studenten van onze colleges en middelbare scholen van jongens en meisjes.

Het tijdschrift ziet er goed uit en beoogt o.i. een zeer nuttig doel : onze jeugd moet bijzonder worden geoefend en opgevoed in daad-krachtige missieliefde.

Mogen wij juist daarom de wensch uiten dat de redactie *het* middel tot vorming van die missieliefde en *het* uitgangspunt van de aankweeking van den missiegeest, zal zoeken in het krachtig deelnemen aan de Pauselijke Missiegenootschappen ? Gelijk in het vorig en in dit nummer van Het Missiewerk te lezen staat heeft de H. Vader zelve dit met zeer bijzondere aandrang aanbevolen aan allen. Daarvoor is niet voldoende bekendheid te geven aan deze Genootschappen, maar dient men ze te gebruiken als het aangewezen middel ,,om de missiegedachte te doen samensmelten met het liturgisch, eucharistisch en mariaal leven''. In dit verband verheugde het ons, dat het tweede nummer, al droeg het de datum van Christus' Koningsfeest, verscheen vóór den Missiezondag : een volgende keer zal van de viering van deze dag, uitdrukkelijk gekozen tot aankweeking van den missiegeest en als voorbereiding voor de viering van Christus' Koningschap, wellicht ook meer werk worden gemaakt ; het ligt voor de hand, dat deze dag ook als officieele verschijningsdag wordt gekozen.

En ten slotte hopen wij, dat de uitgave van dit tijdschrift zal leiden tot een geregeld onderling contact der studenten-missieclubs, om de actie der bestaande clubs te versterken en te verdiepen en de oprichting van dergelijke clubs te bevorderen. Van een dergelijk georganiseerd contact zal de vorming der missieliefde van onze studeerende jeugd ontzaggelijk veel voordeel ondervinden, en de bestaansgrond en de levensvatbaarheid van het tijdschrift zal er door worden versterkt. Moge de redactie, die geleid wordt door den ijverigen prof. Jac. Jansen, Seminarie te Roermond, op zijn vragen in het eerste nummer vele antwoorden ontvangen, en in elk geval voor het idee krachtig propaganda blijven maken.

Missie-jeugddagen. — In het bisdom Breda werden *missie-jeugddagen* gehouden in Oosterhout, Chaam, Bergen-op-Zoom, Huybergen en Roosendaal.

Missie-Revue. — Bij gelegenheid der Missietentoonstellingen in Teteringen

(bij Breda) werd een *missie-revue*, spel met zang, spreekkoor en levende beelden, opgevoerd. Deze wordt nu herhaald in Breda, Princenhage, Dongen, Roosendaal en Etten.

Missieactie bij de Seminaristen. — De Missievereeniging St. Franciscus Xav. op het Groot-Seminarie te Hoeven (bisdom Breda) organiseerde in Oct. l.l. een uitstekend-geslaagde missieweek, waaraan ook een tentoonstelling was verbonden.

De Missieweek te Maastricht is — onder deelname van Mgr. Lemmens — met grootsche plechtigheid gevierd van 9—16 Aug. Ook in finantieel opzicht heeft zij gelukkige resultaten gehad : ongeveer f 3300.— kan worden verdeeld onder de deelnemende missieinstituten.

De Missieweek te Leiden van 18—25 October is een gelukkig succes geweest. In 28 kerken zijn godsdienstige oefeningen gehouden, 12 missiecongregaties namen er aan deel. Naast volle kerken een druk bezochte tentoonstelling, die ruim 10.000 bezoekers ontving. De Missiebisschoppen Buckx en Stam hebben haar geopend, de nuntius Mgr. P. Giobbe sloot haar.

De Roermondsche Diocesane Afdeeling van den P.M.B. hield Donderdag 13 Aug. te Maastricht haar tweejaarlijksche vergadering.

Missiecursus. — Van 15—17 Aug. 1936 werd in het St. Joseph-studiehuis te Tilburg de *zeventiende missiecursus* georganiseerd door de Missie-Interacademiale (M.I.A.), federatie van R.K. studenten-missieclubs in Nederland, gehouden. Er werd gesproken over de grondslagen der missieactie, den tegenwoordigen stand der wereldmissie, het werk der hereeniging.

Missiologische leerstoel. — Den 12en October 1936 hield prof. Dr. Alph. Mulders onder groote belangstelling zijn inaugurale rede als gewoon hoogleeraar in de missiologie en de oostersche theologie aan onze R.K. Universiteit. Moge deze bevestiging van den missiologischen leerstoel veel nut afwerpen voor de theologische fundeering van Nederlands deelname aan het missiewerk.

Onder „Boekbeoordeelingen" geeft de professor een uiteenzetting van de ideeën welke hij bij zijn intreerede heeft ontwikkeld.

BELGIË

Missiologische week. — Van 27—30 Aug. 1936 werd te Leuven de 14e missiologische week gehouden, waar als algemeen onderwerp : „Hekserij in de missielanden" werd behandeld. O.a. werden besproken door Prof. K. L. Bellon: Het begrip tooverij in de godsdienstwetenschappen; prof. J. Creyghton: Magia en maleficium in de moraaltheologie; Dr. B. Zuure, Beheksing bij de Barundi; prof. Th. Monnens: Europeesche magie in Afrika ; p. Geurtjens: Tooverij op Nieuw-Guinea.

VATICAANSCHE STAD

Het 2e Internationaal Congres van den Priester Missiebond wordt 11—13 Nov. te Rome gehouden. De Nederlandsche afdeeling zal officieel worden vertegenwoordigd door haar secretaris en penningmeester, resp. Mgr. Th. M. P. Bekkers en pastoor Ant. de Wit.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken :			
Z. H. Exc. Mgr. A. Oomen, Apost. Vicaris van Mwanza........	W. P.	18 Oct. '36	Mwanza
Pr. H. van Riel..............	,,	22 Aug. '36	Maison Carrée
Pr. H. Keyzers...............	,,	25 Aug. '36	Carthago
Brs. Sebastianus A Scholte (3e keer) en Benedictus C. de Kort	,,	29 Aug. '36	Nyassa
Br. Dyonisius H. Laurijssen...	,,	29 Aug. '36	Bamako
Br. Antonius J. v. d. Staak...	,,	19 Sept. '36	Kivu
Br. Plechelmus Th. Scheurink..	,,	25 Aug. '36	Albert-Meer
Pr. K. Liscent...............	,,	25 Aug. '36	Kipalapala
Prs. Chr. Dijkshoorn en L. van de Schans..................	,,	18 Oct. '36	Mwanza
Prs. Fr. Wesselingh en Chr. Pas	,,	18 Oct. '36	Tanganyika
Pr. P. van Keep (2e keer)....	,,	18 Oct. '36	Kivu
Pr. J. Litjens................	,,	18 Oct. '36	Ruanda
Pr. Amandus Geerts..........	Assump.	31 Oct. '36	Brazilië
Br. Stephanus Herkhuizen.....	,,	23 Nov. '36	Ituri (Belg. Congo)
Prs. Theophilus van Zijl, Edmundus van Beek en *Br.* Amandus Thijssen....................	O.E.S.A.	12 Sept. '36	Bolivia
Pr. Nicodemus J. A. Gijsbers en *Brs.* Faustus H. Verheijen (3e keer) en Lebuinis J. Postma (2e keer)...................	O. M. Cap.	6 Aug. '36	Ned. Borneo
Pr. Remigius P. J. v. Hoof (3e keer)...................	,,	6 Aug. '36	Padang
Prs. Aemilius A. v. d. Zanden (2e keer), Dagobertus P. Sinnema, Benjamin C. W. Dijkstra, Oscar A. Chr. Nuyten, Nepomucenus Cl. Hamers, Lucas J. Renders, Arthur W. Janssen..........	,,	29 Oct. '36	Padang
Pr. Dismas H. Waterreus......	,,	29 Oct. '36	Ned. Borneo
Prs. Thomas Jansen, Constant Lokkers, Wilhelmus Meijer en Raphael Wilens (allen 2e keer)	O. Carm.	Oct. '36	Brazilië
Pr. Lucas van der Linden......	,,	6 Oct. '36	Malang
Pr. Quirinus Kramer..........	,,	11 Nov. '36	Malang

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Prs. Laurentius Heijnsbroek en Isodorus Heurkens..........	O. P.	26 Sept. '36	Porto Rico
Prs. Clemens Lamers, Thomas Wolters en Martinus Luyckx (5e keer)...................	„	2 Oct. '36	Curaçao
Pr. Ludovicus v. d. Bergh......	O.F.M. Conv.	Juli '36	Denemarken
Pr. Dionysius Boers (2e keer)....	O. F. M.	28 Aug. '36	Noorwegen
Prs. Olaf Timmers, Acharius v.d. Heuvel en de *Fraters* Anthelmus Kropman, Cuthbert Schep, Orentius Vogels, Laurus de Koning, Symphronius v. d. Voort, Arminius Winthuis, en *Br.* Cunibertus Dekkers......	„	26 Sept. '36	Brazilië
Prs. Odo van Etten (2e keer), Quintinus Pessers (2e keer), Claudianus van Veldhuizen, Longinus Tusch en Desideratus Mulder.....................	„	1 Oct. '36	Luanfu
Prs. Conradus Janszen, Liberius Pieterse en *Br.* Heribertus Hessing...................	„	3 Sept. '36	Sind en Baluchistan
Prs. Bonifatius v. Emmerik (3e keer) Ludovicus Geldens (3e keer) en Florianus Groen (2e keer)	„	30 Oct. '36	Brazilië
Prs. S. Buis (3e keer), Th. v. d. Tillaart, A. Bakker, J. Brummelhuis, J. v. Vessem, A. v. d. Ende, M. v. Stiphout........	S. V. D.	3 Sept. '36	Kl. Soenda Eilanden
Prs. W. v. Bekkum en J. Hoeijmakers	„	4 Sept. '36	„
Prs. C. Verhaar en R. Jasawihardja en de *Fraters* G. Clobus, A. Ingen-Housz, J. Bakker, Jos Beek en W Pabst.	S. J.		Batavia
Pr. J. Dieben (2e keer)......	„	16 Oct. '36	„
Pr. J. Noyons (2e keer)........	„	30 Oct. '36	„
Pr. C. J. Huygens............	O. S. Cr.	5 Sept. '36	Para (Brazilië)
Pr. J. v. Duynhoven..........	„	6 Oct. '36	Para (Brazilië)
Prs. C. v. Schaik, B. Leenders en C. Mooy.....................	„	16 Oct. '36	Bandoeng
Prs. J. P. v. d. Heuvel en E. v. Toor.......................	„	23 Oct. '36	Bondo

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
E.E. H.H. P. Vermeulen, Sup. (2e keer), J. Lemmen en R. Pladet	C. M.	31 Aug. '36	Brazilië
E.H. B. de Lepper (2e keer)....	,,	3 Oct. '36	Yungpingfu
E.H. Chr. Jansen (3e keer)......	,,	Sept. '36	Tientsin
Prs. Daniël Stuyvenberg en Albert de Theye............	S. M.	Oct. '36	Zuid-Salomon Eilanden
Fr. Ivo Stokman	Mill Hill	6 Aug. '36	Buea
Fr. W. Ruding.	,,	6 Aug. '36	Boven Nijl
Fr. A. Kerk	,,	6 Aug. '36	Sarawak
Br. Jos. van Heeswijk	,,	12 Juli '36	Boven Nijl
Frs. N. van Bilderbeek en C. Broers	,,	25 Oct. '36	Buea
Fr. P. Verhoef	,,	4 Nov. '36	Kisumu
Frs. H. Linthorst en A. Zuure	,,	4 Nov. '36	Boven Nijl
Prs. Henr. v. d. Ven (2e keer), Alfons Tillie (2e keer), André Stoffels, Frans Ramaekers en Henr. Naus	S. M. A.	30 Oct. '36	Goudkust
Prs. Leon. de Kck, Henr. Smits en Willem Hendrix		30 Oct. '36	Beneden Volta
Pr. Jacobus Pietersma........	,,	30 Oct. '36	Kumasi
Pr. A. Ogier	M. S. F.	17 Sept. '36	Ned. Borneo
Prs. W. Kamerbeek, F. de Grijs, J. Nooy en *Br.* M. Tops......	M. S. C.	Sept. '36	Nieuw Guinea
Prs. J. Duray, J. Hoebink en A. Petit	,,	Sept. '36	Celebes
Prs. N. Hendriks, A. Bevers en L. v. d. Vrande..............	,,	Sept. '36	Philippijnen
Prs. L. Leenders, J. Alofs, P. Schouten, A. de Kort, A. Drascovic, L. v. Liempt, J. Heijnen, J. Castelijns, B. v. Oostrom en *Brs.* S. Peters en P. v. Dam..................	,,	Sept. '36	Brazilië
Pr. H. Preenen (3e keer)........	S. M. M.	22 Oct. '36	Columbia
E.H. Eug. Laudy.	Noorsch Miss.	Aug. '36	Noorwegen
E.H. J. v. d. Burg............	,,	Oct. '36	Noorwegen
Frs. L. v. Helvert en D. Weesie	O. Prem.	Oct. '36	Jubbulpore
Prs. Fabianus Knoben en Alexander Rasimoff Lazarski........	C. P.	14 Sept. '36	Bulgarije
Prs. L. Mertens, J. Poell, G. Schrama, A. Jong en *Brs.* Nazarius Jacobs en Joachim			

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Hoeffgen [1].	C. S. Sp.	8 Sept. '36	Bagamoyo
Prs. P. v. d. Dungen, A. Verstegen J. Kehl, W. v. d. Hout, Ph. v. Esch, J. Moors en J. Glaudemans	„	16 Sept. '36	Cubango
Prs. Philibertus Braun (2e keer), Augustinus van Velsen (2e keer), Reginaldus Riemslag, Amandus van Berkel, Guido Logger, Constantius Bokeloh	C. ss. Cc.	30 Sept. '36	Brazilië
Prs. Arnoldus Nijssen en Theophran Alberse.	„	1 Oct. '36	Banka en Billiton
Pr. Ludgers Verkley	„	5 Oct. '36	Cook-eilanden
Pr. Fr. van Iersel	S. C. J.	13 Aug. '36	Benkoelen
Prs. A. Coenderman, Th. Kappers en P. Tromp	„	Oct. '36	Benkoelen
Prs. J. Groothuis (3e keer), J. v. Eijk en J. de Vries	„	28 Aug. '36	Stanley-Falls
Prs. G. Wildeboer-Schut (3e keer), H. Verhoeven, J. Schuurmans en H. v. Iersel	„	28 Aug. '36	N. Brazilië
Pr. H. de Heij	„	Sept. '36	Finland
Prs. Leon. Verheijen (3e keer), Corn. Verheijen (3e keer), A. Coppelmans en Jos. Elich en *Brs.* Wiro H. Kok (2e keer), Fulgentius H. v. d. Boomen en Florentius J. B. van Doorn [2])	C. ss. R.	9 Oct. '36	Suriname
Pr. J. Boomaars (2e keer) en *Brs.* Lutgerus, Thom. Herscheid (2e keer), Dorotheus, J. Classen, Atgerus, H. Koenen	C. ss. R.	1 Aug. '36	Brazilië
Prs. B. Witbroek, A. de Laet en A. Fenstra	„	7 Oct. '36	Brazilië
Pr. H. Ullings	Scheutist	11 Aug. '36	China
Pr. J. Brosens	„	14 Aug. '36	Lisala
Pr. P. v. Esser.	„	8 Sept. '36	Tatung
Pr. A. van Gaal	„	4 Oct. '36	Kasai
Br. Marcus, C. Bosman	Brs. v. O.L.V. Huybergen	7 Aug. '36	Zuid Borneo
Brs. Albrecht Schreurs en Rodulfus Rademakers.	Brs. O. O. Maastricht	28 Aug. '36	Batavia

[1]) Met hen vertrok op visitatiereis de Hoogeerw, Pater Dr. L. Vogel, provinciaal.
[2]) Met hen vertrok op visitatiereis de Hoogeerw. Pater L. Saut, provinciaal.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Brs. Quirinus Merkies (2e keer), Theodulus Koning, Chrysologus Künter, Severinus v. d. Heuvel	Brs. van Oudenbosch	16 Juli '36	Batavia
Br. Josephus Reder (2e keer)..	,,	4 Sept. '36	Soerabaia
Br. Reginaldus v. d. Veer (2e keer)	,,	24 Sept. '36	Bandoeng
Br. Simon Groot	,,	24 Sept. '36	Batavia
Frs. Egidius de Rooij, Philibert van Amelsfort en Hugo Heeren (allen 2e keer) en Constantijn Peijnenburg	Fraters van Tilburg	24 Juli '36	Celebes
Frs. Engelbertus Rijnaars (2e keer) en Richardo Teurlings (2e keer)	,,	18 Sept. '36	Suriname
Fr. M. Benedictus, C. J. v. Luenen	Fraters van Utrecht	16 Juni '36	Malang
Fr. M. Albertus, A. M. Kras....	,,	7 Aug. '36	,,
Fr. M. Melchior, J. H. Maureau	,,	4 Sept. '36	,,
Frs. M. Macarius, L. J. Kloppenburg en M. Fulgentius, J. H. Scholtens	,,	1 Sept. '36	,,
Fr. M. Justinus, J. J. W. v. Bavel......................	,,	4 Sept. '36	Benkoelen
Zrs. M. Ildefonso, Maria Schmitt en M. Hildemara, Maria Allgaier	Zrs. v. h. Kostb. Bloed Aarle-Rixtel	18 Oct. '36	Bagamoyo
Zrs. M. Veronica, A. Hartog en M. Cypriana, C. de Vogel....	Zrs. Franc. v. Aerdenhout	16 Oct. '36	Padang
Zrs. M. Gemma, Johanna Kuypers en M. Rosa, A. M. P. Peeters	Zrs. Franc. v. Asten	30 Oct. '36	Ned. Borneo
Zrs. M. Nicasia E Hoogeboom (2e keer), M. Cortoria M. Willems (2e keer), M. Emilia A. M. Klomp, M. Relindis P. A. v. d. Landen, M. Digna A. M. Planken en Lucia Maria E. Sie (inlandsche)..........	Francisc. v. Bennebroek	11 Oct. '36	Padang
Zrs. Helena, Johanna Demming en Marie Raphaël, Hendrika B. J. Linnenbank............	Zrs. Chr. Scholen Boxmeer	6 Aug. '36	Malang
Zrs. Wolfrida Riemersma, Veronica Kleinheerenbrink en Philomea v. d. Eerenbeemt	St. Franc. Xav. Zrs.	Aug. '36	Noorwegen

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zrs. Geertruida Sitters en Johann Klugt......................	St. Franc. Xav. Zrs.	16 Sept. '36	Noorwegen
Zrs. M. Theresia Josepha Lupcke, M. Benigna Wakkers en M. Rumolda van Scheijndel......	Zrs. J. M. J. Den Bosch	3 Sept. '36	Celebes
Zr. M. Crescentia de Vreede....	,,	3 Sept. '36	Batavia
Zr. M. Leo, M. Kamphuis......	Franc. v. d. H. Joseph Roosendaal	Oct. '36	Buea
Zr. M. Lamberta Nankman....	,,	Oct. '36	Eng. Borneo
Zrs. Hilariona Th. Schlotmann, Edelfridis E. Hambuch en Edgardia J. Wielenberg......	Dienaressen H. Geest	13 Aug. '36	Br. Indië
Zrs. Leana M. Wagels, Georgeana A. Kersten, Thea E. Rith en Josilde M. Pietschmann......	,,	22 Aug. '36	Brazilië
Zrs. Victrix E. Fischer, Lienharda P. v. Tol, Regiswindis E. Gaumert, Ingoberga J. Böhle, Isentrand W. Mock en Marianette H. Marzotko......	,,	17 Sept. '36	China
Zrs. Wiltrand J. Sermon en Victimaria B. Jurovic........	,,	17 Sept. '36	Philippijnen
Zrs. M. Sophia, M. Coleta, M. Urbana en M. Philothea....	Dochters v. O. L. Vr. v. h. H. Hart	Oct. '36	Poerwokerto
Zrs. M. Engelbertis (2e keer), M. Gervine Boere, M. Veneranda de Groot en M. Francisca Haage.....................	Zrs. v. Liefde Tilburg	25 Sept. '36	Padang
Zr. Josée Duffhusa...........	Francisc. v. Veghel	11 Sept. '36	Philippijnen
Zr. Theodori Snelders.........	,,	11 Sept. '36	Ned. Borneo
Zrs. M. Magda Hertogs en M. Alberto Peters..............	Zrs. Dom. v. Voorschote	13 Nov. '36	Curaçao
Teruggekeerd :			
Z. D. H. Mgr. B. Visser, Apost. Prefect.....................	M. S. C.	Aug. '36	Poerwokerto
Z. H. Exc. Mgr. N. Stam, Apost. Vicaris.....................	Mill Hill	4 Juni '36	Kisumu
Fr. J. Feldbrugge............	,,	6 Juli '36	Sarawak
Fr. L. Puylaert..............	,,	6 Aug. '36	Kisumu

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Frs. J. Koning en P. van Rooijen	Mill Hill	15 Aug. '36	Boven Nijl
Fr. B. Roes	,,	15 Aug. '36	Nellore
Fr. B. Vlasveld	,,	20 Oct. '36	Nellore
Pr. Medardus A. C. Raateland	O. M. Cap.	20 Aug. '36	Padang
Pr. Marius J. P. H. Zom en *Brs.* Alexius W. v. Schijndel, Nerius v. d. Ouderaa, Juvenalis M. J. v. Os	,,	30 Sept. '36	Ned. Borneo
Pr. Solanus Geubels	O. F. M.	Aug. '36	Brazilië
Pr. P. Heerkens	S. V. D.	26 Juni '36	Kleine Soenda Eilanden
Frs. H. Hagdorn, J. v. Leengoed, Th. v. d. Putten, J. Smits van Oijen en O. Verdier	S. J.	27 Aug. '36	Batavia
Fr. E. de Bruin en *Br.* Aloysius Schouten	O. Prem.	Oct. '36	Jubbulpore
Pr. P. Bukkems	C. S. Sp.	14 Aug. '36	Bagamoyo
Br. Servatius Coenderman	,,	20 Juli '36	,,
Pr. A. Marrevee	S. C. J.	1 Sept. '36	Stanley-Falls
Pr. H. Hermelink en *Br.* Andreas van Veen	,,	16 Sept. '36	Benkoelen
Brs. Jesualdus Reygersberg en Richarius Thijssen	Brs. O. O. Maastricht	Aug. '36	Batavia
Frs. Frederik van Belkom en Walter van Oers	Fraters van Tilburg	7 Oct. '36	Celebes
Zr. Mère Véronique A. Koestner	Ursulinen v. Weltevreden	23 Aug. '36	Batavia
Zrs. Mère Hedwig Schulte en Mère Véronique Ahne	Ursulinen Rom. Unie	29 Sept. '36	Bandoeng
Zrs. Mère Imelda Buckens, Mère Beatrix Messmer en Mère Rodriguez Severijnen	,,	29 Sept. '36	Batavia
Zr. Mère Margaretha Maria Penn	,,	29 Sept. '36	Bangkok
Zr. M. Alexine Kok	Zrs. Dom. Voorschoten	13 Oct. '36	Curaçao
Overleden :			
Pr. M. van der Wee, geboren 1884, priester 1910, missie 1912—1927, overleden te Geertruidenberg	W. P.	28 Aug. '36	Mwanza
Pr. Ant. IJseldijk, geboren 28-1-1848, priester 1884, missie in 1885, overleden te Semarang	S. J.	13 Aug. '36	Batavia

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
E. H. Corn. van Hal, geboren 1890, priester 1916, missie Bolivia 1917—'26, Soerabaja	C. M.	31 Juli '36	Bolivia Soerabaia
E. H. Jos. Hermans, geboren 1877, priester 1903, missie 1902	„	6 Aug. '36	Kanchow
Pr. Joseph Geerlings..........	C. ss. R.	3 Sept. '36	Brazilië
Pr. A. Koopmans, geboren 1874, priester 1901, missie 1903....	„	12 Sept. '36	Suriname
Fr. L. Eijgenraam, geboren 1901, priester 1927, missie 1930....	Mill Hill	20 Set. '36	Basankusu
Pr. Cornelius v. d. Broek, geboren 1893, overleden te Itú	O. Carm.	10 Sept. '36	Brazilië
Pr. Nicolaas de Lepper, geboren 26-2-1880, priester 6-8-1905, missie 1909	M. S. C.	Oct. '36	Surigao (Philippijnen)
Zr. Theophile, Adriana Dijkmans, geb. 1880, missie 1919	Zrs. Franc. Gasth. Zrs. v. Breda	23 Sept. '36	Curaçao
Zr. Ludgera, Geertruida Soetero, geb. 1866, missie 1893,.....	„	30 Sept. '36	„

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Vorming van de inlandsche geestelijkheid. — Het algemeen secretariaat van het St. Petrus Liefdewerk heeft belangwekkende statistieken gepubliceerd, waaruit de groote beteekenis blijkt van dit liefdewerk voor de vorming van een inlandsche geestelijkheid.

In de verschillende missiegebieden telt men momenteel 340 seminaria, waarvan 264 klein-seminaria. Ruim 15.160 studenten bereiden zich hier voor op hun verheven taak. Van hen ontvangen 13.575 studenten steun van het St. Petrus Liefdewerk.

In het afgeloopen jaar hebben 267 studenten het H. Priesterschap ontvangen. De meeste en grootste seminaria telt China. Thans studeeren daar 790 studenten aan het groot-seminarie, terwijl 4361 leerlingen hun opleiding ontvangen aan de verschillende klein-seminaria. In China heeft men hoofdzakelijk districts-seminaria, die tot stand kwamen door den krachtigen steun van den vroegeren pauselijken nuntius, Z.H. Exc. Mgr. Costantini, thans secretaris van de Congregatie der Propaganda Fide en president van het St. Petrus Liefdewerk.

Indië overtreft China in het aantal groot-seminaristen. Op de 12 groot-seminaria bereiden 909 jongemannen zich voor op het ontvangen van het H. Priesterschap. Het aantal klein-seminaristen is hier veel geringer dan in de andere missiegebieden. Dit vindt zijn oorzaak in het feit, dat de meeste jongens hun middelbare studies maken op colleges en gymnasia.

Indo-China is ook rijk aan priesterroepingen. De tien groot-seminaria

tellen 565 studenten, de 18 klein-seminaria tezamen 1672 studenten. Deze cijfers zijn evenwel niet volledig, daar er in Indo-China verschillende seminaria zijn, die den steun van het St. Petrus Liefdewerk niet noodig hebben.

Het streven naar de vorming van een inlandsche geestelijkheid dateert in Afrika van nog vrij jongen datum. De 28 groot-seminaria tellen hier 704, de 73 klein-seminaria 3556 studenten.

In Japan en Korea bereiden zich 189 theologanten en 480 studenten aan de klein-seminaria voor op het H. Priesterschap.

Het secretariaat doet nogmaals een dringend beroep op aller steun, daar het thans niet meer mogelijk is, om uit de beschikbare gelden nog steun te verleenen voor het bouwen van nieuwe seminaria, waaraan, vooral in Afrika, groote behoefte blijkt te bestaan.

Verdeeling van het vicariaat in Ned. Nieuw-Guinea. — Het noordelijk gedeelte van het ap. vic. van Ned. Nieuw-Guinea zal worden toevertrouwd aan de Nederlandsche Franciscanen, terwijl het zuidelijk gedeelte blijft toegewezen aan de Missionarissen van het H. Hart.

Het nieuwe Missiegebied zal de geheele residentie van Ternate omvatten, n.l. de beide bestuursdistricten van Ternate en Manokwari, met ongeveer 500.000 inwoners waaronder 2800 katholieken. De Minderbroeders zullen de drie bestaande staties moeten bezetten en nieuwe staties stichten, om langzamerhand de oprichting van een zelfstandige Missie voor te bereiden.

De Missionarissen der H. Familie, door p. Berthier te Grave gesticht, hebben dank zij de voortdurende uitgroei hunner Congregatie een Nederlandsche Provincie kunnen vormen. Tot eerste provinciaal is benoemd p. A. Kouwenhoven.

Z. H. Exc. Mgr. Franciscus Geurts C.M. — Op 19 Sept. jl. was het 50 jaar geleden dat Z.H. Exc. Mgr. F. Geurts, Apostolisch Vicaris van Yungpingfu (N. China) te Shanghai voet aan wal zette. Mgr. was toen nog slechts subdiaken. De plechtige herdenking van dit jubilé in het Vicariaat is op verlangen van den hoogen jubilaris uitgesteld tot aan den 1sten Mei 1937, op welken dag Mgr. er den 50sten verjaardag van zijn H. Priesterwijding aan hoopt te mogen toevoegen.

Superior religiosus Vicariaat Yungpingfu. — Als Superior religiosus der Eerw. Heeren Lazaristen in het Apostolisch Vicariaat van Yungpingfu (China) is door den Hoogeerw. Generaal-Overste benoemd de Z. Eerw. Heer Corn. Louws (uit Gilze, N.B.).

Z. H. Exc. Mgr. Th. van Roosmalen C.ss.R. — Den 15en November viert de Apostolische Vicaris van Suriname zijn zilveren bisschopsfeest. Op 36-jarigen leeftijd tot dit hooge en verantwoordelijke ambt geroepen, nadat hij 7 jaren in Brazilië had gewerkt, heeft hij door allerlei moeielijkheden heen de missie in onze West-Indische kolonie met taaie volharding omhoog gewerkt en naar alle zijden kunnen ontplooien. Moge Gods kracht, waarin hij — nu zijn wapenspreuk — zijn bestuur voert hem nog vele jaren bezielen en versterken, en de vruchten doen rijpen van wat hij zoo naarstig heeft geplant en verzorgd.

BOEKBESPREKING

M u l d e r s, P r o f. Dr. A l p h. — *Missiologie en Oostersche Theologie.* 1936, blz. 28. Dekker en van de Vegt, N.V., Nijmegen—Utrecht, f 0.75.

Bij het aanvaarden van het ambt van gewoon hoogleeraar in de missiologie en de Oostersche theologie aan onze R.K. Universiteit te Nijmegen op 12 Oct. 1936 meende ik niet beter te kunnen doen dan aan beide vakken van kunde een oriënteerende bespreking te wijden, omdat blijkbaar aan velen het wat en het waarom van deze dubbele leeropdracht ontging. Het eerste gedeelte mijner rede handelt vooreerst over den *omvang en de taak* van de M i s s i o l o g i e of missiewetenschap ; als onderdeelen hiervan komen missiegeschiedenis, missiekunde, missietheologie, missierecht, missiemethodiek, en als hulpwetenschappen : taalkunde, volkenkunde en godsdienstwetenschap ter sprake, waarbij telkens naar de voornaamste literatuur wordt verwezen. Vervolgens wordt het *ontstaan en de beoefening* der missiewetenschap geschetst alsmede haar theologisch karakter bepaald. Eindelijk wordt haar *waarde* voor de missiepraktijk, voor de wetenschap en voor de Kerk uiteengezet en over derzelver *waardeering* gesproken.

Uitvoeriger is het tweede gedeelte der rede, dat handelt over de O o s t e r s c h e t h e o l o g i e, welke toen voor het eerst aan onze universiteit werd geïntroduceerd. Om aan te toonen, hoe *omvangrijk de taak* hiervan is, worden vooreerst enkele punten aangestipt, die voor bestudeering in aanmerking komen, als daar zijn : de bronnen der Oostersche theologie, nl. H. Schrift en Overlevering, waartoe men de Symbola, de Concilies, de H.H. Vaders en de Symbolische boeken rekent ; de eigenschappen der Oostersche theologie, waardoor men den aard ervan in het licht kan stellen ; de geschiedenis der Oostersche theologie, waarvan de groote lijnen worden getrokken ; de dogmatische verschilpunten, die culmineeren in de leer omtrent het primaat van den bisschop van Rome. Nog komen de Oostersche liturgieën, de Oostersche spiritualiteit, het Oostersche kerkrecht, de patrologie en archaeologie, het verleden en het heden van het Kerkelijk Oosten ter sprake. De systematische *beoefening* der Oostersche theologie, waarover vervolgens wordt gehandeld, vindt haar neerslag in wetenschappelijke werken en tijdschriften, en komt tot uiting in het onderwijs en op desbetreffende congressen. Ten slotte wordt gewezen op het *nut* van de wetenschapsbeoefening met betrekking tot het christelijk Oosten.

Uit dit overzicht en deze indeeling zal de lezer den opbouw en de bedoeling mijner inaugureele rede kunnen opmaken. Inderdaad meende ik velen een dienst te bewijzen door hen, bij wijze van inleiding, eenigszins te oriënteeren omtrent den omvang, de beoefening en de waarde dezer beide betrekkelijk-nieuwe leervakken, waarbij talrijke noten de voornaamste literatuur op enkele bladzijden samenstellen.

A. M.

Andres, Dr. Paul. — O. M. I. *De Missionsgedanke in den Schriften des hl. Johannes Chrysostomus.* (Missionswissenschaftliche Studiën, herausgegeben von Prof. Dr. Jos. Schmidlin. Neue Reihe). Verlag der Oblaten, Hünfeld (Hessen-Nassau), 1935. XV—196 S. RM. 5.—.

Het verlangen der missiologen naar monografieën over de missieideeën der Kerkvaders begint langzamerhand in vervulling te gaan. Nadat Walter de desbetreffende leer van den Latijnschen H. Augustinus had behandeld, heeft Andres zich de niet geringe moeite getroost, de werken van den Griekschen H. Joannes Chrysostomus met deze vooropgezette bedoeling te bestudeeren. Weliswaar blijkt deze groote prediker van de Oostersche Kerk geen systematische missieleer vervaardigd te hebben, maar wel heeft hij verschillende uitspraken over motiveering en uitvoering van het missiebevel gedaan.

In een eerste gedeelte behandelt Sch. dan ook de motiveering van de missie volgens den H. Joannes Chrysostomus. Uitgaande van de behoefte aan verlossing zoowel bij Joden als heidenen, toont hij het verlossingsplan van God, hetwelk, begonnen door Christus, werd voortgezet en voltooid door de missie; de verlossingswerkelijkheid in het christendom is tevens de rechtvaardiging van de christelijke missioneering.

Het tweede gedeelte handelt over de ten-uitvoer-legging van het missiebevel. Niet alle vragen, die wij ons hieromtrent tegenwoordig stellen, zijn door den H. Joannes Chrysostomus onder de oogen gezien. Zoo schildert hij bij de behandeling van het missiesubject vooral het beeld van den missionaris, zooals deze zijn moet, terwijl hij, wat het missieobject betreft, vooral aandacht schenkt aan het vraagstuk der aanpassing. Het missiedoel ziet de H. Joannes Chrysostomus in zijn geheele breedte als opbouw en uitbouw der Kerk, waarvoor als missiemiddelen gebed, stoffelijke en persoonlijke steun moeten worden gebezigd.

Het logisch-opgebouwde boek van Andres vormt niet alleen een waardevolle bijdrage voor onze kennis van de missiegeschiedenis der oudheid, maar bevat ook stimuleerende bladzijden voor de tegenwoordige missieleer en missiepraktijk.

A. M.

Maur. de Meulemeester, — C.s.s.R. — *Bibliographie générale des écrivains rédemptoristes, avec la collabor. de Ern. Collet et Clem. Henze.* — 2e partie; Auteurs rédemptoristes A-Z. — Louvain. Imprimerie St. Alphonse 1935. 480 pp. in 40.

R. P. M. de Meulemeester heeft zijn belofte gestand gedaan. Na de opsomming en behandeling van alle edities en vertalingen der theologische en ascetische werken van St. Alphonsus, welke publicatie in 1933 uitkwam, verschijnt als een waardig volgnummer deze tweede band van 480 bladz. groot formaat, in 4⁰, die ofschoon van geheel anderen aard en inhoud, wat technische verzorging en methode betreft op één lijn mag staan met het 1e deel, dat in dit tijdschrift reeds vroeger, in het jaar 1934 werd aangekondigd, en besproken [1]). Het zijn ruim 1000 auteurs met 8000 publicaties, en uit alle provincies der Congregatie welke samen 960 kolommen vullen; ook uit alle werelddeelen, ofschoon natuurlijk Europa $^4/_5$ in beslag neemt.

De samenstelling van dit werk is uit den aard der zaak eenvoudiger, niet zoo ingewikkeld en gevariëerd als de eerste band; de werkmethode bij het opmaken dezer wetenschappelijke balans is in elk opzicht doelmatig gebleken.

Van de vele schrijvers en verdienstelijke personen op missiegebied, die we hier ontmoeten, valt de aandacht het eerst op Z. Em. Kard. van Rossum, na 1918 de groote promotor en reorganisator der nieuwe missiebeweging; p 444—446. Vandaar dat over Z. Em. een uitvoerige bio-bibliografische litteratuurlijst werd gegeven, (444,) benevens al zijne werken. Verder komen in aanmerking verschillende Nederlandsche en Belgische Missiebisschoppen, uit de 2e eeuw der Congregatie, zooals Mgr. Schaap, p. 377, Mgr. J. B. Swinkels, p. 414, Mgr. W. Wulfingh, p. 476, Mgr. Vuylsteke, p. 460, Schelfhout, p. 381, Moris, p. 286, Heintz, p. 186, Cuvelier, p. 77, enz.

Een 20-tal missiebisschoppen wordt uit de verschillende provincies vermeld.

Aan den Eerbiedw. Pater P. Donders wordt een bladzijde gewijd (p. 128), meer vanwege zijn gedrukte correspondentie en de litteratuur, die *over* hem verscheen dan omwille eener eigenlijke litteraire productie.

Theologie en ascese overheerschen in het verzamelwerk. Van de schrijvers, die zich bewogen op ethnografisch, ethnologisch, geografisch of linguïstisch gebied — en deze zijn niet zoo talrijk — onderscheiden zich de Surin. missionarissen P. W. Ahlbrinck, p. 11—12 o.a. door Caraïb Life and Nature 1925, — Encyclopedie der Caraïben, in: Verhandelingen der Kon. Acad. van Wetensch. Amsterd. 1928—30. t. 27, 556 blz., Zur Lautlehre des Karaïbischen, in Anthropos, 1923. (Over vlechtmethoden gebruikelijk bij de Kalina; Anthropos 1935; — Vijf maanden in het oerwoud, 1924. (Expeditie met Ingenieur Stahel). Verder Corn. Verheyen, p. 452; Den 33 Haksi dee taki lei (x) en A. Verheggen, p. 451, over de Melaatschenverzorging; Mel. Bestrijding: in Koloniaal Missietijdschrift, en 3 bijdragen in: Die Kathol. Missionen van *Dusseldorf*, ao 1932.

---

[1]) Het Missiewerk Jg. 15, anno 1934, p. 250—251.

Vooral de lijst van P. Corn. v. Coll. (p. 434—435) met de Nederlandsche, Fransche en neger-engelsche uitgaven is een welkome aanwinst voor de Missiewetenschap [1]).

Van R. P. L. Luijckx (1886—1912) treffen we zijn „Eerste Apostolische Expeditie naar de Boven-Suriname en verslagen uit den Belg. Congo", waar hij stierf (p. 259). Van P. W. Luyben (1883—1903) 1. Mi sielie goedoe 1883. 2. Epistel en Evangelie na tappoe. Alla Son- en Feestidei foe da heeli Jari. 1889. 3. Sjatoe tori foe da ouwroe en njoen Testamenti. p. 249. De Belgen leveren hun deel in de Congol. missielitteratuur. Van de 21 uitgaven van R. P. J. van Cleemput zijn er acht werkjes in de Congoleesche taal, (p. 433—34). Bij Mgr. Vuylsteke vond ik elf Congol. uitgaven (p. 460—461). En L. v. d. Bossche, missionaris van den Grieksch-Slavischen ritus, eerst in Galicië, later in Canada levert vijf uitgaven in het Rutheensch, p. 436 [2]). Wij beperken ons tot deze namen. Wie zich verder wil oriënteeren of litteratuur verzamelt over missie-actie en missie-wetenschap, schaffe zich dit nuttige deel aan. (3) De auteurs die zich enkel bepaalden tot medewerking aan de redactie der revues, eigen aan de Congregatie, worden eerst in het 3e deel vermeld, waar een beschrijving dier periodieken zal volgen naast de opera anonyma en pseudonyma. Wat bij Meulemeester p. 43, op naam van P. Bossers staat, n.l. Beknopte Geschied. der K. Missie in Surin. staat bij Streit op naam v. C. v. Coll.

De „*Bibliotheca Missionum*" van Rob. Streit O.M.I. door Duitsche missiologen ontworpen, waarin alle boeken en geschriften worden vermeld, die op missiewerk betrekking hebben, en reeds verschenen of nog in manuscript bleven tusschen het jaar 1502 en 1910, zou in haar „Supplementen" een veelvuldig gebruik kunnen maken van deze Bibliographie. tome I en II, om enkele grootere lacunes aan te vullen, zoo bijv. v. Coll. Maar ook omgekeerd had de auteur v. Bd. II der Bibliogr. C.s.s.R., enkele malen met voordeel Streits „Bibliotheca" III — American. Missions-litteratuur — kunnen benutten. Voor Bd. 3 zal dit zeker noodig zijn. De prijs is wel gering voor zulk een kostbaar werk. f 7.00.

W. E. J. C.s.s.R.

---

[1]) Zie over P. Coll.: Het Missiewerk. De 4. 1922—23, p. 17—20. Van zijn 12 degelijke publicatiën, door Rob. Streit niet vermeld, stippen we de volgende aan: 1. Zeden en Gewoonten der Indianen in Suriname, 1886. 2. Sanimee Karetaale de Katechismus van het Bisdom Haarlem in 't Caraïbisch, 1887. 3. Eléments de doctrine chrétienne en langue arrowaque, 1892. 4. Gegevens over Land en Volk van Suriname, — in de Bijdragen tot Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië, 2e Ed. 1904. 5. Katholiek Verweer op Hernhutters-aanval (Negerengelsche apologie) 1903. 6. Den les nanga des Evangeli foe heeli Jari, 1904 (Evangili en négroanglais (R. Streit). 7. Matrimonia indigenarum Surinamiensium (in Anthropos 1907). 8. Contes et légendes des Indiens de Suriname. Anthropos 1908—1909.

N.B. R. Streit vermeldt van C. v. Coll. alleen de Nos. 2 en 6 in zijn Bd. III, De Beknopte Geschiedenis der Kath. Missie in Suriname v. Bossers, staat bij R. Streit op naam van C. v. Coll.

[2]) Werken van andere Fransche en Belgische missionarissen vindt men nog op p. 302. Paguot; p. 303, Paris, p. 133 Dufonteny; p. 188. Eug. Hengvart (b). p. 196. Julius Hocquart; p. 426 M. Touchaux. Voor P. M. Rikken, zie p. 351.

Megen, Petrus van. — S.S. C.C. — *Mijn eiland in de Stille Zuidzee.* — Schetsen uit mijn missionaris-leven bij de Maori op de Cook-Eilanden. Met teekeningen door den Schrijver. — Uitgave Paters der H.H. Harten, Ginneken N.B. 1935.

Dit pretentielooze en keurig-uitgegeven boekje bevat verschillende aardig-geschreven schetsen uit het eenzame missieleven op de eilanden van de Stille Zuidzee ; enkele ervan verschenen reeds vroeger in de missierubriek van den „Vriend der Heilige Harten". De missionaris-schrijver had geen andere bedoeling dan eenvoudigweg zijn lief en leed te vertellen, dat hij heeft meegemaakt bij zijn bruine broeders, de Kanakken. Een paar hoofdstukken, en niet de minst verdienstelijke, over de oude geschiedenis van Atiu en van Mangaia handelen over de eeuwenheugende tradities van genoemde eilanden en bevatten een schat van ethnologische gegevens, die overigens door heel het boekje verspreid liggen. Een slotwoord wijst op de te waardeeren bedoelingen van de Miva (Missie Verkeersmiddelen Actie). A. M.

Berg, Prof. Dr. L. — *Christliche Liebestätigkeit in den Missionsländern.* Herder & C., Freiburg i. Br. 1935. — 214 S. Mit 8 Kunstdrucktafeln und 2 Farbtafeln.

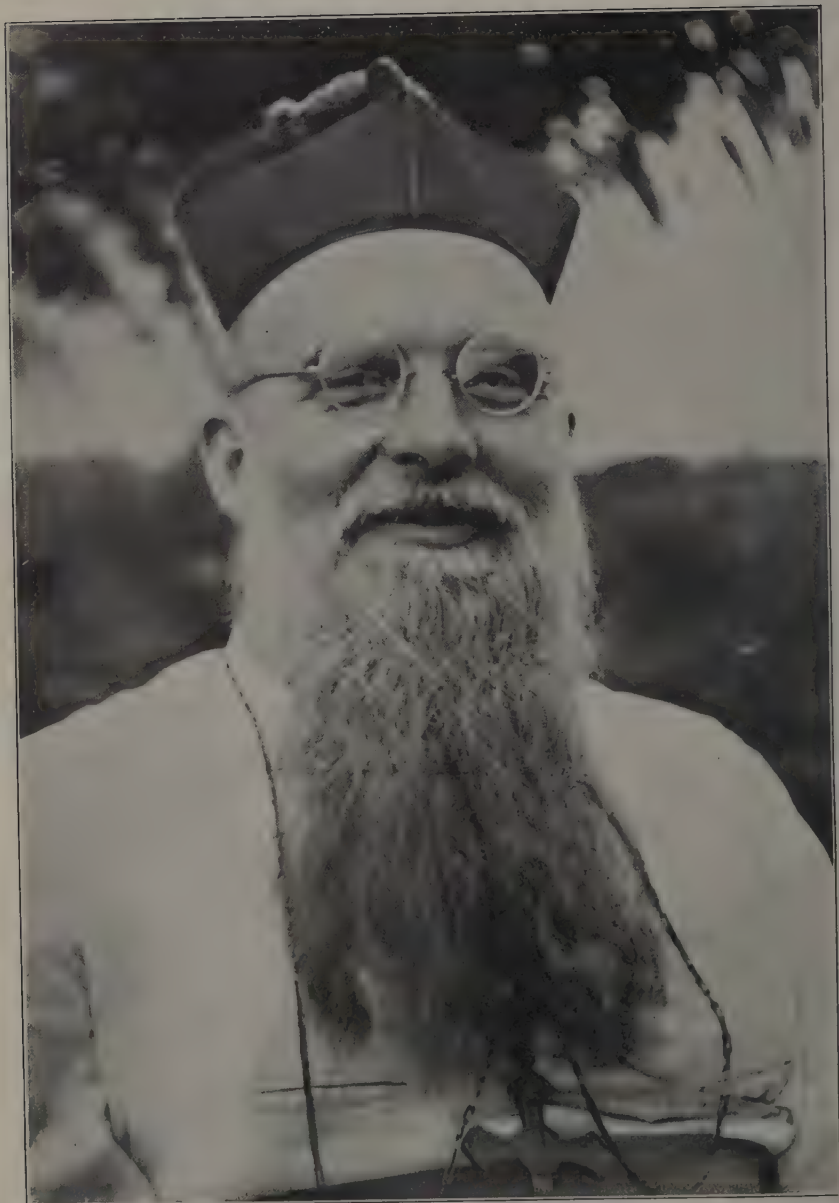
De Sch., sinds 1919 in de missiebeweging van Duitschland werkzaam en bekend door zijn driedeelig werk : die Katholische Heidenmission als Kulturträgerin, Gladbach-Reydt, 1927, heeft in dit populair-apologetisch boek de stof, door den Oppersten Raad van het Werk der Voortplanting des Geloofs als bijzonder thema voor het jaar 1935—1936 aangegeven, uitgewerkt. In zes hoofdstukken handelt hij achtereenvolgens over het missiewerk, dat het werk van Christus voortzet ; over de medische missiewerkzaamheid van de missionarissen als zoodanig ; over den missiearts en de medisch-gevormde missiebroeders en zusters ; over tropenhygiëne, bestrijding van epidemieën en melaatschenzorg ; over christelijke liefdadigheid in de missie-asylen ; over hulp bij catastrophen in de missielanden. Bij de verwerking dezer uitgebreide stof heeft Sch. veelvuldig gebruik gemaakt van nog-niet-gepubliceerde berichten naar de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs te Rome, zoodat het boek ook hierom bijzondere aanbeveling verdient. A. M.

Kruis en Kris. Wernhoutsburg, Zundert N.B. 1935.64 blz. — f 0.25.

Deze bescheiden brochure, geschreven door de Lazaristen A.B. en J.W., bevat een bundeltje vlotte missieverhalen, zich groepeerend rond de missiestatie Blitar (apost. pref. Soerabaja, Oost-Java). Zij verschenen reeds ten deele in het tijdschrift St. Vincentius à Paulo en bedoelen iets mee te deelen van den strijd (Kruis en kris zijn beide wapens) om het kruis te planten in Blitar's dèssa's, bergen en vlakten. A. M.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 31 Oct. 1936. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.

MGR. F. BLESSING
APOSTOLISCH PREFECT VAN BONDO

BIJ HET PORTRET VAN MGR. F. BLESSING

APOSTOLISCH PREFECT VAN BONDO

't Was op den veertienden December dat ik een brief ontving van den Zeergeachten Hoofdredacteur, waarin Zijn Eerw. mij vroeg om een artikel te schrijven bij een portret van den Apostolischen Prefect onzer Congo-missie, Mgr. F. Blessing. Gaarne wilde ik aan dit vereerend verzoek voldoen, en zoo was ik reeds dien zelfden dag aan 't bladeren en aan 't lezen in het bij 't tienjarig bestaan dezer missie verschenen boekje „De nieuwe Dag", waarin die eerste jaren staan beschreven. Op blz. 14 lees ik daar: „Het was op 14 December, om elf uur, dat onze missionarissen, na een reis van twee en een halve maand, in het gebied Bondo aan de Uelé aankwamen." Precies zestien jaren werken de Kruisheeren dus in Congo.

Zestien jaren geleden! In de feestelijk versierde kerk van St. Agatha, waar het gouden kloosterfeest van den Magister Generalis der Orde: Mgr. H. Hollman z.g. gevierd werd, had 29 September het plechtig afscheid plaats gehad en werden de missiekruisen uitgereikt. Die missie was als 't ware het geschenk op het gouden jubelfeest van den onvergetelijken, den stoeren werker en bouwer onzer Orde, een feestgeschenk met gouden toekomst.

Wel was het geen gemakkelijke taak, welke de eerste missionarissen in Congo wachtte. De Uelé, gelegen in het Noord-Oosten van den Belgischen Congo, werd in 1898 ter missioneering gegeven aan de Witheeren van Tongerloo, doch dit gebied was veel te groot om intensief te kunnen worden gemissioneerd. Op verzoek van den Prelaat van Tongerloo was reeds een gedeelte afgescheiden en toevertrouwd aan de Belgische Dominicanen en ook nu nog bleek een verdere splitsing gewenscht, ja noodzakelijk. In 1920 had door de Congregatie tot Voortplanting des Geloofs opnieuw een verdee-

ling van het Uelé-district plaats. Kardinaal van Rossum, de toenmalige Prefect van de Propaganda, maar tegelijkertijd ook Protector der Kruisheerenorde, verzocht de Kruisheeren zich hiervoor beschikbaar te stellen, gezien het verlangen dat bij de Orde van het H. Kruis bestond om zich ook aan het eigenlijke missiewerk te gaan wijden. Door de Kruisheeren werd aan dit verzoek van den grooten Missiekardinaal voldaan : zij verklaarden zich bereid een deel van het Uelégebied te aanvaarden. En zoo werd dan het Noordelijk gedeelte aan de Kruisheeren toevertrouwd : een gebied zoo groot als Holland en België samen, waar nog geen enkele missiepost gesticht was, waar een enkele missionaris der Witheeren wel eens een onderzoekingsreis ondernomen had, waar hier en daar wel enkele Christenen woonden — men schatte het aantal op ongeveer twee honderd en vijftig —, doch die door hun heidensche omgeving hun geloof nu juist niet heel vurig beleefden. Een missie dus, welke van de grondslagen af, moest begonnen worden. In 't gedenkboek der Witheeren, bij 't zilveren jubilé verschenen, leest men van ontzettende offers, welke de Witheeren, vooral in de eerste jaren, brachten. Onbekend met het tropisch klimaat, zijn er tal van slachtoffers onder de eerste missionarissen gevallen. God zij dank, hebben de Kruisheeren van de ervaringen der Witheeren kunnen profiteeren en tellen we in die zestien jaren slechts drie dooden onder de Kruisheeren, terwijl vijf missionarissen repatrieerden. Dat neemt niet weg, dat 't zware, tropische klimaat veel van de krachten onzer missionarissen opvordert.

De bevolking wordt geschat op een twee honderd duizend, althans volgens de nieuwste gegevens. 't Zijn negers zonder eenige beschaving of ontwikkeling, met goede eigenschappen ongetwijfeld, doch met nog heel veel meer ondeugden. Maar wat kan men ook al verwachten van menschen, die het bovennatuurlijke genadeleven moeten missen en zijn overgelaten aan eigen driften en hartstochten !

We willen hier geen geschiedenis gaan schrijven van die zestien jaren missiearbeid, dat zou te ver voeren en mogelijk zal 't U niet interesseeren. Zestien jaar ingespannen arbeid, van planten en wieden, van teleurstellingen en van successen, van zware offers en rijke vruchten, zoo kunnen we die geschiedenis in 't kort samenvatten. En de resultaten ?

Voor me ligt het jaarverslag per 30 Juni 1936: „Pro archivo curiae Generalitiae" staat er op. De Magister Generaal heeft 't mij ter bewaring gegeven en zoo kan ik er de jongste gegevens uit aanhalen. Tot duidelijk begrip plaats ik hier naast elkaar cijfers uit het eerste jaarverslag (1921) en van vijftien jaar later (1936):

	1921	1936	
Missieposten	1	8	
Kruisheeren: priesters	4	19	(inmiddels nu
„ broeders	2	12	reeds 22)
Broeders van St. Gabriël	—	5	
Zusters van Berlaer	—	13	
Rel. Ursulinen	—	10	
Inlandsche Broeder-Congregatie	—	4	Broeders
		6	Postulanten
		6	Aspiranten
Inlandsche Zuster-Congregatie	—	5	Aspiranten
Groot-Seminaristen	—	3	
Klein-Seminaristen	—	45	
Christenen	600	13253	
Plechtige Doopsels	329	1843	
Doopsels in stervensgevaar	225	1006	
Huwelijken	—	242	
H.H. Communies	25716	492209	

Hoe 't er na èèn jaar uitzag en hoe dat verder in de volgende vijftien jaar opbloeide, kunt U dus gemakkelijk vergelijken. We gelooven niet te veel te zeggen als we vaststellen, dat er alle reden is om O. L. Heer dankbaar te zijn voor den grooten zegen, welke op den missiearbeid in Congo heeft gerust. We mogen ook gerust onze missionarissen prijzen voor hun buitengewoon opofferenden arbeid van deze zestien jaren.

Dit artikel werd geplaatst bij de foto van Mgr. F. Blessing. Monseigneur is de tweede Apost. Prefect. De eerste, Mgr. Konings z.g., heeft betrekkelijk kort de missie, door hem gesticht, als Prefect mogen besturen. In 1926 benoemd, overleed Mgr. reeds 9 Juni 1929. De algemeene verwachting was toen, dat Pater Blessing de opvolger zou worden van den zoo vroeg gestorven Mgr. Konings. Hier is inderdaad 't spreekwoord vervuld: vox populi vox Dei. In Januari

1930 werd Pater Blessing door Z. H. den Paus tot tweeden Apostolischen Prefect benoemd.

We willen hier geen lofredenen op Monseigneur gaan schrijven. In deze ongeveer zeven jaar, dat hij de missie bestuurde, verdubbelde het aantal missieposten, steeg het aantal christenen van 5500 tot 13250. Enkel deze getallen zouden ons aanleiding genoeg daartoe geven.

Slechts op èèn punt willen we hier wijzen. Monseigneur was en is nog steeds de groote ijveraar en werker voor de inlandsche roepingen. Nog als overste van den missiepost Bili, vroeg en verkreeg hij van Mgr. Konings om in Bili de eerste, teere plantjes van 'n priesterroeping in jonge negerzielen te verzorgen. Gods genade heeft die plantjes doen groeien. Reeds in 1926 kon de eerste negerjongen gezonden worden naar het seminarie der Paters Jezuïeten in Lemfu. In 1927 volgde een tweede, in 1928 twee, in 1929 weer twee jongens. Zoo breidde zich dit getal jaarlijks verder uit en werd het noodzakelijk een eigen seminarie in Bondo te bouwen. En alhoewel dit gebouw nog niet voltooid is — groote bouwwerken vragen groote geldsommen — zijn er nu reeds 43 jongens in gehuisvest.

Ook de roeping tot het kloosterleven heeft de groote liefde van den Apostolischen Prefect. Eenige jaren geleden werden de eerste grondslagen gelegd van een Broeder-Congregatie : de Broeders van het H. Kruis, die, zooals U boven kunt zien, reeds 16 geprofesten en aspiranten telt. Nog maar heel kort geleden is ook een begin gemaakt met een kloosterstichting voor negermeisjes. Moge het ideaal van Mgr. Blessing weldra in vervulling gaan en hij de eerste zwarte priesters in Uelé geleiden naar 't altaar des Heeren.

Gaarne willen we nog hierbij allen dankzeggen, die door gebed en offer onze missionarissen in Congo hielpen bij hun heerlijk werk. In het bijzonder denken we hier aan het St. Petrusliefdewerk. Moge dit artikel er toe hebben bijgedragen dat die hulpvaardige belangstelling worde bestendigd en zoo mogelijk nog uitgebreid.

St. Agatha. J. BUSÉ, O.S.C.
proc. miss.

DE HEILIGE VADER OVER DE MISSIEPLICHT DER PRIESTERS

Tot slot van het drukbezochte 2e Internationale Congres van den Priestermissiebond dat van 13—15 Nov. te Rome bijeenkwam, hield de H. Vader — trots de lasten van den ouderdom, die hem toen reeds zichtbaar drukten — gedurende een uur een toespraak vol vaderlijke zorg en treffende gedachten. Wij meenen goed te doen deze vermaningen van Christus' plaatsbekleeder tot stichting der leden van den Priestermissiebond hier weer te geven aan de hand van het verslag, dat de Osservatore Romano daarvan op 16 November gaf.

De redenen, waarom de priester, d.w.z. *elke* priester een groote missieijver moet aankweeken en ontplooien bracht de H. Vader tot twee terug: de dankbaarheid voor de gave des Geloofs en een juist inzicht in het karakter van het Priesterschap.

De *dankbaarheid* — aldus de H. Vader — komt op de eerste plaats.

Op alle geloovigen rust de plicht van dankbaarheid voor de onmetelijke, onvergelijkelijke weldaad, welke zij van God hebben ontvangen en nog ontvangen in de gave van het *Geloof*: van het Geloof, dat allen verlicht, allen troost, alles belooft en al zijn beloften vervult; zonder dat Geloof zijn wij slechts blinden, omgeven door een ondoordringbare duisternis, waarin wij alleen maar kunnen waarnemen, wat de zichtbare, stoffelijke schepping ons biedt; door dat Geloof zijn wij ingewijd in de innigste geheimen van het goddelijk leven-zelve, en in de werken, die uit dat goddelijk leven zijn ontsproten tot heil van de wereld; zonder dat licht is het natuurlijke, beperkte aardsche licht maar zwak, omfloerst en ontoereikend: onuitputtelijk daarentegen is de kracht van het licht, dat van de heerlijkheid van het Geloof afstraalt over de schepselen, zoodat wij ook de stoffelijke ordening der

dingen beter kunnen verklaren. In deze gave van het Geloof wortelt het goddelijk leven waarop het leven van den mensch is ingeënt ; dat Geloof, waarop al onze hoop is bevestigd en waarop berust de zekerheid van de eeuwige belooning, de kroon van alles, is dan ook waarlijk de gave, welke iedere geloovige naar recht en plicht doet uitroepen : ,,Quid retribuam Domino, pro omnibus quae retribuit mihi ?"

En ziet, nu biedt zich aan ons een middel aan, waardoor wij God kunnen danken voor deze gave en voor alles wat daarmee samenhangt, op een passende, d.i. op een *daaraan beantwoordende* wijze ! Dit woord lijkt misschien stoutmoedig, wanneer men denkt aan de oneindige grootheid en aan de eindelooze waarde van die gave, maar toch is die uitdrukking juist. Daarom doen de priesters, vooral de pastoors, een goed en voortreffelijk werk, door aan de zielen, die naar hen luisteren, te doen begrijpen hun groote, allerzwaarste plicht, maar ook het groote geluk dat er gelegen is in het feit, dat zij door de missien te steunen op een evenredige wijze kunnen beantwoorden aan de eindelooze plicht van dankbaarheid voor het Geloof dat zij zelve ontvangen hebben ; door te ijveren voor de uitbreiding des Geloofs zijn wij allen in staat, om met kinderlijk vertrouwen tot God te zeggen : ziet in ruil voor het Geloof, dat Gij ons hebt gegeven, schenken en bezorgen wij nu het Geloof aan onze broeders. 'n Goddelijke gave in ruil voor een goddelijke gave ! En hierin ligt waarlijk de groote rechtvaardiging, ja, de verheerlijking van het werk, dat door den Priestermissiebond tot stand komt : Geloof in ruil voor Geloof. Er is geen andere gave, die het Geloof evenaart, dan juist het Geloof, dat een ziel, een menschelijk leven zoekt.

Maar dit is slechts de dankbaarheid die allen mogelijk is : de minste der geloovigen evengoed als de eersten en degenen, die het hoogste verheven zijn, kunnen deze veelzeggende woorden spreken uit dankbaarheid voor de groote gave van het Geloof dat zij ontvingen. Maar wat te zeggen van de velen, die staande temidden van de menigte der geloovigen, door een samenloop van kostbare omstandigheden, deze zelfde gave in een nog heerlijker en heilzamer mate bezitten ? Wat te zeggen van ons, Priesters, vooral wanneer wij de volheid van het Priesterschap bezitten ? Hoe moet onze dankbaarheid zijn, wanneer wij bedenken, dat

het Geloof in zoo heel bijzondere en grootsche mate aan ons is toebedeeld ? Wanneer het Geloof in ons aanwezig is, niet slechts als het licht, dat de wegen der wereld verlicht en het pad van onzen aardschen pelgrimstocht vergemakkelijkt ; wanneer het in ons is, niet slechts met de gewone schatten van het bovennatuurlijke leven, maar met heel den rijkdom, de heerlijkheid en de macht van het Priesterschap, zoodat het ons, ieder van ons, maakt tot een bron van licht, liefde en genade, zoodat het van ons datgene maakt, wat God-zelf maar maken kan van een ziel door het Geloof, dat zij verkreeg ? Waarlijk, onze dankbaarheid moet nog veel nadrukkelijker, veel intenser zijn. Ons leven, onze dagelijksche diensttaak moet staan op de hoogte van Gods eigen werkzaamheid ; onze levenstaak is het voor alle zielen afzonderlijk de heerlijke, overloopende bron te zijn van zulk een groote gave. Daarom wordt dan ook onze plicht van dankbaarheid zooveel zwaarder ! Gij mijn geliefde Zonen hebt dan ook in de gedachten en het hart van God gelezen door aan die zoo verheven, noodzakelijke plicht een groot deel van uw energie en priesterlijke werkzaamheid te schenken, en bereid te zijn om zoo wijd en zoo diep als maar mogelijk is, de gave van het Geloof in de zielen te vermenigvuldigen. En het is uitermate troostvol te bedenken, dat wij aan God aldus zulk een blijk van onze erkentelijkheid mogen aanbieden.

Maar, geliefde Zonen, Wij willen U nog een andere beschouwing voorleggen : een beschouwing, die nauw samen hangt met de *aard-zelf van het priesterschap*.

Ons Priesterschap is, tot onze onvergelijkelijke glorie, niets anders dan de voortzetting, en door eenheid in wezen, in werken en in uitwerking, de verlenging van het Priesterschap-zelve van Christus Jezus Onzen Heer, Onzen Koning, onzen Oppersten Priester. Zóó roepe wij Hem immers aan en Hij heeft het recht, zóó aangeroepen te worden : Opperste Priester ,Priester en Offerande tegelijk ! Een Priester als Hij was noodig voor die offerande, welke een oneindige en volledige genoegdoening aan de goddelijke Rechtvaardigheid moest schenken. Uitsluitend Hij, Onze Heer, kon die Priester zijn. Maar nu zijn wij, de opvolgers van Jezus Christus. Ons priesterschap staat niet naast en onder het Zijne,

maar is volkomen de voortzetting van het Zijne. En dat zijn geen dingen die *wij* verkondigen : Hij-zelf heeft dat gezegd. Hij-zelf *bewerkt* dat : we behoeven slechts te denken aan de offer-woorden, waardoor de Persoon van Christus-zelve in onze persoon, het wereldverlossend Offer vernieuwt.

Welnu, het priesterschap van Christus is in wezen een missiepriesterschap.

Aan deze waarheid worden wij niet slechts herinnerd wanneer de Zaligmaker wordt genoemd : „de Gezondene door den Vader" ; alle andere malen dat de Heer spreekt over Zijn Zending : „sicut misit me Pater, et Ego mitto vos", wordt de zending van de Apostelen herleid tot de goddelijke zending-zelve, waarvan zij is afgeleid : „*Zóó* zend *Ik* ook *u*." Zoo is Jezus, de eerste missionaris; en dus is in waarheid het Priesterschap van Christus een Missie-Priesterschap. Dàt is dan ook het bisschoppelijk Apostolaat in zijn eerste beteekenis, in zijn onvergankelijke levenskracht! En aldus is er in de Kerk één eenig Priesterschap, en het is in wezen een missiepriesterschap. Dit begrip onthult juist in zijn eenvoud zijn hooge verhevenheid. Onze Heer is gekomen om niets anders te doen dan hetgeen de missionarissen doen in de missiën : naar alle zijden uitdragen de schatten der Verlossing, de waarde van de Liefde, de rijkdommen van het Priesterleven.

Indien dus de missieijver en de weldoende activiteit om deze om te zetten in daden *ontbreekt* aan ons priesterschap, dan ontbreekt daaraan iets *wezenlijks* ; het is dan ook absoluut noodzakelijk dat wij ons daarvan daadwerkelijk bewust zijn ! En gij, geliefde priesters, gij hebt geen andere beweegredenen noodig, om zelf de noodzakelijke conclusies te trekken uit deze waarheid, naar de mate waarin uw priesterlijke godsvrucht u daartoe in staat stelt.

Moge de dag komen — zoo wenschte de Heilige Vader — dat er niet alleen geen enkele pastoor meer is, die ooit vergeet zijn geloovigen te doordringen van hun onmetelijke plicht van dankbaarheid tegenover God — die zij niet beter kunnen toonen dan door het missiewerk te ondersteunen — maar waarin *alle* priesters van heel de wereld — (wat een heerlijk schouwspel, wat een onbeschrijfelijk visioen) — zich wijden aan dit prachtig apostolaat.

Tot besluit merkte de H. Vader op, dat hem uit de statistieken van den P.M.B. was gebleken, dat er slechts weinig bisdommen

zijn, waar het ledental van den P.M.B. de helft van het aantal diocesane priesters te boven gaat of zelfs maar bereikt. „Wij vragen ons af, gelijk gij, geliefde Zonen, het U afvraagt: waarom slechts de helft, of minder dan de helft en niet *letterlijk-allen* ? Ja, waarom niet allen, alle priesters van God en van de Kerk! Want alle priesters hebben toch niet alleen gelijk de gewone geloovigen de gave des Geloofs, maar ook de gave van het Priesterschap ontvangen met alle grootsche, onbeschrijfelijke en onbegrijpelijke schatten die het Priesterschap ons elken dag openbaart.

KATHOLIEKE ACTIE EN MISSIE-ACTIE

Toen Christus stierf op het Kruis om de opdracht te vervullen, die zijn hemelsche Vader Hem gegeven had n.l. alle menschen te verlossen, weer terug te brengen tot de liefde met den Vader, — toen was nog niet op datzelfde oogenblik die universeele verlossing bereikt. En ook thans is het nog ongeveer 4/5 gedeelte van de menschheid, in wie Christus' verlossing nog niet is verwezenlijkt en die Christus nog niet kennen of Hem althans nog niet kennen, zooals Hij is. Daarmee is Christus zelf niet in zijn taak tekort geschoten. Want na alle verlossingsgenaden te hebben verdiend, wil Hij ze toegepast zien door bemiddeling van de door Hem gestichte Kerk, die in dien zin het verlengstuk van Christus kan genoemd worden. Ofschoon Hij gestorven is immers, leeft Hij nog voort in zijn mystiek Lichaam, in de Kerk en derhalve ook in iederen mensch, die krachtens zijn Doopsel als lidmaat tot dat mystiek Lichaam is gaan behooren.

Maar dan volgt ook — dwingend noodzakelijk — de conclusie, dat elke christen deelt in dezelfde opdracht, die Christus van zijn hemelschen Vader ontving; dat dus elke christen krachtens zijn lidmaatschap van het mystiek Lichaam van Christus gehouden is Christus' verlossingswerk voort te zetten en tot voltooiing te brengen.

Gesteld dus het feit van de universeele bestemming der verlossingsgenaden en daarnaast de plicht om deze heilsgoederen aan allen mee te deelen — in de normale orde — door bemiddeling

van menschelijke organen, dan volgt daaruit het recht, maar ook de plicht daartoe van den kant van de menschen. De zonde als verlossingshypothese was algemeen en aan menschelijke bemiddeling gebonden ; ook de verlossingsdaad wil algemeen zijn en een mensch tot middelaar hebben. Zoodoende is missie niets anders dan de voortzetting van de door Christus gebrachte verlossing. En zoo mogen we dus van iederen christen vragen, dat hij in zich voelt, wat Christus in zich voelde ; liefde voor alle zielen en liefde voor God, — een drang tot doorzetting van Christus' verlossingswerk. Niet alleen zichzelf, maar heel de wereld meeverlossen : dat is de taak van iederen gedoopte in het bijzonder.

Hoewel zeer schematisch, hoop ik toch op deze wijze voldoende te hebben aangetoond, dat er een missieplicht bestaat voor ieder lid van Christus' Kerk. Ook onze Bisschoppen voelen de noodzakelijkheid aan, dat deze idee gemeengoed wordt van alle geloovigen ; en het is niet zonder reden, dat de nieuwe groote catechismus een aparte les zal bevatten over den missieplicht van iederen katholiek.

Echter is die missieplicht niet voor ieder van dezelfde daadwerkelijke uitwerking en van dezelfde gestrengheid. 'n Verschillenden missieplicht hebben b.v. de missionarissen in de missielanden en de geloovigen in de christelijke landen ; 'n verschillenden ook onze priesters en onze gewone geloovigen. En ik hoop in het vervolg te kunnen aantoonen, dat ook zoo de K(atholieke) A(ctie) haar eigen, specifiek gefundeerden plicht tot missie-actie heeft.

Nu is er een voor de hand liggende moeilijkheid. De wereld, die de leden van Christus' mystiek Lichaam mee moeten verlossen, is groot en door ons in z'n geheel niet te overzien. Een groot gedeelte ervan dreigt aan onze aandacht te ontsnappen ; en het gevaar is niet denkbeeldig, dat zoo ons apostolaatsleven zich zal beperken tot enkelen in onze onmiddellijke omgeving, vooral nu in onzen tijd die onmiddellijke omgeving veelal een groote aandacht vraagt. En toch : er is nog een ander werkterrein voor ons apostolaat, dat we niet *mogen* vergeten. Want ons katholiek apostolaatsleven *moet bewust* opgaan in den dienst van *allen*. Het woord „katholiek" beteekent immers „algemeen".

Het is zoo zielig, dat de apostolaats-horizon van katholieken dikwijls zoo dichtbij en zoo smal is en dat hun apostolaat zoo

bekrompen, eigenlijk zoo egoïstisch is. Over eigen nood en die uit de onmiddellijke omgeving wordt hoog opgegeven en die staat op den voorgrond. En verder in den mist de groote nooden en de groote belangen van Christus' Wereldkerk. En het gevolg is, dat Christus' groote Kerk in den vreemde kan wachten. Dat is alles lijnrecht in strijd met den naam, dien ze dragen.

Hiermee wil ik niet beweren, dat de nood in onze onmiddellijke omgeving niet groot kan zijn, maar wel dat er een eenigszins scheeve verhouding bestaat tusschen ons apostolaat in onmiddellijke omgeving en dat, hetwelk gericht is op verder afgelegen gebieden, met name de vreemde missiën. De feiten zijn daar om te bewijzen, dat het bewuste apostolaat voor de vreemde missiën onder de katholieken, op welke wijze dan ook, afneemt. De oorzaak is, dunkt me, voor 'n groot gedeelte hierin gelegen, dat men in de voorbije jaren den missieplicht te veel gemotiveerd heeft door het medelijden met die arme heidenen op te wekken. Dit motief spreekt niet meer voor menschen van onzen tijd, die overal nood zien en overal dus hun medelijden kunnen laten gelden ; met het gevolg, dat men meer en meer gaat handelen volgens het spreekwoord : het hemd is nader dan de rok.

We moeten daarom den plicht tot missie-actie meer zien — zooals ik het boven motiveerde — als een plicht, voortkomend uit ons lidmaatschap van het mystiek Lichaam van Christus. We moeten die overweldigende idee ook werkelijk als iets groots durven zien en de konsekwenties ervan durven dragen. Die machtige wereld- en volkeren omvattende levenseenheid van het Corpus Christi mysticum : Hij het Hoofd, het leven- en leiding gevende beginsel en wij allen, die gedoopt zijn, zonder uitzondering de ledematen, die deelen in diezelfde levenseenheid, in één bovennatuurlijk goddelijk leven, maar die dan ook deelen in Zijn wil, Zijn verlangens, Zijn idealen. Dat begreep de eerste missionaris : „Ik leef niet meer, maar Christus leeft in mij" (Gal. 2, 20). Dat begrijpt ook de Paus ; en daarom is er bij hem geen disproportie tusschen de verschillende richtingen van zijn apostolaat, maar heeft elke actie haar juiste plaats. Dat kan in het bijzonder ook de K.A. begrijpen en in toepassing brengen in navolging van den Paus en zoo in dat licht o.a. meer uitdrukkelijk haar houding bepalen tot de missie-actie, „de eerste van alle katholieke werken". Want missie-actie

en K.A. sluiten elkaar niet uit ; integendeel, de eerste is een „zeer voornaam" (laat ik mij voorloopig zoo uitdrukken) en essentiëel onderdeel van de tweede.

* * *

Wat is K.A. ?

In het mystiek Lichaam van Christus kunnen we onderscheid maken tusschen leden en organen. Leden zijn zij, die tot de zichtbare Kerk behooren zonder meer ; organen nemen in de zichtbare, sociale structuur van de Kerk een bijzondere positie in. Voorbeelden van deze laatste zijn b.v. de hierarchie, de ordensstand, de huwelijksstaat.

Een lid van de Kerk heeft reeds als mensch op grond van de algemeen geldende goddelijke geboden den plicht tot apostolaat. En deze plicht tot apostolaat groeit door het H. Doopsel en het H. Vormsel uit tot een nieuwe ernstige plicht van gebed, offer, voorbeeld, woord en daad in dienst van het apostolaat. Verschillend hiervan is de apostolaatsplicht, die de organen hebben krachtens hun bijzondere positie. Zoo berust de hierarchie als orgaan op de positieve zending door Christus, die gegeven wordt krachtens het wijdingskarakter. En evenzoo is ook krachtens het Doopsel en het Vormsel de mogelijkheid geschapen, dat de Kerk ook de leeken positief tot een bijzondere positie roepen kan.

De Kerk heeft dat gedaan. En die positieve oproep van de Kerk aan de leeken tot deelname aan het hierarchisch apostolaat, tot hulp van den priester in zijn apostolisch ambt, constitueert het wezen van de K.A. De Kerk roept de leeken positief, met het gevolg, dat deze de hun toegewezen taak vervullen als orgaan van dien oproep en die zending, in opdracht en krachtens volmacht der Kerk.

Het doel van de K.A. valt dan ook samen met dat van de hierarchie : de uitbreiding van het Rijk Gods onder de menschen. Het hierarchisch apostolaat strekt zich uit tot de geheele wereld, omdat Paus en Bisschoppen de opvolgers zijn van de Apostelen, tot wie Christus gezegd heeft : „Ite in mundun universum et praedicate Evangelium omni creaturae ; gaat heel de wereld door en predikt het Evangelie aan ieder schepsel". (Marc. 16 ; 15)

In dat apostolaat, in die bovennatuurlijke actie, die door de

hierarchie krachtens goddelijke zending gevoerd wordt met het doel de menschen tot Christus te brengen, in dat apostolaat participeert de K.A. Zij moet er dus mede voor zorgen, dat Gods souvereiniteit, die zich de iure uitstrekt over alle menschen, ook de facto door allen worde erkend.

Dat is de grootsche taak van de K.A. ; één in doelstelling, maar veelzijdig in uitvoering. En dat in die veelzijdige uitvoering ook de missie-actie haar plaats opeischt, zal gerechtvaardigd zijn als ook het apostolaat van de hierarchie, waarin de K.A. participeert, aan de missie-actie een plaats toekent.

Krachtens goddelijke instelling wordt de kerkelijke hierarchie geconstitueerd door den Paus en de Bisschoppen.

Het apostolaat van den Paus strekt zich vanzelfsprekend uit over de geheele wereld. Ook over de vreemde missielanden, zooals blijkt uit de missie-encycliek „Rerum Ecclesiae" van Pius XI (28 Febr. 1926) : „Zoolang Ons volgens goddelijk raadsbesluit het gebruik van het levenslicht gelaten wordt zal zeker dit deel van ons apostelambt (het missiewerk) Ons voortdurend in spanning en zorg houden ; want daar Wij dikwijls er aan denken, dat het aantal heidenen geschat wordt op een milliard, heeft Onze geest geen rust (II Cor. 7, 5) en het schijnt Ons, dat ook Wij worden aangespoord met het profetenwoord : Roep en houd niet op, verhef uw stem als een bazuin (Is. 8, 1)".

Aan dat missiewerk van den Paus moet dus ook de K.A. deelnemen. En dat wel volgens de algemeene richtlijnen, die de Paus zelf geeft. En nu blijkt uit verschillende pauselijke uitspraken van de laatste jaren, dat de opperste Leider van de K.A. ook de missie-actie wil ingeschakeld zien in het actie-program van de diocesane K.A. van de geheele wereld. Uit die vele uitspraken wil ik er enkele, de meest treffende, citeeren. „Het hierarchisch apostolaat.... wordt eerst in de missie-actie, die het apostolaat is bij uitnemendheid, in de geheele volheid van zijn eigen beteekenis verwezenlijkt" (toespraak van 4 Mei 1932 tot een studentenorganisatie voor K.A.). En bij gelegenheid van het eeuwfeest van Christus' Verlossing sprak de Paus : „Voorzeker, in dien tragischen doodstrijd van Christus, die zich afvroeg : quae utilitas in sanguine meo, is toch een troost opgekomen : de Verlosser heeft dien missieijver voorzien, die gist in de harten der jonge leden van de K.A." (25 April

1933). En om nog slechts één uitspraak te citeeren neem ik de woorden, die de Paus sprak bij de opening der Wereldtentoonstelling voor de katholieke Pers tot Journalisten uit 45 landen van Europa en Amerika en uit 53 landstreken van Azië, Afrika en Oceanië (12 Mei 1936) : „Wij willen alles aan allen gezegd hebben, wanneer Wij verklaren, dat het hier (waar het gaat over missie-actie) de meest waarachtige en echte voortzetting betreft van het eerste hierarchisch apostolaat en dus de hoogste en belangrijkste werkzaamheid van de K.A." Duidelijker en ondubbelzinniger kan het al niet gezegd worden. En commentaar is zeker hier overbodig !

De K.A. in een bepaald bisdom neemt meer speciaal deel aan het apostolaat van haar bisschop en ontvangt van hem de nadere en concrete preciseering van de bevelen en richtlijnen van den Paus voor een doeltreffende actie in haar diocesane organisatie.

Hoever strekt zich nu het apostolaat van den bisschop, waaraan de K.A. moet deelnemen uit ? Het strekt zich uit over het hem toevertrouwde bisdom. Maar strekt het zich ook uit over de missielanden ? Pater Ed. Loffeld C.S. Sp. zoekt in zijn gedegen artikelenreeks in De Tijd van Juni 1936 — waaraan we ook bij het voorgaande reeds een en ander ontleenden — het antwoord in de volgende passage van bovengenoemde „Rerum Ecclesiae". „Indien niemand van de gemeenschap der geloovigen zich aan dezen (missie)plicht kan onttrekken.... zoudt Gij dat dan kunnen, Eerwaardige Broeders, die, ieder voor uw gebied, in de volheid van het priesterschap van Godswege gesteld zijt over de christelijke priesterschap en het christenvolk ? Wij lezen immers, dat Jezus Christus niet aan Petrus alleen (wiens Stoel Wij bezetten), maar aan alle Apostelen, in wier plaats Gij gekomen zijt, bevolen heeft : „Gaat over de geheele wereld en predikt het Evangelie aan alle schepsel", waaruit blijkt, dat de zorg voor de voortplanting van het Geloof op die wijze Onze taak is, dat Gij aan Onzen arbeid zonder aarzelen moet komen deelnemen en Ons daarin terzijde staan, zooveel de bijzondere en eigen uitoefening van Uw ambt dat toelaat". En iets eerder heet het : „Als deze (Uw medewerking) ooit aan eenige zaak behoort en moet gegeven worden, dan moogt Gij zeker aan

deze (effectieve belangstelling voor de missies) uw gestadige en volijverige hulp niet weigeren ; dat verbiedt U de waardigheid van uw ambt en daartoe maant U uw genegenheid voor Ons". Uit dit enkel citaat blijkt, dat er een bisschoppelijke zorgensfeer is, die zich rechtstreeks uitstrekt over *alle* zielen, ook al komt deze taak niet direct voort uit de bisschoppelijke bestuursmacht, die hij slechts bezit voor zijn eigen bisdom.

Als orgaan van het mystiek Lichaam van Christus moet de bisschop met zijn diocees meewerken aan den uitgroei van de Kerk, die tot stand komt door het rechtstreeksche apostolaat der missionarissen. Door het bevorderen van de missie-actie in zijn diocees zal hij dus het rechtstreeksche apostolaat van de missionarissen moeten steunen. En ook in deze taak van den bisschop participeert dus de K.A.

Al het voorgaande geldt ook voor degenen, die op de eerste plaats deelnemen aan het hierarchisch apostolaat, de parochie-geestelijken. Zij zijn de eerste medehelpers van de hierarchie. En ook hun actie kan en mag dus niet beperkt blijven binnen de grenzen van de parochie ; ook zij hebben belangen te behartigen, die niet rechtstreeks de belangen van de parochianen zijn. Evengoed als de actie van iederen geloovige moet ook hun actie vruchten dragen voor de *geheele* Kerk Gods ; en voor hen klemt dat nog meer, blijkens de woorden van den Paus in meergenoemde encycliek : „Indien niemand van de gemeenschap der geloovigen zich aan dezen (missie)plicht kan onttrekken, zou dan de geestelijkheid het kunnen, die aan het priesterschap en het apostolaat van Christus, den Heer, door Zijn wonderbare uitverkiezing en goedgunstigheid deel heeft ?" En op een andere plaats in deze encycliek beschouwt de Paus de bevordering van de missie-actie door den clerus als een onderdeel van geregelde zielzorg, als een gewoon onderdeel van de priesterlijke taak.

En het is wel merkwaardig, dat de Paus, als Hij in zijn laatste encycliek voor de priesters „Ad catholici sacerdotii" gaat spreken over de plichten van den priester en als eerste plicht den zielenijver noemt, daarbij weer op de eerste plaats wijst op hun ijver voor de bekeering van de heidenen en vervolgens pas op hun zorg voor de bekeering der afgedwaalden in de Christelijke landen. „Hoe kan een priester het Evangelie overwegen, hoe kan hij de klacht van den

Goeden Herder hooren: „En ik heb andere schapen, die niet van dezen schaapstal zijn, en ook deze moet ik binnenleiden (Joan. 10, 16)"; hoe kan hij „de velden reeds rijp voor den oogst (Joan. 4, 35)" zien staan, zonder in zijn hart het verlangen te voelen gloeien om die schapen tot het hart van den goeden Herder te leiden, zonder zich aan den Heer van den oogst aan te bieden als een onvermoeid arbeider? Hoe kan de priester, niet alleen in de verre missielanden, maar helaas ook in landen, die reeds sinds eeuwen christen zijn, zoovele scharen van armen zien, „die liggen als schapen zonder herder (Matth. 9, 36)", zonder in zichzelf een diepe echo te vernemen van dat goddelijke erbarmen, dat zoo dikwijls het hart van den Zoon Gods ontroerde?"

Resumeerend mogen we zeggen, dat de K.A., waar zij officiëel de hierarchie helpt in al hetgeen deze krachtens haar waardigheid en functie in de Kerk te doen heeft voor het zielenheil, ook moet deelnemen aan het missie-apostolaat van de hierarchie. En alleen, wanneer zij dat doet, draagt haar actie met recht de naam „katholieke" actie, die elke bekrompenheid en plaatselijk egoïsme uitsluit en die gevoerd wordt voor het g e h e e l e mystieke Lichaam van Christus, speciaal om het tot volledigen wasdom te brengen. Zoolang de Kerk niet blijvend gegrondvest en volledig georganiseerd is over de geheele wereld, zoolang heeft zij haar „mannenmaat" nog niet bereikt en zoolang moet ieder waar apostolaat, a fortiori dat der K.A., ook daarop gericht zijn.

* * *

Afgezien van de vraag, in welken vorm de missie-actie door de K.A. moet ter hand genomen worden — de hoogere instanties zullen dat te zijner tijd preciseeren —, is er nog de vraag, welke plaats de missie-actie moet innemen in de K.A. En dan voelen we ons geneigd om onder de verschillende acties van de K.A. aan de missie-actie de eerste plaats toe te kennen.

Missie-actie is immers een actie, losgeslagen door het wezen en het innerlijke leven van den katholieken godsdienst zelf. Het is een spontane levensuiting daarvan; een dadenstroom, ontstaan uit en voortgestuwd door de harteklopping van den godsdienst zelf, zoodanig, dat de missiedaad e v e n e s s e n t i ë e l n o o d z a k e l ij k is als de godsdienst zelf, waaruit ze voortvloeit.

Bijgevolg een godsdienst, die wereldgodsdienst zijn wil, doch geen missie-actie kent krachtens zijn diepste wezen, kan haar ook niet hebben krachtens een mandaat van Christus en heeft bijgevolg geen bestaansrecht als wereld- en missie-godsdienst. De katholieke godsdienst, die inderdaad wereldgodsdienst zijn wil en dat recht voor zich alleen opeischt, moet dus ook noodzakelijk werken aan zijn voortbestaan en zijn uitgroei en daarom de missiedaad, even essentiëel als de godsdienst zelf, als haar eerste en grootste zorg beschouwen. Vandaar de plicht van de Kerk, dus van de hierarchie en dus ook van de K.A., om aan de missiedaad haar eerste en volle aandacht te schenken en de missie-actie op het eerste plán te zetten.

Daarom kon de Paus in den aanhef van ,,Rerum Ecclesiae" schrijven : ,,Wie de geschiedenis der Kerk met aandacht volgen, kan het onmogelijk ontgaan, dat vanaf de eerste tijden na de Verlossing de voornaamste zorgen en gedachten der Pausen er op gericht waren.... het licht der Evangelische leer.... mede te deelen aan de volken, die ,,in de duisternissen en in de schaduw des doods" zijn gezeten.... Wie het dan ook is, die op aarde van Godswege de plaats bekleedt van Jezus, den Vorst der Herders, het is er zooverre van af, dat deze zich tevreden mag stellen de kudde des Heeren, welke hij te besturen ontving, slechts te beschermen en te bewaren, dat hij integendeel aan zijn eersten plicht zou te kort schieten, indien hij niet degenen, die als vreemden buiten (de kudde) staan, voor Christus zoekt te winnen en met allen ijver tracht ze aan Hem te verbinden". Wat de Paus hier als zijn voornaamste zorg en eersten plicht beschouwt, moet ook de K.A., als officiëel deelhebbend aan 's Pausen apostolaat in dezelfde mate als haar apostolaat beschouwen.

Daar komt bij, dat de heidenen zich niet bevinden ,,in via salutis", op den weg naar den hemel, omdat ze op geen enkele wijze behooren tot het mystiek Lichaam van Christus, de alleenzaligmakende Kerk. Vandaar verkeeren hun zielen in uitersten nood en de rangorde in de liefde gebiedt ons op de eerste plaats hen te helpen, die in uitersten nood zijn. In dien geest schrijft Benedictus XV in zijn missie-encycliek ,,Maximum illud" (30 Nov. 1919) : ,,Allereerst moeten zij (alle geloovigen) bedenken door welk een heilige wet zij gehouden zijn de missiën onder de ongeloovigen hulp te bieden.

God immers „gaf hun geboden aan ieder ten opzichte van zijn naaste" (Eccli. 17, 12), welke geboden des te meer klemmen naarmate de nood des naasten grooter is. Welk deel der menschheid echter heeft meer broederlijke hulp noodig dan de ongeloovigen, die, wijl zij God niet kennen, door hun blinde en ongebreidelde hartstochten overheerscht, gebukt gaan onder de harde slavernij van den duivel ?" En sprekend over den missieplicht als een liefdeplicht zegt Pius XI in „Rerum Ecclesiae" : „Die overtreft evenzeer andere werken en bewijzen van liefde als de ziel het lichaam.... te boven gaat".

Tenslotte is het eerste doel van de Kerk niet zielen redden, maar wel op alle plaatsen der wereld de eenige, heilverschaffende instelling stichten, m.a.w. de hierarchie uit te bouwen. Die instelling bestaat in onze gewesten ; en zij, die willen, kunnen allen een open kerk vinden, een priester, een biechtstoel, een altaar, een communiebank ; zij hebben dus gelegenheden te over, moeten ze zelfs expresselijk ontloopen. In de missie bestaat die gelegenheid nog niet of minstens nog niet voldoende. En vandaar de verplichting en de verantwoordelijkheid voor de hierarchie en haar officiëele medehelpers in de K.A. om naar datgene, wat primair is, ook op de eerste plaats hun apostolaat te richten : de gelegenheid scheppen door den extensieven uitbouw van het mystiek Lichaam van Christus.

Daartoe doet de Paus een dringend beroep op de bisschoppen en vanzef dus ook weer op de bisschoppelijke „hulptroepen", de diocesane organisatie van de K.A. : „Als uw medewerking ooit aan eenige zaak behoort en moet gegeven worden, dan moogt Gij zeker aan deze uw gestadige en volijverige hulp niet weigeren" (Rerum Ecclesiae).

In het in Augustus verschenen jaarprogram voor de K.A. van Nederland zie ik met geen enkel woord gerept over missie of missieactie ; misschien is het impliciet toch opgenomen in het „enz.", waarmee het program eindigt ; maar zet de Paus blijkens zijn woorden de missie-actie niet op iets hooger plan in zijn eigen apostolaat en dus ook in dat van de K.A. ? In den oproep, die bij gelegenheid van den jaarlijkschen Missie-zondag van het vorig jaar gericht werd tot alle K.A.-leden van het diocees Rome, heet het : „de missie-actie is een der meest vitale deelen van het program der K.A."

Misschien zijn bij de doorvoering van het voorgestelde en gewenschte in ons land moeilijkheden te verwachten; het is zelfs wel zeker, dat er die zullen zijn. Maar die zijn te overwinnen, als over het onderling overleg loyaal het licht schijnt van den ijver voor de groote belangen van Christus' mystiek Lichaam en alle bekrompenheid en egoïsme van verkeerd opgevatten ijver voor eigen milieu in de schaduw blijft. Het is trouwens niet noodig, dunkt me, dat de K.A. zelf de practische missie-actie in haar geheel ter hand neemt; zij zou dit kunnen overlaten aan de verschillende reeds bestaande missievereenigingen van welk soort ook. Maar wel moet zij minstens de leidende en stuwende kracht daarbij zijn; wat als gevolg zal hebben, dat de missie-actie meer systematisch wordt en daardoor veel en veel meer vruchten zal afwerpen dan thans het geval is.

De missies verkeeren vooral in onze dagen in zeer grooten nood; en een der grootste oorzaken daarvan is ook zeker de steeds afnemende financiëele hulp. En nu is het wel eenvoudig om de klachten van de „arbeiders van den vroegen morgen'' (Matth. 20. 1) als overdrijving te betitelen en met pathos te beweren, dat het hier niet minder erg is. Maar daarmee is men in geweten niet verantwoord. Het moest dan ook niet mogelijk zijn, dat er onder de leden van officiëele organen van apostolaat, zooals de K.A. toch inderdaad is, gevonden worden, die „niets voor het missiewerk voelen''. Het is hier geen kwestie van gevoel, maar van plicht in den vollen zin van het woord. En waar de K.A. ook vormend is, zal dus bij de leden ook gewerkt moeten worden om hen te overtuigen van hun missieplicht en hen zoo te vormen tot allround apostelen, die hun plicht tot missie-apostolaat begrijpen niet alleen, maar ook bewust ten uitvoer brengen. De heilige en verheven zending, die de K.A. heeft gekregen, eischt van haar, dat zij ook op dit punt voorgaat en leiding geeft. De woorden van Ozanam, den grooten leeken-apostel: „Wie geen (effectieve) liefde heeft voor de missies, deugt ook niet voor het apostolaat in eigen land'' zijn misschien wat kras uitgesproken, maar hier op zijn plaats.

De K.A. van Italië is voorgegaan; dat nu de K.A. van Nederland, dat zich zoo graag het land van de missie-actie laat noemen, onverwijld volge, luisterend naar de stem van den Paus van de K.A. en den Paus van de missie-actie (heerlijke harmonie in één

persoon !), die ik reeds eerder aanhaalde en die beslissend moet zijn voor de houding van de K.A. tegenover de missie-actie: „Wij willen alles aan allen gezegd hebben, wanneer Wij verklaren, dat het hier (bedoeld is de missie-actie) de meest waarachtige en echte voortzetting betreft van het eerste hierarchisch apostolaat en DUS de hoogste en belangrijkste werkzaamheid van de Katholieke Actie".

Moge zoo door een goed begrepen en hechte samenwerking tot stand komen wat wij voortdurend aan Jezus door Maria vragen: de extensieve en intensieve uitbouw van het mystiek Lichaam van Christus over de geheele wereld.

PIET MATTHIJSSEN, conr.

Huybergen.

HET GODSBEGRIP BIJ DE BAROENDIS

I.

„'s Naasten ziel is als een donker bosch", zegt Tourgenieff in een zijner romans. Als het gaat over de negerziel mogen we gerust spreken van oerwoud en gaat het over het godsdienstige in de negerziel, dan lijkt het bijna ondoordringbaar.

We hooren en lezen van animisme, praeanimisme, fetichisme, totemisme, tabouisme, magisme, manisme en weet ik welke ziekelijke ismekindertjes en kleinkindertjes van grootvadertje „evolutionisme" nog meer.

We verwijzen ervoor naar de boeken [1]).

Wat den man van de praktijk, die ginder op de plaats zelf met

[1]) In de werken van Lubbock, Taylor, Frazer, Durkheim, Wundt, Salomon, Reinach, Hartland, Hubert en Mauss, Spencer, Howitt, Graebner, Lang enz. enz. Eene duidelijke uiteenzetting der verschillende systemen vindt men in 't kort bij Mgr. Le Roy: La religion des peuples primitifs, Parijs 5de uitg. 1925, bij Bellon: Inleiding tot de vergelijkende Godsdienstwetenschap. Dekker en v. d. Vegt, 1932. In het breed in de standaardwerken van Pinard de la Boullaye: l'Etude comparée des religions Paris Beauchesne. I. (1922) II (1925) 2de uitgave 1929 en van Schmidt, W. S.V.D. - Der Ursprung der Gottesidee, in 6 deelen, Münster i.W. 1926—1935. Bij dezen vindt men ook uitvoerig de questie van de monoteïstische idee bij de natuurvolken waarop Lang in 1898 in zijn Making of Religion. (London), het eerst van de evolutionisten de aandacht vestigde en welker studie het levenswerk geweest is van Schmidt. Over den godsdienst der Barundi zij het me vergund verder te verwijzen naar mijn vroegere publicaties: „Immana le Dieu des Barundi" Anthropos XXI, 1936 pp. 733—776. „Croyance et pratiques religieuses des Barundi" Ed. l'Essorial Bruxelles 1929. „l'Ame du Murundi" Beauchesne, Paris 1931. „Poèmes chez les Barundi" (Africa V; n. 3. p.p. 344—354.

de menschen geleefd heeft een beetje huiverig maakt is die terminologie die bij niet weinigen eene soort van terminomanie dreigt te worden. Zooveel schrijvers, haast even zooveel beteekenissen aan een term gegeven. Van alles vindt men iets in Oeroendi maar van niets alles.

't Eenig middel om eenigen kijk te krijgen in het godsdienstige leven van den Moeroendi is daarom hemzelf te beluisteren en gade te slaan.

Na dit jaren lang in voortdurend contact met hen levend en hunne taal sprekend, gedaan te hebben meenen we dit beeld te kunnen geven:

In den Moeroendi gelijk trouwens in iederen mensch wortelt een dubbele natuurlijke aandrift, een dubbele motor, een dubbele grondneiging. Een ontembare trek naar geluk en een dwingende drang naar kennis.

Dat geluk is voor hem het allernaaste, pakbare gezondheid, kinderzegen, lang leven, goede oogst, koeienrijkdom, overvloed van eten en drinken, eer en aanzien enz.

De zucht naar kennis is bij uitstek practisch. Onder den drang van dat streven naar aardsch geluk zoekt hij niet het ware wezen der dingen te doorgronden, maar tracht ze te zien in hunne verhouding tot dat onmiddellijk geluk. Voor hem is de waardebepaling der dingen deze norm : In hoeverre belet of helpt het me dat geluk te bewaren of te verkrijgen ?

Dat streven naar geluk is ongebreideld, egoïstisch.

Dat zoeken naar kennis wordt vertroebeld door eene onkunde, waarvan wij met onze Europeesche begrippen geen denkbeeld van hebben. Met dat dubbele vervalschte, verwrongen grondstreven leeft hij te midden van familie, gemeenschap en wereld.

Een feit dringt zich aan hem op met onverbiddelijke evidentie : Het bestaan van het ongeluk. Het kwaad beloert hem van alle kanten. Niets zonder voldoende oorzaak. Ook voor den onbeschaafde. De chloroform van de vrees houdt hem onder voortdurende narcose en belet de normale werking van het verstand.

Een soort van vervolgingswaanzin doet hem een onzichtbare wereld aannemen vol geheimzinnige vijandige machten. Naar dezer wezen vraagt hij niet.

Naar gelang hij ze beschouwt als persoonlijke machten of onpersoonlijke, als machten die hij boven zich denkt of als krachten die hij in zijne macht meent te kunnen brengen om ze aan te wenden

tegen anderen of voor zich zelf, hebben we te doen met geestenvereering of tooverij, welke dan weer onderscheiden kan worden in zwarte en witte magie.

Geestengeloof en tooverkunsten alles omwoekerd door het grofsste bijgeloof waren langen tijd voor de geleerden het geheele godsdienstige leven der negers.

Toch is er meer.

Behalve de gevaarlijke geesten en de geheime onpersoonlijke machten bestaat er een wezen, dat alles te boven gaat, van niets afhankelijk is, oorsprong van alles, regelaar van alles, dat alle kwaad uitsluitend, essentieel goed is. Dat wezen neemt in het leven der Baroendis eene geheel eigenaardige, uitzonderlijke tot hiertoe onverklaarbare plaats in.

Waar hun kennis steeds reëel is en niet rationeel, hebben we hier integendeel te doen met eene rationeele, zeer scherpe wezenskennis. Waar bij alle andere onzichtbare machten de vrees alles domineert, staan we hier voor een wezen waarbij alle angst is uitgesloten. Waar al het andere op godsdienstig gebied kwaad en gevaarlijk schijnt is van dit wezen niets te duchten.

Waar met de andere machten voortdurend in de praktijk van het leven wordt rekening gehouden, is het Opperwezen om zoo te zeggen bijna geheel zonder invloed op hunne handelingen.

Kortom we staan hier voor een opvallend juist Godsbegrip en een niet minder in het oog springende afwezigheid van Godsdienst.

Over dat Opperwezen willen we de Baroendis zelf aan het woord laten.

N a a m e n n a m e n. — De naam bij uitstek is Imana. Ieder kent hem maar niemand weet er de beteekenis van te geven.

Zoeken we buiten Oeroendi dan denken we aan het „Mana" der Polynesiërs en Melanesiërs, de „Dii Manes" der Romeinen, de „Mena", stichter der eerste Egyptische dynastie, of aan het Arabische „El Manan", de weldoende goden.

Moeten we er een echt Kiroendiwoord in zien dan is er — mijns bedunkens — maar één verklaring van, waarbij noch de wetten der taal noch het Godsidee der Baroendis geweld wordt aangedaan.

Imana zou dan ontleed moeten worden in I. (Welluidendheidsklinker van de derde klas) N. voorvoegsel van dezelfde klas bana (werkwoord).

De N is dan eerst M geworden voor de B, en met de B versmolten tot M. (voorbeelden van deze samensmelting vindt men te over. Imanga voor inbanga b.v.)

Het werkwoord „bana" is samengesteld uit *ba* = zijn en *na* : mèt of versterking aanduidend. We komen dus tot de beteekenis van DE ZIJN. De BIJ UITSTEK, of DE ZIJNDE MET DE DINGEN....

In de oogen der Baroendis is juist Imana Degene die altijd is, overal, boven alles en met alles is. [1])

Gelijk alle voornamen in het land zoo heeft ook Imana naast deze hoofdnaam een heele serie bijnamen („Schoonheidsnamen", „Vleinamen") noemen ze die ook wel. Dezer beteekenis kent ieder.

De voornaamste is Roerema : De Schepper. [2])

Verder nog, Roegira — De Maker. Roegaba — De Gever, de Heerscher. (Gaba — geven, beteekent ook heerschen, meester zijn omdat de gever hier beschouwd wordt als de leenheer, de meester.)

Inchanyi. — De Vuurmaker (in den haard). Roekiza — de Redder. Roebona. — Die toeziet. Roezahura. — De Bevrijder. Indavyi — Die mij bekijkt. Inganzi — de Beheerscher. Roeyongere — Die toevoegt. Sebibondo — Die van de kleine kindertjes. Shirimbere — Die vooraf gaat. Imbanyi — De Begeleider. Iyeze — De Witte (gunstige). Itanga — Die aanbiedt. Itangitabi — Die tabak geeft. Itangishaka — Die geeft aan wie hij wil. Itangikoenda — Die geeft met liefde, enz. enz.

Zegswijzen, uitdrukkingen, zegeningen enz. Opgemerkt dient te worden, dat de Baroendis als het over Imana gaat meer denken aan hetgeen ze zeggen, meer den zin begrijpen, dan men zou meenen. Hunne zegswijzen en spreuken zijn zeker meer dan zinlooze formules.

---

[1]) Vgl. Het Grieksche EI (gij zijt) op den tempel van Delphi waarmede ze volgens Plutarchus wilden aanduiden „dat de ware, onfeilbare eenige benaming die Hem en Hem alleen toekomt is: Hij Is." Heeft men Yahveh. Yehova niet ontleed in: Y (derde persoon) en H Heva. Hava (zijn) ?

[2]) Koerema vertalen we door scheppen. Geen enkele Moeroendi weet natuurlijk iets van „eductio totius substantiae ex nihilo sui et subjecti...." Maar ieder weet dat alleen Imana kan koerema dat is : iets maken waar niets was en zonder hulp. Hij is de eenige die niet geschapen is. „Kan iemand anders als I. scheppen?".... 't Woord wordt ook nog gebruikt in den overdrachtelijken zin van : iets fantaseeren. arandemera (hij heeft voor me gefantseerd) dat is : hij heeft me belasterd zeggen ze in den zin van het Fransche „crée de toutes pièces".

a. *Begroeting, verwensching.*

Ga na ontvangen te hebben van Imana. Krijg van Hem. I. begeleide U. Ontmoet den Witte. Slaap met I. Bezit I. Kom aan met I. Blijf met I. Wees gezegend door den Maker. Ontvang van den Gever. Hij blijve U geven, gelijk hij tot hiertoe deed.

b. *Hij is de Weldoener, Zegenaar, Beschermer,* enz.

I. doet je terugkeeren (als je op weg bent naar ongeluk). I. heeft je gered van de tanden (der lachers). I. heeft hem voor ongeluk behoed. I. heeft hem geslaan ('s nachts om hem te wekken en zoo voor dreigend onheil te behoeden). I. waakt over mij. I. gaf de banaanstruik kinderen zonder man. Wat I. je niet geeft krijgt ge niet. I. is nog met je. I. heeft me opgericht. Zoo I. voor je uit gaat, zult ge kinderen baren. Als I. zegent is men gered. I. heeft gezonden. Bij I. heb ik het geluk gevonden. Zoo I. voor je uit gaat zult ge vinden. I. heeft me geëerd. Ik had een slechte droom. maar I. heeft me gewekt.

c. *Zacht verwijt aan Imana.*

Ik heb I. niet ontmoet. Ik heb I. niet gezien. Er is geen I. meer I. is hem niet goed gezind. I. trekt zich terug. Hij sterft omdat I. hem aan zijn lot heeft over gelaten. Zoo heeft I. het voorbeschikt. I. heeft zijne hand terug getrokken.

d. *Werkzaamheid en hoedanigheid van I.*

Hij schiep koeien en kinderen. En alles. Niets dat niet geschapen is door I.

Geen plaats waar Hij niet is.

Als ge hout gaat sprokkelen dan ontmoet ge Hem. Gaat ge water putten Hij is er. Hij is op het gras. Hij is op het pad. I. vervult alles. Hij wordt niet boos. Hij is goed, gaat alles te boven. Hij is de levende. Hij reikt ons de hand. Niets is onmogelijk bij I. Hij weet alles. Hij doodt de menschen niet. Hij wordt niet bedrogen. Men kan Hem niet betooveren. Hij is wit als de maan. Hij is als een lam. Hij zal je straffen. Hij ziet je. Hij is één voor allen. Sterft Hij ? Wat zou Hij dan nog scheppen ? Hij is de Groote die alles regelt. Allen hebben I. gemeen.

e. *Vertrouwen, dankbaarheid, gebed.*

Ik heb I. (mijn verlangen) doen weten. I. heeft ze me gegeven. (antwoord van een moeder als men ze met haar Benjamin gelukwenscht). I. heeft je gegeven. (tot een schutter die raak schiet.),

niet ik. Imana heeft het zoo beschikt. Zoo heeft I. me geschapen. (als men iemand om een lichaamsgebrek bespot). Zoo I. me zag zou ik genezen. Ik ben blij met wat Hij gaf. Zoo Hij helpt zal ik thuis komen. I. slaapt niet (altijd in actie).

f. *Hij regelt alles.*

Hij houdt ons de hand boven het hoofd. Hij beschermt ons. Zoo heeft hij voor me beschikt. Zoo heeft hij een einde gemaakt (aan de vruchtbaarheid van de koeien.). Hij bezit (alles) Hij heeft alle trommels geschapen (alle macht).

g. *Varia.*

(Koemana. (= Adieu) Koemanira — zich als I. gedragen (door veel te geven). Een zieke verzorgen zijn hoop stellend op I. De dag van I. (geluksdag). I. van het bier, der koe (als men zoo gelukkig is bier of koe te krijgen.). De man van Imana (die waarlijk geluk heeft De helper van I. (die voor I. werkt).

S p r e e k w o o r d e n. De dingen van morgen worden gezien door I. Het boompje, dat wordt opgericht door I, kan niet worden omver geworpen door den wind. Het kind zou genezen ook al was de dood er al (Als I. wilde). I. werkt waar men vertrouwen in Hem stelt. De vrouw van het oog (gekozen door je oogen) is niet zoo goed als de vrouw van I. (die I. voor je uit kiest). De kraal van I. is gesloten zonder dat men ziet hoe. (God's wegen zijn ondoorgrondelijk). Schep geen behagen in jezelf en I. zal behagen in je scheppen. I. geeft niet aan die zich met boter zalft (de ijdeltuit.) Het kwaad maakt geen einde aan de dingen van I. (Hij blijft scheppen). Bij I. moet men nooit wanhopen. Aan wie Hij gaf ontneemt Hij. Hij heeft een vorstelijke kraal voor je gemaakt, maar hij houdt een arm hutje voor je gereed. (Niet hoogmoedig worden bij voorspoed.). Wat Hij klein schept, zal Hij groot dooden. I. die je geeft, vergeet niet waaruit Hij je trok. (gelijk ze zeggen: het warme water moet niet vergeten dat het eens koud was). Die I. met zich heeft zou adem halen na zijn dood. Hij zou niezen in het graf. „Het zal den nacht niet doorbrengen" wordt overtroffen door: „I. is er nog". De gever van tabak slaapt niet. Het schepsel gaat niet boven den Schepper. Waar uw vijand U een graf graaft, maakt I. een uitgang voor je. Je vijand wil je verderven maar I. redt je. Het voorhoofd van den man (hoogmoed) wordt „ontvoorhoofd" door

Die het schiep. Zoo ge bij het bidden van I. de oogen te wijd open zet zal Hij je geven wat ze wondt. Die geeft als Hij wil, geeft niet aan allen die Hij ziet. Die I. met zich heeft kan groen riet op het vuur doen het zal 's morgens nog branden. I. gaat boven schild. Niemand overspringt het uur door God bepaald. Die van Hem krijgt kan zijn bananen niet op.

Gelijke geboorte is geen gelijke I. (geluk). Wien het lastig gemaakt wordt valt I. lastig. Die den Voorganger (Imana) bidt komt niets te kort. Velen vragen, één slechts wordt gevraagd. Wat I. je niet geeft, verschaft ge jezelf niet. Men twist niet met I. Die I. verloochent zal niet oud worden. Door de deur van Imana gaat niets slechts. Waar I. de dingen omkeert zou een patrijs een hond op de vlucht jagen. Zou een hond gaan loopen voor een stuk vleesch. Als I. den vijand voor je beziet dan zijt ge samen (met twee). Niets kan vernietigen wat de Maker niet heeft opgegeven. Imana die op Uwe koeien let als ge er niet zijt, doet het ook als ge er zijt. Wat ge nog krijgt als ge (bij verdeeling) te laat komt krijgt ge van I.

I. die veel geeft, geeft niet slechts één keer. I. die iemand nog kind zijnde gered heeft zal het misschien niet meer doen als het een jongeling is.

Persoonsnamen. — Vader of moeder of dikwijls beiden, geven het kind een naam zoodra het kan antwoorden. Hij wordt gewoonlijk ontleend aan levende of levenlooze wezens. Of aan het een of andere publiek of particulier gebeuren. Altijd drukt hij de gevoelens uit der ouders. Steeds weten ze wat hij beduidt. Meer dan bij ons. En al zijn sommige nog zoo bekend en algemeen 't blijven toch meer dan stereotiepe uitdrukkingen welker zin onbekend geraakt is. Ieder kind of ouder weet U te vertellen waarom het zoo genoemd is. Waar kinderzegen vooral beschouwd wordt als komende van Imana en moeder vóór en na het baren steeds aan Imana denkt, is het niet te verwonderen dat vele kinderen genoemd worden ter eere van Imana die ook Sebibondi dat is : die van de kindertjes, heet. Turamwitiye Imana ,,We hebben het genoemd ter eere van Imana'' hoort ge heel vaak in Oeroendi.

Deze namen zijn heele zinnen verkort weergegeven. We zullen ze onder enkele titeltjes terug brengen en de vrije vertaling geven.

a. *Dankbaarheid, getoond op Kiroendi manier door te getuigen dat iemand gegeven heeft.*

Dat wat I. me gegeven heeft. Ik zie I. Hij heeft me niet opgegeven. Hij deed terug keeren. (Er was er een gestorven, hij gaf een ander) [1]). Niet aan allen geeft I. Dit heeft Hij gegeven. Dit eraan toegevoegd. De Maker heeft me gered. (d.i. uit de tanden der lacher. Ik zie dat Hij geeft. Ik zie dat Hij herstelt. Ik heb I. met mij.

b. *Stil verwijt dat toch weer aanduidt dat men I. als oorsprong van kinderzegen beschouwt.*

Ik zie dat Hij me op de proef stelt. Hij heeft niets gegeven. (ze hadden gaarne een jongen gehad en 't is weer een meisje.) Er is geen Imana. Dat is geen Imana. Hij heeft me toch niet heelemaal verlaten. Hij heeft me niet gezien. Hij heeft mijne verlangens niet vervuld. Hij beschikt slecht voor mij. Zoo heeft hij voorbeschikt.

c. *Goedheid, grootheid van Imana.*

Hij is de levende. Niets boven I. Hij alleen is de grootste. Hij alleen weet (of het kind zal groot worden). Ik kijk toe hoe Hij doet. Hier heeft Hij gewild. (d.i. : als ik, hij gaf een zoon, wat ik wenschte). De Vuurgever weet. Zooals Hij wil. Hij laat gaan waarlangs Hij wil.

d. *Gebed, vertrouwen, hoop enz.*

I. ziet de dingen. Ik zal zien dat Hij me redt. Zij wanhopen. Bij I. moet men nooit wanhopen. Ik zie dat Hij me beschermt. Ik stel mijn vertrouwen op I. Ik zal Hem beloonen. Zoo heeft Hij gedaan. Ik heb Hem geen kwaad gedaan (dus ik zal verkrijgen). Hij maakt ze. (De kinderen.) Aanbid I, Bid, Hij luistert. We hebben den Vuurgever gebeden. Geef mij. Machtige. Bid den witten I. Bid Hem die bemint. Ik heb Hem gebeden. Dat ik Hem die hoort aanbidde. Die zijn vertrouwen op I. stelt. Dat Hij er aan toevoege. Hij heeft het kleintje gered.

e. *Varia.*

Kleine Imana. Bezitter van I. Men geeft zich niet wat I. je niet geeft. Ik zie dat Hij wil. Hij geeft morgen vroeg. (Blijft aan het geven. Morgen geeft Hij en trekt zich dan terug. Morgen zal Hij me op de proef stellen. Niemand haat Hem. Hij heeft me niet beloond.

---

[1]) Deze Kiroendinaam heeft dezelfde beteekenis als Seth. vgl. Gen. IV. 25. „Zij noemde hem Seth want, zeide ze" God heeft me kroost gegeven in de plaats van Abel....

Zoo vindt men in de H. Schrift tientallen eigennamen waarvan onze Kiroendinamen de letterlijke vertaling zou kunnen zijn. Vgl. mijn artikel Immana le Dieu des Barundi", in Anthropos T. XXI. 1926. p. 750.

Verhalen. — Officieele bewaarders van de traditie zijn er in Oeroendi niet, beroepsvertellers evenmin. Maar iedere Oeroendi is een geboren verteller. Allen verstaan de kunst min of meer en velen munten er werkelijk in uit. Er volgt uit dat de verbeelding, „la folle du logis", overal den stempel op drukt en dat het uiterst moeilijk is de ware grond van sommige traditie-verhalen terug te vinden.

Toch zouden we twee soorten vertelsels kunnen onderscheiden : de min of meer historisch getinte en de gewone vertelseltjes.

a. Legenden.

De eerste bevatten aanduidingen op overblijfsels van een vroeger beter kennen van de eerste geschiedenis der wereld. We geven ze hier alleen als aanduiding van het geloof aan Imana als oorzaak van alles en van Zijn tusschen beide komen in het wereldgebeuren.

1. Kera (vroeger) schiep God een heel lange man en eene heel lange vrouw op een hoogen berg. Dan schiep Hij de leeuw, de luipaarden, hyena, de vogels.

Kera (vroeger) schiep Hij hemel en aarde, bergen, koeien, water, regen, boomen, voedsel, den mensch.

2. I. schiep een jonge man en een vrouw. Zij bouwden eene hut in de wildernis. Ze kregen twee kinderen. Ze waren slecht. De eerste was de vader der Batoetsis de tweede die der Bahoeto (herders en akkerbouwers). Toen schiep I. de koe, de geit en het schaap. De Bahoetoes komen, zien de koe, zijn bang. De Batoetsis komen, teekenen zich met witte aarde nemen de koe mede. De Bahoetoes nemen geit en schaap.

3. Er was een Moeganwa (prins van koninklijken bloede) een Moetoetsi en een Mochoetoe. Ze gaan melk vragen aan Imana. Imana is tusschen de keïen. De eerste krijgt heel veel melk, de tweede ook, de derde een weinig. De twee eersten dragen ze naar huis. De Mochoetoe morst onderweg. Thuis komend heeft hij niets meer. Hij wordt kwaad neemt de lans en wil Imana te lijf. Deze werpt hem ter aarde. Hij zegent de Moeganwa en de Moetoetsi. Zij waren tevreden ! „Gij niet", zegt Hij. Zij zullen koeien hebben, gij de akkers. Ge zult den grond bebouwen. Hij zal je vruchten geven. De Moeganwa en de Moetoetsi bezitten koeien, de Mochoetoe niet. Hij moet ze vragen aan de eersten. Hij bebouwt den grond. Deze geeft hem voedsel.

4. Vroeger leefde I. op aarde. Het was Roekiza (de Redder). De

menschen waren gelukkig. We hebben een koning, zeiden ze. Ze baden Hem. Hij zegende ze. Ze kregen veel. Imana vertoonde zich onder de gedaante van een lam. Zeer wit. Hij was zeer goed. Hij gaf veel [1]).

5. De Bavejoeroe (Die van hierboven) stammen af van Muvejoeroe (die van boven komt) Moevejoeroe viel van den hemel op aarde. Hij droeg een Kisabo Karn pompoen en een touw waarmede men de pooten der koeien vast bindt bij het melken.

6. Een jonge Moetoetsi gaat met zijn knecht een stuk vee koopen. Ze ontmoeten Roefoe (de Dood) die eene koe heeft. Hij koopt ze. „Als ge ze opeet" zegt Roefoe, „zal ik jezelf met heel je familie opeten". „Bepaal een dag" zegt de jongen. „De zesde" zegt Roefoe, Ze gaan naar huis. De knecht verraadt alles. De ouders willen hun zoon beletten het rund te dooden. Hij doet het toch. Roefoe komt den zesden dag. De jongen vlucht. Hij ontmoet Imana. „Wat doet Ge ? vraagt deze. Hij vertelt. Roefoe komt. Ook deze vertelt (Roefoe was met Ruremba, de Booze). Imana zegt: „Goed. Ge zult hem opeten met heel zijne familie. Maar slechts dan als ik ze heb laten sterven. Ded ood komt. Maar Imana is grooter als de dood.

7. De koning gaat Roefoe jagen. Roefoe vlucht en ontmoet een oude vrouw. „Verberg me in je schoot en ik zal jezelf en de familie verbergen." Ze doet het. De honden komen. Merken dat Roefoe in de vrouw is. De koning komt. Hij laat de jacht varen. Roefoe is gered. Nu sterven de menschen.

8. De Maker schiep de menschen. Hij maakte alles goed. Hij gaf hun melk. De melkkommetjes stonden mooi in gelid in de hut. Ze waren alle vol. Alles was in orde in de bananerij. Komt Rwuba (de Booze) Hij beziet alles. Ziet dat alles goed is. Hij wordt kwaad." „Niemand gaat boven een ander" zegt hij. Hij gooit alles om. Hij giet de melk op den grond. (Iets vreeselijks voor den Moeroendi.) Rwoeba brengt wanorde in alles wat Imana regelde. Sommigen worden arm, anderen rijk. De armen worden dat door Rwoeba.

9. Imana ontmoet het bier. „Laat me drinken" zegt I. „Waar-

---

[1]) Bij de stamverwante Banyaruandas, buren der Baroendis, bestaan zeer mooie tradities over een gouden tijdperk en over een Roekiza, (Redder), tusschenpersoon tusschen Imana en de menschen, die op aarde nederdaalde, de zegeningen van hierboven bracht en door de menschen aan een hout gekruist werd.

Vgl. „Das Geheimnis der Watussi", Dufays in Afrikabote j. 15. i. II. „Traditions et légendes des Batussi (andere schrijfwijze voor Watussi) sur la Création du monde et leur établissement au Ruanda", Anthropos. t. III (1908).

om ?" — Omdat ik de Maker ben, die alles maakt. — ,,En ik ben Bier, en wordt gedronken door koning en prinsen. — ,,Als ge niet wilt vervloek ik je". — Ge zult niet over den grond gaan maar op het hoofd. Die je draagt zal je kapot laten vallen als hij struikelt." — En ik vervloek je ook. Ge zult onzichtbaar zijn waar ge gaat. Diegene aan wien ge niet geeft zal je Rwoebarwa Bigatta (de Booze) noemen". Nu wordt het bier gedragen en Imana is onzichtbaar.

Wordt voortgezet. Dr. BERNARD ZUURE W. P.
Boxtel.

EMANICIPATIE DER VROUW IN CHINA

Bij alle oude Aziatische volken, de Joden niet uitgezonderd, speelt het vrouwelijk geslacht een ondergeschikte rol, zoowel in het openbare, als in het familieleven. Ook in China was dit tot nu toe het geval. De vloedgolf van Amerikaansch-Europeesch modernisme echter heeft de chineesche mentaliteit tot in het diepst getroffen, niet het minst de mentaliteit der vrouw. Zoo zien we ook hier de emancipatiebeweging zich ontwikkelen met de groote voor- en nadeelen daaraan verbonden. De beweging draagt echter een geheel ander karakter dan die in Europa, omdat ze andere bestaansgronden heeft. In China gaat het er niet zoozeer om, aan de vrouw billijke rechten te verzekeren in het openbare leven, maar om aan moeder en meisje, als individu en als familielid, die waarde te schenken in het familieleven, die haar als mensch en sociaal wezen toekomt. Hoewel de emancipatie niet godsdienstig georienteerd is, beteekent zij toch, zoolang zij tenminste niet tot extremisme vervalt, een toenadering tot het christendom, omdat zij daar — in tegenstelling met het Mohammedanisme en Animisme — de vrouw geëerbiedigd en geëerd ziet als een rechtsgelijke persoonlijkheid.

Confucius meende — volgens sommigen tenminste — dat de vrouw geen ziel heeft en bij gevolg geen aanspraak kan maken op een betere behandeling. Het chineesche spreekwoord : ,,Eén jongen is meer waard dan 10 meisjes", drukt ongeveer hetzelfde uit. Bij de geboorte van een zoon heerscht er vreugde in huis, want

hij zal de familie doen voortleven en tevens zorgen voor de offers aan de voorouders. De geboorte van een meisje daarentegen wordt als een ongeluk beschouwd en het wordt dan ook dikwijls direct na de geboorte te vondeling gelegd of gedood !

Om een beter inzicht te krijgen hoe dergelijke praktijken kunnen bestaan bij een overigens hoogstaand familieleven, moeten we iets nader ingaan op het begrip ,,huisgezin'' in de chineesche samenleving. Het hoogste beginsel van het familierecht in China is de onbegrensde macht, die de vader uitoefent. De oeroude gedachte van het patriarchale familieleven, ons bekend uit het Oude Testament, vinden we hier terug. Niet alleen binnen den kring van naaste familieleden, het huisgezin in wijdere beteekenis, maar ook in het geheele staatswezen. Zoo beschouwt de chinees den Staat als een groot huisgezin en het huisgezin als een kleinen staat. Het begrip huisgezin in de chineesche maatschappij beantwoordt niet aan het onze. In China geldt als één familie : de grootouders, hun zonen en kleinzonen met vrouw en kinderen en de ongehuwde meisjes. Het meisje treedt door haar huwelijk buiten het familieverband. Dit is wel de diepste reden waar om zij minder in tel is als de jongen. Daar de ouders haar slechts als koopwaar beschouwen en de verloving soms direct na de geboorte plaats heeft, ontstond bij slechte tijden vanzelf de gewoonte de kinderen te dooden of te vondeling te leggen.

Weliswaar zijn er van chineesche zijde herhaaldelijk pogingen gedaan, de veel verbreide kindermoord te ontkennen, maar de telkens weer terugkeerende proclamaties van de provinciale regeeringen en de stichting van vereenigingen tot bestrijding van de kindermoord, bewijzen al heel duidelijk dat deze gewoonte feitelijk bestaat. Het chineesche dagblad ,,Che-Pao'' schreef nog onlangs : ,,In de provincie Shansi is de gewoonte om de kleine meisjes te dooden zòò diep ingeworteld, dat alle tot nu toe genomen maatregelen niet in staat waren die gewoonte uit te roeien. Door de laatste volkstelling in de provincie is bewezen, dat slechts tweevijfde van de bevolking vrouwelijk is, wat een veel te laag percentage uitmaakt. De oorzaak hiervan is te zoeken in de afschuwelijke gewoonte de kleine meisjes te dooden.''

De bekende protestantsche China-specialist, Prof. Latourette van de Yale universiteit in N. Amerika schrijft over deze kwestie :

„Het is niet te ontkennen dat het dooden van meisjes in tijden van nood en bij heel arme lui geenszins onbekend is; ja onder deze komt het zòò dikwijls voor, dat men zonder overdrijving van gewoonte kan spreken."

Het gaat dus niet aan de feiten eenvoudig te loochenen, maar men doet ook aan de waarheid te kort, wanneer men het wil voorstellen, alsof de kindermoord onder alle klassen der bevolking zou voorkomen, onafhankelijk van tijdsomstandigheden en uit gemis aan kinderliefde. — Naast de kindermoord komt het te vondeling leggen veelvuldig voor. De talrijke weeshuizen der missie zijn dikwijls grootendeels door zulke meisjes bevolkt. P. Dr. Beckmann heeft er op gewezen, dat de missionarissen de zaak over het algemeen in een verkeerd daglicht stellen, doordat zij te veel generaliseeren en wantoestanden bij hongersnood en oorlog, uitstrekken ook op meer normale tijden. Genoemde toestanden komen vooral voor in Noord-China, in de provincies Shensi, Shansi en Sjantoeng, waar de groote natuurrampen — overstrooming, hongersnood en sprinkhanenplagen — gewoonlijk het hevigst woeden. In de andere deelen van China kan men van een algemeen heerschende gewoonte nauwelijks spreken. Volgens P. Arbogast zouden deze toestanden vaak ook in Z. China aangetroffen worden.

Tot voor 20 jaar was in China het binden der voeten nagenoeg algemeen gebruikelijk. Had het meisje den leeftijd van 6—8 jaar bereikt, dan moest de moeder ervoor zorgen dat de voeten niet meer groeiden, want kleine voetjes behoorden in „het hemelsche Rijk" wezenlijk tot de schoonheid van de vrouw. Over den oorsprong dezer gewoonte is niets met zekerheid bekend. Vast staat, dat ze reeds eeuwen oud en over geheel China verbreid was. Uitzondering hierin waren de niet-chineesche volken, n.l. de Hakka's en de Mandsjoe's. Ook bij de bootenbevolking der groote rivieren kwam de gewoonte niet voor.

Om den groei der voeten vanaf het zesde of achtste jaar tegen te gaan, bond men er lange zwachtels strak omheen, zoodat de teenen naar onder werden gebogen en het bloed nog slechts met moeite door de voeten kon stroomen. Voor de ouders was het kort houden der voeten een kwestie van finantieel belang, want de bruid wordt door de schoonouders betaald en haar waarde was vroeger omgekeerd evenredig aan de grootte van haar voeten. Tot nu toe stelden

nagenoeg alle berichten de zaak zóó voor, alsof de procedure gepaard ging met verschrikkelijke pijnen. Het meisje zou vanaf den dag, dat de moeder met deze marteling begon nauwelijks meer hebben kunnen gaan en den heelen dag op handen en knieën over den grond gekropen hebben. Ook op volwassen leeftijd kon de vrouw slechts met moeite loopen. P. Arbogast S.V.D. wees er in de „Katholische Missionen" op, dat deze wijze van voorstellen mateloos overdreven is. Wel kwamen zulke gevallen voor, maar dit waren uitzonderingen. Zelf missionaris in China was hij er getuige van, dat meisjes in de kinderjaren even goed konden spelen en stoeien als hier en ook van de vrouwen getuigt hij dat deze bij het loopen weinig last hebben van hun kleine voeten.

Reeds door een der Tsing-Keizers werden pogingen gedaan de gewoonte af te schaffen ; echter tevergeefs. Daar het gebruik met godsdienst niets te doen had, maar een zuiver sociale conventie was, is ook te verklaren waarom de katholieke Missie in China slechts matig is opgetreden tegen deze gewoonte en ze dikwijls om opportuniteitsredenen heeft geduld. Slechts daar waar de missionaris meende ze zonder al te groote moeilijkheid te kunnen afschaffen, heeft hij bij de christenen er op aangedrongen de voeten der meisjes te laten groeien. Vermelding verdient de poging die Mgr. Daguin Apost. Vic. van Siwantze reeds in 1850 deed, toen hij aan de missionarissen instructies gaf de gewoonte tegen te gaan. Deze volgden de directieven van den bisschop op en na jaren kon P. Bray constateeren dat de christenen alom aan den wensch van den missionarissen gehoor hadden gegeven.

De algeheele metamorphose van het chineesche Staats- en familieleven bracht in de laatste decennia ook hierin een verandering. Ook de regeering keert er zich tegen door strenge wetten en straffen. De gouverneur van de provincie Shensi hield bij zijn bezoek aan een R. K. Kweekschool voor onderwijzeressen, een rede over den toestand van de vrouw in China. „Gedurende den korten tijd, sedert ik gouverneur ben — aldus spreker — was het steeds mijn grootste zorg, het lot der chineesche vrouw te verbeteren en in dat korte tijdsbestek is het me reeds gelukt 20 instituten te stichten voor het welzijn der vrouw. Onder de zwaarste straffen heb ik den vrouwenhandel verboden en ben tevens opgekomen tegen het verminken der voeten. En het succes is, dat er

in mijn gebied reeds 900.000 meisjes op gezonde voeten loopen."

Uit de opvatting van de minderwaardigheid der vrouw is het ook te verklaren, dat de meisjes in China in vroeger jaren in het geheel geen onderwijs ontvingen. Tot voor 30 jaar waren er — afgezien van missiescholen — nauwelijks scholen voor meisjes. Alleen de dochters van rijke chineesche ambtenaren en kooplui genoten het voorrecht thuis onderwijs te ontvangen. Sedert de stichting der republiek verrezen er talrijke meisjesscholen, vooral in en rond de groote steden. Ofschoon van katholieke zijde voor het onderwijs steeds met kracht werd gewerkt, zijn de protestanten de katholieke missie hierin toch ver vooruit, mede door beschikking over enorme geldsommen. Daardoor hebben zij in de intellectueele wereld en ook onder de ontwikkelde vrouwen veel meer bekeeringen kunnen bewerken. Groot is de invloed die van deze missiescholen uitgaat. De meisjes die de missieschool hebben bezocht worden over het algemeen veel beter behandeld en nemen, als zij eenmaal met een katholieken man gehuwd zijn, een waardiger positie in het familieleven in.

Heeft het meisje den huwbaren leeftijd bereikt dan wordt het huwelijk gesloten en komt de vrouw bij de familie van haar man wonen. Daar zij in deze samenleving, zoolang de schoonouders nog niet gestorven zijn, geen rechten, doch slechts plichten heeft, lijdt zij in dien tijd soms een ondragelijk leven. Wel trachtten wetten van de laatste jaren, vooral die van 1931 hierin verandering te brengen. Toch is daar vooralsnog in de praktijk weinig van te merken. Aan de schoonouders en haar man moet de vrouw in alles gehoorzamen. Treft het lot haar, dat van tijd tot tijd grootere of kleinere ongelukken de familie bezoeken, zoo wordt zij voor alles aansprakelijk gesteld. Tegen haar schoonouders mag zij zich niet verdedigen, om niet aan den eerbied te kort te doen. Ook de man moet steeds voor zijn ouders opkomen ten nadeele van zijn vrouw. Toch schuilt er in den onderdanigen en kinderlijken eerbied voor de ouders iets moois en verhevens. Geadeld door christelijke principen zal ook deze diepingewortelde zede er toe bijdragen het huisgezin op te heffen ! Nog zwaarder is het lot van de vrouw, als zij geen kinderen of slechts meisjes krijgt. Volgens oud chineesch recht kon de man haar dan zonder meer wegsturen, ofschoon hetzelfde recht de onontbindbaarheid van het huwelijk erkende, echter

in zeven gevallen echtscheiding toeliet. Om genoemde reden de schoondochter naar haar eigen familie terugsturen is voor de schoonouders een groote schande en daarom bevelen zij meestal hun zoon één of meer concubinen te nemen. De veelwijverij was ook volgens chineesch recht geoorloofd en komt, vooral bij de rijken veel voor. Naast het opiumschuiven was de veelwijverij altijd de grootste belemmering voor de christianiseering van de meer bemiddelden, zoodat verreweg het grootste percentage der katholieken tot de armere volksklasse behoort.

De vrouw heeft nooit — afgezien van enkele gevallen — het recht echtscheiding aan te vragen; men zou het beschouwen als brutaliteit tegenover de schoonouders en haar man; in zoo'n geval zou de schuld steeds op haar vallen.

Het lot van een tweede of derde vrouw is geenszins beter als dat van de eerste, integendeel, ze zijn slechts de slavinnen van de eerste. Krijgen zij een zoon dan moet de eerste vrouw ervoor zorgen en deze geldt als de moeder; de eigenlijke moeder wordt door hem tante genoemd en heeft niets met het kind te maken. Bij zulke toestanden is het niet te verwonderen dat jalouzie en zelfmoord onder de vrouwen veelvuldig voorkomt. Toch beschikt de vrouw over een machtig wapen, haar lot spoedig verbeterd te zien, door te dreigen met zelfmoord. Voor de schoonouders en niet het minst voor haar eigen familie is zelfmoord der vrouw een groote schande. Deze nu eischt ter rehabilitatie van haar dochter en als vergoeding voor de aangedane schande, van de schoonouders een grootsche en plechtige begrafenis. Meestal gaat dit, vooral bij beter gesitueerden, met zulke kosten gepaard, dat het voor de betalenden veelal uitloopt op een fanantieel debacle. Zouden de echtgenoot en de schoonouders zulk een begrafenis weigeren, dan wordt de zaak voor het gerecht gebracht, waar de familie van den man doorgaans aan het kortste eind trekt, daar verondersteld wordt dat de schoonmoeder de vrouw tot zelfmoord heeft gebracht.

De nieuwere wetten van de laatste jaren verbieden de concubinaten en echtbreuk. Toch heeft het algemeene ontevredenheid verwekt dat de wet *slechts voorziet in de gevallen dat een gehuwde vrouw echtbreuk begaat.* Wel bepaalt artikel 239 straffen voor den ongehuwden man die ontucht bedrijft met een gehuwde vrouw, niet echter voor een gehuwd man die in gemeenschap leeft met een

ongehuwde vrouw. Wat kan de oorzaak zijn geweest van deze eenzijdige wetgeving ? Een lid van de wetgevende commissie zou zich geuit hebben als hadden de hooge instanties niet aangedurfd de wet te formuleeren volgens de wenschen van de emancipatie-beweging, daar er anders op 250 millioen mannen meer dan 200 millioen in de gevangenis zouden komen ! Dit getal is zeker sterk overdreven, maar het duidt toch wel op het peil der mannen in China !

De verachting van het vrouwelijk geslacht bracht met zich, dat de vrouwen en meisjes steeds streng gescheiden leven van de mannen. Nooit mag een man een vrouw op straat aanspreken. De jongens krijgen een betere en aparte opvoeding, worden netter gekleed en vanaf het 12e of 13e jaar bestaat er tusschen broertjes en zusjes een strenge scheiding. Zelfs mag de vrouw niet met haar eigen man samen eten ; hij gebruikt den maaltijd met zijn ouders, terwijl zijn vrouw apart moet eten. Pas als de schoonouders beide gestorven zijn, is het haar vergund met haar man samen te eten. Vanaf dezen tijd wordt de vrouw meer geëerd en naast den man als hoofd der familie erkend.

Deze strenge scheiding der geslachten en de terughoudendheid der vrouw tegenover den man is voor de missioneering vaak een groote belemmering geweest. Dikwijls is het den missionaris eenvoudig onmogelijk eenig contact te krijgen met de vrouwelijke heidensche bevolking van een gebied. Hier ligt dan ook de groote beteekenis van de missiezusters of vrouwelijke catechisten voor de chineesche missies. Toch zal de Katholieke Kerk wel de laatste zijn, om niet de goede zijde van een strenge geslachtelijke scheiding te erkennen.

Overigens werd dit slechts volledigheidshalve gecommemoreerd, tevens om de moeilijkheden te laten zien voor het bekeeringswerk onder de vrouwen en om de noodzakelijkheid aan te toonen van het vrouwelijk missiepersoneel. Moge het den vrouwelijken leeken-apostelen uit het eigen Volk, in samenwerking met de missionarissen gegeven zijn hun arme zusters tot Christus te brengen.

De vrouw op te heffen tot een waardiger bestaan, daarin ligt het sociale program van het missiewerk. Dat behoort ook tot het program van de zoo groots opgezette beweging „Nieuw Leven", onder auspiciën van Chiang Kai-Shek gesticht. Van christelijk

standpunt uit, verdient deze beweging niet slechts de sympathie der katholieke missie, doch ook krachtdadige medewerking. De echtgenoote van China's Generalissimus heeft in een groote vergadering te Tayanfoe een beroep gedaan op de katholieke en protestantsche missionarissen om mee te werken aan de verwezenlijking van het door „Nieuw Leven" opgezette doel. Een missionaris zeide in naam van Mgr. van Dijck en andere bisschoppen de hulp der katholieke missie toe. Ook de synodale commissie bij de Apost. Delegatuur in Peking verklaarde dat „Nieuw Leven" op de volle sympathie en medewerking kan rekenen. De heidenen zelf worden getroffen door de opvallende overeenkomst die er bestaat tusschen het program van deze beweging en de leer der katholieke Moraal.

Men heeft dan ook sedert de stichting van deze beweging overal groote interesse en sympathie voor het katholicisme kunnen constateeren.

Duidelijk kwam dit aan het licht bij de ontvangst van den Apost. Delegaat te Peking. Een vooraanstaand leider in deze beweging betoogde de mogelijkheid van samenwerking tusschen de Katholieke Kerk en „Nieuw Leven" : „Grootsch is" — zoo sprak hij — „de opzet van de beweging Nieuw Leven, veelomvattend haar program. Nieuw Leven wil niet meer en niet minder dan het chineesche volk tot een hooger sociaal en moreel niveau brengen, gebaseerd op de vier hoofddeugden die sinds duizenden jaren bij het chineesche volk diep ingeworteld zijn : welgemanierdheid, rechtvaardigheid, matigheid en zedigheid. Welnu het katholicisme verkondigt ook deze deugden en beoefent ze metterdaad. Het zorgt in rijke mate voor scholen, ziekenhuizen, weeshuizen en andere werken van liefdadigheid. Het zal een bondgenoot zijn in den strijd voor den wederopbouw van onzen Staat."

Als „Nieuw Leven" zijn doel bereikt en alle chineesche mannen en vrouwen in zijn rijen weet te scharen is de natuurlijke grondslag voor een hooger leven gelegd. Het millioenenrijk in Oost-Azië zal dan rijp zijn voor de leer van Christus' Kerk en ook eens deelachtig worden aan het nieuwe bovennatuurlijke leven dat Christus aan de wereld heeft gebracht. Hij is ook voor China : de Weg, de Waarheid en het Leven. Dan zal ook voor de vrouw in China een betere toekomst dagen.

Teteringen. J. GOEMAN S.V.D.

MICHAEL SWEERTS

EEN NEDERLANDSCH KUNSTSCHILDER UIT DE XVIIIe EEUW ASPIRANT BROEDER-MISSIONARIS

Michaël Sweerts, ook Swarts en Cavalier Swarts, in Rome Michele Suars genaamd, schilder en graveur, naar men vermoedt te Amsterdam (?) omstreeks 1615—1620 geboren, stierf na 1656. Zijn biographische gegevens zijn uiterst schaarsch. Hij was omstreeks 1648—1652 te Rome en lid van de zoogenaamde Academia de S. Luca. Kort na 1652 moet hij naar Nederland zijn teruggekeerd. In 1656 publiceerde hij te Brussel zijn gravures en noemt zich Eques en Pictor. Het schijnt dat hij met de familie Beresteijn verwant te zijn geweest, in wier bezit meerdere van zijn schilderstukken zich bevonden. Afgezien van zijn gravures, tast men omtrent zijn werken even zoozeer in het duister als voor zijn levensbizonderheden en de veelvuldige naamverwisseling met Christophe Swartz (tengevolge van de schrijfwijze Ch. Swarts voor Chevalier Swarts) maakte de ontwarring nog moeilijker.... (volgt nog een lijst van zijn gravures.)

Aldus vat Wurtzbach in zijn *Niederländische Kunstlerlexikon* ?, 1910 de enkele gegevens over den schilder en zijn werken samen.

Eenigen tijd voordien heeft Dr. W. Martin, in *Oud-Holland* (1907) na een 6-jarige naspeuring omtrent dezen weinig bekenden schilder het resultaat van zijn onderzoekingen en studie ten beste gegeven. Hij noemt hem daar o.a. ,,de Hollandsche Le Nain, die te rangschikken is onder de zeer opmerkelijke meesters onzer groote schilderschool, en zegt dat hij in bepaalde kringen van Amsterdam als portrettist een zekere vermaardheid genoot.

Dat hij aspirant leekebroeder-missionaris is geweest werd tot dusverre niet vermeld. Dit feit dateert uit 1662, en verlengt zijn bekende levensloop dus reeds met een vijftal jaren.

Sweerts had zich in 1661 aangesloten bij den Stichter van de Societeit der Vreemde Missiën van Parijs, Monseigneur François Pallu, bisschop van Héliopolis, die naar Cochinchina ging vertrekken. Een fransche leek die zich eveneens aan Mgr. Pallu had verbonden en die te Amsterdam verbleef is misschien wel de aanleiding daartoe geweest. De Chameson had in 1659 reeds van den Bisschop opdracht gekregen om voor de missiereis een schip te doen bouwen op de scheepswerven te Amsterdam. Het schip kwam klaar, en heette de *Saint Louis*, maar verging nabij Texel met 150 andere, al bij zijn eerste vaart toen het op weg was van Amsterdam naar Frankrijk,

in den winter van 1660—'61. — Zes maanden later ontmoet een fransch missionaris Lazarist, die met de hollandsche retourvloot van Kaap de Goede Hoop terugkeerde via Amsterdam, aldaar zijn landgenoot de Chameson samen met Sweerts.

Het reisverhaal van dezen missionaris wijdt eenige regels aan de Chameson, die hem den dood van zijn geestelijken Vader, Vincentius a Paulo, mededeelde, en aan Sweerts, die hem zoo vriendelijk heeft rondgeleid. Zij bezochten de kerken en de armen samen met S. de Sweerts, een der grootste schilders van de wereld, zoo hij niet de grootste is, niet alleen om de voortreffelijkheid van zijn kunst, want hij neemt niet minder dan honderd pistolen (goudstukken) voor één kop, maar ook nog om de heiligheid van zijn leven : hij eet geen vleesch, vast bijna alle dagen, slaapt op den harden grond, deelt zijn goederen uit aan de armen, legt zich zeer toe op de overweging, communiceert drie of viermaal in de week. Kort geleden heeft hij zich onder de gehoorzaamheid gesteld van Monseigneur den Bisschop van Heliopolis, opdat deze naar goeddunken met hem handele. Hij spreekt zeven talen, en is zeer bereisd. Zijn bekeering en zijn leven is geheel buitengewoon en wonderbaar. Hij bezit dan ook een groote hoeveelheid schoone geheimen, die naar hij mij vertelde, God hem enkel heeft doen kennen door het kruis, en hij onderneemt niets dan door dezelve."

Vier maanden later had inderdaad te Parijs een afscheid plaats. Mgr. Pallu vertrok naar de Missie van Cochinchina met eenige priesters en twee leeken : de Chameson en Sweerts. Zij zouden nu zij niet over een eigen schip konden beschikken, te Marseille scheep gaan den 2den Januari 1662, in Palestina weer aan wal stappen en dan verder heel Azië door de reis maken over land.

De Bisschop was uiterst tevreden over zijn Nederlandsche aanwinst. Drie dagen voordat het schip van wal stak, schreef hij nog in een brief aan de Propaganda (30 December 1661) : „Wij hebben in ons gezelschap eveneens opgenomen een zeer godvruchtigen leek, van dietsche nationaliteit (germanus), zeer bedreven in de schilderkunst, en die vele landen reeds heeft doorreisd, Michaël Sweerts genaamd".

Weldra echter ging het minder goed. Sweerts' karakter bracht den missionarissen veel moeilijkheden. Ons dunkt dat hij in oprechte edelmoedigheid zijn eigen goeden wil had overschat. De gestadige gebondenheid zal iemand als hij, die vroeger in volle vrijheid zooveel had gereisd, te zwaar zijn gevallen ; het zal hem wrevelig hebben gemaakt, zoodat de overheid, om misschien nog grootere moeilijkheden te voorkomen, het beter oordeelde dat hij zijn opgezette plan maar niet doorvoerde.

Toen men in Perzië te Tauris (Tabris) was aangekomen, 2 Juli 1662, had Sweerts het gezelschap reeds vaarwel gezegd. In een brief van dien datum schrijft Mgr. Pallu : „dat hij (Pallu) niet had gemeend dat de Missie geschikt was voor Sweerts, noch Sweerts voor de Missie".

Volgens de Archieven van de Missions Etrangères te Parijs was Sweerts niet te Amsterdam, maar te Brussel geboren, omstreeks 1614 (1624 ?). Zijn vader die David Sweerts heette, was koopman aldaar. De naam van zijn

moeder was Martina Ballu. Michaël Sweerts had in 1661 nog een schoonbroer M. Kemps, linnenkoopman, eveneens te Brussel, en een nicht (nièce) Catharina Kemps, 15 jaar oud.

Nadien raken we den draad van zijn leven weer kwijt. — Hij overleed te Goa, in Britsch Indië, in 't jaar 1664.

* * *

Wij hadden gaarne gezien dat deze zoo bizondere kandidaat voor de Missie ook had mogen volharden. Het feit echter zooals het zich thans aan ons voordoet blijft er niet minder merkwaardig om ; het strekt den edelmoedigen kunstschilder tot eer, en verdient zeker in onze Nederlandsche Missiegeschiedenis te mogen worden vermeld.

Nijmegen. C. VERWOERD, C.M.

DE TIJDSCHRIFTEN-ACTIE DER A.R.K.S.M.A.

In ,,Het Missiewerk" van Febr. 1935 heb ik een oproep geplaatst om mee te werken aan de nieuwe tijdschriften-actie der A.R.K.S.M.A. (A'damsche R. K. Stud. Missie-Actie). Wij hebben toen boeken en tijdschriften gevraagd om aan missionarissen op te zenden. Zeer velen hebben aan dit verzoek voldaan, en ons krachtig geholpen. Hier nog eens onzen openlijken en hartelijken dank

Ik heb toen beloofd de resultaten van ons werk mede te deelen.

Door 't vele administratieve werk, dat deze actie medebracht, ben ik nu eerst in staat aan die belofte te voldoen. We hebben honderden oude jaargangen ontvangen van ,,Het Missiewerk", ,,Het Schild" en tal van andere periodieken. Daarenboven vele losse boeken als Bijbel-edities e.a. Verschillende missie-procures — we moesten een keus doen om ons werk niet te veel te versnipperen — zijn aangeschreven om hun keuze uit den voorraad te doen. Na ontvangen antwoord hebben we toen alles verzonden, trachtend aan ieders wenschen zooveel mogelijk te voldoen. We hopen zóó iets bijgedragen te hebben tot de aanvulling van menige missie-bibliotheek.

Daarnaast blijft staan 't ander onderdeel van onze tijdschriften-actie, dat misschien zelfs wel als 't voornaamste beschouwd moet worden : 't rechtstreeksche doorsturen van tijdschriften-abonnementen aan missionarissen. Onze methode is zeer eenvoudig. De missionarissen vragen bij ons de geregelde toesturing van een of ander abonnement aan. Wij zoeken dan iemand, die bereid is, zijn tijdschrift-nummers geregeld elke maand of elke twee weken aan dien missionaris op te sturen.

Er zijn nog steeds aanvragen, die we onvervuld moeten laten. Zijn er geen lezers van ,,Het Missiewerk" meer, die ,,Het Schild" ,,De Nieuwe Eeuw" of ,,De Kath. Illustratie" aan een missionaris willen sturen. Zoo ja, laten ze dan even een briefkaartje schrijven aan 't secretariaat der A.R.K.S.M.A., afd. tijdschriften-actie, Vondelstraat 56, A'dam W. Ze ontvangen dan 't adres van een missionaris als antwoord.

Laten we allen onze missionarissen een beetje helpen !

Amsterdam. B. DELFGAAUW.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

DE PROTESTANTSCHE ZENDING IN AFRIKA

In de geschiedenis der Protestantsche zending [1]) in Afrika kan men onderscheid maken tusschen Noord-, West-, Oost- en Zuid-Afrika.

Wat *Noord-Afrika* betreft, stichtte de Presbyteriaan Kerr de Centraal-Marokko-zending in 1824. In 1880 begon de Schotsche evangelist Anderson met de Zuid-Marokko-zending, waarbij zich de Amerikaansche Gospel Missionary Union voegde voor de Berberstammen in de bergen. Enkele jaren later vestigde de Engelsche Noord-Afrika-zending posten in het Noorden ; in 1902 werd de zendeling Cooper door een fanatieken derwisch in de straten van Fez verraderlijk vermoord.

In *West-Afrika* begon de Engelsch-kerkelijke zending in 1842 met de Yoruba-zending; zij had met vele moeilijkheden te kampen, o.a. met het moordend kustklimaat. Grooten invloed op de evangelisatie kregen de neger-bisschoppen : Samuel Crowther en James Johnson. De Wesleyanen volgden spoedig op de Engelsch-kerkelijke zending ; ofschoon zij niet altijd over voldoende zendingskrachten beschikken, kregen zij toch voortdurend meer ingang. In den loop der jaren vestigden zich nog verschillende zendingscorporaties, die over een groot deel van Zuid-Nigeria haar zendingsposten uitzetten.

Noord-Nigeria is een geheel ander zendingsgebied. Te Sokoto resideert de sultan ; in steden en dorpen is alles Mohammedaansch ; het heidendom leeft alleen nog in ver-afgelegen streken ; de Engelsch-kerkelijke zending werkt er met alle macht. In 1919 stichtte het Britsche bijbelgenootschap een hoofdkwartier voor de verspreiding van den Bijbel over geheel Nigeria.

[1]) Richter, *Geschichte der evangelischen Mission in Afrika*, Gütersloh, 1922.

Met de ontdekkingsreizigers Livingstone en Stanley dient als pionier der protestantsche zending in *Oost-Afrika* Krapf genoemd te worden; in dienst der Engelsch-kerkelijke zending in 1843 te Mombasa begonnen, heeft hij, onder groote moeilijkheden veel mogen doen voor de kennis van de taal en de gewoonten, maar ook voor de zending. Later zijn er bij de Engelsche nog meerdere Duitsche- en Amerikaansche zendingscorporaties gekomen. Dit heeft ertoe geleid, dat op de zendingsconferenties van Kikuyu (1913 en 1917) pogingen aangewend zijn, om eenheid in de zendingsactie te brengen. Ondanks het aanvankelijk verzet der hoogkerkelijke Anglicanen werd, onder invloed van den aartsbisschop van Canterbury, door de „Kikuyu Alliance of Missionary Societies" in 1922 besloten: „de vertegenwoordigende raad zal bevorderen de formatie van de vereenigde volkskerk voor Kenya, die voor haar inrichting en bestuur al de beteekenende elementen van episcopalen en presbyterianen bezitten zal."

Ter gedachtenis aan David Livingstone, die in 1859 het Nyassameer ontdekte, besloten in 1875 de Schotsche-Vrij-kerken (thans Vereenigde Schotsche-Vrij-kerken) en de Schotsche Staatskerk, nadat een z.g. Universiteiten-zending mislukt was (1862), tot de zending in Nyassaland. De Schotsche Staatskerk begaf zich naar het schoone en gezonde Shiré-hoogland en vestigde daar een cultuur-centrum, dat zij naar Livingstone's geboorteplaats Blantyre noemde; er kwamen later nog enkele zendingsposten bij. Van meer beteekenis intusschen is de Schotsche Vrij-kerkenzending, de z.g. Livingstonia-mission, die van den beginne af den zendingsarts Laws in haar dienst had. Langs de Westkust van het Nyassa-meer heeft zij zich aldoor meer uitgebreid, onder leiding vooral van Elmslie en Fraser. In 1894 droeg zij het werk in het Zuiden van haar uitgestrekt gebied over aan de Boerenzending (Nederl.-Gereformeerd), die opbloeide en zelfs naar Noord-Oost-Rhodesia en naar Portugeesch Oost-Afrika oversloeg. De universiteiten-zending hervatte in 1882 haar arbeid en verbreidde zich langs de Oostkust van het Nyassa-meer. De z.g. industriezendingen, die door middel van koffiecultuur de zending wilden financieren, zijn mislukt.

Voormalig Duitsch *Oost-Afrika*, verminderd met de na den oorlog aan België toegewezen landstreken Roeanda en Oeroendi,

is tegenwoordig Engelsch mandaatsgebied en draagt den naam van Tanganika-territorium. Bij het uitbreken van den oorlog in 1914 hadden de protestantsche zending, met name de Berlijnsche, de zending van de Broedergemeente en de Leipziger-zending meer dan honderd zendingsposten. Meer dan eenig ander deel van Afrika heeft het Tanganika-territorium de voorkeur gehad bij den terugkeer van de Duitsche zendelingen. De Augustana-synode der Zweedsche Lutheranen in de Vereenigde Staten nam het werk over, en voor de Duitsche zending werd hier en daar de mogelijkheid geschapen. Vóór den oorlog waren er zeven Duitsche protestantsche zendingsgenootschappen, twee Engelsche en één Amerikaansch ; dit verlies van zendingskrachten werd in 1920 goeddeels hersteld door de komst van zes zendingscorporaties, die voor Engeland aannemelijk waren.

In het negerkoninkrijk Oeganda, dat sinds 1890 onder Engelschen invloed en sinds 1894 onder Engelsch protectoraat staat, begon de protestantsche zending in 1876. Na aanvankelijk tegenstrubbelingen ontwikkelde zich de protestantsche zending, vooral sinds het land onder Engelsch protectoraat kwam ; de organisator van de protestantsche kerk in Oeganda was vooral bisschop Tucker.

In *Zuid-Afrika* hebben verschillende zendingsgenootschappen, o.a. het Londensch zendingsgenootschap, de Wesleyanen, de Rijnsche zending, de Berlijnsche zending, er met groot succes gewerkt.

Wanneer wij den tegenwoordigen toestand[1]) van de protestantsche zending in Afrika overzien, kunnen wij, wat de *getalsterkte* der christenen betreft, de volgende vijf gedeelten onderscheiden.

Het meest belangrijke en het best georganiseerde bloc van protestanten vinden we in Zuid-Afrika : meer dan drie millioen, uitmakende 1/3 van de bevolking. Weliswaar minder belangrijk, maar wel invloedrijk is het protestantisme op de Goudkust, waar met name het onderwijs georganiseerd is. Een derde kern vormt het protestantisme in de streek der Groote Meren en aan den Nijl. Groote activiteit ontwikkelt het ook in Belgisch-Congo. Eindelijk telt Madagascar meer dan 450.000 protestanten, behoor-

---

[1]) Dubois, *Le Répertoire africain*, Rome, 1932, p. 231 ss.

rend tot verschillende secten. Overal elders, behalve dan in uitsluitend Mohammedaansche gebieden, heeft het Protestantisme zich genesteld en werkt er dikwijls met meer stoffelijke middelen dan waarover de katholieken kunnen beschikken.

Over het *gehalte* der Protestanten in Afrika oordeelende merkte de Missionsdirektor Schlunk van Hamburg, op de 40e algemeene zendingsconferentie in Oct. 1927 te Amsterdam gehouden, vooreerst op, dat er verschillende sekten in het Protestantisme zijn ; vervolgens, dat de protestantsche gemeenten in Afrika onderling nogal verschillen.

De *strategische beginselen* der zendingsmethode vindt men uiteengezet in het boek van den bekenden zendingsijveraar John Mott over het beslissend uur der wereldmissie [1]). Hierin ontwikkelt hij het volgend „plan de campagne" voor het zendingswerk : overal tegelijk zendingsarbeid verrichten ; geen enkel land ervan uitsluiten. Maar hiervoor moeten verschillende voorwaarden vervuld zijn, o.a. men dient een overzicht te hebben over de geheele wereld, om met elkaar te kunnen overeenstemmen op den grondslag van een gemeenschappelijk plan ; deskundigen dienen de verschillende zendingsgebieden te bestudeeren om de werkkrachten gelijkmatig te verdeelen en dubbel werk te voorkomen ; den zendingsarbeid herzien en uitbreiden in dien zin, dat hij alle gewesten en alle categorieën van personen omvat ; het bezettingsplan grondig bestudeeren om geen oppervlakkig werk te doen ; rekening houden met het eigenaardige van rassen en naties en met de verschillende maatschappelijke standen ; kortom, alles wat het zendingswerk aanbelangt, moet behooren tot een methodisch-opgezet en systematisch-uitgewerkt plan.

Deze strategische zendingsbeginselen werden ook gehuldigd door de groote protestantsche zendingscongressen. De reeks hiervan werd geopend door het congres van Edinburgh in 1910 [2]), waar men een vervolg-comité instelde ; door den wereldoorlog min of meer in het ongereede geraakt, herstelde dit comité zich als inter-

---

[1]) Voor ons ligt de Duitsche vertaling : *Die Entscheidungsstunde der Weltmission und wir*, Basel, 1912, S. 89 flgd.

[2]) *Reports of the World Missionary Conference* 1910 ; 9 vol. Edinburgh and London, 1910.

nationale zendingsraad, die in 1928 te Jerusalem bijeenkwam. [1]) Meer bijzondere of minder algemeene congressen werden vervolgens in Indië, China en Japan gehouden ; met name op het congres te Le Zoute (België) in 1926 en, zooals voor de hand ligt, op het congres te Leopoldstad in 1928 kwamen de vraagstukken omtrent de zending in Afrika in behandeling ; op het laatstgenoemd congres nam men o.a. de zeven volgende belangrijke en dringende besluiten : vermeerdering van het zendingspersoneel ; vorming van Afrikaansche medehelpers ; opbouw der inlandsche kerken ; betere, wederzijdsche verstandhouding der rassen ; samenwerking met de regeeringen ; vraagstukken door de industriëele opeenhooping geschapen ; werkelijk Afrikaansche organisatie der kerk.

Alvorens de *toepassing* van deze beginselen te zien en den eigen aard van het protestantsche zendingswerk in zijn praktische verwerkelijking, bemerken we, dat aan deze verwerkelijking een tweevoudige factor ten grondslag ligt, n.l. een intense recruteering van zendingspersoneel en een overvloedige toename der geldmiddelen. Een eeuw geleden bestond er zoo goed als geen protestantsche zending en thans wil zij alle landen gaan evangeliseeren : in 1815 waren er amper 200 protestantsche zendelingen, in 1915 25000 en sindsdien is de aanwas nog in sneller tempo gegaan ; van eenige duizenden francs in 1815 stegen de bijdragen binnen een eeuw tot 70 millioen dollar. Maar menschen en middelen zouden weinig beteekenen, als ze niet methodisch werden gebruikt. En nu komen we aan de toepassing van de zendingsbeginselen. Praktisch is de groote zorg van de zendingsstrategie gericht op de bekwaamheid van het missiepersoneel en de taktiek van het missiewerk.

Aan de keuze en vorming van het *missiepersoneel* wordt groote zorg besteed : vroegtijdige selectie, degelijke opleiding, vak-onderricht enz. Ter plaatse wordt deze voor-opleiding dan nog gedurende een of twee jaren aangevuld. Niet geringere zorg besteedt men aan de vorming van het inlandsch element, met name van de élite onder hen : school, pers enz. trachten leiders onder hen te kweeken. Overigens tracht men ook de massa te beïnvloeden en de goede krachten, die zij bezitten, b.v. met aanleg voor kunst, muziek, welsprekendheid enz. aan het werk te zetten, door hen

[1]) *Report of the Jerusalem Meeting of the international Missionary Council* ; 8 vol. Oxford, 1928.

in te lijven bij desbetreffende organisaties. En men vergeet hierbij niet dezen psychologischen factor, dat de menschen des te meer voor een vereeniging enz. gevoelen, naarmate het lidmaatschap ervan of de deelname eraan hun meer gekost heeft ; vandaar dat men niet schroomt, aan de inlandsche bevolking een flinke bijdrage te vragen om te mogen deelnemen. Nog een anderen maatregel past men de laatste jaren toe om dubbel werk te voorkomen : ondanks doctrinaire verschilpunten komen verschillende zendingsgenootschappen onderling overeen, elkaars gebied niet te zullen betreden ; en om de kosten voor het onderwijs te verminderen vormt men school-centra voor bepaalde soorten van onderwijs.

Wat vervolgens de *taktiek* van den zendingsarbeid betreft : alle werkzaamheden en ondernemingen van eenige beteekenis worden geruimen tijd tevoren voorbereid. Zoo organiseert men voor de algemeene leiding breed-opgezette en goed-voorbereide congressen ; voor de onmiddellijke en blijvende leiding sticht men bijzondere vervolg-comité's ; voor studie en publicatie richt men centra in ; men houdt rekening met strategische punten, die ver om zich heen stralen. Daarbij is men voortdurend bedacht op nieuwe initiatieven en werkwijzen : zoo is b.v. in een streek een uitgebreid personeel werkzaam op hygiënisch en medisch gebied, waardoor men de bevolking wint, aan zich verplicht en voorbereidt op het aanvaarden der leer ; zoo heeft men in West-Afrika de z.g. Jeanes Schools met ambulante leerkrachten, wier taak het is het schoolwezen als zoodanig te bezielen.

Ook het *onrechtstreeksch* apostolaat door de beoefening der wetenschap verwaarloost men niet, te minder omdat de protestantsche zendeling uiteraard over meer vrijen tijd beschikt dan de katholieke missionaris. Aldus organiseert de protestantsche zending haar werk. Zeker is, dat het protestantisme, hetwelk niet de eenheid in geloof kan bewerken, er op allerlei wijzen naar streeft de eenheid in handelen te bereiken. De waarde van deze werking moet men intusschen niet overschatten, maar ook en vooral niet onderschatten. Sommigen beoordeelen het werk der protestantsche zending vrij simplistisch : zij wijzen op de wanverhouding, welke er bestaat tusschen de ontzaglijke som van aangewende middelen en het betrekkelijk poover resultaat. Zij vergeten echter daarbij, dat elk begin moeilijk is en dat op een langzaam begin bij de prote-

stantsche zending dikwijls voorspoedige ontwikkeling is gevolgd: men sla er de statistieken eens op na. Anderen willen niet aan de oprechtheid der bekeeringen tot het protestantisme gelooven; in zijn algemeenheid is dit oordeel onjuist en onrechtvaardig; maar gesteld al, dat het juist ware, dan leveren dergelijke bekeeringen toch zeker de volgende generatie overtuigde protestanten.

Nijmegen. ALPH. MULDERS.

Adressen van de medewerkers aan dit nummer — *J. Busé O.S.C.*, Klooster Kruisheeren, St. Agatha bij Cuyk. — *P. Matthijssen*, Conrector St. Marie, Huybergen N.B. — *Dr. B. Zuure W. P.* Burgakker, Boxtel. — *J. Goeman S. V. D.*, Missiehuis, Teteringen. — *C. Verwoerd C. M.*, Ubbergscheweg 172, Nijmegen. — *B. Delfgaauw*, Valeriusstraat 22, Amsterdam Z. — *Prof. Dr. Alph. Mulders*, Oranjesingel 15, Nijmegen. — *Mgr. Th. M. P. Bekkers*, Huize Bijdorp, Voorschoten.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

NEDERLAND.

HET AANTAL LEDEN VAN DEN NEDERLANDSCHEN PRIESTER-MISSIEBOND OP 1 AUGUSTUS 1936.

(De cijfers tusschen haakjes zijn die van 1 Aug. 1935).

	gewone leden	leden theol.	eere-leden	leden miss. en oud-miss.	Totaal
Seculieren :					
Aartsb. Utrecht	646 (645)	118 (116)	1 (1)		765 (762)
Bisdom Breda	356 (342)	91 (95)	1 (1)		448 (444)
Bisdom Haarlem	732 (753)	130 (106)	1 (1)		863 (860)
Bisdom 's-Bosch	653 (653)	93 (94)	1 (1)		747 (748)
Bisdom Roermond	607 (605)	105 (109)	1 (1)		713 (715)
Regulieren :	1550 (1509)	105 (90)	44 (44)	1527 (1425)	3226 (3068)
Totaal	4544 (4513)	642 (610)	49 (49)	1527 (1425)	6762 (6597)

OVERZICHT VAN DE TOENAME DER LEDEN VAN DEN NEDERLANDSCHEN PRIESTER-MISSIEBOND IN DE JAREN 1927—1936.

	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Gewone leden....	3794	4089	4158	4235	4115	4223	4377	4456	4513	4544
Leden theol.	427	447	508	558	577	633	655	646	610	642
Eereleden........	35	35	39	40	39	41	43	46	49	49
Leden-Mission. en oud-miss.	—	673	707	761	1062	1159	1230	1320	1425	1527
Totaal	4256	5244	5412	5594	5793	6056	6305	6468	6597	6762

Overzicht der Reguliere leden op 1 Augustus 1936.	gew. leden	eere-leden	leden mission. in Prop. gebied.	leden missiën buiten gebied.	leden oud-miss.	Totaal.
Assumptionisten	—	—	4	2	—	6 (5)
Augustijnen	55	—	—	4	—	59 (60)
Benedictijnen	13	—	4	—	—	17 (15)
Capucijnen	44	3	65	—	9	121 (107)
Carmelieten	79	2	23	7	—	111 (110)
„ ongesch.	—	—	1	—	1	2 (3)
Cisterciensers	8	—	—	—	—	8 (10)
Conventueelen	11	—	5	—	1	17 (16)
Dominicanen	152	2	57	14	19	244 (242)
Franciscanen	264	2	78	9	9	362 (357)
Gez. Goddelijk Woord	18	2	81	3	8	112 (103)
Jezuiten	162	1	77	—	14	254 (252)
Kruisheeren	27	2	33	23	5	90 (85)
Lazaristen	40	4	70	18	6	138 (138)
Maristen	4	—	6	—	—	10 (9)
Mill-Hill	111a)	4	211	22	47	395 (374)
Mission. Afrik. Missiën (Cadier en Keer)	62b)	1	73	1	15	152 (126)
Mission. der H. Familie	44	—	23	9	1	77 (69)
Misson. van het H. Hart	18	4	90	1	7	120 (15)
Montfortanen	45	—	60	2	6	113 (99)
Noorsche Missionarissen	—	—	8	—	1	9 (9)
Norbertijnen	51	1	18	—	1	71 (70)
Oblaten H. Franc. v. Sales	1	—	2	—	—	3 (3)
Oblaten Onbevl. M. Maria	1	—	1	—	—	2 (2)
Passionisten	27	2	13	1	2	45 (41)
Paters van den H. Geest	25	1	35	1	4	66 (54)
Paters H.H. Harten Picpus	46	1	28	33	3	111 (102)
Paters v.h. Allerh. Sacrament	3	—	—	—	—	3 (3)
Priesters v.h. H. Hart	82	3	50	27	10	172 (160)
Redemptoristen	18	1	32	1	5	57 (61)
Salesianen	3	—	—	—	—	— (3)
Scheut	2	4	45	2	8	61 (59)
Trappisten	40	—	—	—	—	40 (40)
Varia	4	2	22	2	5	35 (35)
Witte Paters	12	2	117	1	8	140 (131)
	1472 c)	44	1332	183	195	3226 (3068)

a) 67 theologanten; b) 38 theologanten; c) dat is dus met inbegrip van 105 theologanten, zoodat het werkelijk aantal gewone leden bedraagt 1367. — De totaal-cijfers tusschen haakjes zijn die van het vorig jaar.

Jeugd-missie-actie. — In het Bisdom Breda is, onder hooge goedkeuring van Z. H. Exc. den Bisschop, een *comité voor jeugd-missie-actie* opgericht, waarvan Mgr. J. M. van Oers, Voorzitter van het Diocesaan Missie-Comité, de voorzitter en Conrector P. Matthijssen de secretaris is. Door toedoen van dit comité is de jeugd-missie-actie ingeschakeld in de Katholieke Actie van het bisdom. De secretaris van genoemd comité zal de vergaderingen bijwonen van den Diocesanen Raad der Katholieke Actie, die voortaan ook aan de missieactie een plaats zal geven in haar jaarprogram.

Missietentoonstelling. — Te Roosendaal N.-B. zal in de Pinksterweek een *missietentoonstelling* worden gehouden. Z. H. Exc. Mgr. P. Hopmans, bisschop van Breda, zal bij die gelegenheid op den 1sten Pinksterdag een Pontificale H. Mis opdragen in de St. Janskerk.

Missie en Esperanto. — Den 4en Febr. l.l. hield de Chineesche Pater Kao O.F.M., op uitnoodiging van het bestuur der R.K. Esperanto-vereeniging „Per Nia Kredo" te Breda een *lezing met lichtbeelden* over China, waarbij hij aantoonde, dat Katholiek Esperantisme een moderne vorm van missieactie is.

Groot-Seminarie, Haaren. — De Missiegeest bij de theologanten blijkt nog steeds zeer levendig. Dat het goed geslaagde Interseminariale Missiecongres van Nijmegen hiertoe zeker veel heeft bijgedragen, lijdt geen twijfel. — Bij onze actie onder de leden der Missievereeniging wordt de volle nadruk gelegd op offergeest en gebed, terwijl de bestudeering van de Missieleer in de volle belangstelling staat, getuige de periodieke vergaderingen, studieclubs en bulletins. — De Apostolaatszin der leden blijkt o.a. uit hun onbaatzuchtige medewerking aan ons Brokkenwerk, dat dit jaar een nieuwe Ondercentrale kon stichten in Tilburg.

Het jaarverslag van den Penningmeester gaf een zeer onbeduidenden teruggang te zien, vergeleken bij het vorige jaar, — te wijten aan grootere onkosten.

Een groote gebeurtenis in ons vereenigingsleven was de priesterwijding van onzen tweeden beschermeling Petrus Ouang.

We zijn vol verwachting het nieuwe jaar ingegaan, dat ons moet brengen : steeds meer verdieping van den Missiegeest bij onze leden, — en naar buiten : steeds meer uitbreiding van ons Brokkenwerk.

Groot-Seminarie, Roermond. — De St. Franciscus-Xaverius-missievereeniging op het Gr. Seminarie van het Roermondsche bisdom geeft een Seminarie-missieblad uit, hetwelk reeds in zijn vijfden jaargang is. Elke maand wordt daarin o.a. de missie-intentie besproken.

VATICAAN.

HET INTERNATIONAAL CONGRES VAN DEN P.M.B. TE ROME 11—13 Nov. 1936.

Van dit 2e Internationaal Congres te Rome gaven wij in het vorig nummer een volledig program : dit werd geheel volgens den opzet afgewerkt. Daar ons echter de ruimte ontbreekt den inhoud der redevoeringen behoorlijk weer te geven, beperken wij ons tot de zakelijke besluiten en brengen deze in verband met den toestand van den P.M.B. in Nederland.

Het congres genoot de zeer bijzondere daadwerkelijke belangstelling van den H. Vader, die daarvoor aan alle colleges en studiehuizen van de Eeuwige Stad gedurende drie dagen de lessen had doen staken. Dientengevolge werd het bijgewoond door 9 kardinalen, door 59 bisschoppen, door 1318 [1]) priesters behoorende tot 35 verschillende naties en door circa 1900 theologanten van alle taal en kleur. De zittingen werden geregeld bezocht door — naar schatting — een 3000 priesters en clerici. Ons land werd officieel vertegenwoordigd door den Nation. Secr. en Penn. v. d. P.M.B.

In overeenstemming met dit gehoor droegen de voordrachten in hoofdzaak het karakter van een propaganda voor een georganiseerde deelneming van den clerus aan de missieactie : onder dit opzicht zal de indruk — vooral bij de jongeren — zeer zeker van beteekenis zijn geweest. Er was althans zeer veel enthousiasme.

Het congres is ook benut als een gelegenheid om eenige besluiten van de *Propaganda af te kondigen* (bespreking was in dit milieu niet mogelijk), welke een betere organisatie en coordinatie van de missieactie ten doel hebben.

Deze besluiten zijn door den Voorzitter, Mgr. Costantini, aldus samengevat (wij vertalen de tekst van de Osservatore van 14 Nov. '36):

I. De P.M.B. steunt, als op haar fundament, op de hiërarchie : de Paus — de Bisschoppen — de Pastoors.

II. Daar de P.M.B. een fundamenteele organisatie van primaire beteekenis is om den missiegeest onder de priesters te

[1]) Zoovelen althans hebben zich aan het Secretariaat van het Congres aangemeld : er waren er zeker nog velen die dit — om een of andere reden — hebben nagelaten.

bevorderen en te voeden, neemt zij practisch genomen de eerste plaats in onder de andere missiegenootschappen, te weten de Pauselijke Genootschappen van de Voortplanting van den H. Apostel Petrus en van de H. Kindsheid.[1])

III. Te Rome zal worden opgericht het Centraal Bureau van den P.M.B.

Met de leiding van dit bureau wordt belast de stichter van den P.M.B., pater Paulus Manna.

Dit bureau zal de band vormen tusschen de nationale afdeelingen van den P.M.B., zal de oprichting van den P.M.B. bevorderen, waar deze nog niet bestaat, zal de statistieken der missieactie in de verschillende landen bijhouden, en alle werkzaamheden op zich nemen, welke de H. Congr. der Propaganda het zal opdragen.

Een decreet der Propaganda, dat deze arbeid zal regelen, is in uitzicht gesteld.

Om de *bedoeling* van deze besluiten te doen begrijpen voeg ik hierbij de officieele Latijnsche samenvatting van de beschouwing, welke p. Manna, de ondervoorzitter van het congres en de benoemde Alg. Secr. P.M.B. op het congres heeft gehouden, als persoonlijke conclusie uit de verschillende besprekingen en onderzoekingen, welke vóór het Congres gehouden zijn:

Associatio nostra Unio Cleri pro Missionibus vocatur, videlicet sacerdotum unio, quae, suae constitutionis vi, animum sacerdotis penetrat ut hunc totum vinciat totumque credat evangelii causae, cuius est minister. Sacerdos enim extra templum omnes christianas vires ad fidem dilatandam in universo mundo ordinat. Unio igitur vis eximia est, apta natura sua ad ordinandam in Ecclesia totam cooperationem missionariam.

Orator dicit competentem auctoritatem solummodo posse in hac re deliberare; quidquid sit, quia studium quaestionis concreditum habuit, opportunum esse ducit exponere quaenam esse posset, suo iudicio, via practica et expedita ad optatos effectus perveniendi.

1. Ante omnia, Unio Cleri fortior evaderet, si Secretariatus Generalis institueretur, tamquam centrum superius et unicum Unionis in **nationibus**. Utilitas secretariatus evidens est et desiderio omnium Unionum nationalium, quae ad hoc interrogatae fuerunt, respondet.

---

[1]) Het is wellicht nuttig op te merken, dat hiermede geen verandering is gekomen in de rangorde der Pauselijke Genootschappen. De P.M.B. is geen genootschap om giften in te zamelen, maar om de missiegeest der priesters te vormen; hij staat dus naast de Pausel. Gen. en daar de leiding der priesters in de missieactie noodzakelijk is, is hij ook vóór de Pauselijke Genootschappen van primair belang; daarom neemt hij *practisch genomen* de eerste plaats in. De Pauselijke Genootschappen zijn echter inzamelgenootschappen; en onder de inzamel-genootschappen gaf de H. Stoel den voorrang aan de Voortplanting, en deze behoudt die plaats. Th. B.

2. Hoc Secretariatu nationali supposito, peropportunum videretur, in singulis nationibus et dioecesibus, ad organizationis unitatem reducere Unionem Cleri et Opera Pontificia Missionaria. [1])

3. Huiusmodi unitas ab Unionis ipsis Statutis praevidetur pro Dioecesi, nam in Dioecesi Unio collaborare debet cum iis, qui pia Opera moderantur, simulque curare ut omnibus innotescant et ubique promoveantur Opera Missionaria. Attenta Unionis Cleri natura, titulus sufficiens adest ut ipsa seligatur tamquam organum quod ad unitatem redigat promoveatque Opera Pontificia Missionalia et universam fidelium cooperationem missionariam.

Orator votum facit ut in omnibus dioecesibus unicus organismus constituatur pro tota cooperatione missionaria ac Unioni concredatur.

Quod pro dioecesi valet, servatis servandis, valet et pro natione.

Nunc vero experientia constat successus plane eximios extitisse in locis, ubi unitas missionariae cooperationis in sensu praedicto perfecta est.

4. Attamen ad cooperationis unitatem undequaque perfectam obtinendam desideratur anulus quidam, quo omnia cum S.C. de Propaganda Fide colligantur, nam organizatio quae hic invisitur inefficax fere evaderet, nisi organo supremo niteretur, a Sacra Congregatione emanante et dependente. Huiusmodi organum supremum optime esse posset Comitatus Supremus iam constitutus per Motu Proprio Decessor Noster (24 junii 1929) et cuius membra, praeter cooperationis missionariae praesidem, secretarii generales essent, scilicet, Secretarius Unionis Cleri, Pont. Operis a Propagatione Fidei et Pont. Operis a S. Petro Ap. pro Clero indigena. Munera Comitatus Supremi essent : adsistere, invigilare et moderari totam cooperationem missionariam in toto mundo sub vigilantia et auctoritate S.C. de Propaganda Fide.

Uit deze toelichting volgt, dat de P.M.B. voor de wijze waarop deze in ons land werkt, en in het bijzonder voor zijn zorg voor de coördinatie der verschillende vormen van missieactie, een zeer bijzondere aanbeveling aan deze besluiten mag ontleenen.

De uiteenzetting sub 1) en 2) valt vrijwel samen met de natuurlijke en geleidelijke ontwikkeling van ons nationaal secretariaat; die sub 3) met de opdracht reeds in 1919 aan de D.M.C. gegeven ; de voorgestelde organisatorische samenstelling van het Romeinsche Hoofdbureau sub 4) is voor het nationaal Bestuur reeds in ons land toegepast in 1929.

Onze practische conclusie is dus, dat wij moeten zorgen onze organisatie in de eenmaal begonnen richting steeds verder te vervolmaken en tot zoo hoog mogelijke „efficiency" op te voeren.

Th. M. P. BEKKERS.

---

[1]) Spr. heeft niet bedoeld een unificatio in sensu stricto maar een practische coordinatio van den arbeid der Pauselijke Genootschappen en zoo mogelijk ook van andere missie-genootschappen. Th. B.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken:			
Z. H. Exc. Mgr. N. Stam, Apost. Vicaris.	Mill Hill	Febr. '37	Kisumu
Fr. A. Geerdes	,,	12 Oct. '36	Kashmir en Kaffiristan
Fr. G. Benne (2e keer)	,,	28 Oct. '36	Boven Nijl
Frs. P. de Ruyter en H. François	,,	4 Nov. '36	Nellore
Fr. J. Reiné	,,	4 Nov. '36	Boven Nijl
Frs. Ch. Donsen en A. Liebrand	,,	6 Nov. '36	Basankusu
Frs. P. Peeters, H. van Erp en J. Broekmans	,,	9 Nov. '36	Sarawak
Fr. J. Staal.	,,	21 Sept. '36	,,
Fr. A. Jacobs	,,	10 Nov. '36	Philippijnen
Frs. H. Noordman en M. Boonman	,,	4 Dec. '36	Basankusu
Fr. H. Jansen.	,,	14 Dec. '36	Philippijnen
Frs. B. Renckens en A. Rogmans	,,	26 Dec. '36	Boven Nijl
Prs. Nazarius F. Adriaansen, Martinus J. Verstralen en *Br.* Avellinus E. v. Tienen [1])	O. M. Cap.	22 Jan. '37	Ned. Borneo
Pr. Dominicus Joossen	O. P.	19 Nov. '36	Oranje Vrijstaat
Prs. Dr. Saturninus v. Egmond (Sup. Regularis), Nerius Louter, Zeno Moors, Fulco Vugts, Philippus Tetteroo en *Br.* Sebastianus Vendrig	O. F. M.	29 Dec. '36	Nederl. Nw.-Guinea
Prs. Jac. Meys (2e keer) en W. Dirven.	C. M.	28 Dec. '36	Yungpingfu
Prs. A. Gielens en J. A. Ogier	M. S. F.	9 Oct. '36	Ned. Borneo
Prs. B. Bos, A. Rijbroek en H. v. Tiel	,,	23 Oct. '36	Batavia

[1]) Met hen vertrok op visitatiereis de Hoogeerw. Pater Dr. Anacletus, provinciaal.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Pr. J. van der Linden (2e keer) en *Br.* Egidius uit Bemmel (2e keer)	M. S. F.	6 Nov. '36	Ned. Borneo
Prs. A. van den Berg en H. Lagro	S. M. M.	6 Nov. '36	Shiré
Prs. H. Huynen, J. Flachs en P. Lanckohr	,,	4 Dec. '36	Isangi
Pr. J. Jacobs	,,	4 Jan. '37	Mozambique
Pr. V. Timmermans (3e keer)	,,	8 Jan. '37	Haiti
Prs. J. de Ponti (2e keer) en V. Vaessen (2e keer)	,,	26 Jan. '37	Shiré
Pr. H. Leistra en *Br.* Matheo J. Nijsen	,,	5 Febr. '37	Columbia
Pr. J. van Tuyl (2e keer) en *Br.* Alexis van Duynhoven (2e keer)	C. P.	2 Nov. '36	Bulgarije
Fraters A. Punt en J. Wilhelmus	S. C. J.	28 Nov. '36	Nrd. Brazilië
Pr. Th. Schwering	,,	1 Dec. '36	Finland (v/h. Zweden)
Pr. E. H. J. van Uden	Reg. Kan. v. Lat.	29 Jan. '37	Stanley Falls.
Br. Justus v. d. Broek	C. ss. R.	14 Oct. '36	Suriname
Prs. Nicolaus Kroon (3e keer), Jos. Kuypers en *Br.* Bonifacius J. de Groot (2e keer)	,,	23 Nov. '36	Brazilië
Pr. Willem Wiegant (3e keer) en *Brs.* Julianus M. Giesen (2e keer) en Victor A. Theunissen (2e keer)	,,	15 Jan. '37	,,
Pr. W. Matthysen	W. P.	19 Nov. '36	Bukoba
Br. Antonius C. Cruyssen	,,	18 Dec. '36	Tanganyika
Br. Stephanus Oomen	C. S. Sp.	10 Dec. '36	Guadeloupe
Br. Otgerus G. Dekkers (2e keer)	Brs. v. Dongen	1 Jan. '37	Batavia
Br. Bernulfus Peeters (2e keer)	Brs. van Oudenbosch	1 Dec. '36	,,
Brs. Plechelmus J. H. Klein-Gunnewiek en Basilius J. Th. Sewalt	Brs. van O. L. V. Zev. Smarten	28 Dec. '36	Yungpingfu
Frs. Beatus de Rooy (3e keer, Vincentianus de Beer (3e keer), Conradus de Jong (3e keer), Hippolytus Paalman en Pacificus Aarts	Fraters van Tilburg	11 Dec. '36	Curaçao
Zrs. M. Stella M. Alt en M. Gerberta A. Jager	Zrs. v. h. Kostb. Bloed Aarle-Rixtel	17 Oct. '36	Amerika

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zrs. M. Dativa A. Bollig, M. Coronata E. Palzer, Miltredis M. Hagedorn en Adelfrieda B. Langweg	Zrs. v. h. Kostb. Bloed Aarle-Rixtel	18 Nov. '36	Mariannhill Zuid-Afrika
Zrs. M. Vincentia R. Becker en M. Gemella M. Gasper	,,	16 Dec. '36	Bulawayo, Rhodesia
Zr. M. Ambrosia A. Giebbels ..	Zrs. Franc. van Asten	22 Jan. '37	Ned. Borneo
Zr. Fidelis E. B. H. Bremer . . .	Zrs. Ursul. v. Bergen	27 Oct. '36	Boven Nijl
Zrs. Consolatrix P. Olsthoorn, Damiaan J. M. Beentjes, Borromea A. M. v. d. Salm, Maria Agnes H. T. Geereking en Raymunda J. A. Bakker.	,,	6 Febr. '37	,,
Zr. M. Ursule E. Zoetmulder (3e keer).	Witte Zusters	Nov. '36	Carthago
Zrs. Gregoria v. d. Smissen, Willibrorda v. Pinxteren en Hermine Donkers.	Zrs. Franc. Gasth. Zrs. v. Breda	2 Oct. '36	Curacao
Zrs. M. St. Gregoire E. Simons (2e keer) en M. St. Marcellin A. Martens.	,,	Nov. '36	Oran (N.-Afr.)
Zr. M. Thadée C. de Rijk (2e keer)	,,	Nov. '36	Algiers
Zrs. Mère M. Emerentia C. Schwarz, M. Scholastica J. Holtmeyer, Marguerite Marie G. Reuter en M. Felicitas J. Oechtering	Ursulinen v. Weltevreden	4 Jan. '37	Batavia
Zrs. Albinia L. Zuidberg en Joanisia B. v. Oudenrijn	Liefdezusters H. Car. Borr.	9 Dec. '36	Noorwegen
Zrs. M. Gemma C. J. v. Tiggelen en M. Alana M. C. van Os..	Franc. O.O. Roosendaal	2 Oct. '36	Curaçao
Zrs. M. Xaveria M. C. A. J. Geilman (2e keer), M. Salesia D. C. Elst, M. Liguoria M. G. v. d. Ouwelant en Ignatiana E. P. G. Verhaar.	,,	9 Oct. '36	Suriname
Zrs. M. Donatiana A. Peys, en M. Consortia H. van Niel....	,,	22 Jan. '37	Curacao
Zrs. Christine v. d. Braak Overste (2e keer) en Zr. Monulpha v. Helvert	Zrs. v. Liefde Schijndel	11 Dec. '36	Curaçao

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie.*
Zrs. Edelburga Moonen, Odila Steur, Louise Glaudemans en Genesia Vroyink	Zrs. v. Liefde Schijndel	31 Dec. '36	Padang
Zrs. Milreda M. Th. Zeller, Hirona A. v. Roosmalen en Monica K. Surkamp................	Dienaressen H. Geest	5 Nov. '36	Austr. New Guinea
Zrs. Adolphis J. Schmitz en Wigbertis A. Leinweber	Dienaressen H. Geest	26 Nov. '36	Japan
Zrs. Berneria S. Klinkhammer en Gondulpha A. A. Höing.	,,	30 Dec. '36	Kl. Soenda eilanden
Zr. M. Gerardine.	Dochters O.L. Vr. H.H.	22 Jan. '37	Amboina
Zr. Mère Agnes Koene	Ursulinen Rom. Unie	11 Dec. '36	Batavia
Zr. Mère Augustine van de Konijnenberg	,,	11 Dec. '36	Soerabaja
Teruggekeerd:			
Z. D. H. Mgr. Th. E. de Backere, Apost. Prefect.	C. M.	30 Dec. '36	Soerabaja
Pr. A. Ylst	,,	12 Nov. '36	,,
Z. H. Exc. Mgr. G. Cobben....	S. C. J.	8 Jan. '37	Finland
Prs. Gregorius Ganzeboom, Gerardus Meyer, Athanasius Maatman en Bernardus Thewes	O. Carm.	Nov. '36	Brazilië
Pr. Suitbertus Damen.	O. M. Cap.	25 Dec. '36	Padang
Frs. J. Dames en J. Willemen .	Mill Hill	15 Dec. '36	Boven Nijl
Fr. R. Greiteman.	,,	28 Oct. '36	Philippijnen
Frs. A. Verheyen en C. Keet..	Mill-Hill	18 Jan. '37	Philippijnen
Fr. A. van Dal..	Mill Hill	20 Dec. '36	Buea
Fr. A. Scholten.	,,	4 Dec. '36	Kisumu
Pr. J. Hendriks	M. S. C.	6 Oct. '36	Celebes
Prs. H. v. 't Westende en Chr. Pilzecker.	,,	28 Nov. '36	Brazilië
Pr. Chr. Spaans	C. S. Sp.	Sept. '36	Haiti
Pr. Ernest de Boer	C. ss. C. C.	Dec. '36	Brazilië
Pr. Joann. Kooger............	C. ss. R.	19 Dec. '36	Suriname
Pr. C. Witlox	W. P.	Nov. '36	Ruanda
Pr. W. Kok	,,	Nov. '36	Tabora
Br. Vincentius à Paulo J. Schoffelmeer	,,	Nov. '36	Urundi
Br. Antonius J. de Leijer	,,	Dec. '36	Tanganyika
Br. Joannes v. Klaveren.......	C.ss.R.	19 Dec. '36	Suriname

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Br. Gratianus Verberne	Brs. van Oudenbosch	29 Sept. '36	Soerabaja
Frs. Tharasius Mutsaers, Arnoud Teurlings en Andreas Lemmers	Fraters van Tilburg	22 Dec. '36	Curaçao
Zrs. M. Sixtina K. Rittmann en M. Bonita E. Rösch	Zrs. v. h. Kostb. Bloed Aarle-Rixtel	31 Oct. '36	Amerika
Zrs. M. Stefana A. Bauer en M. Hildeberta M. Soder	,,		Oost Africa
Zr. Angela C. Rekvoort (Overste)	Zrs. Ursul. v. Bergen	3 Dec. '36	Boven Nijl
Zrs. M. Théodorique Fr. Th. M. Koenders en M. Stephana G. M. M. v. Dijk.	Franc. O.O. Roosendaal	25 Oct. '36	Curaçao
Overleden:			
E. H. Jan Vonken, geboren in 1890, priester 1920, missie Bolivia 1920, Peru 1922, overleden te Quito	C. M.	25 Nov. '36	Peru
Pr. André Weda, geboren 1907, priester 1932, missie 1933, overleden te Soerabaja.	C. M.	4 Jan. '37	Soerabaja
Pr. G. Baptist, hoofd van het Centraal Missiebureau, afd. Alg. Zaken te Batavia, geboren 13 Febr. 1887, priester 13 Aug. 1911, missie Oct. 1931, overleden te Batavia............	M. S. C.	9 Nov. '36	Batavia
Pr. J. Viegen, geboren 24 Oct. 1871, priester 11 Juli 1897, missie Rabaul 1897—1904 en Ned. Nieuw Guinea 1904-1920), overleden te Stein (Lb.)	M. S. C.	11 Nov. '36	Ned. Nw. Guinea
Pr. Bonaventura J. Verberkt, geboren in 1874, missie in 1896, overleden in Bulgarije	C. P.	1 Jan. '37	Bulgarije
Pr. Paulus Hoefnagels, geboren 1904, priester 1929, missie 1930, overleden te Araguary..	C. s.s. C.C.	1 Oct. '36	Brazilië
Pr. Willibrordus Peters. Missie 1906—1936, overleden in Frankrijk.	O. C. C.	11 Jan. '37	Brazilië
Br. Aloysius J. Laurijssen, geboren 1913.	W. P.	21 Oct. '36	Algerië

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Br. Antoon Pasman, geboren 1866, geprofest 8 Dec. 1904, missie 1907—1936, overleden te Scheut	Scheutisten	8 Dec. '36	Kasaï
Pr. Arnold Driessen. Geb. 1984, priester 1922, missie 1922. ..	Montfort	27 Jan. '37	Shiré
Pr. Willem Jansen. Geb. 1900, priester 1926, missie 1927....	S. C. J.	Jan. '37	Stanley Falls
Fr. Maria Virgilius E. J. Vinken, geboren 2 Febr. 1875, geprofest 27 Aug. 1895, naar de missie 14 Juni 1907, overleden te Tilburg.................	Fraters van Tilburg	25 Oct. '36	Suriname
Zr. M. Henrica Chr. Pötters ..	Zrs. v. h. Kostb. Bloed Aarle-Rixtel	28 Sept. '36	Mariannhill Zuid-Africa
Zr. M. Bonaventura C. Gutsmidl	,,	12 Nov. '36	Ixopo
Zr. Agatha Biemans, overleden te Petropolis	Zrs. Norbertinessen	3 Aug .'36	Brazilië
Zr. M. Leocadia J. M. Meekes, naar de missie in 1893	Franc. O.O. Roosendaal	10 Nov. '36	Suriname
Zr. Salesia P. Dennissen	Dienaressen H. Geest	16 Sept. '36	Argentinië
Zr. Brunilde M. Krey	,,	24 Sept. '36	Brazilië

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Mgr. J. van Sambeek.W. P. — Tot Apostolisch Vicaris van het Vicariaat Tanganyika (Tanganyika Territory) in Midden-Afrika is benoemd de Hoog-Eerw. Pater J. van Sambeek, van de Witte Paters van Kardinaal Lavigerie.

Z.H. Exc. werd geboren te Veldhoven (N.B.) 23 April 1885, maakte zijn lagere studies op het Klein-Seminarie te St. Michiels-Gestel en trad daarna in bij de Witte Paters; 29 Juni 1911 werd hij Priester gewijd te Carthago. Mgr. was van 1911 tot 1919 professor in Boxtel (St. Charles), en werd in 1919 gezonden naar het Apostolisch Vicariaat Bangweolo. In 1932 vertrok hij naar Tukuyn. Twee jaar later werd hij overste van het nieuwe zelfstandige Missiegebied Lwangwa vanwaar de H. Stoel hem riep aan het hoofd van het Vicariaat Tanganyika, als opvolger van mgr. Birraux, thans algemeen overste der Societeit der Witte Paters. De Bisschopswijding zal hem worden toegediend in de kapel van het Klein Seminarie van Ujiji, den 7en Maart a.s.

Mgr. Q. Pessers, O.F.M. — De zeereerw. Pater Quintinus Pessers, is benoemd tot bestuurder van de nieuwe Apostolisch Prefectuur Kiangchow. Hij werd in 1896 te Tilburg geboren, maakte zijn lagere studies op het klein

seminarie Beekvliet en het Franciscanen-gymnasium St. Antonius te Megen, om in September 1916 te Alverna—Wijchen bij de Paters Minderbroeders Franciscanen in te treden. Na zijn hoogere studies te Wijchen, Maastricht en Weert, werd hij in Maart 1923 priester gewijd en vertrok nog in hetzelfde jaar naar het Vicariaat Luanfu in de Chineesche missie der Nederlandsche Franciscanen. In het district dat van het Vicariaat Lueanfu werd afgescheiden en eveneens aan de Nederlandsche Minderbroeders werd toevertrouwd, wacht hem als Apostolisch Prefect thans een nieuwe taak.

De Tilburgsche Fraters in Curacao. — Op 13 November 1936 was het 50 jaren geleden, dat de eerste drie Fraters te Curacao aankwamen om aldaar te gaan arbeiden aan de opvoeding en het onderwijs der jeugd. Bij die gelegenheid werd de Missieoverste, Frater Radulphus Hermus, door H. M. bevorderd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau.

De Dochters van Maria en Joseph, Choorstraat te 's-Hertogenbosch, zullen een blinden- en doofstommeninstituut gaan oprichten in Java, in de Apost. Prefectuur van Poerwokerto.

De Reguliere Kanunnikken van Lateranen van de Abdij du Bouhaye, te Bressoux in België hebben de zorg aanvaard over een gedeelte van het apost.-vicariaat van Stanley Falls in Belg. Congo. Tot de eerst-uitgezonden missionarissen behoort ook de Eerw. Heer J. van Uden uit Berlicum N.Br. Andere Nederlandsche Kanunnikken dierzelfde Orde zullen hem binnenkort naar dit missiegebied volgen.

Radio-lezing te Buenos Aires. — De Zeereerw. Pater C. Huygens O.S.Cr., die indertijd met groote belangstelling de missiologische colleges aan de universiteit te Nijmegen volgde en in den vorigen jaargang van ons tijdschrift een artikel over „Erasmus en de missie" schreef (H.M. 17, blz. 198 vlgd.), hield den 28e Nov. l.l. een lezing over hetzelfde onderwerp voor den zender te Buenos Aires, waar hij tijdelijk bij zijn ouders verbleef. Hij is sindsdien naar de missie der Kruisheeren in Brazilië afgereisd.

Missie-intenties voor 1937. — *Januari* : De christenen die te midden van de Mohammedanen leven. *Februari* : De jeugd in Indië en op Ceylon. *Maart* : De bekeering van de Indianen in Amerika. *April* : Dat de actie der goddeloozen in de missielanden ontdekt en tijdig gestuit worde ! *Mei* : De landen die tot nog toe voor de missionarissen gesloten blijven. *Juni* : Dat, door scholen en liefdadigheidswerken, het ware Geloof aan de Mohammedanen geopenbaard worde ! *Juli* : Dat de scholen in Afrika bloeien en zich vermenigvuldigen ! *Augustus* : Dat de heidenen, door den luister van de katholieke liturgie, tot het ware Geloof worden aangetrokken ! *September* : Dat in de missies overal het gebruik der geestelijke oefeningen ingevoerd worde ! *October* : Dat alle christenen tot een doelmatige missiekennis en missieliefde worden opgevoerd ! *November* : Dat de Boeddhisten van China tot het licht van het ware Geloof komen ! *December* : Dat de inwoners van Japan de klaarheid van het eeuwig licht kennen !

BOEKBESPREKING

Rommerskirchen-Dindinger O.M.I. — *Bibliografia Missionaria* (1 VII 1934 — 31 XII 1935) Isola del Liri, Soc. Tip. A Macioce A Pisani, 1936. 191 p.

Onder auspiciën van den Priestermissiebond in Italië begonnen de schrijvers, resp. assistent en directeur van de pauselijke missiebibliotheek der Propaganda te Rome, deze jaarlijksche missiebibliografie uit te geven, welke dezen eersten keer loopt van 1 Juli 1934 tot 31 Dec. 1935. Aan het hoofd van hun waardevol geschrift stellen wij een kort overzicht samen van het levenswerk van hun confrater, p. Rob. Streit, den pionier der missie-bibliografie. Daarna groepeeren de samenstellers, die bij uitstek voor zulk werk gekwalificeerd zijn, op grond van het in de Propaganda-bibliotheek aanwezige materiaal, de nieuw-verschenen boeken, brochuren en artikelen op missiologisch gebied, onder de volgende afdeelingen : missie-bibliografie en nieuwe periodieken ; fundamenteele missieleer ; praktische missieleer ; algemeene missiegeschiedenis ; algemeene missiekunde ; missieactie en missiesteun ; missiecongregaties ; medische missie ; inlandsch missiepersoneel; missiewerk in het Oosten en onder de Mohammedanen ; Indië ; Indo-China ; China en Mandsjoekwo ; Japan en Korea ; Ind. Archipel en Philippijnen ; Afrika ; Lat. Amerika ; Vereenigde Staten en Canada ; Australië en Oceanië ; tijdschriften in Europeesche talen, aanwezig in de pauselijke missiebibliotheek een lijst, die alleen blz. 138—191 bestaat.

Het spreekt van zelf, dat deze betrouwbare gids door de nieuwste missieliteratuur voor allen nuttig en voor velen onmisbaar is.

Van deze gelegenheid maken we gaarne gebruik om aan de beide bibliothecarissen oprechten dank te betuigen voor de buitengewone welwillendheid, waarmede zij ons, tijdens ons jongste verblijf in de Eeuwige Stad, den toegang tot de Propaganda-bibliotheek hebben vergemakkelijkt. A. M.

Petazzi, G. M. — S.J. *Het hoogepriesterlijk Gebed.* Overwegingen voor Priesters en Seminaristen. Naar het Italiaansch bewerkt door Dr. Jos. ter Heerdt. N.V. Dekker en van de Vegt, Utrecht-Nijmegen, 1936, blz. 479, geb. f 2.50.

Een enkele maal wijkt de redactie van dit tijdschrift af van haar gewoonte om uitsluitend die uitgaven te bespreken, welke tot haar domein behooren. Er bestaat daarvoor dan een bijzondere reden. Zoo mochten we enkele jaren

geleden de ,,Charismen priesterlicher Gesinnung und Arbeit" van Kard. Bertram warm aan de geestelijkheid van Nederland aanbevelen (H.M. 13, 1931, 62) ; zoo willen we thans hetzelfde doen met betrekking tot het bovenstaand werkje, waaraan Z. H. Exc. Mgr. Dr. de Jong, aartsbisschop van Utrecht, een woord ten geleide meegaf. Pastoor Dr. Jos. ter Heerdt heeft wel een heel gelukkige keuze gedaan met deze overwegingen over Jesus' hooge priesterlijk gebed voor priesters en seminaristen in uitstekend Nederlandsch te vertalen of liever te bewerken. En deze bewerking bestaat niet alleen in de toevoeging van beschouwingen over Maria, Moeder van alle levenden, ontleend aan nog onuitgegeven geschriften van Dom. R. Schutte O.S.B., maar meermalen treffen wij uitspraken aan van Ruusbroec en andere mystieken, verzen van Vondel en Gezelle, gedachten van Newman en Marmion, die de oorspronkelijke Italiaansche uitgave wel niet zullen sieren. We bevelen deze overwegingen — men zou ze misschien nog beter als geestelijke lezing kunnen gebruiken — waarvoor Petazzi als leiddraad S. Thomas' bondigen, maar inhoudsrijken commentaar op Sint Jan nam — bijzonder aan onze confraters in het H. Priesterschap aan ; het gebruik ervan zal hen beter maken. Tegenover enkele minder gelukkige aanhalingen van nieuwere schrijvers staat, dat sommige beschouwingen echte juweeltjes zijn. A. M.

Velden, Jos. van der. — *Priester und Mission*. Jahrbuch des Priester-Missionsbundes. 19 Jahrgang 1935. 64 S. — 20 Jahrg. 1936. 192 S. Generalsekretariat, Pontstrasze 80, Aachen.

De 19e jaargang van het jaarboek van den Priestermissiebond, uitgegeven door den algemeenen secretaris, Jos. van der Velden, is van beduidend geringeren omvang dan zijn voorgangers. Het bevat slechts mededeelingen omtrent de Duitsche missies in het afgeloopen jaar en besluit met een kort overzicht van den toestand der inlandsche kerken in de missies. Het eerste gedeelte is intusschen zeer uitvoerig en concreet en kan ook voor de rechtstreeksche zielzorg, bij onderricht en prediking, goede diensten bewijzen.

De 20e jaargang van bovengenoemd jaarboek brengt, behalve de berichten over de Duitsche missies en missionarissen in 1936, wederom meerdere belangrijke artikelen. Vooreerst de lezing, die Mgr. Neuhausler, voorzitter van den Priestermissiebond in Beieren, in Nov. 1936 op het tweede internationaal congres van den P.M.B. te Rome hield over den P.M.B. als wekker van den apostolischen geest bij de priesters ; vervolgens een artikel van den redacteur zelf, van der Velden, over de organisatie van den missiesteun ; verder een beschouwing van Nilles over apostolisch gebed ; daarna een bespreking, door Peters, van de nieuwe bepalingen van Rome omtrent het riten-vraagstuk in Mandsjoerije en Japan ; eindelijk een uiteenzetting van Schüller over den priester als schepper eener inheemsche kunst in de missiegebieden.

Ongetwijfeld is dit jaarboek in zijn opzet geslaagd : de leden van den P.M.B. te oriënteeren over actueele missievraagstukken en hen op te wekken tot medewerking bij de organisatie van den missiesteun. A. M.

Fischer. S. V. D. Hermann. — *Leven van Pater Arn. Jansen,* — bewerkt door Frans Heines, S. V. D. — Missiehuis St. Willibrordus, Uden, 1936. 188 blz.

Ter gelegenheid van het zilveren jubilee van het St. Willibrordus-Missiehuis te Uden heeft p. Heines het bekende levensverhaal, dat p. Fischer van den eerbiedwaardigen stichter der Missiecongregatie „van Steyl" samenstelde, bewerkt en wel zoo, dat zoowel de ontwikkeling van het leven en werk van den Stichter, als de groei der Nederlandsche provincie duidelijk uitkomt. Het tweede deel geeft een schets van den persoon van den Stichter, waarin hij als een echte man Gods aan onze bewondering, vereering en navolging wordt voorgesteld. De kwaliteiten van den arbeid van p. Fischer zijn genoeg bekend en behoeven geen aanbeveling; het grootsche werk van pater Jansen en zijn heilige persoonlijkheid die — naarmate de jaren voortschrijden en zij historisch verder van ons afliggen, — zich scherper afteekenen, treden ons daaruit duidelijk tegemoet; ieder zal er zich aan stichten en voor de hooge verdiensten der wijd-verbreide Missiecongregatie levendige bewondering opvatten.

Eenige bladzijden van dit boek wijzen op de inleiding van het proces ter zaligverklaring en op de vele gebedsverhooringen aan de voorspraak van Arnold Jansen toegeschreven. Het verzoek van den bewerker aan den lezer, met hem te willen bidden om de vervulling van den wensch der Congregatie haar vromen Stichter de eer der altaren te verwerven, durven wij ook aan onze lezers aanbevelen. Het voorbeeld van dezen heiligen man zal de ware apostolische geest van ons katholieke volk opwekken en versterken. TH. B.

Catechetisch Documentatie Centrum. — Leuven. *Inleiding tot de Catechetische literatuur.* — N.V. Brepols, Turnhout, 344 blz.

Deze flink uitgegeven documentatie behoort niet rechtstreeks tot het terrein van missiekennis en missieactie. Toch vermelden wij hier de breedopgezette uitgave. Zij is het gevolg van de goed geslaagde tentoonstellingen voor Godsdienstonderricht, gehouden te Leuven (twee maal) te Antwerpen en te Luxemburg. De verzamelaars zien in hun werk een begin, dat echter reeds een overzicht mag geven van een 4000 boeken die verband houden met het godsdienstonderricht, uitgegven in België, Nederland, Duitschland, Frankrijk, Italië, Engeland en Amerika. De boeken zijn ingedeeld naar de talen en deze zijn weer onderverdeeld in verschillende rubrieken, die elk door een orientëerende inleiding aan bruikbaarheid winnen. Deze inleidingen leggen onder allerlei vorm den nadruk erop dat godsdienstonderricht moet opvoeden tot beleven van den godsdienst in zijn vollen omvang en diepte. Dit is al een reden om in dit Missietijdschrift de aandacht op deze Documentatie te vestigen. Want een godsdienstonderricht dat daarop met volle kracht aanstuurt, kweekt vanzelf den missiegeest, die immers niets anders is dan een zuiver begrepen uitleven van de leer van Christus; en dit sluit noodzakelijk in den ijver voor de verbreiding dezer leer, want deze, die voor

alle volken bestemd is, werd aan menschen ter verkondiging toevertrouwd en moet dus op menschelijke wijze en met menschelijke middelen de wereld in Gods koninkrijk binnenleiden.

Wij wijzen echter ook op deze documentatie, omdat het, al bladerend in de lange rij van boekbeschrijvingen, ons opviel hoe sporadisch de missiegedachte en praktijk worden gebruikt om den essentieelen innerlijken drang van onzen H. Godsdienst naar verovering der zielen te concretiseeren. Toch is dit een doeltreffend hulpmiddel.

De gelegenheid om op deze gelukkige wisselwerking te wijzen rechtvaardigt deze bespreking in dit tijdschrift

Aan de volhardende samenstellers van dit lijvige boek wenschen wij een grooten zegen op hun noesten arbeid.

TH. B.

Drehmanns. C.ss.R. Dr. Jos. Maria. — *Kardinaal van Rossum.* — J. J. Romen en Zonen. Roermond-Maaseik. 1936.

Mgr. Costantini, de vroegere Delegaat in China, thans Secretaris van de Propaganda, getuigde dezen zomer met innige overtuiging, dat aan de Propaganda de vereering van wijlen Kardinaal van Rossum groeit, naarmate zijn figuur en zijn werk op een grooter afstand van tijd kunnen worden gezien en gewaardeerd. De levensschets door zijn intimus gepubliceerd leert ons dit ten volle begrijpen. Deze geeft ons niet en kan ons niet geven een volledig overzicht van het werk, dat onze vereerde en heilige Kardinaal voor de Kerk heeft verricht — daarvoor ligt het toch nog *te* dicht bij, — maar hij teekent ons wel in groote trekken, geaccentueerd met vele bijzonderheden, den opgang van dit leven en den groei der persoonlijkheid, wonderbaar wel voorbereid en geleid voor de grootsche taak, welke aan de Propaganda zijn deel werd.

In den vollen zin des woords is onze vereerde landgenoot een man der Voorzienigheid geweest, en met diepe, allesomvattende bovennatuurlijke liefde heeft hij zich aan die roeping gegeven.

Hoe meer wij dit inzien en begrijpen des te grooter moet ook onze vereering worden voor zijn nagedachtenis.

Om dit nog eens te kunnen getuigen hebben wij deze aankondiging, die door een samenloop van omstandigheden al te lang was blijven liggen, toch nog gebracht onder de oogen van onze lezers, die dit boek natuurlijk reeds allen gelezen hebben. De publicatie beveelt zich zelf reeds aan door de persoon van den schrijver, wiens nauwe en vertrouwelijke omgang met en wiens kinderlijke aanhankelijkheid aan den grooten en vromen kardinaal deze bladzijden deden uitgroeien tot een waardig en leerend geschrift, dat zijn lezers verrijkt.

TH. B.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 31 Jan. 1937. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.

MONSEIGNEUR HERMUS

MONSEIGNEUR HERMUS

De groote promotor van onze Nederlandsche missieactie, wiens naam alle Nederlanders, die in of voor de missiën werken, zoo vertrouwd is, heeft gemeend wegens hoogen leeftijd zijn taak aan jongere krachten te moeten overdragen.

Op dit verlangen, dat eenieder zal eerbiedigen, heeft onze Hoogwaardige Voorzitter, Mgr. de Aartsbisschop geantwoord met het volgend schrijven, dat allen met groote voldoening zullen lezen :

Utrecht, Maliebaan 40, 3 April 1937.

Aan den Doorl. en Hoogw. Heer
Monseigneur A. Hermus,
Doofstommeninstituut te St. Michiels-Gestel.

HoogEerwaarde Heer,

Overeenkomstig Uw verzoek verleenen Wij U bij dezen op de meest eervolle wijze ontslag als ondervoorzitter en lid van den Nationalen Raad van den Priestermissiebond.

Wij voegen daaraan toe Onzen oprechten dank en groote waardeering voor hetgeen U gedaan hebt voor den Priestermissiebond in ons vaderland, die in U in den vollen zin des woords zijn stichter eert. Uit de geschiedenis van het ontstaan van onzen bond weten Wij met welk een bereidwilligheid Gij aanstonds gehoor hebt gegeven aan de uitnoodiging van de Propaganda de priesters van ons vaderland te organiseeren, om in hen, en door hen in hun geloovigen, de liefde voor de missiën aan te kweeken en in practische daden om te zetten ; Wij weten ook met hoeveel tact, met hoeveel volharding en met hoeveel succes Gij er in geslaagd zijt de bestaande Lega Apostolica te doen opgaan in de organisatie, aan welke de H. Stoel de voorkeur gaf. Sindsdien hebt Gij eerst als

secretaris, daarna als ondervoorzitter, door de uitgave van het orgaan, door een uitvoerige correspondentie, door veelvuldige besprekingen, in één woord door Uw toewijdende zorg, de organisatie opgebouwd, uitgebreid en versterkt. De groote verdiensten, die Gij reeds verworven hadt door Uwe langjarige zorg voor het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs en zijn reorganisatie, en door de propaganda en doorvoering van de algemeene parochiale indeeling der Missieactie, welke later niet alleen door den H. Stoel werd goedgekeurd, maar ook overgenomen door de geheele wereld, hebt Gij aldus vermeerderd op een wijze, welke Uw werk van zeer groote beteekenis voor de uitbreiding van ons H. Geloof, en van blijvende waarde voor de missieactie in ons vaderland heeft gemaakt. Dat Gij dit groote werk hebt kunnen volvoeren naast Uw schitterenden arbeid voor de verzorging van de doofstommen in ons vaderland, vervult Ons met grooten eerbied voor Uw toewijding en werkkracht : en Wij danken met U den goeden God, dat Hij Uw veelzijdigen arbeid zóó heeft willen zegenen.

Om deze redenen meenen Wij bij Uw afscheid van een zóó gelukkig en eervol volbrachte taak, niet te kunnen volstaan met een woord van dank ; de band, die U met den Nationalen Raad van den Priestermissiebond verbindt, mag niet geheel worden verbroken ; daarom benoemen Wij U bij dezen tot *Eerelid* van den Nederlandschen Priestermissiebond.

Naast de Kardinalen en Bisschoppen, die door de Algemeene Statuten als zoodanig worden erkend, en naast de Apostolische Prefecten, die door den Nationalen Raad als zoodanig zijn aangenomen, verdient ook Gij om Uw verdiensten als zoodanig in onze Registers te blijven ingeschreven.

Moge deze benoeming voor U een bewijs zijn van de dankbare vereering, welke Wij en met Ons alle leden van den Nederlandschen Priestermissiebond U toedragen, wegens een geheel leven van toewijding aan de groote zaak van de uitbreiding van ons H. Geloof.

Met gevoelens van hoogachting.

(w.g.) † Dr. J. DE JONG.
Aartsbisschop van Utrecht.

Dankbaar voor dit bisschoppelijk schrijven, dat zoo ten volle de waardeering vertolkt, welke wij allen voor Mgr. Hermus gevoe-

len, willen ook wij nog gaarne uiting geven aan onze persoonlijke gevoelens.

Wij, en ik mag zeggen, alle dienstdoende priesters van ons vaderland zijn onzen aftredenden leider dankbaar, omdat wij zooveel van hem hebben geleerd.

Wij weten maar al te goed, wat wij dertig jaren geleden van de missie wisten en begrepen.

In onzen seminarietijd zagen wij, dat er elk jaar enkele van onze medestudenten ons verlieten om missionaris te worden : zij gingen naar ,,Mill Hill'' of naar ,,de Witte Paters'' ; wij hoorden ook van de Jesuïeten, Redemptoristen en Dominicanen, die ,,pastoor'' waren in onze koloniën ; dan was er nog de missie van Zuid-Chansi van onze Minderbroeders ; verder kenden wij de ,,dure broederschap'' (dat was de Voortplanting), en zagen af en toe de kleine blauwe boekjes van de Annalen, en — dat was het summum van missie-actie — wij verzamelden postzegels en capsules. Op het groot-seminarie gingen onze oogen open voor de innerlijke groeikracht van Gods heilige Kerk : maar zelfs in dit verband vertoonde de missie zich aan ons niet als een essentiëele en noodzakelijke uiting van het echte leven der Kerk en dus als een wezenlijk onderdeel van onze eigen priesterlijke taak. In onze eerste priesterjaren rekenden wij de ,,missie'' onder de vele goede werken, die mogelijk en noodig waren : maar zij kwam toch eigenlijk eerst *na* de vele geestelijke en stoffelijke behoeften van onze eigen menschen, die wij moesten behartigen.

Pater Jan van Rijckevorsel maakte ons omstreeks 1916 wakker door zijn brochures over de taak van de parochiale zielzorgers ten opzichte van de missie. De katholiekendag van Nijmegen van 1917, die wij thans nog steeds gedenken als een keerpunt in onzen kijk op de missie, maakte indruk maar toch niet aanstonds over de heele linie zooveel als aan zijn beteekenis beantwoordde. En het dubbele besluit daar genomen na een levendig debat : een diocesaan missiecomité op te richten en de missieactie parochieel te organiseeren in de centrale genootschappen, zou zeker spoedig zijn te ruste gelegd in de portefeuille van goed-bedoelde verlangens, als niet Mgr. Hermus de geestelijke vader van dit besluit was geweest. Wel was kardinaal van Rossum nog geen prefect van de Propaganda (die benoeming kwam eerst het volgend jaar), evenmin was nog de

encycliek ,,Maximum illud'' verschenen (deze verscheen eerst in 1919); de Priestermissiebond, die men in Duitschland had opgezet, bleef binnen de grenzen van het door den oorlog ontwrichte land een meer theoretische dan actieve rol spelen; maar de Lega apostolica in Italië begonnen en door pater Slijpen hier bekend gemaakt, kreeg spoedig een krachtigen aanhang onder onzen clerus, die de missie begon te zien in het verband van zijn gewone priester-taak. Aldus uitte zich onder ons de geweldige omkeer in de na-oorlogsche wereld, die het missieprobleem onweerstaanbaar op den voorgrond drong.

Die gunstige omstandigheid werd door Mgr. Hermus, die aanstonds een trouwen medestrijder vond in Mgr. Smit — ten volle uitgebuit om zijn initiatief door te zetten.

Hij kan waarlijk niet zeggen, dat hij slechts behoefde te komen om te overwinnen.

Geen wonder: zóó algemeen had men tot dusver, onder priesters en leeken, de missie beschouwd als een zaak, als een belang van de *missionarissen*, dat zeer velen wel moesten vreezen dat die *belangen* zouden worden geschaad nu zij gemaakt werden en practisch behandeld werden als algemeene zaak, al was die algemeenheid dan ook *de Kerk in al haar geledingen.*

Twintig jaren zijn sindsdien voorbijgegaan in het razende tempo van een verwarde en zoekende wereld, vol botsingen van allerlei driften en belangen: en nu weten de ,,jongeren'' onder ons niet meer, dat de missieactie, die nu van de seminaries uitgaat, en onder de dienstdoende priesterschap als iets ,,gewoons'' geldt, de vrucht is van moeizaam volharden.... Zóó is de toestand veranderd.

De man, die in 1917 het initiatief nam weet het echter nog wel: met groote levendigheid kan hij nog spreken over die eerste moeilijke jaren. Dankbaar gedenkt hij de buitengewone goedkeuring, die zijn streven uit Rome ontving, een goedkeuring die zich uitte in een regelmatigen steun, in een krachtige leiding in dezelfde richting die hij gekozen had. Het Diocesaan missiecomité werd de kern van den Priestermissiebond van pater Manna, dien de Propaganda uit Italië hier overbracht, en de centrale Genootschappen werden Pauselijke.

De richting door hem ingeslagen wordt nu gevolgd over heel de wereld, krachtig gehandhaafd door den H. Stoel zelf: de ,,Pause-

lijke" Genootschappen vormen onder leiding der parochiale geestelijkheid het uitgangspunt en het middelpunt van den steun, dien de geheele Kerk minstens bieden moet aan de uitbreiding van Christus' Rijk op aarde. En de organisatorische gangmaker, dien hij in 1917 wist in te voeren in zijn eigen diocees, het diocesaan missiecomité, is door de congregatie der Propaganda juist nu voor heel de wereld aanvaard als het dirigeerend orgaan van alle missieactie.

Met een welverdiende voldoening mag Mgr. Hermus na een ruim dertig-jarige zorg voor de missieactie de leiding overgeven aan jongeren : en wij, die thans onze verantwoordelijkheid voor die actie beseffen, wij danken aan zijn initiatief en aan zijn volharding, dat wij onze eigen priesterlijke taak onder dit opzicht zooveel beter zijn gaan verstaan.

Het zal vreemd zijn, dat wij zijn naam en zijn persoon niet meer zullen vinden bij alle vormen van missieactie, die onder ons worden georganiseerd. Maar wij zullen ons spiegelen aan zijn voorbeeld van onbaatzuchtigen ijver, waarvan hij ons, ook bij de overdracht van zijn taak, zulk een schitterend voorbeeld geeft.

Over enkele weken zal hij, die ook voor de doofstommen zoo ontzaggelijk veel deed, zijn gouden priesterfeest vieren, onder hartelijke deelname van de ontelbaren dien hij goed deed. Onder die willen ook wij gerekend worden, wij allen die van hem liefde geleerd hebben voor de missies.

En het zal ons — ook om hem — een eereplicht zijn, de vruchten van zijn initiatief door onze toewijding en ijver te vermenigvuldigen.

TH. M. P. BEKKERS.

DE CONGREGATIE DER HEREENIGERS IN OOST-ARMENIË ± 1340–1583

(Vervolg)

V.

De praktijk der Hereenigers om de tot de unie toegetreden geloovigen te herdoopen, en de clerici te herwijden, vormt een verwijt, dat niet alleen door de schismatieke maar ook door de geunieerde armenische theologen en geschiedschrijvers telkens opnieuw tegen de Congregatie wordt ingebracht. En ontegen-

zeggelijk heeft deze praktijk aan de uitbreiding van de uniebeweging in de 14e eeuw veel schade berokkend. Een man als b.v. de invloedrijke en welgezinde vardapet Sargis van Aprakoenig stond op het punt om met velen zijner leerlingen tot de unie over te gaan. Hij had geen enkel bezwaar tegen het concilie van Kalchedon, het primaat van den Paus, of de dogmatische formules der Latijnen. Hij zou zelfs op het teere punt der liturgie concessies hebben gedaan. Maar hij brak terstond alle onderhandelingen af, zoodra de Hereenigers begonnen over de noodzakelijkheid hem en de zijnen te herdoopen en te herwijden. Dat zij hunne niet-geunieerde volksgenooten op eenzelfde lijn stelden met Mohammedanen of heidenen, was voor Sargis te veel, en hij trok zich terug....

Van praktisch-theologisch standpunt zouden wij nochtans geneigd zijn, juist op dit stuk de Hereenigers in het gelijk te stellen. Wij willen geenszins beweren, dat zij in deze uiterst delicate aangelegenheid steeds al den tact getoond hebben, die door de omstandigheden dringend vereischt werd. Maar wat de zaak zelf betreft, konden zij en mochten zij o.i. niet anders handelen. De instructies, die van Avignon uit herhaaldelijk en nadrukkelijk worden ingescherpt, zijn op dit punt even duidelijk als redelijk: een geldig doopsel kan en mag niet herhaald worden, een geldige wijding evenmin. Bestaat er echter twijfel aan de geldigheid, dan moeten deze sacramenten opnieuw worden toegediend „*sub conditione*". Wat de H.H. Wijdingen betreft, wordt dispensatie verleend om ze desnoods — wanneer aanstoot gevreesd wordt — alle op één dag te verleenen. Zooals wij indertijd elders hebben aangetoond, blijkt uit de theologische leerboeken der Hereënigers zeer duidelijk, dat zij doopsel en wijding volstrekt niet *eo ipso* als ongeldig beschouwden, wanneer deze sacramenten in de schismatieke kerk waren ontvangen [1]), alsook dat zij, ingeval van twijfel, deze sacramenten opnieuw toedienden „*onder voorwaarde*" [2]). Maar in de praktijk moet er zéér dikwijls twijfel gerezen zijn over de geldigheid van een tevoren in de schismatieke kerk ontvangen doopsel of wijding. Wij hooren in de 14e eeuw van Armeniërs die doopten met wijn of met melk inplaats van water. Wij hooren

[1]) Vgl. *Archivum Fratrum Praedicatorum* 1932 (I) bldz. 286—294.
[2]) Dit laatste wordt door de beschuldigers der Unitoren nog wel eens uit het oog verloren.

van anderen, die bij het doopen een formule gebruikten, waarin de Personen der H. Drievuldigheid niet werden genoemd. De armenische synode van Sis (1345) geeft te verstaan, dat de twijfels der Hereenigers omtrent de geldigheid van het in de schismatieke kerk ontvangen doopsel hoofdzakelijk berustten op werkelijk vóórkomende of onderstelde gebreken in de ,,forma sacramenti". Het is wel mogelijk, en zelfs waarschijnlijk, dat de m e e s t e armenische priesters bij den doop een geldige formule gebruikten. Maar de *twijfels* bestonden, en in afzonderlijke gevallen zal de geldigheid van een individueel doopsel wel zéér moeilijk uit te maken geweest zijn. O.i. zou onder zulke omstandigheden ieder katholiek priester nog heden ten dage zich in geweten verplicht achten het doopsel van een bekeerling ,,sub conditione" te herhalen. En heeft zulk een bekeerling in zijn eigen kerkgenootschap de heilige wijdingen reeds ontvangen, dan worden die wegens de twijfelachtigheid van zijn doopsel alléén al even twijfelachtig als dit laatste zelf, afgezien van de bijzondere twijfels, waarom ook de geldigheid van zulke wijdingen uit anderen hoofde onderhevig kon zijn. Ook voor twijfels aangaande de geldigheid der wijdingen ontbrak het in het 14e eeuwsche Armenië niet aan grond. Er werd b.v. verteld van diakens, die hunne wijding ontvangen hadden uit de handen van priesters die geen bisschop waren. Men zeide, dat sommige armenische bisschoppen één en dezelfde formule gebruikten voor de diakenwijding en de priesterwijding. De ,,porrectio instrumentorum", die door vele latijnsche theologen als een wezenlijk onderdeel der wijding beschouwd werd, had niet altijd plaats, enz. De antwoorden van de armenische synode van Sis op deze punten zijn verre van geruststellend. Feitelijk komen ze hierop neer : dat de synode geen verantwoording wenscht te aanvaarden voor de wijze, waarop althans s o m m i g e bisschoppen van dien tijd de H.H. Wijdingen toedienden. De armenische theologen en kerkelijke geschiedschrijvers beschouwen de befaamde ,,117 punten", waaruit deze bijzonderheden grootendeels geput zijn, gaarne als lasterpraat van *Nersês Palents*, die er niet tegen opgezien zou hebben de priesters en bisschoppen van zijn eigen volk te Avignon bij den paus gruwelijk te belasteren. Wij beschouwen het geenszins als onze taak de minder sympathieke figuur van dezen geünieerden Armeniër te verdedigen. Maar al waren zijne beschuldigingen aangaande de

wijze waarop doopsel en wijdingen soms werden toegediend van a tot z verdicht geweest — wat met het oog op de acten der synode van Sis, geen objectief historicus zal durven beweren — dan blijft nog staan : dat zij bij de geunieerde theologen een zéér gefundeerden twijfel te weeg konden brengen, die herdoop en herwijding „sub conditione" in concrete gevallen niet alleen rechtvaardigde, maar zelfs tot gewetensplicht maakte. Wat den grond der zaak betreft, heeft men geen enkel recht de Hereenigers op dit stuk te beschuldigen. Ook weten wij, dat zij zooveel mogelijk hun best deden om aanstoot te vermijden, door den herdoop en eventueele nieuwe wijdingen toe te dienen in het geheim. Maar toen de bekeerlingen in grooter getal toetraden, kon het feit niet lang verborgen blijven, en wekte — gelijk boven gezegd — een storm van verontwaardiging bij de niet-geunieerden. Daarvan maakte vooral een zekere monnik, Maghaqia Ghrimetsi, bijgenaamd „Dzjgnawor", gebruik om een groote vervolging tegen de Hereenigers op touw te zetten.

Maghaqia Ghrimetsi : wordt door de niet-geunieerde Armeniërs als heilige vereerd. Zijn groote verdienste bestaat hierin: dat hij de hereenigingsbeweging van Qrhnay zooal niet vernietigd, dan toch zwaar getroffen heeft. De „*yaysmawoerq*" [1]) prijst hem als een tweeden heiligen Hilarion, die een zéér asketisch leven leidde, en vele monniken rond zich verzamelde. Hij was geboortig uit het „land der Hunnen" [2]) en stamde af van een rijke en aanzienlijke familie. Na den vroegen dood van zijne echtgenoote legde hij zich op het geestelijk leven en de gewijde wetenschappen toe. In het bijzonder wordt zijne kennis van de kerkelijke muziek geroemd. Na zijne priesterwijding maakte hij een pelgrimstocht naar Jeruzalem [3]) en vestigde zich vervolgens in Oost-Armenië. Hier bond hij den strijd aan tegen de „ketters die twee naturen belijden" (*erkabnak hertzoeadzoghq*). Hij stichtte twee kloosters, en in ieder

[1]) De „yaysmawoerq" is het armenische menologion. Het leven van Maghaqia komt lang niet in alle handschriften voor. Wij geven hier een résumé naar den tekst van het armenische handschrift „Or. 6555" van het British Museum, geschreven in 1489.

[2]) Namelijk uit de stad *Ghrim* op het schiereiland de Krim : vandaar zijn bijnaam „Ghrimetsi".

[3]) Het armenische bisdom Jeruzalem was een centrum van oppositie tegen de hereeniging met Rome, sinds 1307, toen de bisschop dezer plaats geweigerd had de besluiten der synode van Sis te onderteekenen.

van deze beide kloosters plaatste hij een leermeester om onderwijs te geven in de wijsbegeerte en de godgeleerdheid. De beide mannen die hij daartoe uitzocht, waren Kachik[1]) en Sargis[2]). Maghaqia zorgde er voor dat deze beide scholen voldoende gedoteerd werden. In het jaar 833 volgens de armenische tijdrekening (= 1384) werd hij door zijn stiefmoeder vergiftigd op aanstoken van de „leiders dier afvalligen die in twee naturen gelooven" (*erkabnak aghtharmay arhadsjnordq*). Want deze vrouw zelf was een afvallige (*aghtharmay*) : zij geloofde in de twee naturen, volgens de belijdenis der Europeanen (*Frhang dawanoetheamb erkabnak*)....

De levensbeschrijver heeft het niet noodig geoordeeld nadere bijzonderheden mede te deelen omtrent de wijze waarop Maghaqia streed met de „ketters die twee naturen belijden". Doch een en ander daarover vernemen wij van een tijdgenoot, nl. van den reeds meermalen geciteerden Mchitharitsj, in het 43e hoofdstuk van zijn „Boek der Rechtgeloovigen". Fra Mchitharitsj waarschuwt uitdrukkelijk tegen de legende over Maghaqia, zooals die in de yaysmawoerq te lezen staat: dit verhaal, zegt hij, werd ver van het schouwtooneel van M.'s daden, geschreven door leugenachtige menschen. Daartegenover stelt hij zijn eigen bericht : Wij, die met vele andere clerici tien jaar lang in zijne omgeving geleefd hebben, stonden ten hoogste verwonderd over zulk een leugenachtige beuzelpraat! Het bericht van fra Mchitharitsj, die op lateren leeftijd in de Congregatie der Hereenigers was getreden, is dat van een tegenstander. Maar anderzijds maakt hij den indruk van een eerlijk man. Hij schreef in 1410, dus 26 jaar na den dood van Maghaqia, waarschijnlijk te Aparaner dus in de onmiddellijke omgeving van de plaatsen (Aprakoeniq, Erndsjakay-Berd, Pporadasjt) waar Maghaqia zijne rol had gespeeld. En voor de waarheid zijner mededeelingen beroept hij zich uitdrukkelijk op nog levende getuigen, die, evenals hij zelf de gebeurtenissen van nabij hadden meegemaakt. Maghaqia wordt in dit verhaal geschilderd als een boosaardige huichelaar : zijn monniksleven was niet anders dan uiterlijke schijn. Hij had zich tot doel gesteld de uniebeweging in Oost-Armenië met wortel en tak uit te roeien. Hij beschikte over ruime geldmiddelen, werkte met omkooperij op groote schaal, en waar dat niet hielp, gebruikte

---

[1]) d.i. Yovhannês Orotnetsi, over wien beneden nog spraak zal zijn.
[2]) d.i. Sargis van Apraksenig.

hij geweld. Zoodoende wist hij vele kloosters aan de Unitoren te ontrukken, o.a. het „Bovenklooster" van Aprakoeniq. De aanhangers der unie, die in zijne handen vielen, werden te Erndsjakay-Berd en te Aprakoeniq op de wreedste wijze gefolterd. Maghaqia vond een plotselingen dood terwijl hij te Pporadasjt aan tafel zat, en deze dood werd door zijn eigen helpers en medewerkers aangezien als een straf des hemels : verschillenden hunner traden later te Kaffa in de Congregatie der Hereenigers. Mchitharitsj verhaalt, dat de stervende Maghaqia zelf het vermoeden zou hebben uitgesproken, dat de Unitoren hem vergif hadden toegediend. Maar van de rol, die daarbij aan M.'s stiefmoeder wordt toegeschreven, schijnt hij nog niets te weten.

Dat men bij de vervolging der Hereenigers en hunner aanhangers voor daden van geweld niet terugschrok, is ook uit andere bronnen bekend. Het handschrift „Or. 6798" van het British Museum te Londen, bevat zulk een bericht, afkomstig van tegenstanders der unie. Het betreft een zekeren vardapet Yakobos Koghbetsi, die overgegaan was „naar de ketterij der Franken" d.w.z. zich bij de hereeniging had aangesloten. Met tien andere armenische leeraars van dezelfde richting werd hij levend gekookt in de groote koperen ketels, die de Armeniërs bij hunne kerken hadden staan, en waarin zij de z.g. „*matagh*" (d.w.z. het vleesch van offerdieren) plachten te bereiden [1]). Deze gebeurtenis had volgens den schrijver plaats „in de dagen van Yovhannês van Orotn", een tijdgenoot en medewerker van Maghaqia ; hij is dezelfde persoon die in de levensgeschiedenis van laatstgenoemde voorkomt onder zijn bijnaam Kachik.

Deze Yovhannês Orotnetsi, bijgenaamd „Kachik" (1312—1388) heeft naast Maghaqia een belangrijke rol gespeeld bij de nationale reactie der Oostelijke Armeniërs tegen de uniebeweging van Qrhnay. Met name heeft hij door zijn onderwijs in verschillende inheemsche kloosterscholen den leerstelligen grondslag voor deze reactie gelegd. Hij is de eigenlijke stichter van de befaamde „*school van Tathew*", die onder zijn leerling en opvolger Grigor van Tathew het voornaamste bolwerk van de bestrijders der hereeniging worden zou. Yovhannês Orotnetsi

[1]) Het nuttigen van de „*matagh*" is een van de armenische kerkgebruiken, waartegen de Hereenigers in woord en geschrift dikwijls te velde trokken.

had, op nog jeugdigen leeftijd, zijn doctorsstaf behaald onder Meester Esayi aan de kloosterschool van Gayletzor. Een tijd lang stond hij in vriendschappelijke betrekking met de eerste generatie der Hereenigers, en gebruikte hunne publicaties als handboeken bij zijn theologisch onderwijs. Maar hij kon het niet goed verdragen, dat hij zoovele leerlingen verloor, die te Qrhnay gingen studeeren, waar zij zich bij de hereeniging aansloten, en kwam ten slotte onder beslissenden invloed van den fanatieken Maghaqia. Deze laatste zag spoedig in, dat gewelddadige maatregelen tegen de Unitoren slechts voorbijgaand succes hebben zouden, en was erop bedacht nationaalgezinde kloosterscholen te stichten, die een blijvend tegenwicht moesten vormen tegen de leerstellige propaganda der Hereenigers. De eerste van deze scholen werd gesticht in het ,,Bovenklooster van Aprakoenig'' (*Aprakoeneats Verin Vang*) waar de beide leeraars Sargis Aprakoenetsi en Yovhannês Orotnetsi een tijd lang samen doceerden. Zoodra de gewelddadige vervolging de Unitoren voor het oogenblik had lamgelegd, werd de theologische reactie ook in andere kloosterscholen georganiseerd. Yovhannês bleef voorloopig te Aprakoenig, waar Sargis werd belast met het theologisch onderwijs te Astapat en vervolgens te Charhapasjt (*Soecharay Vanq*), waar hij stierf in 1401. Met de twee scholen, die in de levensbeschrijving van Maghaqia vermeld worden, zijn waarschijnlijk die van Aprakoenig en die van Charhapasjt bedoeld. Doch ook elders hebben Maghaqia en zijne medewerkers dergelijke inrichtingen van onderwijs zooal niet gesticht, dan toch gereorganizeerd, zoo b.v. te Erndsjakay-Berd, te Tathew — waar Yovhannês een tijdlang doceerde — en te Medsopp. Onder Grigor van Tathew werd de school van Tathew het erkende middelpunt van de reactie, en de invloed van deze school blijft nawerken tot in de 18e eeuw. Daarom worden de bestrijders der unie wel eens aangeduid met de collectieve benaming ,,*Tathewatsiq*''.

De school van Tathew legde zich, evenals die van Qrhnay, hoofdzakelijk toe op de godgeleerdheid. Maar ook de wijsbegeerte en de taalwetenschap werden ijverig bestudeerd. De westersche scholastieke methode, die men te Qrhnay het eerst had ingevoerd, werd door het studiehuis van Tathew overgenomen. Men was daar uitstekend op de hoogte van de litteratuur der Hereenigers [1]).

[1]) Vgl. hierover hetgeen wij indertijd hebben medegedeeld in het Zwitsersche tijdschrift *Divus Thomas*, 1930 (VIII), bldz. 272 en vgg.

Vandaar ook dat de tot nog toe weinig onderzochte geschriften der „Tathewatsig" een interessante bijdrage leveren voor de verspreidingsgeschiedenis der scholastiek buiten Europa. Van Yovhannês Orotnetsi, die den eerenaam voert van *vardapet ardioenakan* = „doctor proficuus", bezitten wij in handschrift een korten commentaar op het evangelie van Sint Jan en op de brieven van Sint Paulus, eenige preeken, en buitendien geschriften van wijsgeerigen inhoud (commentaren op Aristoteles, Philo en Porphyrius). Van deze geschriften werd nimmer iets gedrukt, doch een groot aantal leerstellingen, en zelfs geheele tractaten van Y. O. zijn te vinden onder de gedrukte werken van zijn leerling Grigor Tathewatsi.

Deze Grigor van Tathew (1340—1411), die reeds als jong leeraar te Aprakoeniq de aandacht getrokken had door zijn welsprekendheid, zoowel als door zijn onverzoenlijken afkeer van de hereeniging, staat in dogmatisch opzicht véél verder af van de katholieke leer, dan zijn meester Yovhannês van Orotn. Terwijl laatstgenoemde vooral gekant was tegen de liturgische innovaties der Hereenigers, beweegt zich de strijd tegen de hereeniging onder Grigor meer en meer op principieel theologisch gebied. Het aantal dergenen, die zich rond zijn leerstoel kwamen scharen, nam belangrijk toe, zoodra hij de leiding der school had overgenomen. Hij wist zijne leerlingen tot fanatieke tegenstanders van de westersche theologie te maken. Deels van zijne hand, deels onder zijne inspiratie, verschenen te Tathew zeer vele geschriften, hoofdzakelijk van leerstelligen en polemischen aard. Hierin wordt de leer der Hereenigers op zeer wezenlijke punten bestreden b.v. aangaande de twee naturen in Christus, de voortkomst van den H. Geest van Vader en Zoon, het primaat van Sint Petrus, enz. enz. Tegelijkertijd polemiseert men verder over de quaestie of de wijn voor het H. Misoffer met water vermengd moet worden, of het Kerstfeest te vieren is op 25 December, zooals de Hereenigers deden, dan wel op 6 Januari, zooals de Armeniërs van ouds gedaan hadden enz. enz. Volgens de traditie zijner voorgangers legde Grigor van Tathew zich ook op het onderricht in de wijsbegeerte toe. De bekendsten onder zijne leerlingen zijn Thovmas van Medsopp, Gêorg Erznkatsi, die een groot aantal schriftuurcommentaren naliet, Yovhannês Kôlô-

tents (of : Kolotik) en bisschop Arhagel, een neef van Grigor, die tevens overste was van het klooster van Tathew, waar de school was gevestigd. De voornaamste werken van Grigor zijn het „Vragenboek" (*Hartsmants Girq*) geschreven in 1396 of 1397, gedrukt te Konstantinopel in 1729 (1730), waar naast nog het z.g. „Kleine Vragenboek" (*Poqr Hartsmants*). Verder : de „Goudmijn" (*Oskepporik*) geschreven in 1410, gedrukt te Konstantinopel in 1746, het „*Girq Parapmants*", een commentaar op de „Scholia" van Sint Cyrillus van Alexandrië, geschreven in 1397, gedrukt te Konstantinopel in het jaar 1717, waarnaast de tot nu toe niet gedrukte „*Loedsmoenq*" (verklaringen of commentaren op uitspraken van oudere leeraren). Ook liet Grigor commentaren op vele boeken der H. Schrift na : op de Psalmen, het boek der Spreuken, het boek der Wijsheid, den Prediker, Job, Isaïas, het evangelie van Sint Joannes en van St. Matthaeus, de Handelingen der Apostelen en de z.g. Katholieke Brieven. Deze schriftuurcommentaren zijn tot dusverre overgedrukt, en bevatten vele leerstellingen van Yovhannês van Orotn. Tegenover de preeken der Unitoren, die zooals wij boven gezien hebben, schriftelijk in omloop waren, stelde Grigor, die als prediker grooten naam had, zijn eigen Preekboek (*Qarozgirq*), dat in twee deelen ± 200 sermoenen bevat. Het eerste deel, het z.g. „Winterstuk" werd gedrukt te Konstantinopel in 1740, het tweede, het „Zomerstuk" t.z.p. in 1741. Buitendien komen afzonderlijke preeken van Grigor in zeer vele handschriften voor, wat bewijst dat zij zéér verspreid, en ook in latere tijden nog populair waren. Behalve dat alles heeft de onvermoeide bestrijder der Hereenigers ook wijsgeerige commentaren op verschillende werken van Aristoteles, Porphyrius en den inlandschen wijsgeer David nagelaten.

Wij hebben deze korte opsomming van Grigors geschriften hier willen geven als bewijs voor de activiteit, welke de school van Tathew op het einde van de 14e en in het begin der 15e eeuw ontwikkelde. De geschriften van Grigors leerlingen zullen wij niet vermelden : het moge voldoende zijn op te merken, dat alles bijeengenomen, de theologische litteratuur van Tathew, die van Qrhnay aanmerkelijk overtreft aan uitgebreidheid [1]). Daarbij

[1]) Dit oordeel is gebaseerd op de handschriften en gedrukte werken, die wij thans bezitten. Billijkheidshalve moet men echter rekening houden met de

moeten we nog een andere zijde van Grigors onvermoeide werkzaamheid belichten. In het belang van zijn strijd tegen Rome heeft hij namelijk ook een poging gedaan om de Armeniërs onderling tot grooter eenheid te brengen en de z.g. „scheuring van *Aghthamar*" op te heffen. In het begin der twaalfde eeuw had de bisschop van deze plaats, onder steun van een zeker aantal oost-armenische bisschoppen, aanspraak gemaakt op den titel „kerkhoofd van alle Armeniërs" (*kathogikos amenayn Hayots*). Zijne aanspraken werden niet erkend, maar hij slaagde erin een onafhankelijk patriarchaat te stichten. De kathogikos van Aghthamar, — die steeds uit de koninklijke familie der Ardzroeniq gekozen werd, — en zijne aanhangers werden plechtig geëxcommuniceerd door de opvolgers van den heiligen Loesaworitsj, die eerst te Hromklay, en later te Sis resideerden. Doch hij wist zich zonder veel moeite te handhaven waarbij plaatselijke invloeden en de nooit geheel rustende oppositie tusschen Oost- en West-Armenië zijn positie versterkten. Ten tijde van Yovhannês Qrhnetsi had deze afgescheiden „patriarch aller Armeniërs" nog veertien bisschoppen onder zijne jurisdictie. In de geschriften der Hereenigers wordt herhaaldelijk gewezen op deze inwendige verdeeldheid der niet-geunieerde Armeniërs, en uit dezen toestand geargumenteerd voor het kerkelijk oppergezag van den Paus van Rome als bron van alle christelijke eenheid.

Grigor van Tathew, wiens familie uit Ardzjêsj in de landstreek van Qadsjberoeniq stamde, behoorde oorspronkelijk tot de obediëntie van Aghthamar. Doch in 1409, terwijl hij tijdelijk verblijf hield in het klooster van Medsopp, sloot hij zich aan bij het kathoghikaat van Sis, welks titularis zich inmiddels weer van Rome had losgemaakt. In de levensbeschrijving van Grigor wordt deze overgang in verband gebracht met een nachtgezicht, waarin hem drie geëxcommuniceerde en verdoemde patriarchen van Aghthamar zouden zijn verschenen. De invloed van Grigor en zijn talrijke aanhangers bracht geheel Qadsjberoeniq tot aansluiting bij Sis. Verdere pogingen om ook de rest van het afgescheiden kathoghikaat tot onderwerping te brengen, werden voorloopig verhinderd door Grigors dood. Doch het idee van een hereeniging a l l e r Armeniërs

mogelijkheid en zelfs met de waarschijnlijkheid, dat vele geschriften der Hereenigers onherroepelijk verloren zijn gegaan. De geschriften van de schismatieke school van Tathew hadden a priori een veel gunstiger kans door latere geestverwanten te worden afgeschreven en gered.

onder één kathoghikos en tegen Rome, bleef voortleven. De groote propagandist van deze gedachte werd Grigors leerling Thovmas van Medsopp. Ook deze slaagde er niet in de zaak tot een einde te brengen. [1]) Maar toch bereikte hij met zijne bemoeiingen een zéér belangrijk resultaat. Aan zijn invloed was het te danken, dat de zetel van het kathoghikaat uit Sis in West-Armenië, overgeplaatst werd naar Edsjmiadsin in Oost-Armenië. De beteekenis van dit feit werd door Thovmas zelf in het volle licht gesteld door middel van een afzonderlijk geschrift, dat onder den titel *Yisjatakaran* (Memoriaal) in 1892 te Tiflis gedrukt werd.

Te Edsjmiadsin had, volgens de overlevering, de zetel van den grooten heiligen Loesaworitsj eenmaal gestaan. Het feit, dat de opvolger van „den Verlichter" het kathoghikaat weer vestigde op die geheiligde plaats waar de „Eengeborene was nedergedaald", heeft er ontegenzeggelijk véél toe bijgedragen om het nationaal-kerkelijk zelfbewustzijn der Armeniërs te versterken, en daarmede : om aan de hereeniging met Rome afbreuk te doen. Edsjmiadsin werd meer en meer het geestelijk middelpunt der niet-geunieerde (z.g. „Gregoriaansche") Armeniërs en is dit — ondanks voorbijgaande hereeniging van dezen of genen patriarch in de 17e en 18e eeuw — gebleven tot op den huidigen dag.

Freiburg (Zw.) M. A. VAN DEN OUDENRIJN.

ZIEKENVERZORGING IN DE MISSIE

De H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs heeft in samenwerking met de Congregatie der Religieuzen den 11 Febr. 1936 een instructie uitgevaardigd, die baanbrekend zal blijken te zijn voor het medisch missiewerk en ook voor de kerkelijke wetgeving betreffende de religieuzen. Terwijl immers de Congregatie der Religieuzen nog in 1901 als een der leidende beginselen huldigde bij de goedkeuring van nieuwe instituten met eenvoudige geloften · „Multo minus probanda sunt Instituta sororum, quae sibi assumendam proponerent curam directam puerulorum in cunis vagientium ; vel mulierum parturientium in domibus, vulgo dictis, *Maternitatis* ;

[1]) Het „kathoghikaat" van Aghthamar wist zijn bestaan te rekken tot het einde der negentiende eeuw (1895). Na den dood van den laatsten titularis, *Chatsjatoer III*, had geen nieuwe verkiezing plaats, doch trad een administrator op onder voogdij van het armenische patriarchaat van Konstantinopel.

vel alia denique caritatis opera quae virgines Deo dicatas, et habitu ecclesiastico indutas dedecere videntur", [1]) — noodigt thans de H. Stoel officiëel de vrouwelijke religieuzen uit om in de missies ook de kraamvrouwen en pasgeboren kinderen te willen verzorgen. Wel mocht de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs de genoemde instructie beginnen met de verklaring, dat zij altijd heeft getracht de apostolaatsmethoden aan te passen aan de omstandigheden van tijd en plaats.

Uitgaande van het droevige feit, dat in weinig-beschaafde landen heele stammen wegens slechte verzorging der moeders en zuigelingen, hun ondergang tegemoet gaan, spreekt de H. Congregatie der Propaganda een dubbelen wensch uit : vooreerst, dat nieuwe vrouwelijke genootschappen zullen opgericht worden om zich uitsluitend aan de zorg van moeders en kinderen in de missies te wijden ; vervolgens, dat in de bestaande zustercongregaties afzonderlijke afdeelingen tot dit doel in het leven zullen worden geroepen. Het is niet noodig, voegt de Congregatie er bij, dat alle religieuzen alle soorten van dergelijke liefdewerken beoefenen ; met name zal niemand, tegen haar wil, door haar oversten verplicht kunnen worden om de bediening van vroedvrouw uit te oefenen. Maar wel moeten degenen, die zich aan de ziekenverzorging in de missies gaan wijden, behalve een bijzondere godsdienstige vorming, een technische en wetenschappelijke opleiding ontvangen, zoo mogelijk, in katholieke klinieken en aan katholieke universiteiten. Bijaldien dit niet mogelijk is, mogen zij zich zelfs aan niet-katholieke inrichtingen, desnoods stemmig als leeken-verpleegsters gekleed, bekwamen voor haar toekomstige taak. In de voor dit doel nieuw op te richten instituten zal de universitaire vorming der meisjes voltooid moeten zijn, alvorens zij tot de eeuwige geloften mogen worden toegelaten.

Uit deze enkele aanduidingen blijkt, hoe belangrijk en ingrijpend de instructie der Propaganda voor de vrouwelijke religieuze genootschappen tot bescherming van het leven der kinderen en der moeders in de missies is.

Om het belang van de zaak geven we hier den letterlijken tekst, zooals deze gepubliceerd werd in de Acta Apostolicae Sedis, 28 (1936) 208 vlgd.

[1]) Normae secundum quas S. Congregatio Episcoporum et Regularium procedere solet in approbandis novis Institutis votorum simplicium. Lectio prima. § 11 no. 15. Octavo, p. 8.

INSTRUCTIO

pro religiosis mulierum institutis, ad tuendam puerorum matrumque vitam in locis missionum.

Constans ac sedula huic S. Congregationi consuetudo fuit rationem apostolatus ad diversas temporum locorumque necessitates componendi. In praesentia autem complures missionum Ordinarii documenta S. Sedi ultro attulere de necessitate aptiora adhibendi praesidia in matrum et infantium salutem. In quibusdam enim Africae regionibus nonnullae tribus in dies decrescunt et ad extinctionem adducentur, nisi efficacioribus curis matrum et infantium vitae subveniatur. Alibi vero, neglectis elementaribus valetudinis servandae praeceptis, ingentissimo numero pueri vel primis vitae diebus decedunt. Earum regionum civilis potestas et acatholicae quoque sectae studiose ad rem animos mentesque intendunt ; atque nonnulli Gubernatores Sorores in nosocomia non admittunt nisi probationis testimonio seu diplomate curandi infirmos praeditas.

Jam nunc privatis consiliis exorta sunt hic atque illic varia pro servandis matribus et pueris sodalicia, quae oportet in certam disciplinam et ordinem quamprimum instruere.

Haec igitur Congregatio huic urgentiori missionum necessitati, qua par est consideratione prospiciens, obtenta a Summo Pontifice Pio Div. Prov. Pp. XI debita facultate consiliisque conlatis cum S. Congregatione negotiis Religiosorum sodalium praeposita, has quae sequuntur normas ac instructiones edendas opportunum censuit.

Optandum sane est ut nova instituantur Sororum Sodalicia, quae juvandis matribus et infantibus periclitantibus, servatis servandis, sese devoveant. Haec auspicata Instituta ad normam juris communis efformanda sunt. Praeterea huic S. Congregationi gratum acceptumque erit si in Institutis Religiosis jam existentibus coetus Sororum formentur quae ad praedictum finem contendant. Si res postulaverit, constitutionibus Institutorum ab hoc Sacro Consilio dependentium opportunae normae adjicientur.

Ea tamen quae supra disposita sunt, hisce quae sequuntur, condicionibus subsunt :

a. Necesse non est ut omnes Religiosae mulieres ipsaemet operam omni curationum generi praestent. Eae poterunt laicas indigenas, infirmorum ministras, sibi subjectas habere, documentis probatae peritiae munitas, conjunctas vero cum Instituto Religioso societate vitae et animorum.

b. Nulla Soror obligari poterit a Superioribus ad ministerium obstetriciae artis ; sed tantum illae Sorores quae libero studio hoc peculiare missionalis caritatis munus a Superioribus acceptare velint.

c. Nova ista munera tam adaequatam postulant medicae artis cognitionem, tum specialem animae disciplinam. Necesse est ergo ut Sorores vel de re medica vel de ministerio infirmis praestando publicas litteras probationis obtinuerint ; sed in primis ut ipsae peculiaribus praesidiis custodiantur ac roborentur ; quae quidem praesidia spiritualia a Superioribus determinan-

da sunt. In ministerio curationum sentire debent sanctam inesse caritatis exercitationem et meritum, quum, dolores corporum lenientes, ad gratiam Redemptionis iter animis aperiant. Illud S. Francisci Salesii meminisse juvat, caritatem scilicet esse vigilem castitatis custodem.

d. Necesse sane est ut Sorores, ad litteras probationis obtinendas, valetudinaria et universitates catholicas adeant, et, si ea desint, nosocomia a magistris catholicis recta. Si tamen valetudinaria et universitates catholicas adire nequeant, Sorores, impetrata licentia ab hac S. Congregatione, etiam laicalia valetudinaria frequentare poterunt. Candidatae, binae saltem, nosocomia frequentent, et, quatenus opus sit, modestis laicalibus indutae vestibus ; in religiosis vero domibus degant, ubi quotidie eis praesto sint solacia et spiritualia praesidia.

e. In novis vero Institutis, quae ex professo operam dabunt matrum et infantium curandae saluti, candidatae universitatis studia compleant ante perpetuorum votorum professionem. In Institutis jam existentibus hujus normae consideratio habeatur et, quantum constitutiones permittant, norma servetur.

Quod attinet ad exercitium medicinae et chirurgiae a missionariis explendum, hujusmodi exercitium praescriptis can. 139 C.I.C. definitur, atque indultis quae Sacra Congregatio concedere solet.

Datum Romae, ex Aedibus S.C. de Propaganda Fide, die 11 februarii 1936.

V. Card. FUMASONI BIONDI,
Praefectus.

† C. COSTANTINI,
Arch. tit. Theodosien., *Secr.*

Reeds bestaan er enkele vrouwelijke genootschappen, als door de instructie bedoeld. In 1925 werd in de Vereenigde Staten door Dr. Anna Dengel de *Society of Catholic Medical Missionaries* opgericht, waartoe reeds enkele Nederlandsche dames zijn toegetreden ; zij geven een driemaandelijksch tijdschrift uit : *The Medical Missionary* [1]). In hetzelfde jaar ontstond in Schotland het *Institutum Deiparae* [2]) ; in denzelfden geest organiseeren zich in New-York *The Daughters of Mary Health of the sick.*

Het behoort tot de taak van de bisschoppen om aan den H. Stoel de desbetreffende plannen van nieuwe stichtingen kenbaar te maken. Overeenkomstig het Kerkelijk Wetboek, can. 492 § 1 moeten zij verlof vragen om een genootschap op te richten, onder vermelding van diens doel, naam, stichteres, kleed en bestaansmiddelen.

[1]) Zr. M. Eleonore Lippits, *Geneeskundige verpleging in de missie*, 's-Bosch, 1936, blz. 25 vlgd.

[2]) Arlette Butavand, *Les Femmes Médecins-Missionnaires*, Louvain, 1933, p. 112.

Wat het inrichten der afdeelingen in de bestaande religieuse congregaties betreft, zou zulks misschien geleidelijk kunnen gebeuren door het werk van de missiezusters in de ziekenhuizen in de bedoelde richting te ontwikkelen [1].

Genoemde instructie beteekent een mijlpaal voor het medisch missiewerk [2] en komt tegemoet aan de verlangens, die sinds jaar en dag hieromtrent werden gekoesterd en geuit.

Nijmegen. ALPH. MULDERS.

HET GODSBEGRIP DER BAROENDIS

II.

Behalve uit de legenden der Baroendis leeren wij hun godsbegrip ook kennen uit:

b. *Eigenlijke vertelseltjes.*

1. Een meisje komt 's nachts ter wereld. Imana is er, de Booze is er. I. zegt : ,,Ik ben Imana. Ge zult gedood worden door buffelhorens het eerste jaar van je huwelijk, als ge zwanger zijt." Hij gaat heen. De Booze zegt : ,,Ik zal dat woord tot leugen maken". Den volgenden nacht, als de ouders slapen, komt hij terug en snijdt het kind in stukken, om Imana tot leugenaar te maken. De ouders weenen. Ze bidden. Imana komt en geneest het kind. Het kind groeit op, het wordt huwbaar. De Boze komt. Ze kennen hem niet. Hij geeft een grooten bruidschat. Hij neemt ze tot vrouw. Hij belet ze naar buiten te gaan. Hij bouwt een groote hut met dubbele haag. Hij zegt : De toovenaar verbiedt je buiten te gaan. Zij is zwanger. Hij gaat op jacht. Hij verbiedt ze buiten te komen. Zij hoort de jagers. Het beest komt hier langs. Ze gaat naar buiten. Ze valt in twee buffelhorens die in den grond steken. De horens dringen in het lijf. Ze sterft. Booze komt thuis : ,,Hoe is ze gestorven" vraagt hij ? ,,Buffelhorens hebben ze gedood" zegt men. ,,Gaat ze in de keïen werpen" zegt hij. ,,Imana heeft het zoo gezegd (hier vertelt hij heel de geschiedenis en voegt er aan toe :) ,,Imana heeft waarheid gesproken. Men vecht niet met Hem."

[1] Creusen, *Soin des mères et des enfants en pays de missions.* N. R. Th. 63 (1936) p. 595.

[2] Becker, *Missionsärztliche Kulturarbeit,* Würzburg, 1928. — Bertini, *Pie XI et la médecine au service des missions.* Paris, 1929. — Ohm, *Die ärztliche Fürsorge der katholischen Missionen,* St. Ottilien, 1935.

2. Verschillende verhalen gaan er over Nyawiyaka. Naam die men vertalen kan door : Die-zich-het-geluk-laat-ontglippen. Het gaat over iemand die door Imana gezegend wordt. Echter op zekere voorwaarde. Hij vervult deze niet en het wordt hem ontnomen.

Een arm vrouwtje gaat hout sprokkelen. Ze ontmoet Imana tusschen de rotsblokken. Ze bidt Hem. ,,Ik heb honger". ,,Ga ginder" zegt I. ge zult er een pompoen vinden. Ge kunt er iederen dag plukken. Maar spit niet rondom". Ze gaat. Vindt de pompoen. Op zekeren dag denkt ze : als ik rondom spit zal de vrucht grooter worden.

Ze doet het. De plant verdort. Geen pompoen meer. Ze weent. Ze beklaagt zich bij Imana. ,,Ik heb je gegeven", zegt deze. ,,Ik verbood je te spitten. Ge deed het toch. Ge zijt Nyawiyaka". Hij geeft ze toch weer. ,,Ga ginder" zegt Hij ,,ge zult er een steen vinden. Er is een gaatje in. Houd er een melkkommetje bij. Er zal melk uit komen. Maar maak het gaatje niet grooter." Ze gaat, drinkt vele dagen melk. Tot ze weer ongehoorzaam wordt en het gaatje grooter maakt. Er komt geen melk meer. Ze gaat weer naar I. Deze zegt : ,,Ik gaf je pompoen, ge waart ongehoorzaam. Ik gaf je melk, ge waart ongehoorzaam. 't Is genoeg, Ik geef je niet meer". Het vrouwtje sterft van den honger.

3. Mbonishano (Ik-heb-leelijks-gezien), een groote prins gaat op jacht en ontmoet Imana. Hij wil Hem dooden. ,,Doe het niet of ik dood je ook", zegt Imana. Hij doet het toch. Hij slaapt in. Tijdens zijn slaap verdwijnen z'n jachthonden, sieraden, pijlen, boog en lans. Hij ontwaakt als een arme. Alles loopt hem tegen. Thuis komend is z'n vrouw door een ander genomen. Men kent hem niet terug. Hij vlucht. Men vervolgt hem. Hij ontmoet een slang met vier koppen. Hij vecht. De koppen groeien weer aan. Lieden wien men een koe gestolen heeft houden hem aan. Ze vinden vleesch in z'n korfje zonder dat hij weet hoe het erin gekomen is. Ze beschuldigen hem bij den koning. Hij plukt gras (Kiroendi manier om hulde te betuigen). Maar hij kwetst 's koning's oog. Het huis van den koning vliegt door zijne schuld in brand. Hij wordt ter dood gebracht.

In eene andere lezing heeft hij berouw en gaat naar een Ziener. Deze geeft hem den raad terug te gaan naar de plaats waar hij Imana ontmoet heeft en er een schaap te offeren. Hij doet het en alles keert terug.

4. Een flinke jongedochter wil slechts een prins tot echtgenoot.

Haar moeder verbiedt haar te gaan werken, opdat haar handen mooi blijven. Ze blijft thuis. Imana verschijnt en gebiedt haar te gaan werken. Tot twee maal gaat ze en wordt telkens door hare moeder terug gezonden. De derde maal weigert ze Imana te gehoorzamen. Ze wordt gestraft. In plaats van een prins krijgt ze een Moetwa (geminachte pariaklas) tot echtgenoot. De moeder wordt zoo gestraft in hare dochter.

5. In een ander verhaal gaat een arme weduwe bedelen. Overal weigert men haar te geven. Imana ontfermt zich over haar, maakt haar rijk en straft de hardvochtigen.

6. Een jonge man vraagt 's konings dochter ten huwelijk. De koning bespot hem. „Geef me een dag zonder middag en ge krijgt ze". De jongen gaat zoeken. Overal lacht men hem uit. Hij ontmoet Imana. Hij klaagt hem zijn nood. Ga en zeg den koning dat gij hem een dag zonder middag zult geven als hij je Kananirimana (Dat-wat-Imana's krachten-te boven-gaat.) geeft. De koning is overwonnen.

7. In een ander verhaaltje moet de pretendent een groote steen van den berg halen. Imana laat hem naar beneden rollen. Dan moet hij Imana's oor brengen. I. geeft het hem. Dan iets zoeken wat nergens is. I. zegt : Beloof het den koning als hij je twee honderd troggen vol tranen brengt. De koning laat de menschen geeselen maar kan geen tweehonderd troggen vol krijgen. Hij geeft zich gewonnen.

8. Iemand sluit I. in een mandje. De rat komt. „Help me, ik help je ook", zegt I. De rat knaagt het deksel door. I. ontsnapt. „Ge zult eten zonder te werken, een huis hebben zonder te bouwen", zegt I. Zoo is het ook.

Gebruiken. — Van een eigenlijken eeredienst van Imana kan men in Oeroendi niet spreken. Sommige gebruiken wekken den indruk dat het „survivals", resten, zijn van vroegeren dienst.

Imana-water. Geen vrouw zal 's avonds de waterkruik geheel ledigen. Altijd laat ze er een weinig in voor Imana. Vindt deze als hij 's nachts komt „scheppen" geen water, dan zal het kind met het een of ander lichaamsgebrek, vooral met hazenlip, ter wereld komen. Hij heeft het water noodig om z'n vingers te reinigen, om het met aarde te vermengen. „Niemand maakt (water) voor

Imana op" hoort men dikwijls. ,,Denk om Imana's water hoort men 's avonds.[1])

Hier en daar schijnt men 's morgens van dat water te geven aan de zieken. ,,Drink", zegt men, we hebben geslapen en Imana heeft gezegend".

Imanavuur. Zoo noemt men wel eens het vuurtje dat men 's avonds in de haard zorgvuldig toedekt om 's morgens weer aan te kunnen blazen.

Indabe (Dat I. mij bezie). Dat is de Imanastof die ook krachtstof genoemd wordt. Zij bestaat in rokje of soort van cape van boomschors waarop kleine blauwige cirkeltjes geteekend zijn. Deze stof komt van een speciaal soort ficusboom, imanda genaamd, welke als een heilige boom beschouwd wordt. Vader of broer maken deze stof voor een man, moeder of zuster voor een vrouw of meisje. Om de met modder geschilderde kringetjes te laten drogen, legt men het kleedingsstuk op gras onder den geestesboom, terwijl men bidt : ,,Imana van Oeroendi, wees wit (goedgunstig) ,,Geef hem (haar) krachten.... enz."

Indolero. (Venstertje) Opening in hutdak gelaten. Opdat I. naar binnen zie en de bewoners zegene. Ook in het geitevelletje waarin Benjamin op moeder's rug gedragen wordt is zoo'n gaatje. ,,Opdat Imana het kind wekke als er onraad dreigt...."

Koesohora umwana. (Het naar buiten brengen van het kind.) De vierde dag na de geboorte van een jongen, den vijfden na die van een meisje wordt de kleine plechtig naar buiten gebracht.

Alle kinderen uit de buurt komen bijeen en gaan met een oud moedertje verschillende speciale soorten van kruiden plukken, nemen ieder een klein busseltje in de hand en trekken in processie achter dat moedertje dat een klein kind op den rug gebonden heeft, terwijl ze zingen :

,,Imana heeft me ontmoet.
Geen kind is zonder vader en moeder.
Imana heeft me ontmoet.
enz.

[1]) Dit geloof aan een heel bizondere tusschenkomst bij het scheppen van iederen mensch vindt men overal terug, vgl. de H. Schrift : Manus tuae fecerunt me et plasmaverunt me. Ps. 119. v. 73 en tientallen andere plaatsen. Schrijnen zegt daarom terecht : ,,Het bewustzijn van het kindschap Gods is niet van de menschelijke natuur te scheiden." (Essays en studiën. bl. 103).

Bij de hut gekomen wordt de kleine op eene mand gelegd te midden van bolletjes dikke brij en naar buiten gebracht. De bundeltjes kruiden worden in de hut gestoken. Voor 't eerste kind in de onderste reep, voor het tweede in de tweede en zoo verder. De plechtigheid eindigt met een smulpartij waarbij de kleine deelnemertjes onthaald worden op de brijbolletjes.

Oekoerya oemwaka (*Het jaar eten.*)

Er bestaat een soort van eerstelingenoffer, van boero (eleusinesoort). Van de eerste oogst wordt moedsima (brij) gemaakt. De eetmandjes worden extra gewasschen. Heel de familie komt bijeen. Vader neemt van de deegkloot kleine bolletjes en biedt ze de familie aan. Eerst geeft hij er een van aan de vrouw zeggend: ,,Neem goed jaar vrouwtje". Vervolgens krijgt ieder der kinderen in ouderdoms volgorde een bolletje met de woorden: ,,neem het goede jaar kind". Ze nemen het aan en antwoorden: ,,geef me een goed jaar man, vader". Nu neemt vader een klein stukje en werpt het in het brandhout dat in de hut is en roept: ,,Dat hij die er vóór mij van eet, sterve". Dan geeft hij ieder een beetje groente: ,,Dag van 't jaar" (eten). Als allen gegeten hebben neemt vader een weinig op de punt van de pollepel en legt het bij den ingang der hut met de bede: ,,Ik leg weg voor Imana. Nu ik het jaar gegeten heb kan ik het niet voor hem opmaken (moet ik Hem ook wat geven). Deden ze dat niet, Imana zou ze het jaar niet laten eindigen. Vandaar de spreuk: ,,men maakt het jaar (eerste eleusine van 't jaar) niet op voor Imana".

Ook als het eerste eleusinebier gedronken wordt offeren ze wat aan Imana en bidden:

O Imana van Oeroendi.
Ge hebt me bier gegeven.
Die niet gestorven is, heeft bier.
Doe me het andere jaar bereiken.
Doe me offeren voor Imana.
Imana van Oeroendi
Heeft me gezegd: Neem bier voor me.
En I. van Oeroendi
Ge gaaft me bier.
Ik heb het gedronken.
Ik heb het mijn kind gegeven.

Eleusine is in Oeroendi wat bij ons het koren is. Het wordt met speciale plechtigheid uitgezaaid wat niet gebeuren mag vóór de eleusinefeesten waarmede het eerste uitzaaien op de koninklijke akkers gepaard gaat.

Wiegeliedjes. Nergens vindt men schooner en echter de gevoelens der Moeroendi-moeder uitgedrukt als in de wiegeliedjes. [1]) Voortdurend komt er de zin in voor ,,Imana yakumpaye'' (Imana heeft me je gegeven). Stil, Godsgeschenk.
Stil, Imana heeft me je gegeven.
Als Hij komt zal ik vuur voor Hem maken.
Ik zal bier voor Hem maken.
Ik zal Hem den nacht doen doorbrengen bij bier.
Stil, gemeenschappelijk werk,
Dat ik gemeen heb met Imana.
I. heeft me je gegeven.
Moge Hij je voor me groot brengen.
Dat Hij herbeginne. Er nog aan toevoege.
Stil mooie witte schelp.
Witter dan de witste schelp.
Door de Godheid bevestigd op den rug.
Tangishaka (Die geeft als Hij wil) heeft me eene zending gegeven (kind op te voeden).
Hij heeft me getroost.
Enz. enz.

Afscheid preekje van de moeder aan de dochter bij het huwelijk. ,,Let op jezelf. Bid Imana dat Hij je helpe. Men regeert zichzelf niet. Men geeft zich niet wat Imana je niet geeft. I. zal je helpen. Ge zult kinderen hebben ginder. Imana zal je te hulp komen. Als Hij niet helpt, zult ge ongelukken zien. Ge zult het huis van je man moeten verlaten en niet weten waar te gaan. Wat ge zelf beheerd zult hebben, zal beheerd worden door een ander wien Imana gegeven zal hebben. Uw zaken zullen opgegeten worden door hen aan wien I. ze geven zal. Mijn kind, bouwen is krijgen van Imana.

[1]) Vgl. Zuure. ,,Ame du Murundi, P.P. 437—449, Poésie chez les Barundi in Africa, vol V number 3 p.p. 344—345, en Afrikaansche Vulpenkrassen deel V, bl. 158—169.

Gebedsformules.

Op de kruispunten der wegen hoort ge de vrouwen bidden : Imana van Oeroendi, geef me een kind.

De meisjes : I. geef me een man.

Worden ze verhoord dan offeren ze een kruik bier. Barashimiye Imana (ze betuigen Hem hunne voldoening).

Als eene kruik bier valt en breekt : Imana heeft het gegeven. I. heeft het terug genomen. I. geeft terug. I. zal terug geven. Zijn er koeien verloren dan roepen ze zoekend : I. kome helpen. I. is er nog (niet wanhopen). Laat ons probeeren met I. Dat Hij geve.

Zijn ze gevonden : ,,Was I. niet daar geweest we hadden ze niet gezien. We hebben I. ontmoet''.

De regenmaker : ,,Kom ik heb je gedronken voor Imana''.

Komt de regen niet : ,,Te hulp, Imana. Help me moeder. De slechte I. heeft me beet. Ik zal water laten vallen als I. helpt''. Wordt een koeiendief betrapt : Help me I. van Oeroendi. Ik ben gebonden, maak me los. Moge ik ontsnappen door de kracht van I. I. heeft hulp gegeven. Zonder dat was ik verloren. Omdat I. me gegeven heeft. Omdat Hij me gered heeft zal ik niet meer herbeginnen.

Reizigers onderweg: I. van Oeroendi leg, de kist op mijn hoofd. (eene zware kist op tillend.)

Besluit. — ,,Avec une once de faits on brasse des livres d'hypothèses'', schreef Pinard de la Boullaye. Moet het juist niet de taak zijn der mannen die onder het bestudeerde volk wonen, ,,de fournir des livres de faits, pour en extraire quelques onces d'hypothèses ?''....

We hebben getracht hiertoe eene bescheiden bijdrage te leveren. Aan de mannen der wetenschap de taak daar de conclusies uit te trekken.

Toch is het dringende vereischte dat de feiten beschouwd worden in hun midden. Niemand beter nu dan de missionaris kent de ,,atmosphère du milieu''. Hij meent daarom het recht te hebben zijn indrukken te mogen mededeelen. En dan moeten we als onze bescheiden meening geven — en geen Oeroendimissionaris zal ons tegen spreken —, dat het Godsbegrip bij de Baroendis een heel afzonderlijke plaats inneemt in hun gedachtenwereld. Dat we hier te doen hebben met eene geestesgesteltenis, die heelemaal afwijkt van hun gewone verstandsactiviteit. Dat ieder onbevooroordeeld

kenner van het geestesleven der Baroendis constateeren moet dat hier geen sprake is van evolutie maar integendeel van degeneratie. Kortom dat we met Lagrange [1]) kunnen besluiten: „On regardera comme „très probable" que le germe de cette idée (monothéiste) a été déposé par Dieu Lui-même dans le coeur de l'homme".

Wat er trouwens van zij, in plaats van te zoeken naar het verborgene, verheugt de missionaris zich om het gevondene en vindt er een prachtig aanknoopingspunt voor zijn werk.

Sint Paulus vond op den areopaag een altaar voor den onbekenden God.... De Moeroendimissionaris vindt in Oeroendi een onbekenden God zonder altaar. Het is zijn heerlijke taak dit op te richten... En reeds bekronen ze de heuvelen van het schoone land. Zwarte vingers heffen er de witte hostie, zwarte en bruine knapen zwaaien de wierooksvaten en duizenden knielen aan den Altaardisch, in ruime kerken.

Gods kerk is geplant en „het boompje dat Imana opricht kan niet worden omver geworpen door de wind."

Dat hoopt met zijne Baroendis de Oeroendimissionaris.

„Nta hoetanga Imana koeheboera." Bij Imana moet men nooit opgeven.

Dr. BERN. ZUURE W. P.

ENKELE OPMERKINGEN OVER DE INITIATIE DER KNAPEN IN DE STREEK VAN DE STANLEY-FALLS (BELGISCH CONGO)

Er bestaat 'n hemelsbreed verschil tusschen de organisatie van onze maatschappij en die van de negers van Belgisch Congo. Terwijl immers 't gezin de grondslag van onze eigen samenleving vormt, moeten we in Congo als zoodanig meer beschouwen de clan of 'n groep van families, door werkelijke of vermeende verwantschap met elkander verbonden, wier taak 't is 't gezinsleven te beschermen en te ondersteunen. „De clan", zegt De Jonghe in z'n Recueil, 1930, „stelt tusschen haar leden sterke banden van broederschap en solidariteit, en is 'n middelpunt van 'n bepaalde economie. Ze heeft bovendien 'n religieus karakter door haar voorvaderenvereering en hare taboe's of verbodsbepalingen". De clan heeft haar eigen hoofd en notabelen, hare eigen gewoonten en

[1]) In Etudes sur les Religions Sémitiques. Paris 1905 2ième éd.

overleveringen en vormt aldus 'n sterke eenheid, die in deze primitieve maatschappij beter dan de afzonderlijke families in de behoeften van hare leden kan voorzien.

Hieruit ziet men van hoeveel gewicht 't voor de negers moet zijn om deze sociale instelling in stand te houden en te verstevigen. En naast 't huwelijk is wel een der voornaamste middelen daartoe de *initiatie* of *inwijding der nieuwe clanleden.*

Bij natuurvolken is er meermalen sprake van 'n initiatie, bij opname in 'n vereeniging, bij 't bestijgen van 'n hoogeren graad in zulk 'n bond, enz. Ook de leerling -toovenaar maakt 'n langdurige initiatie als proeftijd door ; 'n clan- of dorpshoofd voor de aanvaarding van z'n ambt, en zoo meer. Eigenlijk is ze ook aan onze eigen maatschappij niet geheel vreemd ; 't toetreden tot 'n vereeniging gaat immers bij ons soms even goed met eenige plechtigheid gepaard, bijv. 't ontgroenen aan onze universiteiten en dergelijken.

Maar van veel grootere beteekenis en van veel meer gewicht dan elke andere initiatie is in Congo die der knapen tot de clan, welke Dr. Olbrechts in z'n Ethnologie, 1936, noemt : ,,'n Plechtigheid, die op symbolische wijze de opneming in 't clanverband voorstelt". Hoe talrijker en machtiger de clan is, des te beter zal ze in staat zijn om de belangen van haar leden te behartigen. Daarom is de opname van nieuwe leden 'n algemeen belang, dat dan ook, vooral waar 't de initiatie van mannelijke clangenooten betreft, met groote feestelijkheden gepaard gaat. Niemand mag zich derhalve daarvan afkeerig toonen, als hij tot die inwijding geroepen wordt, want in dit geval zou hij als 'n niet-patriot buiten de samenleving moeten vallen. Iemand, die geruimen tijd wegens een of andere reden elders heeft vertoefd en daardoor niet in staat is geweest om de initiatie mee te maken, moet dit verzuim inhalen, zoo spoedig hij weer onder de zijnen is teruggekeerd.

De Congo-neger is 'n heiden, maar daarom volstrekt niet ongodsdienstig ; z'n godsdienst is 't animisme en 't manisme of de vereering der voorvaderen. In zijn samenleving wordt aan 't religieuze element 'n zeer voorname plaats ingeruimd. Z'n politieke en sociale instellingen zijn ten nauwste verbonden met z'n godsdienstzin en daarom juist echt heidensch. Wijl nu de initiatie tot de clan zoo'n gewichtige plaats inneemt in de sociale organisatie, kan het niet anders, of deze moet bizonder doortrokken zijn van

heidensche geestesvereering en heidensche gebruiken. In hoeverre echter bij deze inwijdingen de geesten wel betrokken zijn ; dit is 'n vraag, die heden nog geenzins voldoende kan worden beantwoord. In de streek van de Stanley-Falls worden geen fetischbeelden aangetroffen, toch weten we uit 'n beschrijving, die Rouvroy ons in 't tijdschrift Congo, 1929, over de Lilwa, de initiatie-ritus der Bambole, geeft, dat bij de ceremonies beelden worden gebruikt. Maar dezen stellen geen geesten voor, doch hebben meer 'n allegorische beteekenis. Bij 't vieren van 'n anderen initiatie-ritus, de Kombeni, in den omtrek van Lokandu, doet men 't voorkomen als zou de groote geest, Zuamba, in eigen persoon de besnijdenis aan de candidaten komen verrichten. Een der notabelen, bekwaam om deze operatie tot 'n goed einde te brengen, bekleedt zich met de huid van 'n luipaard, beweegt zich, al brullende, op handen en voeten naar de verblijfplaatsen der neophieten en verspreidt zoodanige schrik en verwarring onder hen, dat zij dit monster werkelijk voor den genoemden geest gaan aanzien. Bij de Mambela, de inwijdingsritus der B-ab-ali, zou de heilige vogel, N-as-asa, de stamteekens op de lichamen der geblinddoekte knapen aanbrengen. De tegenwoordigheid van dezen vermaterialiseerden geest wordt gekenmerkt door zonderlinge geluiden, die de omstanders voortbrengen door middel van fluiten en 't snorhout. Uit deze gegevens blijkt wel, dat de geesten in de initiatie worden betrokken, maar 'n juiste voorstelling kunnen we ons daarvan toch nog niet maken.

Dat de initatie steeds gepaard gaat van ware heidensche practijken, is algemeen bekend ; de knapen staan gedurende die tijd aan de grootste zedelijke gevaren bloot. Vooral op 't einde dezer ceremonies zijn deze gevaren 't grootst, als hen de vrijheid wordt gegeven om nu ook te toonen, dat zij echte mannen zijn geworden. Ze mogen vrouwen molesteeren, eenzame reizigers in 't bosch aanvallen, ongestraft stelen en rooven, en dergelijken meer. In de omstreken van Lokandu komen de knapen tegen 't einde van de afzondering als 'n troep wildemannen 't dorp binnengerend, onthalen elke vrouw, die ze tegen komen, op 'n vracht slagen en slaan alle huisraad stuk, dat ze kunnen bemachtigen. Daarna verdwijnen ze weer op dezelfde wijze als ze gekomen zijn, binnen de Kombeni-plaats in 't bosch.

Als nu de initiatie over 't algemeen 'n echt heidensche ritus is

en de neophieten aan de grootste zedelijke gevaren zijn blootgesteld, moeten dan de missionarissen hun jeugdige bekeerlingen daarvan niet terughouden. Dit zal de missionaris voorzeker als een zijner eerste plichten beschouwen. Maar dan rijst als van zelf de vraag, hoe zullen de leden van de clan zich verhouden tegenover deze christenen, die de zoo gewichtige initiatie niet hebben meegemaakt en door dit feit alleen reeds buiten de familie-groep zijn gesloten, waarin ze immers niet zijn opgenomen ? Niet door geboorte wordt toch iemand in de clan opgenomen, maar door de initiatie. De negers beschouwen de kleine kinderen niet als leden van de clan, en dezen hebben dan ook tegenover haar plichten, nóch rechten. Zijn de kinderen echter tot de puberteitsjaren gekomen en onderscheidt men in hen man en vrouw, dan acht men hen ook rijp om als leden van de clan te worden opgenomen. Om evenwel 'n degelijk en bruikbaar lid dezer gemeenschap te kunnen zijn, moeten ze eerst in hun rechten en plichten onderwezen worden. De meisjes gaan gewoonlijk in de leer bij een of andere getrouwde vrouw, (De hemel mag weten, schreef eens 'n missionaris, wat die vrouw de meisjes wel leert,) de jongens echter moeten lange tijd, tegenwoordig minstens eenige maanden, vroeger een of twee jaar, 'n soort retraite maken op 'n daarvoor afgelegen verzamelplaats, waar ze onderwezen worden in de zeden en gewoonten, de overlevering, enz. van hun volk ; daarna pas acht men ze bekwaam om onder 't getal der mannen te worden opgenomen. Deze overgang van de leeftijdsklasse der knapen tot die der mannen door middel van de initiatie is een der gewichtigste gebeurtenissen in 't leven van den neger en heeft verregaande gevolgen voor z'n toekomst. Hij geniet voortaan de bescherming der gemeenschap, zal weldra 'n vrouw kunnen nemen, groote jachtpartijen mogen meemaken, enz. Uit dit alles blijkt wel reeds voor welke moeilijke problemen de initiatie de missionarissen stelt, die ondanks vele voorzorgen soms hun bloeiende missiescholen, met veel moeite en ten koste van zware offers opgericht, ten tijde der initiatie zien leegloopen. En wat kan er daarna nog aan geloofsovertuiging over zijn bij deze soms nog maar kort geleden bekeerde knapen, die nu weer geruimen tijd onder den krachtigsten invloed van 't heidendom hebben gestaan ?

Hoewel dit alles voor den missionaris vele zorgen baart, moeten we er ons toch ook weer rekenschap van geven, dat de Congoleesche

maatschappij den laatsten tijd niet meer dezelfde is als voor enkele tientallen jaren terug. Er is op heden veel aan 't veranderen : de Congo maakt 'n crisis door, niet 'n economische, die is volgens de uitlatingen van gouverneur-generaal Ryckmans reeds grootendeel, overwonnen, maar vooral 'n geestelijke. Er is 'n strijd ontstaan tusschen de oude en de nieuwe gedachten : 't oude heeft nog lang niet afgedaan en 't nieuwe zich ook nog niet gevestigd. Maar in zulk 'n periode van overgang wijzigen zich geleidelijk de zeden en gewoonten van 't volk, echter niet altijd ten hunnen voordeele. Men bezat 'n stevige organisatie, zooals boven reeds bleek, die bestaande verhoudingen regelde en beschermde, maar deze is nu aan 't wankelen gebracht door allerlei invloeden van buiten met 't gevolg, dat velen in zedelijk opzicht tot buitensporigheden vervallen. Derhalve is er 'n krachtige leiding noodig, 'n vereenigd werken van Koloniaal Bestuur en Missie, om nieuwe en evenwichtige toestanden te scheppen tot geluk en heil van de bevolking. Tengevolge van al deze omstandigheden hebben ook de initiaties tot de clan, voornamelijk in de omgeving van de posten der blanken, reeds heel wat aan belangrijkheid ingeboet. De noodzakelijkheid om er aan deel te nemen, wordt niet meer op die wijze geurgeerd als voorheen. En dit is 'n verblijdend verschijnsel, waarmee de missie haar voordeel nu kan doen. 'n Ander maal heeft 't Gouvernement zich genoopt gezien tot 'n krachtig ingrijpen, waar de initiatie dreigde te ontaarden en daardoor noodlottige gevolgen voor de bevolking te verwachten waren. Iets dergelijks is onlangs nog geschied bij de Mambela, de inwijdingsritus van 't volk der B-ab-ali, dat woont ten noorden van de Stanley-Falls.

De Mambela heeft in de laatste jaren nog al eens van zich doen spreken, doordat men meer en meer tot 't inzicht kwam, dat zij niet dat onschuldig karakter had, 't welk men haar eertijds toeschreef. In de laatste jaren n.l. werden vele B-ab-ali op onverklaarbare wijze laaghartig vermoord, en bijna alle slachtoffers vertoonden dezelfde soort van verwondingen. Pater De Leest schreef in Het Rijk van het H. Hart, jaarg. 1935 : „Met afgesneden hals en 'n diepe steekwonde in 't hart''. En 't proces van 1933, in Congo gevoerd, bracht aan 't licht, dat in 9 maanden tijds in dezelfde streek niet minder dan 50 menschen waren vermoord. Dit geschiedde zoo reeds jaren achtereen. Men stond voor 'n raadsel. (Zie P. Christen :

Mambela en Anyoto. 1936 ; eveneens : de rede van oud-gouverneur Moeller, gehouden op de Missiologische Week te Leuven in 1936, in Expectatio Gentium.) Deze moorden bleken ten slotte 't werk van de Anyoto of luipaardmenschen. Toen vroeg men zich af, welke wel de drijfveer mocht zijn tot deze talrijke geweldmisdaden, meestal op vrouwen en kinderen gepleegd. Daaromtrent tast men ook nu nog vrijwel in 't duister, maar wel kwam men ten slotte tot de overtuiging, vooral na de onderzoekingen ter plaatse door den staatsambtenaar Libois, dat er 'n nauw verband moest bestaan tusschen de Anyoto en de Mambela.

De initiatie-riten zijn meestal geheim, en 't is den geïnitieerden volstrekt verboden aan vrouwen en niet-geïnitieerden van al, hetgeen in de inwijding geschied is, ook maar iets te openbaren. Deze geheimhouding bedoelt de overmacht der mannen op hun vrouwen te bevestigen. De vrouwen vreezen dan ook alles, wat met de initiatie in betrekking staat. Zinspeelt ge in 't bijzijn van 'n vrouw op de inwijding, dan zal ze U niet langer ten antwoord staan, en, als ze durft, de vlucht nemen. Hieruit blijkt wel duidelijk, welk 'n geheimzinnige macht deze instelling op haar uitoefent. Over de Mambela zijn we door de naspeuringen van Libois en de missionarissen eenigszins ingelicht ; van de Lilwe heeft Rouvroy ons enkele geheimen ontsluierd, en van de andere ritus dezer streek, de Kombeni, hebben ons de missionarissen eenige bizonderheden medegedeeld. De neger zelf durft wegens z'n animistisch-magische opvattingen zelden iets van deze geheimen te openbaren, wijl hij er vast van overtuigd is, dat, in geval van verraad, hij niet slechts de verontwaardiging zijner clangenooten te vreezen heeft, maar ook 't nimmer falende noodlot hem zelf of z'n familie in 't verderf zal storten.

Op welke wijze moeten we nu 't verband tusschen de Mambela en de Anyoto zien ? Een der voornaamste plichten, die de candidaten in de Mambela-ritus worden ingescherpt, is de gehoorzaamheid aan de hoofden, en deze plicht geldt ook voor heel 't verder leven. Bovendien wordt hij nog verzwaard door 'n magisch element. Gedurende de afzondering, die op de operatie der stamtatoeage volgt, verwisselen de nieuwingewijden van kleeren en worden hun nagels en hoofdhaar gesneden. De oude kleeren en haar- en nagelresten worden nu door de hoofden zorgvuldig bewaard, klaarblijkelijk volgens 't z.g. pars'-pro-toto geloof, dat hij, die macht bezit over

'n gedeelte, dit tevens heeft over 't geheel. Zoo zouden dan de hoofden 'n zekere' overmacht hebben over hun clanleden, die gereedelijk gehoorzamen niet alleen wegens redenen van organisatie, maar meer nog door hun magische opvattingen, daar zij anders vreezen door 't onvermijdelijke noodlot overvallen te worden. Met dit bovenstaande voor oogen klinkt 't niet zoo heel vreemd, wat Dr. Kohlbrugge in de Indische Gids, 1936, beweerde, dat n.l. bij de natuurvolken 't concreet-denkend jeugdig individu als 't ware met geweld wordt gemetamorphoseerd in 'n magisch-animistisch denkend individu juist in de initiatie.

De Mambela-hoofden gebieden dus aan de stoutmoedigsten hunner clanleden om zekere bepaalde personen te dooden en als luipaardmenschen vermomde, voeren dezen die bevelen uit. Toen dit verband eenmaal klaarblijkelijk was, moest 't Gouvernement er wel toe overgaan om voortaan de viering van de Mambela te verbieden. Daarenboven heeft Libois de B-ab-ali nog genoodzaakt tot 'n openbare vertooning van deze ritus, waarbij ook de vrouwen moesten tegenwoordig zijn. Niet alleen werden daardoor vele geheimen voor de blanken ontsluierd, maar 't was tevens 'n algeheele openbaring voor de vrouwen en niet-geïnitieerden. Teekenend is wel, dat als gevolg daarvan 't zoozeer gevreesde snorhout, dat door geen enkele niet-ingewijde ooit mocht worden aanschouwd, sedert dien opgang doet als speelgoed voor de jeugd. Natuurlijk is door dit optreden van 't Goevernement de geheimzinnige kracht van de Mambela gebroken, en zal haar vroegere invloed gaandeweg verdwijnen.

Ook de andere initiaties zullen onder zulke omstandigheden langzamerhand veel aan belangrijkheid inboeten. Maar daarmede verdwijnt dan tevens de oude traditioneele organisatie in de negermaatschappij en daardoor ontstaat 'n toestand, die voor de Congoleezen niet zonder gevaar is. 't Juiste aanpassingsvermogen van den neger is veel geringer dan dat van den cultuurmensch en derhalve mag 't ons niet verwonderen, als hij onder deze omstandigheden tot de grofste buitensporigheden zou overslaan, waarover inderdaad de missionarissen nu reeds menigvuldige klachten uiten. Daarom is er 'n nauwe samenwerking noodig tusschen Koloniaal Bestuur en Missie, die beiden moeten streven naar den opbouw van 'n nieuwe, christelijke beschaving, niet 'n westersche, maar een, die met de Congoleesche begrippen ter dege rekening houdt.

Bergen op Zoom. J. JAK, S.C.J.

MGR. PACIFICUS BOS, O.M.Cap.

Een „pacifieke" persoonlijkheid op West Borneo.

Aan Confucius werd eens gevraagd: „wanneer is een regeering goed ?" Hij antwoordde : „als de vorst vorst, de minister minister, de vader vader en de zoon zoon is," m.a.w. als ze niet alleen den titel dragen, maar ook werkelijk dien waard zijn.

Kort geleden is Zijne Hoogw. Excellentie Mgr. Pacificus Bos, rustend Apost. Vicaris van Nederl. Borneo, overleden. Bij zijn intrede in de orde van de Capucijnen ontving hij den naam van Pacificus : een vredebrenger is Monseigneur voor Borneo geworden in den vollen zin van het woord. In taai pionierswerk van meer dan 30 jaren heeft hij een groot cultuurwerk tot stand gebracht.

Bij aankomst op Borneo einde 1905 vond Mgr. Bos daar op dit uitgestrekt eiland (17 × Nederland) niets dan een heel klein houten kerkje, door de PP. Jezuïeten in 1875 gebouwd en alleen nog op dienstreis bezocht. Geen pastorie, scholen of ziekenhuizen ; geen wegen waren er, alleen voetpaden ; geen vervoermiddelen, zelfs geen fiets (de eerste werd door de missie ingevoerd). Er was geen telephoon noch radio,.... enfin ik zou zoo kunnen doorgaan, want 't is gemakkelijker op te noemen, wat er niet, dan wat er wel was.

En nu na dertig jaren ? Mooie scholen, kerken, ziekenhuizen en het aantal katholieken, dat in 't begin op 'n 150 werd geschat, is nu gestegen tot over de 9.000.

Zeker, er hebben geen massa-bekeeringen plaats gehad : want „het is niet aan ons den tijd te kennen, die God in Zijn macht bepaald heeft." Dit schriftuurwoord bemoedigde Mgr. Bos bij zijn zwaren arbeid. Hij, die dat wondervolle werk op Borneo begonnen was, zou het ook wel voltooien ! Ook bij soms sombere vooruitzichten kon men toch Gods genaden niet vooruitijlen. Het was Monseigneur's streven de H. Kerk op Borneo langzaam, maar stevig te vestigen, ze als 't ware te acclamatiseeren aan Borneo's steenigen bodem ; Haar wortels moesten door eeuwenoude heidensche idee's heengroeien om vruchtbaren grond te vinden. Maar och, een missionaris van het type van Monseigneur kon aan het bekeeringswerk op Borneo niet twijfelen, want hij werkte niet alléén en de kracht, waarop hij rekende, was niet enkel de zijne : in rustig, ongebroken vertrouwen wachtte hij den

tijd van Gods genade af. Ondanks allen tegenslag hield Monseigneur stand, hield er den moed in, ook bij zijn missionarissen. Al waren we beroofd van het schitterend katholiek leven, zooals we dat in het vaderland hadden gekend, toch was het voor ons een troost hier met hem te mogen staan aan de wieg en de jeugd van de H. Kerk op dit groote eenzame eiland : mooie tijd, mooie jaren van pionierswerk !

Het missiewerk van Mgr. Pacificus Bos kenmerkte zich niet door grootsche, riskante ondernemingen, maar in pacifiek doorwerken door langzamen, gestadigen groei. En vandaar werd geen menschelijke nabije nood over 't hoofd gezien ten koste van meer verwijderde grootere successen. Zijn goedig hart toonde voor de zieken en arme melaatschen een bijzondere genegenheid.

Toen Monseigneur in 1905 in Borneo arriveerde, hoorde hij van den katholieken catechist Tshang Kang, dat er aan den voet van den Sjakokberg enkele melaatschen bij elkaar woonden. Verdreven uit het maatschappelijk leven, leefden ze van de karige aalmoezen, die ze ontvingen. Naar deze menschen ging de eerste liefde van den Apost. Prefect. En heel zijn leven heeft hij gewerkt om hun vreeselijk lot te verlichten. Hij bouwde een leproserie met ziekenhuis en kerk. Hij vroeg aan het Moederhuis van Veghel eenige zusters, edelmoedige zielen om ,,zijn melaatschen'' op te passen. Ze kwamen niets meer te kort. Monseigneur werd een vredebrenger voor deze ongelukkigen. Nu heerscht er geen droevige stemming meer onder hen, want de ,,pacifieke'' geest van Monseigneur met zijn gullen lach is neergedaald over het kamp van de melaatschen.

Ook naar de overige armen ging zijn liefde. Al heel gauw begon hij te Singkawang met een polikliniek en ziekenhuis. Daarna zorgde hij voor gelijke inrichtingen in Pontianak, Sambas, Pamangkat, Njaroemkop enz. Bezield door Jezus' onbeperkt gebod van de liefde wilde hij weldaden schenken aan iedere volksgroep, Chineezen, Dajaks en Maleiers, onverschillig, of ze hem direct bekeeringen opleverden of niet, want hij had bij deze liefdevolle actie toch de stille hoop, dat door al de zorgen voor het lichaam toch ook steeds meer de zielen zouden gewonnen worden voor den Goeden God.

O, U had Monseigneur eens moeten kunnen gadeslaan in zijn goede jaren, als hij bij de kinderen was ! Dan was hij als een van hen : kind met de kinderen ! Een idyllisch beeld was het : de grijze Monseigneur temidden van de kleinen. Het eene speelde met zijn gouden halsketting, het andere met de fijne franjes van zijn sjerp. Een duimkruisje op 't voorhoofd, een zacht tikje op het zwarte kopje was de groet, waarmee hij de liefde bracht onder dat volkje. Alle kleinen kenden al hun bisschop !

Al waren 't wildvreemde menschen, hij kon ze niet laten passeeren zonder een vriendelijken groet. Hier bleef hij staan bij een moedertje aan de deur ; daar klopte hij vaderlijk een kerel op de schouders en met z'n blijden lach verdreef hij alle zorgen en verdriet. Zelfs bij zijn vermanen en bestraffen bleef hij de ,,vreedzame'', die op de eerste plaats de beterschap zocht.

Onnoodig te zeggen, dat Monseigneur ook voor zijn medebroeders, priesters

zoowel als leekebroeders, een vader was, die meeleefde ook met de honderd onbelangrijke dingen van elk menschenleven.

We mogen gerust zeggen, dat het zijn vreedzaam werken en besturen is geweest, dat in de zoovele moeilijke jaren van het begin de missie heeft staande gehouden, ja de missie heeft doen bloeien ondanks de armoede en het gemis van elke persoonlijke regeeringssubsidie. En is het soms onbegrijpelijk, wat Mgr. Bos in zijn 30-jarig missieleven tot stand heeft gebracht: dan is het tenslotte de liefde, die hem rijk heeft gemaakt, de liefde, die hem en zijn medewerkers sterkte, de liefde, die hem de middelen gaf tot uitbreiding van zijn dierbare missie.

Och, wat deed 't hem goed, wanneer hij dan langzaam de vruchten van zijn arbeid rijpen zag: „vreugde is er in het stampen der padi, die men zelf heeft gezaaid" (Multatuli). Hij heeft de missie zien geboren worden, zien gedijen, zien groeien door zijn vreedzaam, geduldig werken;.... in den vrede van Gods Liefde is hij nu gestorven!

Nu is het verder aan ons, volgelingen van den grooten Bisschop-Pionier zijn pacifiek werk voort te zetten, te arbeiden met eenzelfde optimisme, te bidden met zijn vurigheid, te lijden met zijn geduld. Om zijn verdiensten moge God ons werk zegenen, moge het H. Geloof ontkiemen in de zielen van die duizenden Chineezen en Dajaks. Moge Borneo's christenheid eenmaal komen tot den mannelijken leeftijd, welke de glorie is van de H. Kerk: donec occuramus omnes in unitatem fidei, in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi!

P. MARIUS ZOM O.M. Cap.

DE EERSTE DUITSCHE JEZUIETEN-MISSIONARISSEN

Reeds ten tijde van den H. Ignatius bestond er onder de leden der Sociëteit van Jezus een vurig verlangen naar de vreemde Missies te mogen vertrekken. De H. Petrus Canisius prijst meermalen in zijn brieven de werkzaamheden dezer eerste Jezuieten onder de heidenen. (Epist. et acta I 293—304). Een hinderpaal voor het uitzenden van missionarissen was dikwerf de enghartige koloniaalpolitiek der zeemogendheden, die alleen eigen onderdanen in de koloniën wilden dulden. (Huonder: Deutsche Jesuitenmissionäre 17 en vlgg.).

In 1616 kwam de beroemde Belgische Jezuiet P. Nikolaus Urigault (Urigautius), geb. te Douai 3 Maart 1577), die sinds 1605 in China werkzaam was, naar Europa om missionarissen voor China te werven. P. Wenceslaus Pantaleon Kirwitzer meldde zich aanstonds aan en reisde 1618 naar Lissabon, om met de Portugeesche vloot naar Azië te zeilen. Hij landde te Goa (cf. Huonder l.c., Dukr II 12, 596). De eerste vijf jaren moest hij te Goa verblijven, van waaruit hij twee berichten over de missie zond, aan zijn beschermer, Keizer Ferdinand II. In het tweede behandelt hij de vor-

deringen van den oorlog der Hollanders en Engelschen tegen de Portugeesche macht ter zee. Zij hadden het eiland Ormuz in de Ormuzstraat veroverd, Mozambique verwoest en de haven van Goa geruimen tijd met 15 schepen geblokkeerd, zoodat de missionaris eerst weer in het begin van 1624 brieven naar Europa kon verzenden. Wegens windstilte kon de Portugeesche vloot niet naar Goa, maar moest in Mozambique overwinteren. In de blijde hoop van de hoofdvloot rustte ook Goa een vloot uit. Zoo gelukte het de vijanden terug te dringen en Ormuz weer te veroveren.

Intusschen hadden vier Paters der Societeit in Ethiopië (Abyssinië) den Keizer en den Patriarch met al zijn onderdanen tot aansluiting bij de Katholieke Kerk overgehaald. Tot instandhouding der hereeniging verlangde de Keizer 200 Jezuieten. Slechts 8 konden er gezonden worden. In het rijk Jafanopatan hadden twee Jezuieten in het eerste jaar hunner werkzaamheid 500 der aanzienlijkste inwoners bekeerd, nog 5000 verlangden onderricht, terwijl 22000 bereid waren christen te worden. Daarentegen braken aan de vroeger bekeerde Visscherskust onlusten uit, waarbij twee Jezuieten uit hun college Tuticorin moesten vluchten. In Japan woedde nog altijd de vervolging, zekere berichten daaromtrent kon de missionaris niet machtig worden. Hollanders brachten het bericht dat 300 inheemsche christenen en eenige Jezuieten een smartelijken dood waren gestorven. In Siam neigt de koning tot het christendom. In Mei, zoo voegt de missionaris er bij zal ik naar China of ten minste naar Siam kunnen reizen. Of hij wezenlijk in China is geweest, is niet zeker. Volgens een bericht zou hij 26 Mei 1626 in Macao gestorven zijn (Sommervogel IV 1084). Waarschijnlijker is dat hij tot 1642 in China kon werken en toen eerst in Kai-fang-fu stierf. (Huonder l.c. 1890).

Jammer genoeg kon het zenden van missionarissen naar China niet voortgezet worden, daar in Europa alle krachten noodig waren. De Generaal Pater Mutius Vitelleschi betreurde het ten zeerste, dat hij wegens gebrek aan Paters niemand naar de Indische missie kon uitzenden. Eerst in 1657 kon P. Valentijn Stansel naar Brazilië reizen (Wien : Geistliches Archiv 418). Intusschen waren ook de koloniale mogendheden Spanje en Portugal tot het inzicht gekomen, dat Spaansche en Portugeesche Jezuïeten alleen niet genoeg konden uitrichten, om die uitgestrekte gebieden genoegzaam van missionarissen te voorzien. Wel is waar hadden zij reeds sinds het jaar 1627 voor de Italianen en de onderdanen der Habsburgers uitzonderingen toegestaan. (Carasjon. Documents inédits concernant la Compagnie de Jésus III, 54), maar eerst 29 Mei 1664 kon de generaal Paul Oliva aan de provinciaals van Oostenrijk, Vlaanderen, Fransch België, Bohemen en Opper-Duitschland mededeelen, dat de Indische Raad van Zijne Majesteit den Koning van Spanje de vroegere besluiten had herroepen en ook aan buitenlandsche ordegenooten toestond naar de Indische Missie te gaan met deze beperking, dat het vierde deel van elke missie moest bestaan uit onderdanen van den Apostolischen Koning en van den Keizer of een anderen Oostenrijkschen vorst. (Huonder l.c. II, 211). Volgens de bijgevoegde verklaring van

den generaal mochten derhalve alle of bijna alle leden van de provincies Oostenrijk, Bohemen, Vlaanderen, België, Opper-Duitschland, ten minste voor zoover deelen van deze provincie onder Oostenrijksche aartshertogen stonden, naar de Spaansche koloniën als missionarissen gezonden worden.

Overal werd deze mededeeling met vreugde ontvangen, maar de uitzending begon pas, toen dezelfde generaal in 1678 missionarissen vroeg voor Mexico, de Philippijnen en de Marianen. (De Boye Emanuel: Vita et obitus venerabilis P. Augustini Strobach. Olmütz 1691. C. 5). Uit het groote aantal van hen, die zich voor de missie hadden aangeboden werden 6 priesters gezonden, n.l. : de P. T. Mathias Cuculin, Professor der wijsbegeerte, Johan Tilpe, missionaris in Silezië, Paulus Klein en Augustinus Strobach voor de Philippijnen, Joseph Neumann, Wenseslaus Christman en de leekenbroeder Simon Bornhradsky voor Mexico. Zij reisden over Cadix naar hun bestemming. Wijl echter hun schip, dat hen van Genua naar Cadix zou brengen te laat kwam voor het uitzeilen der Spaansche vloot, moesten zij nog twee jaren in Spanje wachten, tot eindelijk in het voorjaar 1680 een nieuwe vloot hen naar Vera Cruz bracht. Van daaruit kwamen zij over land naar Mexico, waar zij weder eenige maanden in de zielzorg werkten tot ten slotte 28 Maart een schip de haven van Acapulco verliet en de beide paters Strobach en Tilpe naar hun bestemmingsoord Agadna op het eiland S. Johan (Igvan) bracht. Later kwam ook P. Cuculin daarheen. Den ijverigen P. Strobach viel echter maar een korten tijd tot werken ten deel. Nadat hij de taal der inboorlingen had geleerd en eenigen tijd met goed succes in verschillende dorpen van het eiland had gewerkt, kerken en woningen voor de missionarissen had gebouwd, werd hij naar Rota (S. Anna) verplaatst, om de woeste bewoners van dit eiland voor het christendom te winnen. Hij werkte er met zulk succes, dat de door hem gedoopte heidenen gedurende den opstand op het eiland S. Joan en andere eilanden in het jaar 1684 rustig bleven en hun missionaris tegen de oproerlingen beschermden. Toen hij echter, de gevaren niet achtend, zich er niet van liet afhouden, zijn medebroeders op het naburig eiland Saypa te waarschuwen, werd hij op de vaart erheen door de oproerigen gevangen genomen en ten slotte vermoord door een van het christendom afgevallen hoofdman uit haat wegens het prediken van het Evangelie: 18 Aug. 1684.

Samuel Fritz van Trautenau werkte 42 jaren lang aan de boven-Maranon. Schutz (Der Amazonas, 2 Aufl. 1895, 167 vgl.) noemt hem den beroemdsten van alle Jezuïeten-missionarissen (van de Maranon), een man van groote geleerdheid en onvermoeide werkkracht. Hij was de apostel van den toenmaals zeer machtigen stam der Onaguas. In twee jaren had hij hun bekeering voltooid en deed al zijn leerlingen zich vestigen aan den oever van de Amazonerivier. Op een streek 550 uren lang, van de monding van de Napo tot die van de Rio Negro stichtte hij 40 nederzettingen met 40.000 inwoners. In al deze reducties heerschte de grootste orde. De Indianen werden niet alleen in den godsdienst, maar ook in den akkerbouw en ambachten onderricht. P. Huonder (l.c. 124) voegt er bij : ,,Fritz had een zeldzame gave,

om de wilden te winnen, wier taal hij meesterlijk sprak. Van alle markten thuis bouwde en versierde hij zelf kerken en huizen tot groote verbazing der Spanjaarden. In 1689 voer hij in een boot de Amazonerivier af tot Para aan de monding, hij teekende op deze avontuurlijke tocht voor de eerste maal de heele stroom en voltooide aldus zijn kaart van de Amazonerivier. Te Para werd hij door de wantrouwende Portugeezen bijna twee jaar vastgehouden, zoodat zijn medebroeders in Quito hem reeds als dood betreurden. De hoogstverdienstelijke man, het ideaal van een echten missionaris stierf 75 jaren oud, 20 Maart 1728 in de reductie der Cheberes, een der bloeiendste, die hij zelf gesticht had."

Hoezeer P. Fritz zich aan het karakter der woeste Onaguas wist aan te passen en hun liefde te winnen kan men hieruit besluiten, dat zij terstond in opstand kwamen, toen in 1693 een nieuwe missionaris P. Frans Widra in de door P. Fritz gestichte nederzetting S. Joachim en Guadalupe verscheen om P. Fritz te vervangen. Fritz, die naar Laguna was teruggekeerd, moest tweemaal over komen, om de heftig opgewonden wilden te doen bedaren (Platzweg 139 vgl.).

Deze groote missionaris en onderzoeker, aan wie de wereld de kerstening en de vaste nederzetting van een sterke volksstam en het nauwkeurige onderzoek van de Amazonerivier te danken heeft, opent die lange reeks van voortreffelijke mannen, priesters en broeders, die van nu af aan geregeld elk jaar naar Midden- en Zuid-Amerika of Azië gingen om onder de wilde volkeren de zegeningen van het christendom en een onder zijn invloed weldadige kultuur te brengen. Velen dezer paters waren niet alleen bedreven in de godsdienstleer en de theologie maar bezaten ook groote kennis van de heelkunde, van mathematische en astronomische berekeningen, in het teekenen van kaarten, in architectuur, in verschillende ambachten, in muziek en andere voor de wilde volkeren nuttige kennis.

Vele talen der Indianen leerde men eerst door de spraakkunsten van deze missionarissen kennen. De broeders kwamen hen bij vele zaken ter hulp, zij waren apothekers, heelmeesters, architecten, ambachtslieden en bewezen aldus groote diensten. Het zou ons te ver voeren als wij op de rij af naar waarde moesten bespreken al degenen, die zich voor de bekeering der wilde stammen en hun ontwikkeling vooral in Paraguay verdienstelijk gemaakt hebben. Naar een opgave uit het vroeger provincie-archief der Boheemsche Jezuieten, dat nog bewaard is gebleven, gingen er in de jaren 1657—1729 negen en vijftig naar de overzeesche missiën, daaronder 11 leekenbroeders, meestal apothekers, 1 schrijnwerker en 1 uurwerkmaker. Zij werden verdeeld over de verschillende missiën van Amerika en Oost-Azië. Van hen treffen wij er 4 in Brazilië, de uurwerkmaker Frans Stadlin in China, 2 bij de wilden aan de Maranon, 10 onder welke Marto P. Johan Werdier bij verschillende Indianenstammen in Mexico, 4 in Paraguay en 4 op de Philippijnen, 7 op de Marianen, 10 bij de Moxosindianen in Peru, 1 in Quito en 5 bij de Llano in de gevaarlijke Caraïben in Nieuw Granada. Onder de broeders heeft zich de apotheker Johan Steinhöfer als voortreffelijk

heelmeester en apotheker door het redden van vele zieken groote verdienste verworven. Zijn kennis van de geneeskundige kruiden heeft hij beschreven in een in het Spaansch geschreven werk, dat niet alleen in Mexico, maar ook in Madrid en Amsterdam herhaaldelijk herdrukt werd. (Wien Hof- und Staatsarchiv Geist. A 418). Van de volgende jaren ontbreken zulke opgaven, maar uit de provincie-cataloog blijkt, dat in het jaar 1741 er 28 Paters en 5 Broeders, te zamen dus 33 in de missie onder de heidenen waren, onder deze bevonden zich de PP. Johan Gruber, Johan Siebert en Wenceslaus Paleozek in de zeer moeilijke missie van Tonkin en Cochinchina, waar bijna voortdurend de vervolging woedde. Tot het jaar 1769 vermeerderde dit getal tot 38 Paters en 10 Broeders, van deze smachtten toenmaals velen in de kerkers van Portugal en Spanje. Eerst door bemiddeling der keizerin of van andere vorsten werden zij vrijgelaten. (Catalogi personarum 1741, 1769).

Aan P. Arlet waren in 1697 de Kanisier in Peru ter bekeering aangewezen. Onverschrokken reed hij met P. Borine die slechts van eenige christen indianen begeleid, hun als gids en tolk dienden, hun wouden binnen en spoedig hadden zij 1200 mannen om zich verzameld, die vol verwondering en verbazing over zoo'n zeldzame verschijning hun bogen en pijlen neerlegden en de missionarissen volgden. Zij lieten hun door hun tolken de grondwaarheden der christelijke leer verklaren en vormden hen zoo volkomen, dat ook andere Indianen zich aansloten of uit hun wouden gezanten zonden, die aanboden dat zij op een bepaalde plaats in een nederzetting zouden gaan wonen. Gewoonlijk keerden deze gezanten naar hun stammen met geschenken terug: glazen kogeltjes, oorbellen of wat hals- of armsieraden, waardoor zij nog meer de liefde der Indianen wonnen. Daarom konden zij terstond met den bouw van een dorpje beginnen. Zij kozen daarvoor een vlakte in een dal bij de vischrijke rivier Cusurulu, zetten straten en pleinen uit en bouwden een kapel. De bouwmeesters waren de missionarissen zelf. Spoedig werden degenen, die het doopsel vroegen te talrijk, zoodat de beide missionarissen het werk nauwelijks meer af konden. Maar de aanhankelijkheid en de toegenegenheid der nieuw bekeerden, die voor eenige maanden nog menscheneters waren, stelden hen rijkelijk schadeloos voor de groote ontberingen, die hun deel waren door de levensomstandigheden, en vooral ook door het veraf zijn van elke beschaving.

Toen de vervolging der Jezuieten in Portugal (1758) en daarna in Spanje (1768) begon, werden de missionarissen geweldadig uit hun missieposten naar Europa gesleept en leden vele der pas gestichte missies nog een kwijnend bestaan. (Carayon. l.c. XVI, 343).

Rome. J. KLEYNTJENS S.J.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

HET KATHOLICISME IN AFRIKA

Afrika, dat zooveel eeuwen in den nacht van het heidendom verzonken lag en van iedere hoogere beschaving was verstoken, is sinds eenige tientallen van jaren als uit een diepen slaap ontwaakt. En deze uiterlijke gedaanteverwisseling van Afrika voltrekt zich nog steeds met een verbijsterende snelheid : land-, lucht- en waterwegen, industrie en techniek dragen het hunne daartoe bij.

Bij de aanname van de Europeesche cultuur en beschaving zullen de bewoners van het zwarte werelddeel meteen opruiming houden van de godsdienstige en zedelijke opvattingen hunner voorouders. Wat zal in de plaats hiervan treden ? Zal de Islam, zij het dan ook een sterk-verafrikaniseerde Islam, de heerschappij over het werelddeel veroveren ? Zal het uit Zuid-Afrika opdringende communisme of de godloozenbeweging het continentale eiland met zijn 140 millioen bewoners voor elke hoogere zedelijke en godsdienstige levens- en wereldbeschouwing ontoegankelijk maken ? Of zal het aan het Protestantisme of aan de Katholieke Kerk gelukken, de ziel van den Afrikaan voor zich te veroveren ?

Wij weten het niet. Maar één ding is zeker, dat nl. voor Afrika thans *het psychologisch moment voor zijn bekeering tot het christendom* gekomen is. Wanneer een boom aan het vallen is, dan is het zaak en tevens tamelijk gemakkelijk, hem de gewenschte richting te geven ; ligt hij echter eenmaal op den grond, dan is het moeilijk hem nog te verplaatsen. In Afrika staat tegenwoordig de verouderde boom met zijn economische, zedelijke en godsdienstige takken op vallen. De negers zelf zien, naar een nieuw godsdienstig en zedelijk gebouw om, waarin zij veilig kunnen wonen en zich tegelijk de Europeesche beschaving kunnen eigen maken.

Vandaar een groote aandrang om het H. Doopsel te ontvangen,

dien men in meerdere missiegebieden constateert ; een aandrang, die soms zoo groot is, dat men duizenden voorloopig moet afwijzen en uitstellen tot later. Tot later ? Maar zullen zij zoo lang wachten ? Zal het niet spoedig te laat zijn ?

Het beslissend oogenblik voor en derhalve de groote beteekenis van de tegenwoordige missie in Afrika maakt het begrijpelijk, waarom de Kerk juist in dit werelddeel zich tot het uiterste inspant en er *de groote troepenmacht der missionarissen* samentrekt. Volgens de nieuwere statistieken werken in Afrika — in ronde cijfers — 3600 missionarissen en 400 inlandsche priesters ; 2000 broeders en 400 inlandsche broeders ; 8000 zusters en 2000 inlandsche zusters ; 45000 catechisten en 22000 onderwijzers en onderwijzeressen. De vreemde missionarissen behooren tot meer dan 20 verschillende missioneerende genootschappen, van wie er drie bijna uitsluitend missionarissen voor Afrika leveren, nl. de Paters van den H. Geest, de Missionarissen van Lyon, die hoofdzakelijk in de kuststreken en de Witte Paters, die hoofdzakelijk in Midden-Afrika werkzaam zijn [1]).

De tot dusver in Afrika bereikte missieresultaten geven reden tot verheugenis.

Een tamelijk duidelijk beeld van den vooruitgang biedt de *hiërarchische ontwikkeling* der Afrikaansche Kerk in de laatste eeuw. Terwijl men in 1840, afgezien van eenige oudere kerken in Noord- en Noord-Oost-Afrika en op de Afrikaansche eilanden, slechts van eenige eerste missiepogingen in de kuststreken kon spreken, gaf Werner in zijn missieatlas (1885) reeds 37 kerkelijke gebieden aan. In 1908 telde Schwager in zijn boekje : Die Mission im Afrikanischen Weltteil, reeds 61 kerkelijke gebieden bij elkaar. En thans biedt de kerkelijke hiërarchie in Afrika het volgend beeld : het geheele arbeidsveld is in ongeveer 140 gebieden verdeeld. Hiervan ressorteeren veruit de meeste onder de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs ; enkele echter staan onder de Congregatio Consistorialis, de Congregatie voor de Oostersche Kerk en de Congr. voor buitengewone kerkelijke aangelegenheden.

Een grooten vooruitgang beteekent ook de instelling van *aposto-*

---

[1]) Paas, *Die Katholische Mission im dunklen Erdteil*, Pastor bonus 42 (1931) 296, 446.

lische delegaturen : die van Egypte, opgericht in 1839, in 1928 over Eritrea en Abessynië, in 1929 over Palestina het Transjordaansche en Syrië uitgestrekt ; die van Zuid-Afrika, opgericht in 1922, welke zich uitstrekt over 20 missiegebieden onder Engelsch protectoraat ; die van Belgisch-Congo, opgericht in 1930, die zich bovendien uitstrekt over Oeroendi en Roeanda ; die van Afrika, opgericht in 1931, die zich over heel het verdere Afrikaansche missiegebied uitstrekt.

Merkwaardig is ook de *toename van het aantal katholieken*. Volgens de Guida delle Missioni cattoliche (Roma, 1934) kwam in 1932—1933 meer dan $^3/_5$ van het totaal bekeerden over de wereldmissie voor rekening van Afrika ; en meer dan $^2/_3$ van de doopleerlingen bevond zich in Afrika, ofschoon hier slechts $^1/_3$ van alle missiechristenen leeft. Het totale getal kalholieken bedraagt thans 7.100.000.

De toename van het aantal katholieken in Afrika geschiedt echter niet gelijkmatig over alle deelen van Afrika. Er zijn streken, die nog op missioneering wachten ; van andere gebieden zijn de resultaten vrij gering ; maar in Midden-Afrika [1]) vindt men buitengewoon-bloeiende missies. Als men de statistieken zorgvuldig nagaat [2]), blijkt, dat buiten Midden-Afrika, slechts een paar vicariaten buitengewone resultaten opleveren, nl. Oeganda en Zuid-Nigeria. En onder de missies van Midden-Afrika zelf munten Roeanda, Oeroendi, Opper-Kassaï, Cubango, Yaunde en Kwango uit. Vooral in Roeanda-Oeroendi [3]) schijnt de droom van Kard. Lavigerie in vervulling te gaan : een christelijk negerrijk. Daar klopt een volk van vijf millioen, waarvan de vorsten reeds doopleerlingen zijn, met zijn stamhoofden aan de poorten der Kerk.

De v o o r u i t z i c h t e n voor de missie in Afrika zijn derhalve gunstig. In verhouding met het veel dichter bevolkte Azië heeft Afrika niet alleen het sterkste missiecontingent, maar vertoont ook den voorspoedigsten groei.

Afgezien van de moeilijkheden, uiteraard met de missioneering der negerbevolking verbonden, kan men de voornaamste m o e i-

[1]) Volgens de indeeling van de statistieken der Propaganda omvat Midden-Afrika : Fransch-Aequatoriaal-Afrika (met Kameroen), Angola, Belgisch-Congo en Spaansch-Guinea.

[2]) Monnens, *Die grosze Ueberraschung des schwarzen Erdteils*, Die kath. Missionen, 64 (1936) 11, 34 flgd.

[3]) „Où l'Esprit-Saint souffle en tornade". Grands Lacs, mars 1935. — Zuure, *De wondere Oogst van Oeroendi*, Xav. n⁰. 145—146.

lijkheden van de tegenwoordige Afrika-missie in de volgende punten samenvatten.

Vooreerst de enorme *uitgestrektheid van het werelddeel en zijn schaarsche bevolking.* Ondanks den grooten vooruitgang, dien het verkeerswezen er in den jongsten tijd maakte, blijft Afrika ook thans nog het enorme land, dat slechts schaarsch bevolkt is. Britsch-Afrika alleen is dertigmaal zoo groot als Engeland, Ierland en Schotland samen en telt maar amper zooveel inwoners als de drie genoemde landen. Noord-Rhodesië is tweemaal zoo groot als Engeland en telt nauwelijks zooveel bewoners als de stad Liverpool. In Midden-Afrika ressorteeren onder de hoofdstatie soms honderden dorpjes in een omtrek van honderd en meer K.M.

Om aan deze moeilijkheid het hoofd te bieden en met de snelle bekeering ook de degelijke verzorging der pas bekeerden te verzekeren, trachten de missionarissen met alle moderne verkeersmiddelen de ontzaglijke afstanden te overbruggen. De groote spoorwegen van de Oostkust tot de Groote Meren, van de Kongomonding tot aan de Lualarivier, van Caïro tot den Egyptischen Soedan, van de Kaap tot Boven-Congo vergemakkelijken den missionarissen den toegang tot hun missiegebieden. Terwijl men vroeger zestig dagen en meer noodig had om te voet het Tanganyka-meer te bereiken, komt men er tegenwoordig in drie. De groote luchtlijnen van Noord-Afrika tot den Soedan, van de Kongo-monding tot het Katangagebied en van Caïro tot de Kaap vervoeren minstens de post der missionarissen (voor personen-vervoer zijn ze te duur) in korten tijd : brieven uit Midden-Afrika bereiken thans Europa in acht dagen. In bijna alle missiegebieden hebben de missionarissen den motor of de auto in dienst genomen ; op deze wijze is het mogelijk, staties met 40 tot 80 bijposten, vanuit één centrum te bedienen en het evangelie vlugger verder te verbreiden. Voor de M.I.V.A. ligt hier nog een geweldige taak, met welker vervulling in Zuid-West-Afrika een begin is gemaakt.

Een tweede moeilijkheid vormt de zich-snel-uitbreidende *industrialisatie en de uitbuiting van de arbeidskracht der negers.* [1]) De Westersche cultuur met haar koortsachtige bedrijvigheid en stoffelijken vooruitgang dringt van de kust tot het binnenland door en

[1]) Freitag, *Die gegenwärtige Afrikamission im Lichte seines Missionsobjektes,* Z.M. 24 (1934) 311 flgd.

drijft de inlanders naar de industrie-centra, naar de groeven en mijnen, naar de plantages van rubber, koffie enz. Zoo vertrekken min of meer vrijwillig, soms ook geheel gedwongen, inlandsche arbeiders naar ver-verwijderde streken, waar zij, ontworteld en los van de gebruiken en gewoonten van hun geboorteland en stam, dikwijls naar ziel en lichaam ten-onder-gaan of onder den invloed komen van bolchewistische agitatoren. Bijna in alle missiegebieden klaagt men over dergelijke wantoestanden, die groote schade berokkenen aan het werk der missionarissen.

Rechtstreeks en onrechtstreeks tracht de missie deze moeilijkheid uit den weg te ruimen. Rechtstreeks door rapporten bij den Volkenbond, waar een missionaris van het Gezelschap van Lyon uit West-Afrika de eischen der missionarissen tot afschaffing of verzachting van den dwangarbeid bepleitte, en door openlijke protesten tegen deze misstanden, zooals b.v. de missieoversten van den Congo deden. Onrechtstreeks tracht de missie dit onheil te verwijderen, door te trachten de inlandsche bevolking aan haar geboortegrond te hechten en economisch onafhankelijk te maken ; hiertoe leert men op redelijke wijze den bodem bebouwen, plantages aanleggen enz. Bijzonder verdienstelijk in dit opzicht maakt zich de missie van Marianhill, die ook den negers een maatschappelijke scholing verschaft om ze te wapenen tegen den invloed van verleiding in dit opzicht.

Een derde moeilijkheid biedt de *al te snelle ontwikkeling der beschaving bij het grootendeels nog heidensch volk*. De moderne beschaving dringt op allerlei wijzen overal door en brengt niet minder bij de primitieve volken van Afrika dan bij de kultuurvolken van Azië een revolutie te weeg op geestelijk en stoffelijk gebied. Om deze moeilijkheid te neutraliseeren dient men de negers op te voeden. Dit hebben sommige regeeringen begrepen en voor de missie ligt hier een gewichtige taak, omdat anders de negers voor langen tijd, om niet te zeggen voor altijd aan haar invloed zullen ontglippen. Op initiatief van Engelsche kolonie- en missievrienden werd in 1926 te Londen het internationaal Instituut voor Afrikaansche talen en kulturen (International Institute of African Languages and Cultures) opgericht met het dubbele doel : vooreerst een middelpunt te vormen voor het verstrekken van inlichtingen en het doen van navorschingen op linguistisch, ethnologisch en

sociologisch gebied ; vervolgens den wetenschappelijken arbeid en het praktisch werk van ambtenaren, opvoeders, handelsmenschen, industriëelen en missionarissen eenerzijds en de Afrikanen anderzijds met elkaar in nauwer contact te brengen. Hiertoe geeft het instituut o.a. een driemaandelijksch tijdschrift ,,Africa" uit, subsidiëert studiereizen, schrijft prijsvragen uit, heeft een encyclopaedisch werk van Afrika op zijn program staan enz. Op verzoek van de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs zijn alle in Afrika missioneerende orden en congregaties bij dat instituut vertegenwoordigd. [1])

Wil men de taak der katholieke missie ten opzichte van de opvoeding der negers nader omschrijven, dan raakt men meteen de vraagstukken aan, waarvoor de missie in Afrika zich geplaatst ziet, nl. verheffing der negers en vooral van de Africaansche vrouw ; ontwikkeling van het schoolwezen ; zorg voor de volksgezondheid ; vorming van inlandsche medehelpers en priesters.

De leuze : ,,Afrika aan de Afrikanen", wordt overal luid verkondigd en de pan-afrikaansche beweging is door niets meer te stuiten. Verblinding alleen zou de Europeanen ertoe kunnen brengen, voort te gaan met de slaafsche onderdrukking van de kleurlingen ; slechts de verzoenende macht van de missie kan het dreigende onheil afweren. Jammer genoeg is noch de pan-afrikaansche beweging noch de kultuurpropaganda en politiek der blanken ten opzichte der zwarten christelijk georiënteerd. Aan de missie blijft niet anders te doen over, — maar dit is dan ook een voorname taak — dan het wereldgeweten wakker te schudden tegenover iedere soort van uitbuiting of wettelijke onderdrukking der inlanders, tegenover achterstelling bij Europeanen en benadeeling der katholieke missie tegenover Islam, heidendom enz. en den stoffelijken steun der koloniale mogendheden op te vorderen voor de werkelijke beschaving en *verheffing der negers*. Hier is een taak voor de katholieke economisten weggelegd, nl. de maatschappelijke beginselen der christelijke ethiek in hun bijzondere toepassing op den inboorlingen-arbeid ten bate der Europeanen scherp te formuleeren en dan luide een beroep te doen op het geweten der Europeesche kapitalisten. Immers het natuurrecht en het goddelijk recht doen ons de

---

[1]) Dubois, *Institut Africain et Conférence des missions*, Africanae Fraternae Ephemerides Romanae, no. (1937) p. 65—128.

aanspraken erkennen, die de geheele menschheid en ook ieder afzonderlijk volk kunnen doen gelden op de schatten in den bodem en de rijkdommen der aarde ; doch het is een groot onrecht, deze door gewetenlooze verkrachting van de rechten van op zich zelf staande naties of door onwaardige uitbuiting van individuën, al zijn dit ook primitieve inlanders, te bemachtigen.

Het stemt tot vreugde, dat de vroeger vrij algemeene uitbuiting der negers tegenwoordig althans minder voorkomt, zulks tengevolge van de bemoeiïngen der missie.

De noodzakelijkheid van maatschappelijke verzorging in de missies [1]), ter verheffing van de negers, kan toegelicht worden door het feit, dat b.v. in Zuid-Afrika een anti-godsdienstige, bolchewistische vereeniging bestaat, de Industrial and Commercial Union (I.C.U.), die zich tot een door den Staat erkende vakvereeniging tracht uit te breiden. Ontevreden, hongerige, slecht-betaalde, onrechtvaardig-behandelde menschen, verbitterd tegen hun werkgevers en wonend in vuile wijken, zijn ternauwernood ontvankelijk voor de blijde boodschap van het evangelie, onverschillig of het Europeesche industrie-arbeiders of Afrikaansche negers zijn.

Heel bijzonder kan en moet de missie medewerken aan de maatschappelijke en zedelijke *verheffing van de inlandsche vrouw.* De berichten uit alle deelen van Afrika stemmen hierin overeen, dat eenerzijds de toestand der Mohammedaansche en heidensche vrouw uiterst afhankelijk en ondergeschikt en zedelijk laagstaand is, en dat anderzijds de katholieke missie in staat is, hierin verbetering te brengen, vooral met behulp der in haar dienst staande en aan het heil der Afrikaansche vrouwen werkende missiezusters [2]).

De gunstige gevolgen van deze opvoeding en verheffing der Afrikaansche vrouwen kan men als volgt samenvatten. Vooreerst verliezen de vrouwen niet meer haar tijd door ledigheid, de bron van veel kwaadspreken en oneenigheden tusschen de families. Vervolgens leeren de mannen hun vrouwen hooger schatten ; zij zullen haar niet zoo gemakkelijk meer om nietswaardige redenen verstooten en een andere nemen. Verder heeft hier op maatschappelijk gebied een geheele omkeer plaats gehad. De meisjes, die tot

---

[1]) Boenisch, *Sociale verzorging in de missies*, Het Missiewerk, 11, blz. 155.

[2]) Saint Albert, *Le travail des Soeurs missionnaires dans le Nord de l'Afrique*, Semaine d'Etud. Miss. du Canada, 1934, p. 197 ss.

voor weinige jaren geen ander lot kenden dan levenslange slavernij, hebben met het recht op een zekere ontwikkeling, ook een meer zelfstandige positie verkregen. Zij huwen met wie zij willen, worden gelijkwaardige echtgenooten en bekwame opvoedsters van haar kinderen. Sommige bekleeden ook zelfstandige betrekkingen, zooals onderwijzeres, verpleegster enz. Eindelijk legt de zwarte vrouw zich toe op volmaaktheid van leven in den religieuzen staat : allerwegen ontstaan genootschappen van inlandsche zusters, die haar rasgenooten ten voorbeeld strekken en bij de opvoeding van haar landgenooten groote diensten bewijzen.

De tweede taak, waarvoor de missie in Afrika zich geplaatst ziet, betreft de *ontwikkeling van het schoolwezen*. Over het algemeen dulden de koloniale regeeringen het godsdienstonderricht in de scholen. Zij erkennen zelfs de beteekenis ervan en stellen bovendien op het stuk van onderwijs in de missies vertrouwen. De missionarissen, met name in Midden-Afrika, bezitten zoodoende in de scholen een krachtdadig hulpmiddel om invloed uit te oefenen op het volk. Welke zorg de missie voor de school heeft, blijkt o.a. uit het schrijven hetwelk van de bisschoppen-conferentie van Dar-es-Islaam in 1928 uitging : „Wij verzoeken de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs nederig, alle orden en congregaties, die voornemens zijn missionarissen en missiezusters naar Britsch-Afrika te zenden, ermede in kennis te willen stellen, dat de tegenwoordige regeering het voor de ontwikkeling van de bewoners van Britsch-Afrika als noodzakelijk beschouwt en daarom uitdrukkelijk verlangt, dat voortaan het missiepersoneel zoo goed mogelijk en volgens de meest beproefde moderne methoden wordt toegerust.

Bovendien geven de apostolische vicarissen en prefecten als hun meening te kennen, dat het zaak is, de niet-Engelsche missiegenootschappen te verzoeken voortaan hun leden niet slechts de beheersching der Engelsche taal, maar ook de kennis der Engelsche levenswijze en een zekere vertrouwdheid met Engelsche instellingen bij te brengen. De daarvoor in aanmerking komende missionarissen en missiezusters zouden daarom, voor zoover de middelen het toelaten, gedurende eenigen tijd in Engelsch-sprekende landen vertoeven.

Dringend gewenscht is het ook, dat zusters, die in de toekomst naar de missie zullen vertrekken, eerst in Europa den een of anderen

medischen cursus volgen. Door de oversten in de missie moeten zij belast worden met de gewichtige taak van de verpleging van volwassenen en kinderen.

Met het gezegde raken we reeds aan het derde punt van de taak der katholieke missie : *zorg voor de volksgezondheid.* Uit nagenoeg alle deelen van Afrika bereiken ons ontstellende berichten over besmettelijke ziekten, over de decimeering der bevolking bij het voortdringen der blanken. Alleen reeds uit charitatief oogpunt moet de missie zorgen voor de volksgezondheid der inboorlingen, maar ook om de propagandistische kracht, die van dit werk voor het christendom uitgaat. Voor de medische missieactie ligt hier nog een ruim arbeidsveld open : ondersteuning van reeds bestaande en oprichting van nieuwe ziekenhuizen, klinieken en bewaarplaatsen, kinderkolonies, uitzending van Europeesche missieartsen, verpleegsters en vroedvrouwen ; opleiding van inlandsch medisch missiepersoneel.

De voornaamste taak van de missie in Afrika is ten slotte de *vorming van inlandsche medehelpers en priesters.* De opbloei van de katholieke missie hangt in Afrika, met name in bepaalde gebieden, af van het aantal beschikbare geloofsverkondigers. Duizenden negers gaan er voor de Kerk verloren, omdat er niet voldoende missionarissen zijn. En omdat er ook in de naaste toekomst niet genoeg vreemde missionarissen naar Afrika zullen gezonden worden, is het zaak de vorming van den inlandschen clerus oordeelkundig en krachtig te bevorderen. Dank zij vooral den steun van het St. Petrus' Liefdewerk konden in verschillende (± 80) Afrikaansche missiegebieden Klein-Seminaries en in de 6 grootere of oudere gebieden Groot-Seminaries worden gesticht, terwijl er ook 23 regionale seminaries bestaan, tezamen met ongeveer 800 theologie-studenten.

Naast inlandsche priesters is een leger van inlandsche broeders, zusters en catechisten noodig en ook dezer vorming heeft men definitief aangevat.

Afrika bevindt zich, ook op godsdienstig gebied, op een keerpunt. Voor den stoffelijken en economischen vooruitgang hebben de belanghebbenden geld noch personeel gespaard ; de godsdienstige omkeer, die veel gewichtiger is, eischt maatregelen, die in overeenstemming zijn met den nood en de kans.

Nijmegen. ALPH. MULDERS.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

Week van Gebed en Offer voor de koloniale missies. — Naar aanleiding van besprekingen op de laatste jaarvergadering van den Priestermissiebond zal, onder volle goedkeuring van het Hoogwaardig Episcopaat, van 9—17 Mei 1937 voor het eerst in Nederland een „*week van gebed en offer voor de koloniale missies*" worden georganiseerd. Zooals de benaming zegt, zal men van de geloovigen gebed en offers vragen, geestelijke en stoffelijke. Men stelt zich voor de stoffelijke offers op de volgende wijze te innen. Bij het begin der week ontvangt elk katholiek gezin een met passenden tekst bedrukt papieren collecte-zakje. Daarin worden gedurende die week de offertjes van elk gezinslid door moeder ingezameld ; op den laatsten Zondag der week-actie brengt moeder de gesloten enveloppe mee naar de kerk en deponeert haar in een daarvoor bestemde bus. Deze bus wordt geopend door den Pastoor of den parochialen Directeur der Pauselijke Genootschappen, die den inhoud opzendt naar het Centraal Kath. Koloniaal Bureau in 's-Gravenhage, Laan Copes van Cattenburch 76, postrekening 17606. De geheele opbrengst wordt billijk verdeeld onder de priester-instituten, wier leden in Indië (Oost en West) werkzaam zijn.

Wij mogen op deze plaats de leden van den P.M.B. en in het bijzonder de eerwaarde heeren pastoors bijzonder aansporen aan deze actie voor de kerstening onzer kolonien — welke een zeer speciale plicht van ons Nederlanders is — een welwillende en krachtige steun te verleenen.

De Zieken-Zondag voor de Missiën. — De eerste Pinksterdag brengt weer de uitnoodiging van onzen H. Vader aan alle zieken, hun lijden dien dag op te dragen voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk op aarde, of — wat hetzelfde is — voor den bloei der missiën. Deze jaren van economischen nood, welke op de missiën

zoo zwaar drukken, hebben wel het bewijs geleverd, dat het offer van een geduldig gedragen lijden de gebeden voor de missiën steunt en van een heerlijke verhooring verzekert. Dat met minder stoffelijke middelen, en ondanks de groote belemmering van den materieelen druk, welke daarvan het gevolg was, toch de missiën groeiden, is wel een duidelijk bewijs, dat zij Gods werk zijn. En God vraagt zeker boven de stoffelijke medewerking, den steun van gebed en lijden: want door het lijden van Jesus werd de verlossing der wereld verdiend, en door ons lijden aanvullend wat er aan dat lijden ontbreekt, verzekeren wij een steeds grootere uitstorting van de genaden des H. Geestes in die zielen, die dwalen in de duisternis en in de schaduwen van den dood.

Mogen onze zieken dan hun medewerking aan de week van gebed en offer voor onze koloniën bekronen met een edelmoedige lijdensoffer voor alle missies der H. Kerk. Onze zielzorgers zullen — wij vertrouwen dit vast — niet nalaten hen daartoe op te wekken.

NEDERLAND.

Nationaal Bestuur P.M.B. — Z. H. E. Mgr. Dr. J. de Jong, Voorzitter van den P.M.B., heeft op de meest eervolle wijze ontslag verleend aan den doorl. en hoogw. heeren Mgrs. A. Hermus en C. C. Prinsen resp. als ondervoorzitter en lid van den Nationalen Raad, en in hun plaats in dien Raad benoemd tot ondervoorzitter den doorl. en hoogw. heer Mgr. J. M. van Oers te Breda; tot lid voor het dagelijksch bestuur den weleerw. heer J. van Overbeek, te St. Michiels-Gestel en tot lid van den raad den zeereerw. heer P. J. van Grinsven, te 's-Hertogenbosch.

Aartsdiocesaan Missiecomité. — Z. H. Exc. Mgr. Dr. J. de Jong, aartsbisschop van Utrecht, heeft tot lid van het diocesaan missiecomité voor het dekenaat Zevenaar benoemd pastoor J. H. Beutener te Spijk bij Lobith.

Diocesaan Missiecomité van 's-Hertogenbosch. — Z. H. Exc. de Bisschop van 's-Hertogenbosch heeft op hun verzoek wegens hoogen leeftijd eervol ontslag verleend aan de doorl. en hoogw. heeren mgrs. C. C. Prinsen en A. Hermus resp. als voorzitter en secretaris van het Diocesaan Missiecomité, en als directeur en secretaris van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs; en als hun opvolgers benoemd tot voorz. van het Dioc. Missiecomité en dioc. dir. van het Gen. tot Voortpl. des Gel. den zeereerw. heer P. van Grinsven te 's-Hertogenbosch, en tot leden van het Dioc. Missiecomité de weleerw. heeren F. Bartels (die tevens met het secretariaat is belast) en J. van Overbeek te St. Michiels-Gestel. Laatstgenoemde is ook benoemd

tot diocesaan secretaris en thesaurier van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs.

Nationaal Secretariaat van het Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs. — De doorl. en hoogw. heer Mgr. J. M. van Oers Nationaal directeur van de Pauselijke Missiegenootschappen heeft aan den doorl. en hoogw. heer Mgr. Hermus eervol ontslag verleend als nationaal secretaris van het Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs en in diens plaats benoemd den weleerw. heer J. van Overbeek te St. Michiels-Gestel.

Missieactie Groot-Seminarie Hoeven. — De missievereeniging St. Franciscus Xaverius op het Groot-Seminarie van het bisdom Breda was in het afgeloopen jaar in staat ruim f 1250.— aan de pauselijke missiegenootschappen en aan verschillende missioneerende Orden en Congregaties uit te keeren. Teneinde de brokkenactie met name op de scholen zoo algemeen mogelijk te maken en daardoor nog meer financiëelen steun aan de missies te kunnen geven, heeft genoemde missievereeniging in het bisdom zes brokkencentrales opgericht, terwijl zij zelf als hoofdcentrale optreedt. Deze centrales, die uitstekend functionneeren, zijn gevestigd in de St. Franciscus Kweekschool te Breda, in de Kweekschool van St. Louis te Oudenbosch, in de St. Gerardus Majella kweekschool te Dongen, op de Muloschool der Eerw. Broeders te Huybergen, bij de Paters Maristen te Hulst en bij de Eerw. Zusters te Oostburg.

Witte Paters naar 's-Heerenberg. — De Witte Paters hebben het klooster der Duitsche Jezuieten te 's-Heerenberg aangekocht. Het ligt in de bedoeling van het *noviciaat* der Witte Paters, thans gevestigd te Algiers, de Nederlanders over te brengen naar het klooster te 's-Heerenberg. Ook het *scholasticaat* der Witte Paters, thans gevestigd te Carthago, zal voor de Nederlanders naar het nieuwe klooster worden overgebracht. Vermoedelijk zal een en ander na de groote vacantie 1937 geschieden. De Nederlanders in de Sociëteit der Witte Paters zullen dus in de toekomst vóór hun priesterwijding niet meer naar Afrika vertrekken, ter voltooiing van hun studies. De philosophie blijft op St. Charles te Boxtel.

Missiologische week te Nijmegen. — De missiologische week, die, onder groote deelname van missionarissen, reeds veertien malen in Leuven slaagde, zal dit jaar voor het eerst in het buitenland worden gehouden en wel te Nijmegen, van 26—29 Aug. a.s. Als algemeen onderwerp werd gekozen : het godsdienst-onderricht in de missie.

OPBRENGST DER PAUSELIJKE MISSIEGENOOTSCHAPPEN IN 1936.

I. Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs.

Bisdommen.	Contributies Giften en Legaten.	Missie-Zondag.	Bruto-ontvangst.	Netto-opbrengst.
Utrecht	73.708.96	11.290.—	84.998.96	80.486.46
Breda	21.173.58	6.600.—	27.773.58	25.260.—
Haarlem	50.455.—	17.000.—	67.455.—	65.100.—
's-Hertogenbosch	101.022.82	12.499.85	113.522.67	107.080.13
Roermond	38.709.71	8.212.13	46.921.84	45.401.82
Buiten diocesaan verband		4.636.82		4.636.82
Totaal	285.070.07	60.238.80	340.672.05	327.965.23

II. Pauselijk Genootschap der H. Kindsheid.

Bisdommen.	Contributies en Giften (bruto ontvangst)	Onkosten.	Netto opbrengst.
Utrecht	31.865.47	886.73½	30.978.73½
Breda	10.814.13	485.16	10.328.97
Haarlem	22.327.98	896.23	21.431.75
's-Hertogenbosch	42.918.26	1568.90	41.349.36
Roermond	45.075.—	3800.—	41.275.—
Totaal	153.000.84	7637.02½	145.363.81½

III. Pauselijk Liefdewerk van den H. Petrus.

Bisdommen.	Parochieele opbrengst.	Giften.	Jaarlijksche bijdr. v. part. en instituten	Bruto-ontvangst	Netto-opbrengst
Utrecht	25.216.53	11.599.20	4.678.24	41.493.97	Na aftrek der exploitatiekosten en met uitschakeling der belaste giften ad f 5.553.50 blijft ter beschikking voor uitkeering.
Breda	9.042.04	3.080.—	3.767.46	15.889.50	
Haarlem	21.520.49	5.607.74	6.625.33	33.753.56	
's-Hertogenbosch	12.897.06	3.717.08	2.929.07	19.543.21	
Roermond	10.963.49	9.079.09	3.960.05	24.002.63	
Buiten diocesaan verband		4.513.61	5.130.—	9.643.61	
Totaal	79.639.61	37.596.72	27.090.15	144.326.48	119.486.19

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken :			
Z. H. Exc. Mgr. G. P. B. Cobben, Apost. Vicaris (3e keer)......	S. C. J.	Mrt. '37	Finland
Pr. L. Beutener (3e keer) en *Brs.* Venantius Koppes (1e keer) en Nicolaas Brouwers (2e keer)..	,,	26 Febr. '37	Stanleyfalls
Z. D. H. Mgr. B. Visser, Apost. Prefect (3e keer)	M. S. C.	19 Febr. '37	Poerwokerto
Prs. Jos Menken, Roelof van Es *Br.* Jac. Vincent	,,	13 Mrt '37	Surigao (Philippijnen)
H. E. Pater Floribertus Schneiders, Sup. Reg. (2e keer) en *Br.* Caspar van Geneygen....	O. F. M.	10 Febr. '37	Batavia
H. E. Pater Valens Wienk, Sup. Reg. (2e keer) en *Pr.* Gordianus Wienk	,,	13 Maart'37	Sind en Baluchistan (Karachi)
Pr. Medardus Raateland (2e k.)	O. M. Cap.	25 Mrt. '37	Padang
Pr. Norbertus ten Kroode......	O. Carm.	12 Febr. '37	Malang
Pr. Remigius Mendel	O. P.	23 Febr. '37	Oranje Vrijst.
Pr. M. Meesters (2e keer)......	O. P.	12 Mrt. '37	Curaçao
Prs. G. Murk (3e keer) en I. de Bruijn (3e keer).............	,,	2 April '37	Curaçao
Prs. Chr. Hoff (4e keer) en Th. Hellebrekers en M. Nieuwenhuizen (beiden 2e keer)......	,,	9 April '37	Porto Rico
Fr. Th. Bijnen (2e keer)	Mill Hill	6 Febr. '37	Kisumu
Fr. J. Vos	,,	25 Febr. '37	Sarawak
Fr. P. Damen	,,	10 Mrt. '37	Boven Nijl
Pr. G. v. Dijk (2e keer)......	S.M.A.	2 Febr. '37	Ivoorkust
Pr. W. de Rooij..............	,,	3 Febr. '37	Beneden Volta

Pater Aloysius Ceelen, C. ss. Cc. vertrok 11 Maart op visitatiereis naar Banka en Billiton.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Pr. C. Bouchier (2e keer)	S. M. A.	3 Mrt. '37	Goudkust
Pr. P. J. Maassen (2e keer)	,,	3 Mrt. '37	Kumasi
Pr. W. Meelberg (2e keer)	S. M. A.	2 Mrt. '37	Kumasi
Pr. H. van Riel	W.P.	15 April '37	Bukoba
Br. J. Heering	Scheutist	12 Febr. '37	Belg. Congo
Frs. Walter van Oers (2e keer) en Frederik van Belkom (2e k.)	Fraters van Tilburg	25 Mrt. '37	Celebes
Zr. M. Servatrix Jost	Missiezusters v.h. Kstb. Bl. Aarle-Rixtel	27 April '37	Zanzibar
Zr. M. Laurentine Thomas	,,	27 April '37	Tanganyika
Zrs. M. Engelmonda J. Kamphuis, M. Philomena Chr. A. Meijners, M. Paschala P. J. v. Schie en M. Melchiada J. M. Blom	Zrs. H. Joseph Amersfoort	23 April '37	Padang
Zrs. Dominica Dinjens en Delphina van Meyel	Zrs. Clarissen	10 Febr. '37	Batavia
Zrs. Eusebia van Dijk en Christophora Borcharding	Franc. St. Eli. Gest. Breda	26 Mrt. '37	Padang
Zrs. M. Michaëla Schwab en M. Valentine de Rijk	Zrs. Ursulinen v. Weltevred.	5 Mrt. '37	Batavia
Zrs. M. Alena Koebrugge en M. Cleopha Leusink	Zrs. v.h. Kstb. Bl. Koningsb.	19 Febr. '37	Poerwokerto
Zrs. M. Cunegondis en M. Sylverus	Zrs. van ,,De GoedeHerder"	15 April '37	Batavia
Zrs. M. Cypriana en M. Melana	Franc. v.d. H. Joseph Roosendaal	18 Mrt. '37	Kisumu
Zrs. Gregoris Pieper, Wiltraud Dünhöft, Richardi Stoutenburg en Imeldina Wingens	Zrs. van de Goddel. Voorzienigh. Steyl	23 April '37	Bandoeng
Zrs. Richardi Derksen en Romualda Gerritsen	Zrs. v. O. L. Vr. Tegelen	19 Febr. '37	Poerwokerto
Teruggekeerd :			
Zrs. Vincentia Veerman en Josephine Grooten	Docht. v. L. St. V. a. P.	14 Mei '37	Soerabaja
Frater Jac. Hommels	S. J.	21 Nov. '36	Batavia
Pr. J. de Lang en *Br.* J. van Horssen	,,	3 Mrt. '37	,,
Pr. C. Versteeg	,,	23 Mrt. '37	,,
Pr. J. de Rooy	O. S. Cr.	Mrt. '37	Bandoeng

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Fr. J. Jansen	Mill Hill	20 Jan. '37	Boven Nijl
Fr. H. Vester	,,	23 Febr. '37	,,
Br. Hubert Onderwater	,,	1 Febr. '37	,,
Frs. A. Mulder en F. Bunck	,,	20 Febr. '37	Sarawak
Br. Barth. Nankman	,,	2 Mrt. '37	Basankusu
E. H. C. Schoenmakers	C. M.	20 Jan. '37	Soerabaja
E. H. Theod. Zigenhorn	C. M.	5 April '37	Yungpingfu
Prs. Joh. v. d. Kooy en Petr. v. d Raad en *Br.* Ant. Piëtte	M. S. C.	17 Mrt. '37	Ned. Nw. Guinea
Prs. G. H. v. d. Leeuw en Joh. v. d. Hout	S. M. A.	20 Apr. '37	Kumasi
Prs. L. Bernst, Th. Sloots en J. Conenberg	,,	20 Apr. '37	Ben. Volta
Brs. Benedictus v. Lieshout en Ludwig van Doorn	,,	20 Apr. '37	Togo
Br. Hermanus Huskens	M. S. F.	13 Jan. '37	Ned. Borneo
Br. Savinus van Grootel	C. S. Sp.	Febr. '37	Zanzibar
Prs. Jeroen Roozen en Suitb. Mooy	C. ss. CC.	5 Febr. '37	Brazilië
Br. Nicolaus Monulphus v. d. Vaart [1])	C. ss. R.	12 Febr. '37	Suriname
Pr. Jos. van Mechelen	W. P.	Dec. '36	Kipalapala
Br. Silas D. Ligthart	,,	Dec. '36	Tabora
Pr. J. Kok	,,	Jan. '37	Nyassa
Pr. E. Kuypers	,,	Jan. '37	Mwanza
Br. Athanasius Bakker	Brs. van Oudenbosch	20 Jan. '37	Bandoeng
Zrs. Silvana (Overste) en Antonia	Arme Zrs. v.h. Goddel. Kind	17 Mrt. '37	Banka
Zr. Theophila H. van Geyn	Zrs. Franc. v. Bennebroek	7 April '37	Padang
Zr. Aurélia Roelants	Witte Zusters	April '37	Belg. Congo
Zr. Lidwine Hanseln	Docht. v. L.	24 Jan. '37	Soerabaja
Overleden :			
Z. H. Exc. Mgr. Pac. J. Bos, oud-Apost. Vicaris, geboren 9-9-1864, priester 21-9-1889, missie 1905, Ap. Prefect 1905—1918, Ap. Vicaris 1918—1934, overleden te Pontianak	O. M. Cap.	21 Mrt. '37	Ned.-Borneo

[1]) *Met hem keerde terug* van visitatiereis de H. E. Pater L. Saut.
De H. E. Pater L. Vogel, C. S. Sp. keert 6 April terug van zijn visitatiereis naar Bagamoyo, Kilima-Ndsjaro en Zanzibar.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Missie.*	*Datum.*
Pr. Frans Hoogers, geboren 1867 priester 1891, missie Turkestan 1891—1923, missie Tatung 1928—1937, overleden in China	Scheutist	6 Febr. '37	Tatung
Br. Mathias N. Bot, geboren 1869, Missie Tabora en Noord-Afrika, overleden te Maison-Carrée	W. P.	10 Febr. '37	Maison-Carrée
Zr. M. Wouterus Wouters, geboren 1872, naar de missie 1909 overleden te Padang	Zrs. v. Liefde Tilburg	11 Febr. '37	Padang
Zr. Ligouriana Knaup	Dienaressen v. d. H. Geest d. Alt. Aanb. Steyl	31 Jan. '37	Argentinië

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Broeders van Oudenbosch. — Den 7en Juli 1937 zal het 75 jaar geleden zijn, dat de *Broeders van de Congregatie van den H. Aloysius van Oudenbosch* hun eerste school in Ned. Oost-Indië openden en wel te Soerabaia. Thans zijn op Java 62 Broeders in 12 scholen werkzaam met een totaal van 2130 leerlingen. In 1929 werd de Vicarius te Soerabaia, Br. Tarcisius, tot Algemeen Overste der Congregatie gekozen.

Centraal Missie-Bureau. — Als opvolger van den overleden pater G. Baptist is aan het Centraal Missiebureau te Batavia, tot hoofd der afdeeling algemeene zaken benoemd pater A. H. G. Bröcker, van de missionarissen van het H. Hart. De nieuwe functionaris heeft in Maart 1937 zijn werkzaamheid aanvaard.

Scheutisten naar Ned. Oost-Indië. — De H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs heeft aan de Missionarissen van Scheut een missiegebied toevertrouwd in Ned. Oost-Indië en wel op het eiland Celebes. Binnen enkele maanden zullen de eerste missionarissen van Scheut — de Nederlanders doen hun humaniora te Sparrendaal (Vught) en hoogere studiën in het Bisschop Hamerhuis te Nijmegen — naar het nieuwe missiegebied vertrekken en voorloopig werkzaam zijn onder de jurisdictie van Z. H. Exc. Mgr. Panis, Apost. Vicaris van Celebes, met residentie te Menado.

Zusters naar Borneo. — De Zusters Franciscanessen van Dongen zullen een nieuwe missiestatie aanvaarden in Oost-Borneo in het gebied, waar de Paters van de H. Familie werkzaam zijn. Het is waarschijnlijk, dat omstreeks Augustus 1937 drie Zusters daarheen zullen vertrekken.

Anti-Missiefilm in voorbereiding. — De centrale raad der godloozen wil met behulp van andere internationale godloozen-organisaties de noodige gelden bijeenbrengen, om een groote film te vervaardigen, die tot titel draagt : Buitenlandsche missionarissen als vijanden der inboorlingen. Deze film, waarvan de kosten 400.000 goudroebel bedragen, zal eerlang te Moskou worden gedraaid.

Z. H. Exc. Mgr. Pacificus Bos, O.M.Cap. †. — Den 21en Mrt. 1937 overleed te Pontianak Z. H. Exc. Mgr. Pacificus Bos O.M.Cap., oud-vicarius apostolicus van Nederlandsch-Borneo. In April 1905 werd de toenmalige provinciaal der Nederlandsche Capucijnen benoemd tot Apostolisch Prefect van het missiegebied op Borneo, dat aan de Capucijnen was toevertrouwd. Den 17en Nov. 1918 werd Mgr. Bos, wiens prefectuur tot Apost. Vicariaat was verheven, te Pontianak door Z. H. Exc. Mgr. Luypen van Batavia tot bisschop gewijd. In 1933 verzocht en verkreeg Mgr. Bos ontslag uit zijn bediening als apostolisch vicaris, maar bleef zijn laatste levensjaren in zijn dierbaar Borneo slijten. De heerlijkste kroon op Mgr.'s missiearbeid is de vorming van een inlandschen clerus, waarvan reeds een krachtige grondslag is gelegd.

Z. H. Exc. Mgr. Franciscus Geurts, C.M. — Den 1syen Mei vierde de Apostolisch Vicaris van Yungpingfu, Mgr. Geurts, zijn gouden Priesterfeest. De vreugde was voor het Vicariaat des te grooter, wijl Mgr. op 8 December l.l. van de laatste HH. Sacramenten voorzien was en men ten zeerste gevreesd had, dat het Hem niet gegeven zou zijn dezen dag nog te beleven. Door de vurige gebeden van Priester en geloovigen nam de ziekte gelukkig een goede wending. Thans heeft Mgr. het bestuur van zijn Vicariaat weer kunnen hervatten, dat Hij zelf heeft opgericht en reeds 37 jaar bestuurt.

Z. H. Exc. Mgr. Joseph de Haas O.F.M. — De Nederlandsche Minderbroeder fr. Joseph de Haas, die reeds sinds 1906 werkzaam is in Brazilië en vele jaren den gewichtigen post van vicaris-generaal bekleedde, is door Z.H. den Paus benoemd tot bisschop van het diocees Arassuahy, dat hij — na den dood van den bisschop — als vicaris capitularis bestuurde. De nieuwe bisschop is in 1877 geboren te Eersel, werd in 1895 geprofest in de Orde der Minderbroeders en priester gewijd in 1902.

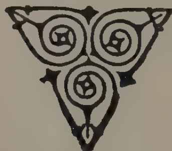
Congres van den P.M.B. — De Priestermissiebond in Frankrijk zal van 27 tot 29 Juli 1937 zijn vierde nationaal congres houden te Parijs. Het eerste werd gehouden te Parijs, bij gelegenheid van de koloniale tentoonstelling in 1931 ; het tweede te Straatsburg in 1933 ; het derde te Lyon in 1935. Als algemeen onderwerp heeft men genomen : de levenskracht der missioneerende Kerk. Men verwacht ongeveer 2000 deelnemers.

Als voorzitter van P.M.B. heeft Mgr. Boucher, tot dusver voorzitter van den Parijschen Raad van de Voortplanting des Geloofs, den overleden Mgr. Olichon vervangen.

†Mgr. Dr. Becker S.D.S. — Den 30en Mrt. 1937 overleed Mgr. Prof. Dr. C. Becker S.D.S., stichter en directeur van het medisch-missieinstituut te Würzburg, oud-apost. prefect van Assam, docent in de missiologie aan de universiteit van Würzburg, schrijver van: *Im Stromtal des Brahmaputra* 2e Aufl. Aachen, 1927. *Indisches Kastenwesen und Christliche Mission*, Aachen, 1921; *Missionsärztliche Kulturarbeit*, Würzburg, 1928; en uitgever van *Jahrbuch, katholische missionsärztliche Fürsorge*, waarvan in 1936 de 13e jaargang verscheen. Zijn dood beteekent een groot verlies voor zijn stichting, die hij als een vader liefhad en bestuurde.

Propagandareis. — Mgr. de Unzalu, de Spaansche redacteur van het Fides-agentschap te Rome, kreeg van de H. Congregatie tot Voortplanting des Gloofs de opdracht een reis te maken door de verschillende staten van Zuid-Amerika, om er de geestelijkheid te winnen voor den Priestermissiebond en aan de pauselijke missiegenootschappen een nieuwe uitbreiding te geven.

J. M. J. in Br.-Indië. — De Congregatie der Zusters van het Gezelschap J.M.J., Den Bosch, is een nieuwe missiestatie begonnen in Br.-Indië in de inlandsche wijk van de stad Bangalore, diocees Mysore, bestuurd door Mgr. Despalines. Dit bisdom ligt ten W. van Madras.

BOEKBESPREKING

Exspectatio Gentium. Compte rendu de la XIIIe semaine de missiologie de Louvain 1935. 332 p. — N.V. L'Edition universelle, Koninklijke Straat 53, Brussel. frcs. 35.—.

De dertiende missiologische week, in 1935 te Leuven gehouden, groepeerde rond het veelzijdig en vaag-aangeduide onderwerp : ,,Exspectatio gentium, Om aan hun verwachting te beantwoorden", niet minder dan 17 voordrachten van missionarissen en geleerden ; de voorrede zegt zelfs : ,,les professeurs d'université ont eu une large part dans ces rapports".

De omstandigheid, dat men voor het eerst in den namiddag twee afdeelingen had gemaakt : een Fransch- en een Nederlandsch-sprekende, schijnt gunstig op het bezoek te hebben gewerkt ; de tien Fransche en de zeven Nederlandsche voordrachten, gevolgd door de samenvatting der besprekingen, die op de inleidingen volgden, zijn ook afzonderlijk verkrijgbaar gesteld.

Men zou de verschillende voordrachten, die alle betrekking hebben op Afrika — de inleider zegt, dat het bestuur der missiologische week ,,désirait par là fixer davantage l'attention de l'auditoire, composé surtout de missionnaires d'Afrique" — kunnen herleiden tot een categorie met hoofdzakelijk godsdienstwetenschappelijken inslag, o.a. van den Eynde (des Pères Blancs) : Le Caractère religieux du Noir ; Tastevin C.S.Sp., Le Fétichisme et sa signification ; Wils, De primitieve mentaliteit volgens Lévy-Brühl ; Gregorius van Breda, Heidenpsychologie en Heidenbekeering ; een andere categorie houdt zich vooral bezig met den volkenkundigen factor, in verschillend opzicht beschouwd : de Jonghe, Quelques aspects de la connaissance des coutumes et institutions indigènes ; Leplae, L'amélioration de l'agriculture indigène ; de Graer, O.P., Etat actuel des recherches sur la médicine indigène en territoire de Doruma (Uélé) ; Sohier, L'utilité de connaître les coutumes indigènes ; Lotar O.P. L'étude du droit coutumier par le missionnaire ; Plissart, O.S.B., Les centres industriels du Katanga et leur conquête spirituelle ; van den Bulche, C.S. Sp., Comment traiter les Chefs noirs ? ; van Melckebeke, C.I.C.M., La collaboration spontanée et gratuite des chrétiens à l'évangelisation ; Zuure, W.P., Missie en ontspanning ; sport en spel bij de Barundi ; van Bulck S.J., Het practisch nut der volkenkunde voor den missionaris ; van Reeth, C.I.C.M., Evangelisatie en Matriarkaat in Neder-Congo ; Dijk-

mans, O.S.Cr., De Akare ; de Cleene, De beteekenis van het onderwijs in het huidig kader van ons beschavingswerk in Mayombe.

De opsomming van deze titels alleen reeds is voldoende om de aandacht te spannen van al degenen, die belangstelling koesteren voor de nog wachtende volken. A. M.

De Katholieke Missie in Ned. Oost-Indië. Jaarboek 1937. — 400 blz. — Uitgave van het Centraal Missie-Bureau, Batavia C. Verkrijgbaar in het Centraal Kath. Kol. Bureau, Laan Copes van Cattenburch 76, 's-Gravenhage. — f 1.68.

De velerhande en nauwkeurige statistieken, welke dit jaarboek 1937 van de katholieke missie in Nederlandsch Oost-Indië ons geeft, stellen ons wederom in staat, ons gemakkelijk en snel te oriënteeren omtrent den stand der Kerk in ons voornaamste rijksgebied buiten Europa. Wel missen wij een beredeneerde bespreking van den groei der Indische missie, zooals de inmiddels overleden pater G. Baptist M.S.C. ons verleden jaar aan de hand der statistieken gaf, maar we troosten ons met de toezegging, dat in de toekomst aan den wensch van velen zal voldaan worden, dat het opnemen van dergelijke besprekingen en beschouwingen in het jaarboek. Door zijn jaarlijksche uitgave in dien geest nog te verbeteren zal het Centraal Missie Bureau te Batavia, welks werkzaamheden zich voortdurend uitbreiden, de belangstellenden nog meer aan zich verplichten. A. M.

Katholische Missionsärztliche Fürsorge. Jahrbuch 1936. — 153 S. — Selbstverlag des missionsärztlichen Instituts, Salvatorstrasze 7, Würzburg.

Het dertiende jaarboek van het medisch-missie-instituut te Würzburg, uitgegeven door den directeur, prof. dr. C. Becker, S.D.S. en diens assistent, K. M. Bosslet, O.P., begint met een artikel van den protestantschen Tübinger professor Olpp, overgenomen uit de Münch. Mediz. Wochenschrift : Waarom tegenwoordig nog medische missie ? Daarna volgen artikelen van een professor aan het tropeninstituut te Hamburg, van missieartsen uit China en Afrika en andere ter zake kundigen. Het jaaroverzicht van het instituut te Würzburg loopt van 15 Mei 1935 tot 1 Mei 1936 en verhaalt de ontwikkeling van het instituut en de voornaamste gebeurtenissen, o.a. de herdenking van den 60sten verjaardag van zijn stichter en directeur. Bij het overzicht van de medische missiebeweging in Europa missen we opvallenderwijze elke mededeeling omtrent Nederland. Een bonte boekbespreking besluit dit jaarboek, hetwelk evenals zijn voorgangers kostbare voorlichting en inlichting geeft op het uitgestrekt gebied van de zoozeer gewenschte medische missie.

A. M.

Lippits, Zr. M. Eleonore —. *Medische Wetenschap in dienst der missie.* — Uitgave van het Geert Groote Genootschap. 1936. — 32 bldz. — Verzendhuis, „Mariënburg", 's-Hertogenbosch. 25 ct.

Deze lezenswaardige brochure motiveert het medisch missiewerk, schetst de geschiedenis ervan en vermeldt het tegenwoordig-bestaande op dit gebied. Schrijfster zelve is lid van het Gezelschap van Katholieke Medische Missionarissen, opgericht in 1925 te Washington M.S.A. door Dr. Anna Dengel en pater Michael A. Mathis C.S.C.; dit gezelschap vormt een religieuze vereeniging van vrouwelijke artsen, verpleegsters, vroedvrouwen en apothekeressen, dat zich ten doel stelt om den medischen nood in de missie te lenigen door het opleiden en uitzenden van gediplomeerde medische krachten. Vooral na het belangrijk decreet van de Congregaties der Propaganda en der Religieuzen van 11 Febr. 1936, waarbij aan zusters toestemming werd verleend om medisch missiewerk te verrichten in den vollen zin van het woord — men zie ons artikel op blz. 207—211 — moge het in Nederland nog te weinig bekende Gezelschap een schoone toekomst tegemoet gaan! Wie nadere inlichtingen eromtrent verlangt, schrijve (ook in het Nederlandsch, want het Gezelschap telt reeds enkele Nederlandsche leden) naar het: Catholic Medical Mission House, Box 4405, Brookland, Washington D.C.U.S.A. Men kan meteen een proefnummer aanvragen van het goedgeredigeerde driemaandelijksch tijdschrift The Medical Missionary, dat al aan zijn elfden jaargang toe is. A. M.

Clemens, p. Henri. S.M.M. — *Drie Missiecantates.* 1936.

Sinds eenigen tijd zijn de 3 Missie-cantates van Pater H. Clemens S.M.M.: „Vocatio Apostoli", „Missie-strijdlied" en „Hoe schoon staat gij daar, Apostelschaar" op veler verzoek uitgegeven.

Vooral voor Missie-seminaries en voor afscheidsfeesten bij het vertrek van missionarissen zal deze uitgave een ware uitkomst zijn.

Om die reden heb ik dan ook gemeend, dat in „Het Missiewerk" een kleine bespreking van deze werken op haar plaats is.

Eerst enkele bijzonderheden over Pater H. Clemens zelf.

Pater H. Clemens, die gestorven is in 1928, heeft een zeer groot aantal polyphone kerkelijke werken geschreven, die rijk zijn aan inspiratie en tegelijk is hij „een der meest verdienstelijke ijveraars geweest voor de zuiver liturgische zang, welke Nederland tot op heden in deze eeuw heeft voortgebracht" (aldus de „Tijd").

Zijn muzikale studiën heeft Pater H. Clemens gedaan in Frankrijk, onder leiding van den Gregorianist Antonin l'Houmeau en prof. Leco van het Parijsche Conservatorium. Voorts bestudeerde hij, om zijn vorming te voltooien, de meesterwerken van Bach, Beethoven en Brosig.

Tijdens zijn leven zijn enkele composities in druk verschenen, doch eerst na zijn dood kwam men tot de ontdekking van een groot aantal werken, die nooit uitgegeven waren.

Hoofdzakelijk zijn het deze : 1. Latijnsche lofzangen, 2. de Missa in Natali Domini, 3. Cantates voor feestelijke gelegenheden en 4. Nederlandsche en veel Fransche liederen.

Al zijn alle werken het bespreken ruimschoots waard, toch wil ik alleen over de Cantates in den aanvang genoemd, nl. de Missiecantates, een enkel woord schrijven, omdat dit meer in de lijn van dit tijdschrift ligt.

Oorspronkelijk zijn de 3 Missiecantates voor 4-stemmig gemengd koor (Sopraan, Alt, Tenor en Bas) met orgel geschreven, hoewel ze door Pater H. Clemens zelf ook omgewerkt zijn voor 4-stemmig mannenkoor (Tenor I en II, Bariton en Bas) eveneens met orgel.

Ofschoon deze Cantates jeugdwerk zijn, zullen ze toch haar effect niet missen bij gelegenheid van het vertrek der missionarissen.

De eerste Cantate ,,Vocatio Apostoli'', oorspronkelijk Fransche tekst, doch door de uitgevers ook voorzien van een Nederlandschen tekst, is een lofprijzing van den moed en de liefde van den missionaris en smeekt aan Jezus en zijn H. Moeder Maria hem te beschermen tegen gevaren en moeilijkheden. De Cantate eindigt met een jubellied op Jesus, die door Maria zal heerschen in de Missielanden. Eenvoudig, maar fijn gevoeld, is een keurige uitvoering noodig, wil de Cantate werkelijk indruk maken op de hoorders.

De tweede Cantate, ,,Missiestrijdlied'', in oorspronkelijk Franschen en een aangepasten Nederl. tekst, begint met een forschen marsch ; vervolgens een smeekbede voor de Missielanden, om het zaad van het geloof daar te brengen, en de Missionaris verlangt en hoopt daar het geloof te gaan brengen. Nogmaals keert dan de marsch van het begin terug. Vurig is de marsch, smeekend het tweede deel, zoo zal dit Strijdlied op de Missionarissen een diepen indruk maken.

De derde Cantate, ,,Hoe schoon staat gij daar, Apostelschaar'', is in het Latijn : teksten uit de psalmen en de H. Schrift, alle toepasselijk op de Missionarissen. Het is een lofprijzing van den Missionaris, een blik op den oogst die groot is, maar werklieden zijn er weinig ; dan heeft de Missionaris de stem van God gehoord en vraagt gezonden te mogen worden tot hen die nooit van God gehoord hebben, om nu zijn Heiligen Naam te gaan verheerlijken. Tenslotte een smeekbede, dat alle volkeren de stem van God mogen hooren en Hem alleen aanbidden mogen.

Zoo zijn deze 3 Cantates een ware aanwinst voor den Missievriend en zullen zij bij goede uitvoering graag aanhoord worden en bij de hoorders ook indruk maken. Bijzondere moeilijkheden komen er niet in voor, ook geen moderne wendingen, zoodat een middelmatig koor ze met een weinig studie goed zal kunnen uitvoeren.

De Cantates zijn verkrijgbaar bij de Paters Montfortanen, Hoensbroek-Station (Limburg) Nederland, ofwel bij de Paters Montfortanen te Leuven (België), waar ook de andere werken verkrijgbaar zijn.

Sem. Ypelaar, Ginneken. A. ANDRIESSEN.

INHOUDSOPGAVE
VAN DEN ACHTTIENDEN JAARGANG

ARTIKELEN. Blz.

KLEINERE BIJDRAGEN.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES.

BOEKBESPREKING.

IMPRIMATUR.
Buscoduci, die 30 Aprilis 1937. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.